

Innst. O. nr. 73

(2008–2009)

**Innstilling til Odelstinget
fra justiskomiteen**

Ot.prp. nr. 22 (2008–2009)

**Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven
20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell
del og tilpasning av annen lovgivning)**

Innhold

	Side		Side	
1. Hovedinnholdet i proposisjonen	5	4.2	Komiteens merknader	18
1.1 Sammen drag	5			
1.2 Komiteens merknader	5	5. Vern av den personlige frihet og fred	22	
2. Vern av informasjon og informasjonsutveksling	9	5.1	Sammen drag	22
2.1 Sammen drag	9	5.1.1	Innledning	22
2.1.1 Innledning	9	5.1.2	Tvang	22
2.1.2 Strafflegging av handlinger som forbereder datarelatert kriminalitet	9	5.1.3	Frihetsberøvelse	22
2.1.3 Identitetskrenkelse	9	5.1.4	Menneskehandel	22
2.1.4 Beskyttelse av fjernsynssignaler mv. .	10	5.1.5	Slaveri	23
2.1.5 Innbrudd i datasystem (datainnbrudd)	10	5.1.6	Unndragelse fra omsorg	23
2.1.6 Krenkelse av retten til privat kommunikasjon	10	5.1.7	Flergifte og giftemål med mindreårige under 16 år	23
2.1.7 Ulovlig bruk av datasystem mv.	10	5.1.8	Trusler	24
2.1.8 Databedrageri	10	5.1.9	Særskilt vern mot trusler, forulemping og hindring av yrkesutøvelsen som rammer enkelte særlig utsatte yrkesgrupper	24
2.1.9 Dataskadeverk og driftshindring	11		Hensynsløs atferd	24
2.1.10 Strafferettslig vern av data og informasjon	11	5.1.10	Privatlivets fred	24
2.1.11 Søppelpost	11	5.1.11	Uberettiget adgang eller opphold	25
2.1.12 Filtrering	11	5.1.12	Redaktøransvar	25
2.1.13 Brudd på taushetsplikt	11	5.1.13	Ærekrenkelser	26
2.1.14 Krenkelse av forretningshemmelighet	12	5.1.14	Komiteens merknader	26
2.2 Komiteens merknader	12	5.2		
3. Uriktig forklaring og anklage	15	6. Voldslovbrudd	33	
3.1 Sammen drag	15	6.1	Sammen drag	33
3.1.1 Innledning	15	6.1.1	Innledning	33
3.1.2 Uriktig forklaring	15	6.1.2	Kroppskrenkelse	33
3.1.3 Uriktig anklage	15	6.1.3	Kroppsskade	34
3.2 Komiteens merknader	15	6.1.4	Drap og forbund om drap eller forvoldelse av betydelig kroppsskade	34
4. Vern av folkehelsen og det ytre miljø	16	6.1.5	Samtykke fra fornærmede	34
4.1 Sammen drag	16	6.1.6	Medvirkning til selvmord mv.	35
4.1.1 Innledning	16	6.1.7	Medlidenhetsdrap	35
4.1.2 Narkotikaovertr edelse	16	6.1.8	Uaktsom forvoldelse av annens død .	35
4.1.3 Grov overtr edelse av alkohollov-givningen	16	6.1.9	Uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse	35
4.1.4 Dopingovertr edelse	16	6.1.10	Mishandling i nære relasjoner	35
4.1.5 Kj øring i påvirket tilstand	17	6.1.11	Kjønnslemlestelse	36
4.1.6 Etterfølgende inntak av rusmidler	17	6.1.12	Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper	36
4.1.7 Ulovlig utbredelse av grove voldsskildringer	17	6.1.13	Forsømmelse av hjelpeplikt	36
4.1.8 Smitteoverføring	17	6.1.14	Hensettelse i hjelpe l øs tilstand mv. ...	36
4.1.9 Allmennfarlig forgiftning	18	6.2	Komiteens merknader	36
4.1.10 Alvorlig miljøkriminalitet	18	7. Seksuallovbrudd	44	
4.1.11 Kulturminnekriminalitet	18	7.1	Sammen drag	44
4.1.12 Bestemmelser i straffeloven 1902 kapittel 14 som ikke videreføres	18	7.1.1	Innledning	44
		7.1.2	Voldtekt	45
		7.1.3	Misbruk av overmaktsforhold o.l.	45

	Side		Side		
7.1.4	Seksuell omgang med innsatte i institusjoner mv.	46	9.2	Komiteens merknader	58
7.1.5	Seksuell handling uten samtykke	46	10.	Vern av tillit til penger og visse dokumenter	59
7.1.6	Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke	46	10.1	Sammendrag	59
7.1.7	Voldtekt og grov voldtekt av barn under 14 år	46	10.1.1	Innledning	59
7.1.8	Seksuell omgang og grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år ...	47	10.1.2	Vern av tilliten til dokumenter	59
7.1.9	Seksuell handling med barn mellom 14 og 16 år	47	10.1.3	Vern av tilliten til penger	60
7.1.10	Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år	47	10.1.4	Vern av tilliten til merkning av metaller	60
7.1.11	Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	47	10.2	Komiteens merknader	60
7.1.12	Skyldkravet for fornærmedes alder ...	48	11.	Bedrageri, skattesvik og andre økonomiske lovbrudd	61
7.1.13	Mulighet for straffbortfall	48	11.1	Sammendrag	61
7.1.14	Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige mv.	48	11.1.1	Innledning	61
7.1.15	Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller som seksualiserer barn	48	11.1.2	Bedrageri	61
7.1.16	Seksuell omgang mellom nærstående	48	11.1.3	Forsikringsbedrageri	62
7.1.17	Straffbare handlinger knyttet til prostitusjon	49	11.1.4	Trygdebedrageri	62
7.1.18	Pornografi	49	11.1.5	Bedragerilignende overtredelser	62
7.1.19	Obligatorisk vurdering av rettighetstap	49	11.1.6	Skattesvik	62
7.1.20	Forholdet til erstatningsansvar for ærekrenkelser	49	11.1.7	Villedende og uriktig selskapsinformasjon	63
7.1.21	Jurisdiksjon over seksuallovbrudd ...	49	11.1.8	Svikaktig dobbeltsalg	63
7.2	Komiteens merknader	50	11.1.9	Krenkelse av sikkerhetsrett	63
8.	Vinningslovbrudd og liknende krenkelser av eiendomsretten	53	11.1.10	Korrupsjon	63
8.1	Sammendrag	53	11.1.11	Økonomisk utroskap	64
8.1.1	Oversikt	53	11.1.12	Regnskapsovertredelser	64
8.1.2	Tyveri	53	11.2	Komiteens merknader	64
8.1.3	Underslag	54	12.	Kreditorvern	66
8.1.4	Ran og grovt ran	54	12.1	Sammendrag	66
8.1.5	Utpressing og grov utpressing	54	12.2	Komiteens merknader	66
8.1.6	Heleri og hvitvasking	54	13.	Andre forslag	66
8.1.7	Brukstyveri av motorvogn	55	13.1	Sammendrag	66
8.1.8	Ulovlig bruk av løsøregjenstand	55	13.1.1	Endringer i maritim straffelovgivning	66
8.1.9	Krenkelse av besittelsen av løsøre. Ulovlig bruk mv. av fast eiendom	55	13.1.2	Blasfemi	67
8.2	Komiteens merknader	56	13.2	Komiteens merknader	67
9.	Skadeverk	58	14.	Tilpasning av spesiallovgivningen .	68
9.1	Sammendrag	58	14.1	Sammendrag	68
9.1.1	Innledning	58	14.2	Komiteens merknader	68
9.1.2	Skadeverk	58	15.	Økonomiske og administrative konsekvenser	68
9.1.3	Fremkalling av fare for allmennheten ved å volde visse former for skadeverk eller ulykker	58	15.1	Sammendrag	68
			15.2	Komiteens merknader	69
			16.	Forslag fra mindretall	69
			17.	Komiteens tilråding	74

Innst. O. nr. 73

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 22 (2008–2009)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Til Odelstinget

1. HOVEDINNHOLDET I PROPOSISJONEN

1.1 Sammendrag

Denne proposisjonen bidrar til å komplettere Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) om lov om straff (straffeloven), som ble vedtatt i mai 2005, og Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet), som ble vedtatt i mars 2008. Til sammen utgjør de den alminnelige og den spesielle delen i straffeloven 2005. I tillegg inneholder denne siste proposisjonen endringer som tilpasser annen lovgivning til straffeloven 2005.

Proposisjonen inneholder forslag til kapitler i loven om vern av informasjon og informasjonsutveksling, om uriktig forklaring og anklage, om vern av folkehelsen og det ytre miljø, vern av den personlige frihet og fred, voldslovbrudd, seksuallovbrudd, vinningslovbrudd og liknende krenkelser av eiendomsretten, skadeverk og fremkalling av fare for allmennheten, vern av tilliten til penger og visse dokumenter, bedrageri, skattesvik og liknende økonomisk kriminalitet og kreditorvern.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og

Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, viser til Ot.prp. nr. 22 (2008–2009).

Komiteen mener det er på høy tid med en fornyelse og oppdatering av straffeloven. Lovforslaget er resultatet av en ny gjennomtenkning av hva som skal straffes, og hvor strengt det skal straffes for ulike typer lovbrudd. Lovforslaget representerer også en dreining over mot at hovedfokuset i straffeloven skal være å beskytte individet mot krenkelser, det være seg vold, seksuelle overgrep eller drap.

Komiteen mener justispolitikkenes hovedformål er å skape et trygt samfunn for alle, både gjennom å forebygge og bekjempe kriminalitet og ved å styrke samfunnssikkerheten. Dette må gjøres innenfor de sentrale verdiene i justissektoren: trygghet, demokrati og rettssikkerhet. For å oppnå dette viser komiteen til at det er et uttalt mål for kriminalpolitikken å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabiliterer bedre. Komiteen vil påpeke betydningen av en målrettet og balansert satsing på politiet, domstolene og kriminalomsorgen.

Komiteen understreker at å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål og et stort offentlig ansvar. Derfor er det viktig med forebyggende velferdstiltak som trygge lokalsamfunn, godt skole- og helsevesen og gode fritids- og aktivitetstilbud, som et ledd i arbeidet med å forhindre at kriminelle handlinger blir begått. Komiteen er opptatt av at det forebyggende arbeidet må prioriteres, både innenfor justissektoren og i samfunnet for øvrig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk

Venstreparti, vil peke på at FAFOs levekårsundersøkelse blant innsatte i norske fengsler viser at innsatte har en kraftig overrepresentasjon av personer med oppvekstproblemer, og at de i gjennomsnitt har dårligere levekår enn resten av den norske befolkningen. Derfor må forebygging skje både gjennom den generelle velferdspolitikken, og gjennom målrettet innsats av aktørene i justispolitikken.

Komiteen mener at straffnivået for voldtekt, grov vold og drap skal ha en betydelig heving. Komiteen støtter derfor å heve minstestrafen for voldtekt til fengsel i minst tre år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, støtter også at det gis retningslinjer for hva som bør være normalstraffnivå i slike saker, for å sikre at straffnivået i voldtektssaker faktisk blir hevet.

Komiteen ønsker også å understreke alvor ved seksuelle overgrep mot barn og styrke barns beskyttelse mot overgrep, og er enige i at alle former for seksuell omgang med barn under 14 år skal anses som voldtekt, og derfor straffes med fengsel i minst tre år.

Komiteen mener at grov vold bør straffes strengere.

Komiteen understreker at straffnivået skal skjerpes i forhold til bl.a. grov vold, drap, voldtekter og seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse og vold i nære relasjoner. Komiteen viser til de tydelige signaler som gis i form av økte strafferammer, heving av minstestrafen og ikke minst at proposisjonen går gjennom konkrete, utvalgte rettsavgjørelser. Komiteen slutter seg til denne måten å sende signaler til domstolen på for å heve straffnivået. Komiteen understreker at høyere straffnivå skal ta til å gjelde straks.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Venstre, viser til at i pakt med samfunnsendringene, endrer også samfunnets syn på straff seg, på hva som skal straffes, hvordan straffereaksjonene skal være og synet på hvor strengt det skal straffes for ulike typer lovbrudd. Den forrige straffeloven bar preg av å være laget for mer enn 100 år siden – av og for menn. I den gamle straffeloven var det hensynet til eiendom og verdier som fikk hovedfokuset.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, understreker at straffeskjerpelsen særlig er rettet mot uprovosert vold. Flertallet vi-

ser til at også når det gjelder dette området, er det gjort en gjennomgåelse av rettspraksis. Dette har etablert et empirisk grunnlag for å antyde hvor normalstraffnivået for bestemte typer voldshandlinger ligger etter gjeldende straffutmålingspraksis, og har gjort det mulig å anslå konkret hvor mye straffnivået skal heves. Flertallet er av den oppfatning at den valgte strategi for justering av straffnivået i større grad vil ha gjennomslagskraft i domstolene og således realisere målsettingen om skjerpet straff for voldtekter og grov vold. Flertallet viser til at dette er gjort i forhold til disse kategoriene lovbrudd nettopp for å understreke alvorlighetsgraden, og for å følge opp våre helt klare målsettinger om å skjerpe straffnivået for seksuallovbrudd og grov vold.

Komiteen støtter at straffen for vold i nære relasjoner og kjønnslemlestelse skal være strengere enn i dag. I tillegg til å være alvorlig voldsutøvelse, er vold i nære relasjoner kjennetegnet av følelsesmessige bånd mellom gjerningsperson og offer, som ofte gir lovbruddet en ekstra alvorlig karakter. Slik kriminalitet foregår gjerne over lang tid og kan gi offeret en følelse av å leve i et trusselregime, som også kan gi alvorlige langtidsvirkninger. Komiteen viser til at kjønnslemlestelse er et svært alvorlig lovbrudd med betydelige konsekvenser for offeret. Komiteen støtter derfor at denne type voldskriminalitet skal straffes strengere enn tilsvarende voldslovbrudd.

Samlet sett mener komiteen at endringene bidrar til å bedre forholdet mellom straffnivå og samfunnets syn på alvorlighetsgraden for denne typen lovbrudd.

Komiteen viser til at utgangspunktet for foreldelsesfristen er dagen for opphør av det straffbare forholdet. For enkelte saker begynner foreldelsesfristen likevel å løpe først den dagen fornærmede fyller 18 år. Komiteen slutter seg til forslaget om at dette også skal gjelde saker om menneskehandel og kjønnslemlestelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, ser at behovet for å straffe avtar etter hvert som tiden går, både i forhold til individualprevensjon og allmennprevensjon. Verdien av vitneprov og andre bevis svekkes også med tiden og faren for uriktige domfellelser vil dermed øke tilsvarende. Det er derfor nødvendig med regler for foreldelse av straffansvar, og flertallet slutter seg til de vedtatte foreldelsesreglene ved behandlingen av Ot.prp. nr. 90 (2008–2009).

Flertallet viser til at straffeloven 2005 erstatter straffeloven av 1902. Vårt omskiftelige samfunn gjør det neppe realistisk å tro at også straffeloven

2005 skal bestå i over hundre år. Som lovgivere bør man imidlertid ha for øye at den i hvert fall skal virke i flere tiår. Det er derfor avgjørende at loven er robust og i stand til å takle nye samfunnsmessige utviklings-trekk. Den norske lovgivningstradisjonen, med syn-tetiske (generelle) straffebud og vide strafferammer, bidrar til å legge til rette for dette. Generelt har det vært avgjørende for flertallet at arbeidet med straffeloven, som med justispolitikken for øvrig, er helhetlig og kunnskapsstyrt, og ikke hendelsesstyrt. Denne lovens langsiktige perspektiv understreker nødvendigheten av en slik tilnærming.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Ven-streparti, viser til Soria Moria-erklæringen og un-derstreker at Regjeringen vil ha en aktiv helhetlig krimi-nalitetstiltak. Å sørge for trygghet i sam-funnet, er et velferdsspørsmål og et stort offentlig an-svar. Derfor er kriminalitetstiltak en viktig velferdspolitisk sak. Målet er å forbygge bedre, opp-klare mer, reagere raskere og rehabiliterer bedre.

Dette flertallet viser til at Soria Moria-erklæringen er tydelig på at straffenivået for voldtekt, drap, grov vold og sedelighetsforbrytelser skal ha en betydelig heving, og er svært tilfreds med at dette føl-ges opp i forslaget til ny straffelov. Forslaget innebæ-rer en betydelig skjerpelse i forhold til dagens straf-fenivå. Dette flertallet mener dette er nødven-dig for å signalisere hvor alvorlig det rød-grønne fler-tallet ser på en slik type kriminalitet, som er svært in-tegrietskrenkende og i tillegg kan medføre store traumer og senskader. En naturlig konsekvens av det-te fokuset er at også straffenivået for vold i nære re-lasjoner og kjønnslemlestelse skjerpes betydelig. Dette flertallet er svært tilfreds med at fokuset i straffeloven så tydelig er dreid i retning av å beskyt-te individet mot vold, overgrep og krenkelser. Det-te flertallet viser til at dette er en naturlig videre-føring av den rød-grønne justispolitikken, som har ført til en styrking av innsatsen mot overgrep og vold.

Dette flertallet viser videre til at lovforsla-get er resultatet av en ny gjennomtenkning av hva som skal straffes, og når det i stedet bør reageres med andre sanksjoner.

Dette flertallet viser til at tre prinsipper står sentralt i lovforslaget:

- Det skal reageres strengt mot dem som begår al-vorlig kriminalitet som rammer liv, helse eller den seksuelle integritet, jf. forslag om strengere straff for vold og voldtekt.
- En human og fleksibel strafforfølgning og straffe-gjennomføring skal videreføres.
- Straff bør bare kunne brukes mot handlinger som medfører skade eller fare for skade på interesser

som samfunnet bør verne om, og bare dersom an-dre sanksjoner ikke er tilstrekkelige, jf. forslag om at ærekrenkelser skal møtes med krav om er-statning og oppreisning, ikke straff.

Dette flertallet viser til at det i den nye straffeloven fortsatt vil være adgang til å idømme samfunnsstraff for voldslovbrudd (herunder kroppskrenkelse) for det tilfellet fengselsstraffen el-lers ikke ville blitt strengere enn fengsel i ett år (straf-feloven 2005 § 48). Dette flertallet understre-ker imidlertid at det i "grove volds- og seksuallov-bruddssaker, samt i andre saker hvor allmennpreven-tive hensyn normalt gjør seg sterkt gjeldende, bør domstolene likevel være svært tilbakeholdne med å idømme samfunnsstraff", jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004). Straffeloven 2005 oppstiller altså ikke et for-bud mot å i dømme samfunnsstraff i voldssaker, men normalt vil det bli reagert med fengselsstraff i grove voldssaker – og da med en betydelig strengere straff enn i dag.

Komiteen vil innledningsvis gi Regjeringen honnør for arbeidet som er gjort med forslag til end-ringer i straffeloven, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009).

Komiteen vil vise til at man i det aller meste er enige om tiltak og mål for å forebygge, oppklare og straffe dem som begår lovbrudd av ulik karakter. Dette er et godt og fornuftig utgangspunkt fordi det betyr at det meste av politikken vil ligge fast selv om man får endret politisk styring.

Komiteen er opptatt av at loven skal oppfattes som logisk og forståelig også for dem som ikke besit-ter noen form for juridisk kompetanse. Dersom man lykkes med dette vil det kunne bidra til å gi loven større legitimitet hos befolkningen, noe som er viktig dersom den skal bli det verktøyet den er ment å være.

Komiteens medlemmer fra Frem-skriftspartiet og Høyre viser videre til sine synspunkter som ble fremmet under behandlingen av Ot.prp. nr. 90 (2003–2004), jf. Innst. O. nr. 72 (2004–2005), og som er grunnlag for disse medlem-mers synspunkter på behandlingen av Ot. prp. nr. 22 (2008–2009)

Disse medlemmer er i all hovedsak enig med Regjeringen i at det er fornuftig å få færre straf-ferammer enn hva man tidligere har hatt. Færre og mer dekkende strafferammer vil gjøre loven mer oversiktlig og enklere å forholde seg til. På tross av dette, vil disse medlemmer foreslå noen endrin-ger i forhold til Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), har Regjeringen gjort en omfattende jobb med å gå gjennom mange straffesaker og deret-ter brukes disse som referansepunkt for utforming av

nye straffebestemmelser. Dette slutter disse medlemmer seg til og mener at nettopp måten det er gjort på viser at det har vært et avvik mellom lovgivers mål og domstolenes straffeutmåling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er selvfølgelig opptatt av domstolenes uavhengighet men vil understreke at denne uavhengigheten ikke må gå på bekostning av lovgivers vedtak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil vise til følgende merknad fra flertallet (Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti) i forrige justiskomite som i Innst. O. nr. 90 (2003–2004) bl.a. uttalte:

"Dette flertall vil imidlertid fremheve at de signaler som lovgiver gjennom forarbeidene til de enkelte straffebud gir med hensyn til straffenivå, skal tillegges større vekt enn tidligere rettspraksis"

Innen samme tema uttalte det daværende mindretallet som et svar på ovennevnte merknad at:

"Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener domstolene er lydøvre overfor samfunnets og lovgivers signaler om mildere/strengere straffereaksjon"

Disse medlemmer tar til etterretning at man nå, langt på vei, faktisk gjør det motsatte. Selv om dette kan fremstå som noe oppsiktsvekkende fra Regjeringens side, slutter disse medlemmer seg til den metodikk Regjeringen her har benyttet, med klare eksempler på hva de mener er for lav straffeutmåling, og klare signaler om hvor straffenivået for fremtiden skal ligge.

Det som komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet likevel finner noe merkelig er at man benytter to ulike tilnærminger. På den ene siden benytter man metoden som beskrevet ovenfor mens man i andre tilfeller bruker rettspraksis for å stadfeste hvor straffen bør ligge. Med andre ord virker det som om man har en ulik prinsipiell tilnærming, avhengig av hva slags type kriminalitet det gjelder.

Disse medlemmer kommer også denne gang til å foreslå å heve strafferammen for enkelte kriminelle handlinger fra dagens nivå på 21 år til en ny ramme på 30 år. Siden det nå allerede eksisterer en slik ramme innenfor norsk lovgivning vil man anta at det vil gjøre det mulig for andre partier å foreslå en tilsvarende strafferamme i andre straffebestemmelser.

Disse medlemmer viser til at disse medlemmer to ganger i inneværende periode har foreslått å

heve strafferammene og straffenivået for vold og sexdelighetsforbrytelser. Regjeringspartiene stemte imidlertid mot Fremskrittspartiets forslag.

Disse medlemmer finner det svært spesielt at regjeringspartiene må fremme de gode forslag selv for å kunne bidra til innføring av dem. Deres politikk er således tilfeldig og ikke motivert av et ønske om å bedre forholdene for ofre og pårørende.

Disse medlemmer registrerer at regjeringspartiene tar til orde for skjerpet straffenivå i grove voldssaker. Dette står i motstrid til de samme partiers standpunkt i Innst. S. nr. 169 (2008–2009) – Kriminalomsorgsmeldingen – der de samme partiene tar til orde for økt bruk av samfunnsstraff. Videre står det i motstrid med det Arbeiderpartiets representant i justiskomiteen, Ingrid Heggø, uttalte i forbindelse med domfellelse av en voldsutøver som ble ilagt 55 timers samfunnsstraff etter grov vold på Karl Johan. I en debatt etter rettssaken fremhevet hun de positive sider med bruk av samfunnsstraff.

Disse medlemmer mener således det er lite troverdig når regjeringspartiene nå tar til orde for mindre bruk av samfunnsstraff i grove voldssaker.

Et annet område, som etter disse medlemmers skjønn bør få fokus, er foreldelsesfrister. Ved forrige behandling fremmet disse medlemmer alternative forslag, noe disse medlemmer også denne gang velger å gjøre. De mest alvorlige sakene bør etter disse medlemmers syn ikke ha en foreldelsesfrist. Det vil igjen bety at domstolen selvfølgelig skal ta hensyn til tidsaspektet ved sin straffeutmåling. Disse medlemmer vil hevde at det er viktig at sannheten kommer for en dag uavhengig av hvor lang tid det tar.

Disse medlemmer ser at det kan være grunner til at man har regler om foreldelse av straffesaker. Etter lang tid kan kanskje visshet om hva som har skjedd, både for offer og samfunn, være viktigere enn å få noen straffet. Det er svært få saker hvor dette har blitt brukt eller blitt ansett sterkt urimelig. Disse medlemmer mener imidlertid at foreldelsesfristene ikke trenger å være så finmasket som i dag og vil i tillegg at fristene skal være lengre.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 86 skal lyde:

Fristen for foreldelse av straffeansvar er

- a) 10 år når den høyeste lovbestemte straff er bot eller fengsel i inntil 6 år,
- b) 30 år når den høyeste lovbestemte straff er bot eller fengsel i mer enn 6 år.

Der lovens strengeste straff er fengsel inntil 30 år inntreng ingen foreldelse."

Disse medlemmer mener videre at idømt straff ikke skal kunne foreldes. Dette er det samme som å premiere de som unndrar seg straffegjennomføring.

Av den grunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Straffeloven §§ 93–99 oppheves."

Komiteen viser til at i forhold til det fremlagte lovforslaget fra Regjeringen, er det foretatt enkelte tekniske rettelser i det endelige lovvedtaket. Disse endringene har ikke betydning for det materielle innholdet av bestemmelsene. Her omtales noen av endringene.

Komiteen antar at punkt 31 i lovforslaget bør utgå som følge av at punkt 30 omhandler lovendring av den samme bestemmelsen. Videre antar komiteen at henvisningen i forslaget til skadeerstatningsloven § 3-3 til § 268 er overflødig siden det også vises til kapittel 24 hvor § 268 inngår. I lovforslagets punkt 94 (lov om svangerskapsavbrudd) er endringen av lovens § 2 ved en inkurie falt ut av forslaget. Endringen er omtalt foran i proposisjonen. Dette rettes opp i lovvedtaket. Komiteen antar at forslaget i punkt 180 er unødvendig siden endringen omhandler en endringslov til straffeloven 1902. Endringslovens betydning faller uansett bort når straffeloven 1902 oppheves. Tilsvarende er forslaget i punkt 191 unødvendig siden det gjelder en endringslov om overgangsregler knyttet til en provisorisk anordning som er erstattet med permanente regler i straffeprosessloven. Disse to punktene utgår i det endelige lovvedtaket. Selv om de nevnte punktene strykes, beholdes den fortløpende nummereringen av lovvedtakene.

2. VERN AV INFORMASJON OG INFORMASJONSUTVEKSLING

2.1 Sammendrag

2.1.1 Innledning

Straffeloven 1902 inneholder ikke noe eget kapittel eller en sammenstilling av straffebestemmelser som beskytter retten til informasjon og informasjonsutveksling, herunder bestemmelser om såkalt datakriminalitet.

Informasjonslagring og informasjonsutveksling får stadig større betydning i samfunnslivet, og gjør det mulig å lagre, få tilgang til og utveksle store mengder informasjon. Samtidig gjør denne utviklingen samfunnet mer sårbart for angrep. I likhet med Straffelovkommisjonen ser departementet nå et behov for å samle og videreutvikle straffebestemmelsene som verner informasjon og informasjonsutveksling i et eget kapittel. I tillegg er det behov for å ta i bruk straff på nye områder for å demme opp for nye,

straffverdige handlinger som den tekniske utviklingen har åpnet for.

2.1.2 *Strafflegging av handlinger som forbereder datarelatert kriminalitet*

Departementet mener at forberedelseshandlinger bare bør kriminaliseres når det er et særskilt behov for det. Departementet går i tråd med dette ikke inn for noen generell kriminalisering av forberedelser til datarelatert kriminalitet, men foreslår å sette straff for enkelte typer forberedelseshandlinger.

I proposisjonen drøftes nykriminalisering av tre typer handlinger som kan lede frem til annen datakriminalitet: elektronisk kartlegging, ulovlig anbringelse av utstyr, og befatning med skadelig dataprogram, herunder selvspredende dataprogram, og utstyr. I tillegg drøftes utvidelse av straffebudet mot ulovlig spredning av tilgangsdata. Også utvalgets forslag til bestemmelse om identitetskrenkelse kan i hovedsak ses som en handling som forbereder annen kriminalitet.

Departementet er kommet til at det per i dag ikke er gode nok grunner til å sette straff for forberedelse i form av elektronisk kartlegging. Departementet går heller ikke inn for en særskilt straffebestemmelse om ulovlig anbringelse av utstyr.

Departementet foreslår imidlertid en bestemmelse som rammer fremstilling, anskaffelse, besittelse eller tilgjengeliggjøring av passord eller andre opplysninger som kan gi tilgang til databasert informasjon eller et datasystem og dataprogram eller annet som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger som retter seg mot databasert informasjon eller datasystem. Departementet foreslår at straffen for uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv. settes til bot eller fengsel inntil ett år. Det gjenspeiler at den handling som straffes, er en forberedelseshandling på stadiet før forsøk.

2.1.3 *Identitetskrenkelse*

Identitetskrenkelse, eller uberettiget bruk av annens identitet, kan være et problem innenfor all kommunikasjon – både den elektroniske og den mer tradisjonelle.

Uberettiget bruk av annens identitet ved bruk av pass og andre legitimasjonspapirer rammes i dag av straffeloven 1902, men lovens bestemmelse retter seg ikke generelt mot den som iklær seg en annens identitet. Etter omstendighetene kan slik atferd rammes av straffeloven 1902 sin bestemmelse om krenkelse av privatlivets fred. Bruk av annen identitet kan også være ledd i et bedrageri eller forsøk på dette.

Datakrimutvalget foreslår en straffebestemmelse som rammer rettstridig bruk av annens identitet i elektronisk kommunikasjon.

Departementet går inn for å videreføre straffansvaret som i dag følger av straffeloven 1902, og å utvide straffansvaret slik at bestemmelsen setter straff for den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med det forsett å oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller å påføre en annen tap eller ulempe.

Departementet foreslår at straffen for identitetskrenkelse settes til bot eller fengsel inntil to år.

2.1.4 Beskyttelse av fjernsynssignaler mv.

Straffeloven 1902 har en bestemmelse som skal beskytte lovlige tilbydere av visse vernede tjenester mot at andre får tilgang til tjenestene, for eksempel et kodet fjernsynssignal, på ulovlige måter.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at det er et behov for å videreføre bestemmelsen om beskyttelse av fjernsyns- og radiosignaler og andre informasjonssamfunnstjenester, og kan ikke se behov for store endringer. Det foreslås imidlertid enkelte lovtekniske forenklinger.

2.1.5 Innbrudd i datasytem (datainnbrudd)

Straffeloven 1902 rammer den som uberettiget skaffer seg adgang til data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller tekniske hjelpemidler – såkalt datainnbrudd. Å skaffe seg adgang til data som er under overføring vil kunne være aktuelt ved avlytting.

Departementet foreslår en bestemmelse som rammer "innbrudd i datasytem". Straffen foreslås satt til bot eller fengsel inntil to år.

2.1.6 Krenkelse av retten til privat kommunikasjon

Straffeloven 1902 sin bestemmelse om datainnbrudd rammer både det å skaffe seg tilgang til lagrede data og til data under overføring, for eksempel ved avlytting. Straffeloven 1902 setter også straff for den som ved bruk av dekodingsinnretning skaffer seg tilgang til en vernet tjeneste, det vil si betalingsbelagte tilgangskontrollerte radio- og kringkastingstjenester og informasjonssamfunnstjenester. Straffeloven 1902 verner videre den muntlige utveksling av tanker, følelser og opplysninger.

Departementet foreslår en bestemmelse som skal erstatte straffeloven 1902 sin bestemmelse om ulovlig avlytting og opptak og vern av data under overføring. Departementet har funnet grunn til å la bestemmelsen også omfatte uberettiget åpning eller hindring av brev mv. Bestemmelsen tilsvarende Straffelovkommisjonens skisse til bestemmelse om overvåking, og ivaretar kriminaliseringsforpliktelsen i datakrimkonvensjonen om ulovlig oppfangning av data.

Forslaget til strafferamme er bot eller fengsel inntil to år.

2.1.7 Ulovlig bruk av datasytem mv.

Straffeloven 1902 har ingen særlige regler om ulovlig bruk av datasytem. Ettersom et datasytem er en løsøreobjekt, kan imidlertid bruk av systemet rammes av de alminnelige bestemmelsene om ulovlig bruk av løsøreobjekt.

Straffelovkommisjonen har ikke foreslått egne straffebud om ulovlig bruk av datasytem, men foreslår å videreføre de alminnelige bestemmelsene om ulovlig bruk.

Datakrimutvalget foreslår derimot en egen straffebestemmelse som vil ramme den som uberettiget benytter andres datasytem eller elektroniske kommunikasjonsnett.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsene i straffeloven 1902 om ulovlig bruk av løsøreobjekt. Disse straffebestemmelsene vil fortsatt også ramme bruk av andres datasytem. Departementet kan derfor ikke se at det er behov for en egen bestemmelse om uberettiget bruk av datasytem mv.

2.1.8 Databedrageri

Straffeloven 1902 setter straff for den som i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved bruk av uriktig eller ufullstendig opplysning, ved endring i data eller programutrustning eller på annen måte rettsstridig påvirker resultatet av en automatisk databehandling, og derved volder tap eller fare for tap for noen.

Straffelovkommisjonen går inn for å videreføre både den alminnelige bestemmelsen om bedrageri og bestemmelsen om databedrageri.

Datakrimutvalget viser til at de mest praktiske tilfeller av databedrageri er uberettiget bruk av andres kredittkort eller debetkort i situasjoner hvor slike kort eller kortinformasjon benyttes i maskinelle prosesser, og kortet ikke kontrolleres av mennesker. Utvalget mener det vil virke klargjørende med et eget straffebud som rammer kontomisbruk.

Departementet går inn for å videreføre bestemmelsen om databedrageri som del av den alminnelige bedrageribestemmelsen, men med en tilføyelse som gjør det klart at "kredittkort-bedrageri" omfattes. Tilføyelsen er ikke nødvendig rettslig sett, siden bedrageri med kredittkort vil omfattes av gjeldende bestemmelse. Departementet er likevel enig med utvalget i at hensynet til informasjon og brukervennlighet tilsier en klargjøring på dette punktet. Det er en straffbar handling som forekommer relativt ofte, og som med fordel kan rammes klarere av loven.

2.1.9 *Dataskadeverk og driftshindring*

Straffeloven 1902 setter straff for den som rettsstridig ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen. Det er antatt at data i seg selv ikke er en gjenstand. Lagringsmediet, eksempelvis et datasystem, er derimot en gjenstand, og endring i dataene på lagringsmediet anses som skadeverk på det. Om det å påvirke data som er under overføring også rammes av skadeverkbestemmelsen, er tvilsomt.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen og Datakrimutvalget i at straffansvaret for urettrettig endring mv. av data bør klargjøres. Departementet mener at klargjøringen bør skje i den alminnelige skadeverkbestemmelsen. Departementet er av den oppfatning at datakriminalitet bør behandles på lik linje med andre straffbare handlinger. Selv om midlet til å utføre straffbare handlinger eller målet for den straffbare handlingen er annerledes her enn ved andre lovovertrедelser, er ikke det i seg selv tilstrekkelig til å begrunne særbehandling. Det sentrale ved et skadeverk, enten objektet er en gjenstand eller data, er ubrukeliggjøringen eller forringelsen handlingen medfører for eieren eller den berettigede. Departementet foreslår at skadeverk på data skal omfatte det å endre, gjøre tilføyelser til, ødelegge, slette eller skjule andres data. Formuleringen innebærer ikke realitetsendringer i forhold til gjeldende rett. Departementet går inn for at data under overføring gis samme vern som lagrede opplysninger, også i forhold til bestemmelsen om dataskadeverk.

Sammenlignet med de øvrige forslagene til strafferammer i straffeloven 2005 og sett hen til grunnkravet om at handlingen representerer en fare for "avbrudd eller vesentlig hindring" av driften av et datasystem, synes straff av bot eller fengsel inntil to år å være passende.

2.1.10 *Strafferettslig vern av data og informasjon*

Selve tilegnelsen av data og databasert informasjon har ikke noe generelt strafferettslig vern i dag.

Departementet ser heller ikke at det er behov for et eget straffebud om tilegnelse av informasjon ved siden av allerede gjeldende bestemmelser.

2.1.11 *Søppelpost*

Spam, eller søppelpost som er betegnelsen departementet velger å bruke her, kan kort og noe ufullstendig beskrives som meldinger som overføres via elektronisk kommunikasjon og som mottakeren verken har bedt om eller gitt sitt forhåndssamtykke til.

Straffeloven 1902 har ingen bestemmelse om søppelpost. Etter markedsføringsloven er det forbudt å rette markedsføringshenvendelser i næringsvirksomhet til fysiske personer ved hjelp av elektroniske kommunikasjonsmetoder som tillater individuell

kommunikasjon, uten at det er innhentet samtykke på forhånd.

Datakrimutvalget går inn for en generell bestemmelse som gjør det straffbart å sende elektroniske meldinger som ledd i masseutsending til mottakere som ikke har samtykket.

Departementet går ikke inn for utvalgets forslag til en egen straffebestemmelse om søppelpost. En eventuell utvidelse av gjeldende forbud foranlediger uansett en grundigere utredning som etter departementets syn bør foretas i tilknytning til spesiallovgivningen og ikke straffeloven.

2.1.12 *Filtrering*

Filtrering går ut på å iverksette tiltak som hindrer at norske tjenestemottakere kan motta informasjon fra nettstedet som er ulovlig etter norske regler, eller utnytte ulovlige tjenester.

Straffeloven 1902 inneholder ingen bestemmelse om filtrering. Et filtreringspåbud vil således representere noe nytt i norsk rett.

Departementet er enig med datakrimutvalgets flertall og går ikke inn for en bestemmelse om filtrering. Det veier tungt at et overveiende flertall av høringsinstansene tar klar avstand fra forslaget. Det er knyttet store utfordringer til den tekniske gjennomføringen av en slik ordning. Risikoen for at filteret kan stanse legitim trafikk, også fra andre aktører enn den som står bak det ulovlige materialet, reiser spørsmål om inngrep i yttringsfriheten. Selv om legitim trafikk også kan stanses ved en avtalebasert filtreringsordning, er betenkelighetene ved en slik løsning vesentlig mindre enn ved lovpålagt filtrering.

2.1.13 *Brudd på taushetsplikt*

Straffeloven 1902 har ingen generell bestemmelse som setter straff for brudd på taushetsplikt i sin alminnelighet. Det finnes imidlertid bestemmelser som oppstiller straff for brudd på taushetsplikt i spesielle situasjoner. Det finnes også en rekke særlover som inneholder bestemmelser om straff for brudd på taushetsplikt.

Straffelovkommisjonen foreslår å ta inn en standardstraffetrussel mot brudd på taushetsplikt.

Departementet mener også det vil være ryddig med én generell straffebestemmelse som rammer ethvert brudd på taushetsplikt, uavhengig av om gjerningspersonen er ansatt i eller har annen tilknytning til det offentlige. En standardstraffetrussel vil medføre en retts teknisk forenkling og en mer enhetlig lovgivning.

Departementet mener det kan være behov for å la brudd på instruksbestemt taushetsplikt som ikke er forankret i lov eller forskrift være straffbart, og ser ikke grunn til å endre rettstilstanden på dette punktet. Departementet ser likevel et fortsatt behov for at of-

fentlige myndigheter kan fastsette og nærmere klarlegge taushetsplikten ved instruks, og finner ikke grunn til å avkriminalisere brudd på disse instruksene.

Straffeloven 1902 inneholder en bestemmelse om straff for krenkelse av taushetsplikten og en bestemmelse om straffskjerpning. Departementet støtter Straffelovkommisjonens forslag om å ta inn handlingsnormen som en alternativ gjerningsbeskrivelse i forslaget.

Departementet foreslår videre at straffansvaret gjelder tilsvarende ved brudd på taushetsplikt som følger av tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ selv om handlingen er foretatt etter at gjerningspersonen har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Straffelovkommisjonen går inn for å videreføre grov uaktsomhet som skyldform i bestemmelsen om taushetsbrudd. Siden forsett skal være hovedskyldformen i straffelovgivningen, kunne det tale for ikke å videreføre uaktsomhetsbestemmelsen. Departementet er imidlertid enig med Straffelovkommisjonen i at et krav om grov uaktsomhet vil kunne bidra til å sikre forsvarlig behandling av taushetsbelagt informasjon, blant annet ved å lette den bevismessige situasjonen. Departementet støtter derfor kommisjonens forslag på dette punktet.

Departementet ser at det er relativt store avvik når det gjelder strafferammen i de forskjellige bestemmelsene om straff for brudd på taushetsplikt. Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at en passende strafferamme for ordinært brudd på taushetsplikt er bot eller fengsel inntil ett år.

2.1.14 Krenkelse av forretningshemmelighet

Straffeloven og markedsføringsloven 1902 har bestemmelser om misbruk av forretnings- eller driftshemmeligheter.

Kommisjonen foreslår i det vesentlige å videreføre innholdet i gjeldende bestemmelser, men ønsker å samle dem i en felles bestemmelse. Utover dette foreslår den enkelte andre mindre endringer.

Det er nødvendig å ha lovbestemmelser som gjør det straffbart å avsløre bedriftshemmeligheter. Høringen har ikke påvist noe behov for store innholdsmessige endringer i gjeldende rett, og departementet slutter seg derfor til forslaget om å videreføre hovedtrekkene i straffeloven 1902.

Ved å beholde dagens strafferamme ville norsk rett blitt liggende på et betydelig lavere nivå enn i våre nordiske naboland. Departementet anser det derfor nødvendig å høyne den øvre strafferammen. Samfunnsforholdene har endret seg siden bestemmelsen ble vedtatt, og denne typen lovbrudd kan få store konsekvenser for bedrifter som rammes. Departementet går inn for at overtredelse av lovforslaget skal kunne straffes med bot eller fengsel inntil to år.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at informasjonslagring og informasjonsutveksling får stadig større betydning i samfunnslivet. Datateknologi har gjort det mulig å lagre, få tilgang til og utveksle store mengder informasjon på en svært enkel måte. Kriminelle handlinger som knytter seg til datateknologi, har til nå blitt rammet av de ordinære straffebudene om tyveri, underslag, skadeverk og liknende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er tilfreds med at Regjeringen foreslår å følge Datakrimutvalgets forslag om å samle og videreutvikle straffebestemmelsene i et eget kapittel om vern av informasjon og informasjonsutveksling.

Flertallet slutter opp om Regjeringens argumentasjon for hvorfor ulovlig bruk, databedrageri og dataskadeverk likevel bør reguleres under de alminnelige bestemmelsene som i dag.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til intensjonene om å samle alle bestemmelser om datakriminalitet i et eget kapittel. Disse medlemmer registrerer imidlertid at dette bare er delvis gjennomført. Ulovlig bruk, databedrageri og dataskadeverk skal etter Regjeringens forslag fortsatt reguleres under de generelle straffebudene der de har vært frem til nå.

Disse medlemmer mener, som Datakrimutvalget, at det hadde vært mer hensiktsmessig å kriminalisere også disse forholdene i et eget kapittel om datakriminalitet. Man kunne da unngått unødig tolkningstvil og gitt loven et mer pedagogisk preg.

Disse medlemmer mener det er spesielt viktig å innføre en egen bestemmelse for dataskadeverk og driftshindringer. Det blir etter disse medlemmers oppfatning kunstig å tolke endringer av filer på en datamaskin som skadeverk av en gjenstand. Dette skaper unødvendig tolkningstvil som kan bli problematisk ved den videre utviklingen av teknologien.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag til ny bestemmelse i kapittel 21:

"§ 206 a Dataskadeverk og driftshindringer skal lyde:

For datamodifikasjon straffes den som uberettiget endrer, ødelegger, sletter eller skjuler andres data.

Straffen for datamodifikasjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. For grov overtredelse er straffen fengsel inntil 6 år. For liten overtredelse er straffen bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

For driftshindring straffes den som uberettiget overfører data under slike omstendigheter at overfø-

ringen vesentlig hindrer eller er egnet til vesentlig å hindre driften av et datasystem eller elektronisk kommunikasjonsnett. Det samme gjelder den som initierer dataoverføring som nevnt.

For driftshindring straffes også den som på annen måte uberettiget foretar handling som er egnet til vesentlig å hindre driften av et datasystem eller elektronisk kommunikasjonsnett.

Straffen for driftshindring er bøter eller fengsel inntil 6 år. For grov overtredelse er straffen fengsel inntil 10 år. For liten overtredelse er straffen bøter eller fengsel inntil 1 år.

Med data menes i bestemmelsen her enhver representasjon av informasjon som lagres eller behandles av et datasystem eller som overføres i elektronisk kommunikasjonsnett. I tillegg omfattes enhver representasjon av informasjon som ikke er lesbar uten bruk av teknisk utstyr."

Komiteen viser til den nye straffeloven som har et prinsipielt utgangspunkt om at forberedelseshandlinger ikke er straffbare. Komiteen gir tilslutning til at dette også bør gjelde elektronisk kartlegging av datasystemer via Internett og det å anbringe utstyr som kan påvirke databehandling. Forsøk på å utføre en straffbar handling vil uansett være straffbar, og vil gi tilstrekkelig vern i disse tilfellene. Komiteen er enig i at den eventuelle allmennpreventive effekten av en straffebestemmelse for slike handlinger ikke er et tilstrekkelig tungtveiende argument for å benytte samfunnets strengeste reaksjonsform, samt politiresurser, på handlingen. Komiteen vil også påpeke at politiet allerede i dag har hjemmel i politiloven § 7 til å gripe inn for å avverge et lovbrudd, og at muligheten til å gripe inn på et tidlig stadium derfor uansett er til stede.

Komiteen viser til at tilgangsdata er opplysninger som gir tilgang til et datasystem, og at Regjeringen på dette punktet går inn for å nykriminalisere forberedelseshandlinger ved at også innsamling og besittelse av slike data gjøres straffbart. Dette vil også ramme tilfeller der tilgangsdata ennå ikke er videreformidlet eller utnyttet, og der grensen for straffbart forsøk ennå ikke er overtrådt.

Komiteen er av den oppfatning at en skal være varsom med å kriminalisere forberedelseshandlinger. Likevel er det lite tilfredsstillende med en rettstilstand der en ikke kan straffeforfølge personer som besitter tilgangsdata for å videreformidle disse til andre kriminelle. Hensynet til enhetlig lovgivning med andre nordiske og europeiske land på dette punktet, taler også for kriminalisering, samtidig med at en kriminalisering neppe vil være til hinder for lovlige aktiviteter.

Komiteen støtter på samme måte forslaget om å straffe den som befatter seg med dataprogram som

er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger og som retter seg mot datasystem eller databasert informasjon. Også på dette punktet taler nordisk rettsenhet på et område med grenseoverskridende aktiviteter, for forslaget om kriminalisering. Komiteen vil understreke at både befattning med slike programmer og innsamling og besittelse av tilgangsdata, kun rammes av loven i tilfeller der formålet er å begå straffbare handlinger og at kun forsettlige handlinger rammes. Dette bør sikre at bestemmelsen ikke vil ramme utilsiktet.

Komiteen viser til at uberettiget bruk av uriktig identitet kan være et problem innenfor alle kommunikasjonsformer, og at formålene med det kan være mange. Regjeringen foreslår en straffebestemmelse som rammes den som besitter en annen persons identitetsbevis eller opptrer med en annens identitet eller en identitet som lett kan forveksles med en annen. Straffansvaret gjelder kun der hensikten har vært uberettiget vinning eller å påføre en annen tap eller ulempe. Komiteen viser til at mange av disse tilfellene uansett vil rammes som straffbart forsøk på å overtre andre bestemmelser. Det å straffe bruken og besittelsen i seg selv, innebærer likevel en viss nykriminalisering. Komiteen støtter en slik utvidelse av straffansvaret, og viser til at besittelse og bruk av en annens identitet i seg selv krenker og skaper usikkerhet hos ofrene.

Komiteen viser til at Regjeringen har vurdert, men konkludert med ikke å foreslå en bestemmelse som rammes spredning og utnyttelse av informasjon som stammer fra en straffbar handling. Komiteen viser til at skadepotensialet ved slik spredning kan være stort, men slutter seg til Regjeringens vurdering av at en slik nykriminalisering vil kunne favne for vidt. Det vises til at et slikt forbud lett ville kunne rammet kritisk journalistikk som bygger på informasjon fra varslere og andre som bryter taushetsplikten og ulovlig fildeling. Strafferettslig forfølgning av denne typen handlinger krever i så fall en bredere kulturpolitisk debatt enn det som er lagt opp til i arbeidet med ny straffelov. Komiteen vil videre understreke at flere av de straffverdige handlingene som ville bli rammet av en slik bestemmelse, uansett vil rammes av andre bestemmelser både i dette kapitlet og andre.

Komiteen viser til at Datakrimutvalget foreslo å kriminalisere utsendelse av spam (søppelpost). Spam er både ressursløsende og plagsomt og bør bekjempes. Når komiteen likevel slutter opp om at dette ikke skal gjøres straffbart, er det fordi straffeloven primært bør verne mot de mer alvorlige straffbare handlingene og fordi andre virkemidler enn straff anses bedre egnet til å bekjempe denne typen handlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at søppelpost (spam) har store kostnader og stort skadepotensial for de som angripes. Disse medlemmer er ikke tilfreds med Regjeringens arbeid med å utrede alternativer til nykriminalisering av søppelpost, og forutsetter derfor at Regjeringen initierer en egen utredning for å belyse spørsmålet bedre.

Komiteen viser til at Kripos i dag tilbyr Internett-tilbydere et filter som hindrer kundene i å få tilgang til sider med overgrepssbilder av barn. Komiteen ser på filter som et viktig og godt egnet virkemiddel i kampen mot spredning av slike bilder på Internett. Slike filtre kan for en stor del ødelegge markeder for omsetning av bilder som viser overgrep mot barn. Komiteen mener alle Internett-tilbydere i Norge bør benytte filteret og ber Regjeringen arbeide for at et tilsvarende filter innføres også av nettilbydere i andre land. Mange Internett-tilbydere i Norge bruker allerede filteret, og i og med at oppslutningen om filteret i Norge fort kan bli nær 100 pst., er komiteen enig med Regjeringen i at man ikke på dette tidspunktet belegger manglende bruk av slikt filter med straff. Komiteen er imidlertid oppatt av at Regjeringen følger opp den henvendelse som er gjort til alle Internett-tilbydere og sørger for at man får filter på plass raskest mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at dersom dette møter motstand blant kommersielle aktører, bør Regjeringen vurdere å komme tilbake med et forslag om å lovpålegge bruk av slikt filter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er svært opptatt av at barn ikke skal utsettes for overgrep verken her i Norge eller andre steder. I denne forbindelse har disse medlemmer merket seg ordningen som er innført i England, hvor man varsler andre lands myndigheter når pedofilidømte skal reise utenlands. På den måten har det andre landet større mulighet til å forhindre at overgrep skjer. Disse medlemmer mener man må vurdere en liknende ordning og fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede det engelske systemet for internasjonal varsling når pedofilidømte skal reise utenlands, samt vurdere å fremlegge forslag om lovendring for å innføre liknende ordning i Norge."

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre tidlig i denne stortingsperioden tok in-

itiativ til å verne barn bedre mot overgrep. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Innst. S. nr. 38 (2006–2007). Disse medlemmer viser til at arbeidet for å bekjempe overgrep mot barn, og spredning av bilder og film av overgrep, har vært svært høyt prioritert fra et bredt politisk flertall. Lovpålagt sensur er imidlertid etter disse medlemmers oppfatning svært betenkelig, selv om det er i beste hensikt. Risikoen for at innføringen av et lovpålagt filter vil kunne medføre et inngrep i yttringsfriheten, ved at nettsider feilaktig blir avstengt, gjør at disse medlemmer på denne bakgrunn støtter Regjeringens forslag.

Komiteen viser til at lovbestemmelser som setter straff for å bryte taushetsplikt, er spredd i straffeloven og særlovgivningen. Komiteen støtter Regjeringen i at det vil være mer ryddig med én generell straffebestemmelse som rammer brudd på taushetsplikt. Komiteen tror ikke at det forhold at det er ulike hensyn som begrunner taushetsplikt for ulike grupper, vil vanskeliggjøre praktiseringen av bestemmelsen. Også i forhold til dagens § 121 gjør denne problemstillingen seg gjeldende.

Komiteen viser til at dagens straffebestemmelser mot brudd på taushetsplikt opererer med ulike strafferammer. Komiteen mener Regjeringen har foreslått et fornuftig nivå ved å sette straffen til bot eller fengsel i inntil ett år. Dette vil gi mulighet både til å gi svært milde straffer for små overtredelser og strenge straffer for grovere overtredelser. Komiteen vil i denne forbindelse vise til at den nye bestemmelsen, i motsetning til dagens § 121, oppstiller som brudd på bestemmelsen både det å "å røpe" taushetsbelagt informasjon, men også det å "utnytte" det med forsett om vinning. Sondringen vil naturligvis også påvirke straffenivået en legger seg på. Komiteen vil peke på at domstolene også må se hen til hva slags type taushetsplikt som er brutt, og hensynet bak den, når straffenivået fastsettes.

Komiteen viser til at selv om bestemmelsen ikke eksplisitt sier at kun "rettsstridige" brudd på taushetsplikten rammes, gjelder den alminnelige og ulovfestede rettsstridsreservasjonen også på dette området. Komiteen vil påpeke at det er situasjoner der brudd på taushetsplikten er eneste mulighet til å komme fram med svært kritikkverdige forhold eller alvorlig kriminalitet. Komiteen vil derfor understreke at bestemmelsen ikke er ment brukt i situasjoner der enten sterke allmenne samfunnshensyn eller hensyn til tredjepart, er så sterke at det fremstår urimelig og meningsløst å skulle benytte straff.

Komiteen viser til forslaget til § 196 som oppstiller plikt for enhver til å avverge nærmere utvalgte svært alvorlige straffbare handlinger, som for eksempel drap, grov kroppsskade og voldtekt, typisk ved å

melde ifra til politiet. I lys av den betydelige straffskjerpelsen som nå foreslås i § 283 om grov mis-handling i nære relasjoner, går komiteen inn for at denne bestemmelsen tas inn i § 196, slik at det blir straffbart ikke å forsøke å avverge slik kriminalitet. Komiteen ber Regjeringen fram mot ikrafttredelsen av straffeloven 2005 å vurdere om også andre bestemmelser bør omfattes av meldeplikten i § 196, særlig sett i lys av oppjusteringen av straffenivået for flere typer kriminelle handlinger.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"I oppregningen i § 196 første ledd bokstav a føyes det til et komma etter § 194, og hakeparentesen erstattes av en oppregning av følgende bestemmelser: 223, 239, 255, 256, 259, 274, 275, 280, 283, 289, 291, 299, 312, 327, 329, 355 og 357."

3. URIKTIG FORKLARING OG ANKLAGE

3.1 Sammendrag

3.1.1 Innledning

I dette kapitlet foreslås straffebestemmelser som avløser straffeloven 1902 kapittel 15 om falsk forklaring og kapittel 16 om falsk anklage. Reglene retter seg primært mot den som gir uriktige opplysninger til offentlige myndigheter. Hovedformålet med slike regler er å sikre at myndighetene kan treffe beslutninger på korrekt faktisk grunnlag, og å beskytte den som rammes av anklagen.

Lovforslaget svarer i stor utstrekning til Straffelovkommisjonens skisse, og er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett.

3.1.2 Uriktig forklaring

Reglene om falsk forklaring gjelder primært uriktig forklaring for retten. Etter hovedbestemmelsen i straffeloven 1902 er enhver muntlig eller skriftlig falsk forklaring for retten og notarius i utgangspunktet straffbar. Falsk forklaring for andre offentlige myndigheter kan straffes hvis gjerningspersonen har en lovbestemt plikt til å forklare seg, eller forklaringen er bestemt til å avgi bevis. En som er siktet eller mistenkt kan ikke straffes for falsk forklaring.

Kommisjonen foreslår en generell bestemmelse om uriktig forklaring, som i hovedsak svarer til straffeloven 1902. Departementet slutter seg til dette.

Straffeloven 1902 rammer også falsk forklaring til Stortinget etter innkalling i henhold til Grunnloven § 75 bokstav h, falsk forklaring til EFTA-domstolen og falsk forklaring til Den internasjonale straffedomstolen. Straffelovkommisjonen foreslår at det i straffebudet om uriktig forklaring bør fremgå at også slike forklaringer er straffbare. Av hensyn til en saklig sammenheng og bedre oversikt i regelverket om urik-

tig forklaring, slutter departementet seg til kommisjonens forslag, med ett unntak: departementet går ikke inn for å innarbeide straffansvaret for falsk forklaring for Stortinget i ny straffelov.

3.1.3 Uriktig anklage

Straffeloven 1902 kapittel 16 setter straff for fire typer falsk anklage. Hovedbestemmelsen i straffeloven 1902 retter seg mot den som ved falsk anklage til offentlig myndighet pådrar eller søker å pådra en annen siktelse eller domfellelse. Straffeloven 1902 retter seg også mot anmeldelse av oppdiktete straffbare forhold. Det er også belagt med straff å fremsette en falsk anklage mot seg selv eller noen annen som samtykker til det. På bestemte vilkår er det også straffbart å unnlate å gi opplysninger som godtgjør at en som er tiltalt eller domfelt, er uskyldig eller bare er skyldig i et mindre lovbrudd.

Kommisjonen foreslår en bestemmelse om uriktig anklage, som bortsett fra mindre endringer svarer til straffeloven 1902. Den øvre strafferammen for uriktig anklage foreslås på bakgrunn av utviklingen i straffutmålingspraksis senket fra åtte til tre års fengsel.

I likhet med Straffelovkommisjonen mener departementet at straffeloven 1902 bestemmelse om uriktig anklage bør videreføres i ny straffelov. Departementet foreslår at det skal være et vilkår for straff at gjerningspersonen (forsettlig) skaper et uriktig grunnlag for straffansvar, og derved pådrar noen en siktelse eller domfellelse. Departementet slutter seg til kommisjonens forslag om å sette ned maksimumsstraffen til tre år. Departementet er videre enig i kommisjonens forslag om å innta en generell og skjønnsmessig bestemmelse om grov uriktig anklage. Departementet slutter seg også til Straffelovkommisjonens forslag om at den øvre strafferammen for grov overtredelse skal være fengsel inntil ti år.

Til forskjell fra kommisjonen går departementet inn for å videreføre bestemmelsen i straffeloven 1902, som rammer det å anmelde oppdiktete straffbare handlinger eller å foreta seg noe som tilsikter å vekke mistanke om at en slik er begått. Det straffverdige ligger ikke i å kaste et mistankens lys på andre, men i å opptre slik at politiet belastes unødig og spiller sine ressurser. Departementet mener at slik atferd også i dag bør kvalifisere til straff, og går inn for å videreføre bestemmelsen i en egen bestemmelse.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at dagens kapitler i straffeloven 1902 om henholdsvis falsk forklaring og falsk anklage, foreslås satt sammen i ett kapittel. Bestemmelsene er i all hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Komiteen viser til proposisjonen, og har for øvrig ingen merknader.

4. VERN AV FOLKEHELSEN OG DET YTRE MILJØ

4.1 Sammenheng

4.1.1 Innledning

Departementets forslag til kapittel 23 i straffeloven 2005 avløser straffeloven 1902 kapittel 14 om allmennfarlige forbrytelser, og inneholder bestemmelser om narkotikaovertrædelser, dopingovertrædelser, smitteoverføring, allmennfarlig forgiftning og alvorlig miljøkriminalitet. Bestemmelsene verner flere ulike interesser – især vern av helse og miljø.

Kapittel 23 inneholder også en bestemmelse som viderefører straffeloven 1902 sin bestemmelse om grove voldsskildringer.

4.1.2 Narkotikaovertrædelse

Straffelovkommisjonen gikk langt i å foreslå endringer av de gjeldende straffebestemmelsene mot narkotikaovertrædelser. I sum ville kommisjonens forslag medføre en kraftig omlegging i mildere retning gjennom avkriminalisering og nedkriminalisering. Departementet foreslår på sin side å videreføre hovedtrekkene i dagens rettstilstand. Samtidig går departementet inn for at menneskelige hensyn, og da særlig hensynet til langvarige rusmisbrukere, skal varetas bedre enn i dag ved at det i større grad skal reageres med behandling og samfunnsstraff mot mindre alvorlige narkotikaovertrædelser.

Straffenivået for narkotikaovertrædelser har jevnt over vært høyt, men er i senere år justert noe ned og antallet straffutmålingsanker har sunket. Det skyldes nok at straffenivået, og da særlig for de mest alvorlige overtrædelsene, var blitt uforholdsmessig høyt. Samtidig har kvantumet i de mest alvorlige sakene stadig økt, slik at en ønskelig gradering av straffenivået talte for en viss reduksjon.

Departementet foreslår at de gjeldende straffesammene i straffeloven 1902 videreføres. Det bør på samme måte som i dag gis strenge straffer for de profesjonelt pregede, alvorlige narkotikasakene. Samtidig er departementet enig i den varsomme nedjusteringen som over tid har funnet sted i straffenivået, særlig hva gjelder saker som omhandler narkotikaovertrædelse knyttet til eget bruk. Slike tilfeller har en klart lavere straffverdighet enn befatning med narkotika som tar sikte på videresalg av større mengder narkotika. Samlet sett foreslår derfor departementet at den straffutmålingspraksis som nå etter hvert har festnet seg, videreføres, likevel slik at annen straff enn ubetinget fengsel i større grad bør anvendes i saker om videresalg av en liten mengde narkotika for å finansiere eget rusmisbruk.

4.1.3 Grov overtrædelse av alkohollovgivningen

Alkoholoven setter straff for ulike overtrædelser av loven når disse er knyttet til "et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk".

Straffelovkommisjonen foreslår at straffebestemmelsen i alkoholloven overføres til straffeloven med i hovedsak samme innhold. Strafferammen på fengsel inntil 6 år foreslås videreført for forsettlig overtrædelser. Kommisjonen foreslår at strafferammen for grovt uaktsomme overtrædelser bør være markert lavere enn ved forsettlig overtrædelse – dvs. bot eller fengsel inntil 2 år. Departementet slutter seg til Straffelovkommisjonens forslag.

Departementet er enig med kommisjonen i at uaktsomme grove alkoholorvertrædelser gjennomgående bør bedømmes mildere strafferettslig enn forsettlig overtrædelser. Det foreslås derfor en øvre strafferamme på fengsel inntil 3 år for uaktsomme grove alkoholorvertrædelser.

4.1.4 Dopingovertrædelse

Straffeloven 1902 sin bestemmelse om dopingforbrytelser rammer "[d]en som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, oppbevarer, sender eller overdrar ... dopingmiddel". Formålet med å innføre bestemmelsen i 1992 var å kunne ramme mer effektivt den som fremskaffer og omsetter dopingmidler. Besittelse og bruk av dopingmidler er ikke straffbart.

Straffelovkommisjonens standpunkt var at bruk av dopingsmidler ikke bør være straffbar. Det vises til at hovedformålet med et forbud om bruk av dopingmidler synes å være å unngå skade på brukeren. Etter kommisjonens syn bør straff først og fremst brukes for å motvirke handlinger som skader andre enn gjerningspersonen selv.

Departementet presiserer at det uten tvil fortsatt er behov for kriminalisering av ulovlig innførsel, tilvirkning, oppbevaring mv. av dopingsmidler, som blir foreslått videreført i lovforslaget. Det foreslås også at gjeldende strafferammer videreføres. Spørsmålet er om det er behov for i tillegg å sette straff for bruk, erverv og besittelse av dopingmidler. Det vil bety en nykriminalisering som bør ha vektige grunner for seg.

I lys av den politiske målsettingen om å bekjempe bruk av dopingmidler mer effektivt enn i dag, blant annet ved å påvirke folks holdninger, vil ikke departementet utelukke at det kan være aktuelt å foreslå å oppstille straff også for bruk, erverv og besittelse av enkelte dopingmidler. Et eventuelt forbud hører hjemme i legemiddeloven. Pr. i dag foreligger det imidlertid ikke et tilstrekkelig godt grunnlag til å slå fast at det foreligger en så klar årsakssammenheng mellom bruk av testosteron og anabole steroider og vold og aggressiv atferd at det kan begrunne en kriminalisering. Regjeringen går likevel inn for å vurde-

re å innta et forbud i legemiddeloven, og vil komme tilbake til spørsmålet ved en passende anledning.

4.1.5 Kjøring i påvirket tilstand

Vegtrafikkloven setter straff for kjøring av motorvogn i påvirket tilstand. Bestemmelsen omfatter både alkoholpåvirket kjøring og påvirkning av "annet berusende og bedøvende middel". Skyldkravet er forsett eller uaktsomhet. Straffen er bøter eller fengsel inntil 1 år. Loven rammer også etterfølgende inntak av rusmidler. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 1 år. Straffelovkommisjonen foreslår at promillegrensen heves fra 0,2 til 0,5 promille og fra 0,1 til 0,25 milligram pr. liter luft i henholdsvis blod og utåndingsluft.

Departementet kan ikke se at det er kommet til noen vesentlige nye momenter etter lovendringen i 2001. Departementet følger ikke opp Straffelovkommisjonens forslag om å heve promillegrensen.

Etter vegtrafikkloven er medvirkning til promillekjøring som hovedregel ikke straffbar. Straffelovkommisjonen foreslår ikke at slik medvirkning til overtredelse av vegtrafikkloven skal unntas fra den generelle medvirkningsbestemmelsen i ny straffelov.

Departementet slutter seg til forslaget, slik at den generelle medvirkningsregelen i straffeloven 2005 vil gjelde for kjøring i påvirket tilstand. Eksempelvis vil den som oppfordrer en påvirket person til å kjøre, kunne rammes som medvirker til promillekjøring.

Etter vegtrafikkloven er forsøk på promillekjøring likestilt med fullbyrdet overtredelse. Straffelovkommisjonen foreslår at denne særregelen oppheves. Departementet går i samråd med Samferdselsdepartementet inn for at vegtrafikklovens alminnelige straffbestemmelse endres slik at forsøk på overtredelse normalt ikke straffes.

Straffelovkommisjonen foreslår ikke noen endring i strafferammen på bot eller fengsel inntil 1 år. Departementet er enig i dette.

4.1.6 Etterfølgende inntak av rusmidler

Vegtrafikkloven rammer inntak av rusmidler de første seks timer etter kjøringen, når føreren "forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av kjøringen". Strafferammen er bot eller fengsel inntil 1 år.

Det foreslås ingen endring i gjeldende rett bortsett fra at departementet er enig med kommisjonen at det heller ikke her bør gjøres unntak fra den generelle medvirkningsregelen.

4.1.7 Ulovlig utbredelse av grove voldsskildringer

I 1982 ble bestemmelsen om grove voldsskildringer gjeninnført i straffeloven. Bestemmelsen setter straff for ulike former for befatning med film, video-

gram eller liknende der det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk av grove voldsskildringer. Etter en lovendring i 1998 omfatter den alle medier som kan formidle levende bilder, typisk film, videogram, fjernsynssendinger og dataspill. Enkeltbilder omfattes derimot ikke.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre bestemmelsen med enkelte endringer. Kommisjonen mener at det er tilstrekkelig at bestemmelsen rammer grov uaktsomhet. Videre foreslås det at kriteriet "underholdningsøyemed" gis en annen utforming.

Departementet slutter seg til kommisjonens forslag. Bestemmelsen har som formål å beskytte barn og ungdom. Det er tilnærmet enighet om at grove voldsskildringer kan ha skadelige virkninger på disse gruppene. Hovedformålet med bestemmelsen er å ha en mulighet til å gripe inn mot virkelig grove og spekulative voldsskildringer.

4.1.8 Smitteoverføring

Straffeloven 1902 setter straff for den som har skjellig grunn til å tro at han er smitteførende med en allmennfarlig smittsom sykdom, og som forsettlig eller uaktsomt overfører smitte eller utsetter en annen for fare for å bli smittet. Den øvre strafferammen er fengsel inntil 6 år for forsettlig overtredelse, og 3 år ved uaktsom overtredelse.

Kommisjonen foreslår å videreføre bestemmelsen med enkelte endringer. Det foreslås en oppdeling i vanlig, grov og grovt uaktsom påføring av smitte eller fare for smitte.

Departementet er enig med kommisjonen i at det foretas en oppdeling i særskilte bestemmelser om vanlig og grov overføring av smitte. Kommisjonen foreslår – i tråd med sitt generelle standpunkt – at uaktsomhetsansvaret bare skal omfatte grov uaktsomhet. Etter departementets vurdering er det innenfor smittevernområdet og det vern som gis mot overføring og utbredelse av allmennfarlige sykdommer, nødvendig av effektivitetshensyn at også vanlig uaktsomhet rammes. Dette er den løsning som loven i dag har, og det er den løsningen som departementet foreslår videreført for øvrige allmennfarlige lovbrudd.

Når det gjelder innholdet i uaktsomhetsansvaret, er det ikke tilstrekkelig for å bedømmes som uaktsom at man har hatt ubeskyttet sex uten å teste seg. For at man skal kunne bli bedømt som uaktsom, må man ha hatt en konkret foranledning som gjør at det fremstår som klanderverdig ikke å teste seg.

Når det gjelder strafferammer, går departementet i lovforslaget om vanlig overføring av smitte eller fare for smitte inn for en øvre strafferamme på fengsel inntil 3 år for forsettlig overtredelse. Det foreslås å videreføre en øvre strafferamme på fengsel inntil 1 år for uaktsomme overtredelser. For grov forsettlig overtredelse foreslås en øvre strafferamme på

fengsel inntil 6 år. Dette viderefører den øvre strafferammen i straffeloven 1902, og er tilstrekkelig etter departementets oppfatning.

4.1.9 Allmennfarlig forgiftning

Straffeloven 1902 setter straff for den som volder allmenn forgiftning eller fare for slik forgiftning.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 1902 og departementet er i hovedsak enig i dette. Som kommisjonen mener departementet at bestemmelsen er nokså vanskelig tilgjengelig, og departementet har i forslaget søkt å forenkle bestemmelsen.

Departementet foreslår en øvre strafferamme på fengsel inntil 15 år for forsettlige overtredelser. Dette er en nedjustering av gjeldende øvre strafferamme på 21 år, men departementet tar ikke sikte på å endre straffenivået. For uaktsomme overtredelser foreslår departementet en øvre strafferamme på fengsel inntil 6 år. Dette er en vesentlig heving av gjeldende strafferamme på fengsel inntil 1 år i straffeloven 1902, men departementet mener at det er nødvendig med en slik strafferamme for å kunne oppnå den ønskede gradering i straffutmålingen i de aller groveste tilfellene.

Departementet foreslår videre en bestemmelse om forbund om spredning av gift mv.

4.1.10 Alvorlig miljøkriminalitet

Bestemmelsen om straff for de alvorligste formene for miljøkriminalitet fra 1993 innebærer en vesentlig straffskjerpning for slike lovbrudd. Generalklausulen om miljøkriminalitet er et supplement til straffebestemmelser i spesiallovgivningen, og signaliserer en opprioritering av innsatsen mot miljøkriminalitet.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse om alvorlig miljøkriminalitet som svarer til den i straffeloven 1902.

Departementet slutter seg til Straffelovkommisjonens forslag. Det foreslås imidlertid at kulturminnekriminalitet tas ut av generalklausulen om miljøkriminalitet og i stedet reguleres i en egen straffebestemmelse. Departementet foreslår å heve den øvre strafferammen fra fengsel inntil 10 år til fengsel inntil 15 år. Begrunnelsen er todelt: For det første kan det i enkelte tilfeller være behov for en høyere strafferamme for å kunne utmåle en riktig straff for de mest alvorlige overtredelsene. For det andre peker departementet på at særlig alvorlige miljøskader kan oppstå som en følge av at det i dagens moderne samfunn utøves aktiviteter som kan ha uoverskuelige følger for miljøet. Derfor mener departementet at strafferammene for alvorlig miljøkriminalitet bør være så vide at det lar seg gjøre å utmåle en straff som gir et riktig uttrykk for handlingens straffverdighet.

Departementet foreslår videre en bestemmelse om forbund om alvorlig miljøkriminalitet. Straffeloven 1902 har ingen tilsvarende forbundsbestemmelse. Departementet mener det er gode grunner for å ha en forbundsbestemmelse på dette området. Særlig antas det at bestemmelsen vil kunne ha et nedslagsfelt ved ulike former for alvorlig faunakriminalitet. Det foreslås en øvre strafferamme på fengsel inntil 6 år.

4.1.11 Kulturminnekriminalitet

Departementet foreslår at kulturminnekriminalitet reguleres i et eget straffebud. Det er særlig hensynet til gjennomføring av internasjonale forpliktelser og lovtekniske hensyn som begrunner departementets forslag. Når det gjelder utformingen av et straffebud om alvorlig kulturminnekriminalitet, foreslår departementet at gjeldende rett videreføres.

4.1.12 Bestemmelser i straffeloven 1902 kapittel 14 som ikke videreføres

Kapittel 14 i straffeloven 1902 inneholder til sammen 25 paragrafer. Selv om lovforslaget til kapittel 23 viderefører mange av straffebestemmelsene, er det en rekke av bestemmelsene som foreslås ikke videreført eller overført til spesiallovgivningen. Det vises til proposisjonen for en oversikt over disse.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at rusmisbruk er et alvorlig samfunnsproblem som kun kan bekjempes gjennom et bredt spekter av virkemidler. Gode og trygge oppvekstvilkår, et skole- og helsevesen som favner alle og myndigheter som har et godt apparat til å fange opp problemer på et tidlig tidspunkt, er helt nødvendig for å forebygge rusmisbruk. Politi og rettsapparat har også en viktig funksjon når det gjelder bekjempelse av narkotika. Straffebud som rammer alt fra besittelse til eget bruk til innførsel av store kvanta narkotiske stoffer, gir viktige signaler om at samfunnet vil bekjempe narkotikabruk. Komiteen ser det som viktig at også straffeloven 2005 tydelig signaliserer at samfunnet slår ned på narkotikakriminalitet.

Komiteen vil vise til diskusjonen i Straffelovkommisjonen og den generelle samfunnsdebatten rundt legalisering av bruk, besittelse og erverv av narkotiske stoffer. Straffelovkommisjonens flertall argumenterer for legalisering med at skadevirkningene kun rammer brukerne og fordi hensynet til langtkomne narkomane taler for legalisering.

Komiteen er av den oppfatning at straff ikke er det eneste virkemiddelet for å få bukt med narkotika-problemene. Forebyggende arbeid i videste forstand er viktigst for å hindre flere i å bli rusavhengige.

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om at bruk, erverv og besittelse av narkotika fortsatt

skal være straffbart. Å skulle legalisere i en tid hvor en ser økende misbruk, vil være et galt signal å gi unge mennesker i en valgsituasjon og vil kunne bidra til ufarliggjøring av narkotiske stoffer. Dertil kommer at narkotikamisbruk er et stort samfunnsproblem, og ikke bare påvirker den enkelte bruker. Også familie og venner, samfunnsøkonomien og den generelle tryggheten i samfunnet, bl.a. gjennom økt narkotikatrafikk og vinningskriminalitet, blir påvirket av narkotikamisbruk.

Komiteen viser til at Straffelovkomisjonen går inn for en vesentlig nedjustering i straffenivået for narkotikaovertridelser. De peker på at slike lovbrudd i dag straffes uforholdsmessig strengt i forhold til andre lovbrudd. Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om å opprettholde dagens straffutmålingspraksis.

Komiteen mener grove narkotikaovertridelser er virksomhet som skader samfunnet og enkeltmennesker i stor grad. Komiteen vil understreke at politiet i narkotikabekjempelsen må ha hovedfokus på å ta bakmenn og sentrale aktører i leveranseleddene. Det er også her de strengeste straffene er nødvendige.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at Regjeringen i tråd med Soria Moria-erklæringen, foreslår å heve straffenivået på drap, grov vold, vold i nære relasjoner og sedelighetsforbrytelser, mens straffenivået for narkotikaforbrytelser og en rekke andre forbrytelser opprettholdes som i dag. Sett i sammenheng vil forholdet i straffenivået mellom de ulike forbrytelseskategoriene derfor uansett justeres noe med straffeloven 2005.

Flertallet vil vise til St.meld. nr. 37 (2007–2008) Kriminalomsorgsmeldingen og behandlingen av Ot.prp. nr. 31 (2006–2007) om endringer i straffegjennomføringsloven som begge legger opp til økt bruk av samfunnsstraff som straffereaksjon. Flertallet vil understreke at for de minst alvorlige narkotikaovertridelsene, som typisk gjelder bruk/besittelse og overtridelser som typisk begås av gjengangere med et tungt rusmiddelmissbruk, i all hovedsak bør møtes med samfunnsstraff eller rusprogram/behandling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er feil å bruke samfunnsstraff som reaksjon mot straffbare handlinger der gjerningsmannen har rusproblemer. Disse medlemmer viser til sitt forslag fremmet i Dokument nr. 8:73 (2008–2009) og forslag 14 i Innst. S. nr. 169 (2007–2008) om innføring av tvungen rusbehandling som egen straffereaksjon. Etter disse medlemmers oppfatning vil samfunnsstraff ikke

gjøre noe med problemet, og de rusavhengige vil starte kriminalitet igjen for å skaffe penger til narkotika med en gang straffegjennomføringen er over. Av den grunn mener disse medlemmer man hjelper de rusavhengige ved å ilegge tvungen behandling. Dette har for øvrig vært foreslått av de rusavhengige selv, fordi de ikke klarer å gjennomføre frivillig behandling når abstinenser setter inn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til politiets straffesaksstatistikk for 2008, STRASAK 2008. Her fremkommer det klart at antallet anmeldte narkotikaforbrytelser har falt markant fra 2006 til 2008, og antallet for 2008 er blant de laveste på ti år. Disse medlemmer er sterkt kritiske til denne utviklingen. Det er bekymringsfullt at Regjeringen ikke er i stand til å iverksette tiltak for å håndheve narkotikalovgivningen. Oppklaringsprosenten faller tilsvarende. I media meldes det om narkotikaomsetning i boligstrøk som er ute av politiets kontroll, samtidig som hjelpetilbud til rusmiddelmissbrukere nedbygges. Dette gir etter disse medlemmers oppfatning svært negative signaleffekter til samfunnet.

Komiteen viser til at dagens straffebestemmelser rammer grove dopinglovbrudd som innførsel og overdragelse, mens bruk og erverv, samt besittelse av små mengder dopingmidler ikke er straffbart. Bruk og besittelse av små kvanta narkotika reguleres i legemiddeloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at spørsmålet om kriminalisering av bruk og besittelse av dopingmidler har vært gjenstand for diskusjon i lengre tid og under skiftende regjeringer. Flertallet viser bl.a. til Justisdepartementets høringsnotat 10. oktober 2001 samt Dokument nr. 8:104 (1997–1998) fra stortingsrepresentantene Grethe Fosli, Vidar Bjørnstad og Jon Olav Alstad, Dokument nr. 8:89 (2003–2004) fra stortingsrepresentantene Magnar Lund Bergo, May Hansen, Sigbjørn Molvik og Siri Hall Arnøy, og Dokument nr. 8:75 (2005–2006) fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Olemic Thommessen, Gunnar Gundersen og Elisabeth Aspaker som alle omhandler den samme tematikken. Temaet ble også berørt under høringen til Ot.prp. nr. 90 (2003–2004). Høringsuttalelsene ved begge høringene sprikte, og temaet som var mest berørt var hvorvidt det er årsakssammenheng mellom doping og aggressiv adferd.

Flertallet understreker at det hevdes fra flere hold at det er en sammenheng mellom bruk av visse dopingmidler og voldelig adferd. Flertallet mener derfor at det å kriminalisere bruk, samt besittelse også

av enkle brukerdoser av dopingmidler, kan ha en god holdningsskapende og skadereduserende effekt.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at et forbud mot bruk og besittelse av dopingmidler hører hjemme i legemiddeloven og er glad for at Regjeringen i den angjeldende saken går inn for å vurdere å ta inn et slikt forbud her.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at regjeringspartiene har snudd også i spørsmålet om kriminalisering av dopingbruk og besittelse. Disse medlemmer er ikke overasket over dette, men vil påpeke at det hadde vært en fordel å ha standpunktene klare til behandlingen av straffeloven, slik at man fikk en mer avklart tilnærming til problemstillingene.

Disse medlemmer vil avvente Regjeringens utredning og eventuelle nye forslag før man tar stilling til dette spørsmål.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre påpeker det faktum at Regjeringen har sviktet i å hindre dopingmiddeltilstrømming til landet. Doping medfører etter disse medlemmers oppfatning svært negative konsekvenser for samfunnet rundt de som misbruker preparatene, sannsynligvis voldsforekomst og aggresjon. Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke har fremlagt forslag til nasjonal dopinglovgivning. Dette har vært etterlyst av Stortinget, og Høyre fremla forslag om dette så tidlig som i 2006. Slik lovgivning er viktig for å forebygge dopingmisbruk utenfor den organiserte idretten. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Innst. S. nr. 39 (2006–2007).

Disse medlemmer viser også til at det er behov for å legge frem en egen handlingsplan for å bekjempe et tiltagende negativt kroppspress samt økende forekomst av spiseforstyrrelser blant gutter. Disse medlemmer finner det videre besynderlig at representanter for regjeringspartiene umiddelbart etter fremleggelsen av straffeloven, hvor kriminalisering ikke foreslås, offentlig varsler utredning av spørsmålet, noe man altså har hatt 3,5 år på seg å gjøre. Disse medlemmer ber derfor Regjeringen snarest om å fremlegge en egen sak for Stortinget som redegjør for positive og negative sider ved kriminalisering av doping, samt inneholder prinsipielle betraktninger vedrørende kriminalisering av preparater som legevitenenskapen ikke har tilstrekkelig kunnskap om virkningene av. I tillegg anmodes det om å fremlegge en nasjonal dopinglov og at det utarbeides en handlingsplan for å bekjempe et tiltagende negativt kroppspress samt økende forekomst av spiseforstyrrelser blant gutter.

På denne bakgrunn fremme disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremlegge en sak for Stortinget som drøfter konsekvensene av økt dopingbruk i samfunnet, herunder en bred gjennomgang knyttet til spørsmålet om eventuell kriminalisering av bruk av doping."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til nasjonal dopinglovgivning."

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en egen handlingsplan for å bekjempe et tiltagende negativt kroppspress samt økende forekomst av spiseforstyrrelser blant gutter."

Komiteen viser til at promillegrensen ble senket fra 0,5 til 0,2 i år 2000. Komiteen registrerer at Straffelovkommisjonen foreslår å reversere dette med bakgrunn i at det ikke er grunn til å hevde at en promille på mellom 0,2 og 0,5 påvirker evnen til å kjøre motorvogn. Komiteen slutter seg likevel til Regjeringens forslag om å videreføre dagens grense. Det vil gi et svært uheldig signal å reversere senkningen av promillegrensen som har blitt allment akseptert som en tydelig "nulltoleranse-regel". Mye tyder på at grensen på 0,2 har virket normskapende, og flere andre europeiske land følger nå etter og senker sine promillegrenser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til forslaget om å videreføre en straffebestemmelse mot spredning av allmennfarlige smittsomme sykdommer. Bestemmelsen har et generelt anvendelsesområde, men har de seneste år i praksis vært anvendt i HIV-smittetilfellene. Flertallet er tilfreds med at rettstilstanden nå foreslås endret slik at det utelukker straff om den som har blitt smittet eller utsatt for smittefare er en ektefelle, registrert partner eller samboer, og vedkommende har samtykket i å bli utsatt for faren. Dette vil forhindre en uheldig rettsforfølgning mellom nærstående, i tillegg til at sterke menneskelige hensyn taler for å frita for straff i slike tilfeller.

Flertallet viser til at det i flere av rettsavgjørelsene hvor dagens bestemmelse er anvendt, er snakk om overføring eller fare for overføring av smitte ved ubeskyttet seksuelt samkvem. Flertallet viser til at vurderingen av fare må foretas konkret av det enkelte tilfellet, og at for eksempel bruk av kondom fritar for straffansvar. Flertallet viser videre til at det i dag finnes medisiner som betydelig reduserer smittefaren, og at det er grunn til å tro at denne utviklingen fortsetter. Bruk av slik medisin vil ikke

automatisk frita for straff, men for framtiden må det i disse tilfellene vurderes konkret om en person utgjør en smitterisiko i et slikt omfang at lovens vilkår er oppfylt.

Flertallet viser til forslaget om at det ikke lenger skal være et krav om at gjerningspersonen selv må være smittet, da et slikt krav vil kunne medføre at enkelte straffverdige handlinger faller utenfor bestemmelsens virkeområde. Et krav om at gjerningspersonen selv må være smittet vil for eksempel medføre at spredning av legionella-bakterier fra kjøletårn ikke er omfattet av bestemmelsens virkeområde. Det er primært de sistnevnte tilfeller av smittespredning det er tilsiktet å ramme ved at det ikke lenger er krav om at man selv er smittet, og ikke for eksempel tilfeller av HIV-smitte.

Flertallet viser videre til at uaktsomhetsansvaret knyttes til tilfeller der det er utvist vanlig uaktsomhet, men understreker at det ikke er tilstrekkelig for å pådra seg strafferettslig ansvar at man har hatt ubeskyttet sex uten å teste seg. Uaktsomhetsterskelen må ligge i det øvre sjiktet av den ordinære uaktsomhetsnormen.

Når det gjelder overføring av smitte ved deling av sprøyter og lignende, antar flertallet det bare unntaksvis vil være aktuelt å påtale forholdet. Flertallet antar påtalemyndigheten vil utvise forsiktighet med å påtale slike tilfeller.

Flertallet viser til at det internasjonalt er reist spørsmål ved lovgivning som kriminaliserer den som overfører eller utsetter en annen for HIV-smitte, slik en finner det i mange industrialiserte land og i et raskt voksende antall utviklingsland. Med henvisning til å beskytte folkehelsen argumenteres det både for og imot slik lovgivning. Det er likevel i dag, med noen små enkeltunntak, svært lite uavhengig og systematisert kunnskap om hvordan slike lover anvendes i praksis og de konsekvenser de har for folkehelse og vern mot overgrep. Begge sider argumenterer for beskyttelse mot smitte, kvinners særlige sårbarhet og samfunnets holdninger til likeverdig inkludering av HIV-positive.

Flertallet viser til at UNAIDS sammen med UN Inter-regional Crime and Justice Research Institute har tatt initiativ til å kartlegge lovgivning på området, for å kunne gi forskningsbasert veiledning når det gjelder anvendelse av lovgivning som kriminaliserer overføring av HIV. Flertallet mener at når en slik kartlegging foreligger, bør det foretas en gjennomgang av den norske rettstilstanden.

Flertallet viser til at Regjeringen arbeider med en HIV-strategi. Flertallet vil framheve at det i dette arbeidet er viktig med tiltak for å styrke forskning om forebygging og behandling av HIV. Flertallet viser til at det i debatten rundt smittevernbestemmelsen blant annet har vært påpekt at en

slik bestemmelse kan ha negativ betydning for den enkeltes adferd, beskyttelsesstrategier og villighet til testing. Det er derfor etter flertallets syn, behov for bedre kunnskap om utilsiktede effekter av gjeldende regulering, i tillegg til å systematisere og initiere ny forskningsbasert kunnskap om risiko for smitteoverføring fra personer under effektiv behandling.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at den såkalte "HIV-paragrafen" er omstridt og ikke nødvendigvis har vært gjenstand for oppdaterte helsefaglige vurderinger, internasjonale erfaringer og synspunkter hevdet av blant annet UNAIDS. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at det råder berettiget tvil hvorvidt trussel om straff er et egnet virkemiddel til å forebygge spredning av HIV. Disse medlemmer har merket seg HIV Norges påpekning av at det er samfunnets behov for beskyttelse, og ikke den enkelte som søkes vernet og at det ikke er noen forutsetning om at denne parten rent faktisk har blitt smittet. Disse medlemmer viser videre til at Regjeringen i sin lovrevisjon har lagt til grunn at såkalt informert samtykke mellom ektefeller eller samboere kan frita for straff. Disse medlemmer ser på dette som en helt nødvendig justering, men viser til at det finnes en hel rekke andre eksempler hvor en sexpartner samtykker til ubeskyttet sex, og hvor de samme prinsipielle hensynene også vil kunne gjøre seg gjeldende. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen i sitt svar til Høyres stortingsgruppe datert den 17. mars 2009, imidlertid ikke er i stand til å redegjøre nærmere for de grensdragningene. Disse medlemmer støtter på det nåværende tidspunkt Regjeringens forslag i mangel på en bred nok evaluering av någjeldende § 155 i straffeloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener imidlertid i sum at det er behov for en ny gjennomgang av ny §§ 237–238 hvor det foretas en bred, helsefaglig vurdering basert på oppdatert kunnskap, analyse av rettspraksis, og ber Regjeringen innen rimelig tid legge frem for Stortinget denne gjennomgangen og eventuelle forslag til lovendringer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å foreta en bred, helsefaglig vurdering av hvilke tiltak som effektivt virker forebyggende mot HIV-smitte, med spesielt fokus på hvorvidt oppdatert kunnskap tilsier at straffeloven 2005 §§ 237–238 rent faktisk virker forebyggende og at eventuelle forslag til lovendringer fremlegges for Stortinget innen rimelig tid."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enige i de reduksjoner Regjeringen foreslår i strafferammer for å tilpasse disse til straffenivået. Disse medlemmer mener det faktum at strafferammene ikke benyttes fullt ut heller tyder på at straffenivået er for lavt.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 239 første ledd første punktum skal lyde:

Med fengsel inntil 21 år straffes den som tilsetter gift eller stoffer med tilsvarende virkning i næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, eller ved salg eller annen utbredelse av slike gjenstander volder allmenn fare for liv eller helse."

5. VERN AV DEN PERSONLIGE FRIHET OG FRED

5.1 Sammendrag

5.1.1 Innledning

Forslaget til lovens kapittel 24 om vern av den personlige fred og frihet bygger på Straffelovkommisjonens skisse. Sentralt står bestemmelser om angrep på den personlige frihet, som straffbar tvang, tvangsekteskap, frihetsberøvelse, menneskehandel, slaveri, trusler, innbrudd og krenkelser av privatlivets fred. Den største endringen i forhold til gjeldende rett er at departementet går inn for ikke å videreføre straffansvaret for ærekrenkelser.

5.1.2 Tvang

En rekke bestemmelser i straffeloven 1902 har tvang som en del av sin gjerningsbeskrivelse. I disse bestemmelsene inngår tvangen som et middel til å oppnå noe annet. Straffeloven 1902 har også en egen bestemmelse som rammer tvangen i seg selv.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre straffelovens alminnelige bestemmelser om tvang. Videre foreslås en bestemmelse om grov tvang. Kommisjonen går inn for at bestemmelsen om grov tvang straffes med bot eller fengsel inntil 3 år, mens den alminnelige tvangsbestemmelsen gis en strafferamme i det lavere sjiktet, hvilket vil si bot eller fengsel inntil 1 år.

Departementet går som Straffelovkommisjonen inn for å videreføre realiteten i straffeloven 1902 på dette punkt, men foreslår tre nye bestemmelser om tvang, om grov tvang og om tvangsekteskap.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at den øvre strafferammen for ordinær tvang bør reduseres, og foreslår derfor at den øvre strafferammen for vanlig tvang senkes fra fengsel inntil 3 år til fengsel inntil 2 år.

Departementet går inn for å harmonisere tvangs- og utpressingsbestemmelsen slik at det blir straffbart å tvinge noen ved å true med å sette frem en skadelig opplysning eller krenkende beskyldning. Dersom det å sette frem en slik opplysning eller beskyldning kan straffes etter andre regler, f.eks. som hensynsløs atferd eller som en hatefull ytring, eller dersom den kan utløse erstatnings- eller oppreisningsansvar, vil bestemmelsen om tvang få anvendelse.

Bestemmelsen om tvangsekteskap kom inn i straffeloven 1902 i 2003. Det er ingen tvil om at bestemmelsen bør videreføres. Departementet er imidlertid kommet til at forbudet mot tvangsekteskap bør skilles ut som en egen bestemmelse. Terskelen for hva som skal regnes som straffbar tvang i denne forbindelse er lavere etter straffebudet om tvangsekteskap enn etter den ordinære tvangsbestemmelsen. Den øvre strafferammen bør som i dag være fengsel inntil 6 år.

5.1.3 Frihetsberøvelse

Etter den alminnelige straffebestemmelsen om forsettlig frihetsberøvelse i straffeloven 1902, kan den som "ulovlig" berøver en annen friheten eller medvirker til dette, straffes med fengsel inntil 5 år. Klare tilfeller av å berøve en annen friheten er å holde ham fast, sperre ham inne, eller fjerne gjenstander som er nødvendige for at han skal kunne flytte på seg, eksempelvis en stige fra et tak.

Gjerningsbeskrivelsen i straffeloven 1902 foreslås videreført uten realitetsendringer, men med enkelte språklige og lovtekniske justeringer. Departementet slutter seg til kommisjonens forslag om å senke den øvre strafferammen til fengsel i inntil 3 år. Etersom forhold som rammes av bestemmelsen kan være av svært forskjellig karakter, er departementet også enig i at domstolene bør ha mulighet til å reagere utelukkende med bot.

Departementet foreslår også en oppdeling i ett forbud mot grov frihetsberøvelse og ett mot forbund om å begå en slik handling, i tråd med kommisjonens forslag. Departementet foreslår at den øvre strafferammen i forbundsbestemmelsen settes til fengsel i inntil 6 år, og at en overtredelse av forbudet mot grov frihetsberøvelse kan straffes med fengsel i inntil 10 år.

5.1.4 Menneskehandel

Straffeloven 1902 inneholdt opprinnelig en skjerpet straff for frihetsberøvelse i visse tilfeller, blant annet ved såkalt hvit slavehandel. Bestemmelsen ble i 2003 vesentlig endret, og inneholder nå et generelt forbud mot menneskehandel.

Departementet går inn for å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 1902 uten innholdsmessige endringer i straffeloven 2005. Departementet fore-

slår noen språklige justeringer, som får bedre frem at også prostitusjon kan være en tvangstjeneste.

5.1.5 *Slaveri*

Etter straffeloven 1902 straffes den som bevirker "at en anden bringes i Trældom" med fengsel fra 5 til 21 år. Norge er folkerettslig forpliktet til å forby slaveri.

Straffelovkommissjonen foreslår i hovedsak å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 2005. Kommisjonen mener likevel at kravet om hensikt i forbundsbestemmelsen bør byttes ut med et krav om forsett med hensyn til avtalens objektive innhold. Det foreslås en øvre strafferamme på 15 års fengsel for overtredelse av grunnbestemmelsen, og inntil 6 års fengsel for brudd på forbundsbestemmelsen.

Departementet slutter seg til forslaget om å videreføre slaveribestemmelsen med språklige moderniseringer. Departementet slutter seg ikke til kommisjonens forslag om å senke strafferammen fra fengsel i inntil 21 år til fengsel i inntil 15 år. Slaveri rammer helt grunnleggende sider ved individets rett til frihet. Etter departementets syn kan det derfor tenkes tilfeller hvor en straff på 21 års fengsel best vil gjenspeile handlingens straffverdighet.

En egen bestemmelse om forbund foreslås videreført. Departementet går også her inn for å opprettholde dagens strafferamme. I tråd med kommisjonens utkast går departementet inn for å fjerne hensiktskravet, slik at det kreves forsett med hensyn til avtalens innhold.

5.1.6 *Unndragelse fra omsorg*

Straffeloven 1902 forbyr at en umyndig unndras eller holdes unndratt fra sine "foreldres eller andre vedkommendes omsorg". Straffen er normalt fengsel i inntil 3 år, men foreligger det særdeles formildende omstendigheter kan bot idømmes. Strafforfølgning skjer bare etter begjæring fra den fornærmede.

Straffelovkommissjonen er i tvil om straff er riktig virkemiddel for å bekjempe denne typen atferd, men går inn for å opprettholde straffebudet mot omsorgsunndragelse.

Selv om man også kan motvirke omsorgsunndragelse ved hjelp av sivilrettslige midler, og i enkelte tilfeller med bestemmelsen om straff for frihetsberøvelse, er det etter departementets syn ønskelig å videreføre muligheten til å reagere med straff mot omsorgsunndragelse. Ettersom straffebestemmelsen i praksis hovedsakelig retter seg mot den ene av foreldrene, må det tas hensyn til at bruk av straff i en situasjon der foreldrene er i konflikt, kan ha sine betenkelige sider. Departementet foreslår derfor å innskrenke bruk av straff til de mest graverende overtredelsene.

Straffelovkommissjonen går inn for at den øvre strafferammen skal senkes. Departementet ser det for sin del slik at omsorgsunndragelser, og særlig grove tilfeller, der barnet føres ut av Norge eller holdes tilbake i et annet land i strid med det som er bestemt i avtale eller rettsavgjørelse, er et økende problem og meget straffverdige. For å kunne straffe slike tilfeller tilstrekkelig hardt, foreslår departementet en egen bestemmelse om grov omsorgsunndragelse, der den øvre strafferammen settes til fengsel inntil seks år. Dette utgjør en fordobling sammenholdt med i dag. For omsorgsunndragelser som ikke er grove, foreslår departementet at den øvre strafferammen settes til fengsel inntil to år.

5.1.7 *Flergifte og giftemål med mindreårige under 16 år*

Straffeloven 1902 rammer den som inngår ekteskap i strid med ekteskapslovens bestemmelser om ekteskap mellom nære slektninger, og om bigami. Strafferammen er normalt fengsel inntil 4 år, og inntil 6 år dersom den andre ektefellen var uvitende om det bestående ekteskapet eller partnerskapet. Straffelovkommissjonen foreslår å oppheve denne bestemmelsen.

Straffeloven forbyr også å inngå ekteskap med en nær slektning. Også denne siden av straffebudet ivaretas etter kommisjonens syn av andre straffebud, herunder forbudet mot uriktig forklaring, dokumentfalsk, og bestemmelser i sedelighetslovgivningen.

Departementet finner ikke tilstrekkelig grunn til å fjerne bigamibestemmelsen. For den ektefellen som ikke har vært klar over bigamiforholdet, kan det å oppdage at man ikke er den eneste utkårede utgjøre en betydelig psykisk belastning. Ekteskap har dessuten en rekke rettsvirkninger. Misbruk av ekteskapsordningen kan dermed medføre vesentlige konsekvenser for den eller de rammede, selv om en del av forholdene kan straffes etter andre straffebud. Departementet vil også peke på at utviklingen de siste årene tyder på at bigami ikke lenger er helt uaktuelt, men et fenomen som det fortsatt er behov for å motvirke utbredelsen av. Dagens strafferammer er åpenbart for høye, og samsvarer ikke med handlingens skadepotensial. Strafferammen er derfor foreslått redusert til fengsel inntil ett år. I mindre graverende tilfeller kan det idømmes bot.

Straffeloven 1902 forbyr videre å inngå ekteskap eller partnerskap med noen under 16 år, eller medvirke til dette. Skyldkravet er forsett, men villfarelse om alder utelukker bare straff dersom ingen uaktsomhet foreligger i så måte. Straffen er fengsel inntil 4 år. Straff kan bortfalle dersom ektefellene eller partnerne er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen. Ettersom man i straffeloven 2005 ikke gjør bruk

av en strafferamme på fengsel inntil fire år, foreslås at maksimumsstraffen settes til tre års fengsel.

5.1.8 *Trusler*

Etter straffeloven 1902 kan den som "i Ord eller Handling truer med et strafbart Foretagende" under sådanne omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil tre år. Atferden det trues med, må kunne medføre høyere straff enn ett års hefte eller seks måneders fengsel. Dersom det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil seks år idømmes.

Straffelovkommisjonen går inn for å videreføre straffebudet mot trusler. Den foreslår imidlertid å sløyfe vilkåret om at atferden det trues med, må kunne medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder. Den øvre strafferammen for trusler foreslås lagt i det lavere sjiktet, hvilket vil si bot eller fengsel inntil 1 år. Videre foreslår kommisjonen å erstatte den økte strafferammen der det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter med en egen bestemmelse om grove trusler, hvor den øvre strafferammen er fengsel inntil 3 år.

Departementet slutter seg i hovedsak til Straffelovkommisjonens vurderinger og forslag.

5.1.9 *Særskilt vern mot trusler, forulemping og hindring av yrkesutøvelsen som rammer enkelte særlig utsatte yrkesgrupper*

Straffeloven 1902 rammer den som ved trusler "søger at formaa" en offentlig tjenestemann til urettmessig å foreta eller unnlate å foreta en tjenestehandling. Straffen er bøter eller fengsel inntil ett år. Straffeloven 1902 rammer også den som søker å hindre en offentlig tjenestemann i å utføre en lovlig tjenestehandling, eller forulemper ham under utføringen av tjenesten ved skjellsord eller annen "fornærmelig Adfærd". Straffen er bøter eller fengsel inntil seks måneder.

Departementet er kommet til at det er ønskelig å gi spesielt utsatte grupper et særskilt vern mot vold, trusler, forulemping og hindring av yrkesutøvelse. Etter departementets syn må det ved utvelgelsen av hvilke grupper som skal vernes, legges avgjørende vekt på om yrkesgruppen utfører viktige samfunnsoppgaver som medfører en bred kontaktflate mot en ubestemt krets av personer. Slike grupper kan vanskelig verge seg mot at det vil kunne oppstå ubehagelige situasjoner under utføringen av arbeidsoppgavene, samtidig som samfunnet har en klar interesse i å sørge for at det gripes inn mot hindringer av disse. Departementet går videre inn for å verne personell som forestår persontransport. Også personer med ansvar for opplæring kan ha behov for et særskilt vern. Behovet er størst for dem som har ansvaret for å gi

elevene obligatorisk skolegang, dvs. grunnskolen og den videregående skole.

Departementet går inn for at det også for fremtiden skal være tilstrekkelig at gjerningspersonen "søker å" påvirke yrkesutøvelsen til den som rammes av truslene. Dette innebærer at forbrytelsen er fullbyrdet i det forsøksstadiet er passert. Strafferammen foreslås satt til bot eller fengsel inntil to år.

5.1.10 *Hensynsløs atferd*

Straffeloven § 390 a rammer den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred. Å "krenke en annens fred" vil si å ramme sinnets integritet. Bestemmelsen rammer med andre ord kun psykiske integritetskrenkelser. Straffen er bot eller fengsel i inntil to år.

Straffelovkommisjonen går inn for å videreføre § 390 a første ledd. Strafferammen foreslås lagt i det lavere sjiktet, hvilket vil si bot eller fengsel inntil ett år.

Departementet går også inn for å videreføre § 390 a første ledd i straffeloven 2005. Departementet kan ikke se at det er behov for å gjøre noen realitetsendringer i bestemmelsen. Hvilken strafferamme straffebestemmelsen bør ha, ble vurdert av lovgiverne så sent som i 2003. Departementet finner derfor ikke grunn til å foreslå noen endringer på dette punkt.

5.1.11 *Privatlivets fred*

Straffeloven 1902 bestemmer at straff kommer til anvendelse på sanne ærekrenkende beskyldninger som fremsettes uten aktverdigg grunn, dersom beskyldningene er utilbørlig på grunn av formen, måten de er fremsatt på eller av andre grunner. Straffeloven 1902 setter videre straff for den som krenker privatlivets fred "ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold".

Straffelovkommisjonen foreslår å innta en straffebestemmelse mot offentliggjøring av private forhold. Kommisjonen foreslår at meddelelsen må skje offentlig, og ser ikke grunn til å straffe sanne ærekrenkende opplysninger i privat sammenheng. Det er foreslått at overtredelser skal kunne straffes med bot.

Departementet mener at gode grunner taler for å kunne straffe krenkelser av privatlivets fred gjennom offentlige meddelelser om private forhold, når dette gjøres uten aktverdigg grunn. Etter departementets syn taler gode grunner for å heve strafferammen. Det er her grunn til å fremheve at et vern om borgernes private sfære, foruten å være en verneverdig interesse i seg selv, også er en forutsetning for opprettholdelsen av en fungerende offentlig debatt. På denne bakgrunn går departementet inn for å heve strafferammen til fengsel inntil ett år.

5.1.12 *Uberettiget adgang eller opphold*

Straffeloven 1902 inneholder en rekke straffebud som rammer den som ulovlig trenger seg inn eller oppholder seg på steder underlagt en annens eiendomsrett.

Straffelovkommissjonen går inn for å samle straffebudene mot ulovlig inntrenging eller opphold i én bestemmelse. Strafferammen foreslås lagt i det lavere sjiktet, hvilket vil si bot eller fengsel inntil 1 år.

Departementet slutter seg til Straffelovkommissjonens forslag om å samle straffebudene mot uberettiget adgang eller opphold i ett straffebud. En slik lovendring vil forenkle regelverket, og gjøre det mer oversiktlig. Det foreslås at ethvert sted som er underlagt noens eiendomsrett bør nyte et strafferettslig vern. Det bør således være uten betydning om stedet er i offentlig eller privat eie, eller hva det benyttes til. Det bør imidlertid kreves at det er av en viss størrelse.

Ved vurderingen av hvilke handlinger som bør være straffbare, og hvilken strafferamme som bør oppstilles, finner departementet grunn til å skille avhengig av om stedet er fritt tilgjengelig eller ikke. For steder som ikke er fritt tilgjengelige, foreslår departementet at den straffbare atferden kan bestå i uberettiget å skaffe seg adgang, eller uberettiget forbli på et slikt sted. Departementet foreslår en strafferamme på fengsel inntil to år.

For områder som er fritt tilgjengelige, typisk skog og annen utmark, foreslår departementet i utgangspunktet å videreføre den løsning som følger av straffeloven 1902. Foruten at rimelighetshensyn tilsier at straffansvaret ikke strekkes videre, vil gjerningspersonen ofte være ukjent med at han befinner seg på et sted hvor han ikke har lov til å oppholde seg. Departementet foreslår derfor at man for å straffe noen fordi de har oppholdt seg på et fritt tilgjengelig område, bør kreve at de har nektet å etterkomme et påbud om å fjerne seg. Departementet går inn for å videreføre dagens strafferamme, hvoretter en overtredelse av lovforslaget bare straffes med bot.

5.1.13 *Redaktøransvar*

Straffeloven 1902 kapittel 43 oppstiller en rekke forpliktelser i forbindelse med utgivelsen av et trykt skrift (og i visse tilfeller også for den som har ansvaret for kringkastingssendinger). Dels oppstilles det et ansvar for innholdet i skriftet, dersom dette er i strid med andre straffebud, dels forpliktelser av annen art, for eksempel til å publisere imøtegåelser av påstander som skriftet har formidlet. Uttrykket "redaktøransvar" har til dels (og upresist) blitt benyttet som samlebetegnelse på samtlige forpliktelser i kapittel 43.

Departementet anser det mest hensiktsmessig å skille mellom det ansvaret hvor redaktøren primært straffes fordi et annet straffebud er overtrådt, og de øvrige bestemmelsene i kapittel 43 som pålegger

ham forpliktelser direkte. Departementet foreslår derfor å skille mellom redaktørens ansvar for innholdet i et trykt skrift eller en kringkastingssending, og de øvrige forpliktelsene som påhviler den som utgir et trykt skrift.

Straffeloven 1902 oppstiller et ansvar for redaktøren av et blad eller tidsskrift, dersom dette lar trykke noe som ville ha pådratt redaktøren straffansvar etter noen annen lovbestemmelse dersom han hadde kjent til innholdet. Bestemmelsen oppstiller i utgangspunktet et objektivt ansvar for enhver type straffbar ytring som skriftet eller sendingen inneholder, for eksempel ærekrenkende, blasfemiske eller hatefulle utsagn.

Straffelovkommissjonen foreslår å videreføre dette ansvaret i medienøytral form. Strafferammen bør legges i det lavere sjiktet, hvilket vil si bøter eller fengsel inntil ett år.

Departementet slutter seg i hovedsak til Straffelovkommissjonens forslag på dette punkt.

Straffelovkommissjonen har foreslått å gjøre straffebudet medienøytralt. Dette vil medføre en vesentlig utvidelse av straffebudets anvendelsesområde, særlig ettersom publikasjoner på internett dermed vil bli omfattet av bestemmelsen. Også privatpersoner med en personlig hjemmeside der andre enn dem selv får lov til å legge ut informasjon, for eksempel som ledd i deltakelse i idrettslag eller foreninger, vil kunne bli straffansvarlige. Etter departementets syn bør en slik lovendring foranlediges av en bredere vurdering enn hva det er mulig å gjennomføre i forbindelse med revisjonen av straffeloven. Departementet går derfor ikke inn for å gjøre redaktøransvaret medienøytralt nå.

Foruten bestemmelsene om redaktørens ansvar for innholdet i et trykt skrift, oppstiller straffeloven 1902 også en rekke andre straffsanksjonerte plikter for utgiveren av slike skrifter. Straffelovkommissjonen har foreslått å oppheve samtlige bestemmelser. Dette ble dels begrunnet ved at de fleste bestemmelsene var lite brukt, dels med at de hørte bedre hjemme i presseetikken.

Departementet har derimot kommet til at flere av straffebudene i straffeloven 1902 kapittel 43 bør videreføres, men vil foreslå innholdsmessige endringer i enkelte av bestemmelsene. Departementet foreslår også at flere bestemmelser ikke videreføres.

Departementet foreslår bl.a. å videreføre plikten etter straffeloven 1902 om å oppgi navn eller foretaksnavn og trykkested. Plikten påhviler normalt trykkeren. Etter departementets syn er straffebudet et naturlig supplement til den tilsvarende plikten i åndsverksloven. Overtredelse av denne bestemmelsen kan straffes med bøter, og bot synes å være en tilstrekkelig reaksjon.

5.1.14 Ærekrenkelser

En ærekrenkelse er en ytring eller en handling som rammer noens æresfølelse eller omdømme. Etter gjeldende rett kan den rettslige forfølgningen av en ærekrenkelse følge tre spor. Den ærekrenkede kan søke å få ærekrenkeren straffet, han kan kreve utsagnet mortifisert, og/eller han kan kreve erstatning og/eller oppreisning. Det er nære sammenhenger mellom de tre sanksjonene. Å sanksjonere ærekrenkelser beskytter personvernet på bekostning av ytringsfriheten.

Utviklingen internasjonalt har medført en rekke endringer i praktiseringen av ærekrenkelsesreglene etter norsk rett. Mens vurderingen tidligere knyttet seg tett opp til bestemmelsene i straffeloven og skadeserstatningsloven, er det, som Høyesterett har lagt til grunn, EMK og EMDs forståelse og praktisering av denne konvensjonen som i dag er den primære rettskilde når det skal tas stilling til om en beskyldning er straffbar og/eller utløser et sivilrettslig ansvar. Vurderingen etter EMK bygger dels på andre kriterier enn dem man gjenfinner i de nasjonale bestemmelsene, og dels på en annen vektlegging av de momentene som hittil har vært lagt til grunn som relevante i norsk rettspraksis.

Departementets høringsbrev fra mai 2008 hadde som utgangspunkt at straffansvaret for ærekrenkelser burde videreføres i straffeloven 2005, men snevres inn i tråd med forslagene fra Straffelovkommissjonen og Ytringsfrihetskommisjonen, slik at bare de mest kvalifiserte krenkende ytringene skulle kunne utløse straff.

Under høringen har flere høringsinstanser, blant dem riksadvokaten og Advokatforeningen, tatt til orde for en enda mer dyptgripende reform, slik at straffansvaret for ærekrenkelser helt avskaffes. Departementet mener saken er tilstrekkelig opplyst til at dette grunnleggende spørsmålet kan avklares i proposisjonen. De sentrale avveiningene mellom ytringsfrihet, personvern og andre grunnleggende hensyn på dette området har blitt inngående vurdert i forskjellige sammenhenger og av ulike utvalg. Det er dette samlede utredningsgrunnlaget som ligger til grunn for departementets vurdering nå.

Straffeloven 1902 sin bestemmelse om ærekrenkelse synes i nyere tid ikke å ha hatt noen selvstendig praktisk betydning ved siden av vernet av omdømmet. Den siste høyesterettsavgjørelsen departementet er kjent med hvor straffebudet ble anvendt alene, er fra 1957. Det er tilnærmet enighet blant høringsinstansene om at bestemmelsen er utdatert. I de bredere lag av befolkningen spiller i dag æren en mindre rolle enn den gjorde da straffeloven 1902 ble til, og det har betydning for vurderingen at bestemmelsen i praksis ikke er i bruk. Ut fra skadefølgeprinsippet, som står sentralt i vurderingen av hva slags atferd som bør be-

legges med straff, er det derfor vanskeligere i dag å argumentere for at beskyttelsen av denne interessen bør skje gjennom straffelovgivningen. Retten til å kreve erstatning og oppreisning vil uansett være i behold også for slike krenkelser.

Departementet har vurdert om vernet kan videreføres og eventuelt styrkes på annet vis enn ved å videreføre bestemmelsen i straffeloven 1902. Som utgangspunkt for denne vurderingen er det lagt til grunn at straffverdigheten til slike ytringer først og fremst skyldes at det nedsettende innhold spres vidt og til andre enn dem som rammes. Det kan likevel ikke ses bort fra at det kan være straffverdig å fremsette hatefulle ytringer i halvoffentlige sammenhenger, eller i nærvær av andre. Departementet går derfor inn for en viss utvidelse av anvendelsesområdet til § 185, slik at bestemmelsen også rammer hatefulle ytringer som i andres nærvær settes frem overfor en person som vernes av bestemmelsen.

Etter departementets syn taler gode grunner også for å erkjenne at straff ikke lenger er en praktisk eller formålstjenlig sanksjon mot de rene omdømmekrenkelser. En avkriminalisering fikk god støtte blant høringsinstansene, og det til tross for at departementet selv ikke antydte en slik løsning i høringsbrevet. Ikke å videreføre et straffansvar for omdømmekrenkelser kan føre til at man i noen fremtidige situasjoner ikke vil kunne strafforfølge enkelte forhold som mange vil anse som straffverdige, men praksis i dag tilsier at det vil dreie seg om så få tilfeller at de ikke kan begrunne en videreføring av generelle bestemmelser om straff for omdømmekrenkelser. På denne bakgrunn går departementet ikke inn for å videreføre det strafferettslige vernet av omdømmet i straffeloven 2005.

Departementet går heller ikke inn for å videreføre vernet av avdødes minne i straffeloven 1902, og slutter seg her til Straffelovkommissjonens synspunkter. Etter departementets syn er det imidlertid ønskelig at avdødes minne er vernet av reglene om erstatning og oppreisning, hvilket etter gjeldende rett er uklart. Departementet foreslår derfor å utforme skadeserstatningslovens bestemmelser slik at dette går klart frem.

Endelig har det også vært delte meninger om mortifikasjonsordningen bør videreføres. I høringsnotatet ble det foreslått å beholde bestemmelsene. Også Straffelovrådet tok til orde for en videreføring, riktignok under dissens. De fleste høringsinstansene som har uttalt seg om spørsmålet har derimot foreslått å oppheve mortifikasjonsreglene. Departementet går derfor inn for ikke å videreføre mortifikasjonsinstituttet.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at etter gjeldende rett kan den som unndrar en umyndig fra omsorgen til den barnet bor fast med, straffes. Straffebudet verner ikke

foreldre med delt omsorg (der foreldrene bytter på å ha barnet boende fast hos seg), og heller ikke beskytter den som har samværsrett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til at straffansvaret ikke utvides i disse sakene. I fastlåste saker er det en fare for at straffesanksjonering vil ha negativ effekt på omsorgssituasjonen og øke konfliktnivået mellom foreldrene til skade for barnet.

I tillegg til eksisterende virkemidler som tvangsbot og muligheten for å få prøvd omsorgsspørsmålet på nytt for domstolen, mener et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, at en i større grad bør satse på virkemidler som kan bidra til å dempe konfliktnivået og hjelpe foreldrene til å samarbeide til barnets beste. Dette flertallet mener det bør vurderes å forsterke de sivilrettslige sanksjonene på feltet, og viser til at Barne- og likestillingsdepartementet vil komme tilbake til dette som ledd i oppfølgingen av NOU 2008:9 Med barnet i fokus.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener man bør kriminalisere også det å undra barn fra samvær. Dersom Regjeringens forslag blir gjennomført, gir dette en urimelig forskjellsbehandling av den samværsberettigede forelder sammenliknet med den barnet bor fast med.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre ser at det kan være konfliktskapende med en straffetrussel for unndragelse fra omsorg. Etter disse medlemmers oppfatning kan imidlertid straff like ofte virke konflikt-dempende, da det gir partene større motivasjon til å bli enige og holde seg til fastsatte ordninger.

Disse medlemmer viser til at Regjeringens forslag til straffeloven § 261 forskjellsbehandler foreldre, basert på hvem av foreldrene barnet bor fast hos. Disse medlemmer fremhever at strid mellom foreldre ofte vil kunne ha svært negativ påvirkning på barna som rammes. At én av partene i en konflikt om omsorgsretten til felles barn kan straffesanksjoneres, mens det ikke er tilsvarende mulighet for den annen part, vil i mange tilfeller kunne oppleves som svært urimelig. Disse medlemmer erkjenner at en straffetrussel fra den annen part kan benyttes som pressmiddel i en konfliktsituasjon. Det faktum at kun én av foreldrene kan straffesanksjoneres innebærer etter disse medlemmers oppfatning en urimelig forskjellsbehandling av foreldrene.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 261 første ledd skal lyde:

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en umyndig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den umyndige boende hos seg hele eller deler av tiden, eller har samværsrett, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som urettmessig unndrar den umyndige fra noen som har fått omsorgen for vedkommende etter vedtak om omsorgsovertakelse."

Komiteen slutter seg til at de aller groveste tilfellene, som der en av foreldrene urettmessig tar barna med til utlandet ("barnebortføring"), skal kunne straffes med fengsel i inntil 6 år, mot 3 år i dag.

Komiteen viser imidlertid til at de begrunnelsene som er gitt i proposisjonen for å avgrense straffebudet mot samværsforeldre, i stor grad relaterer seg til omsorgsunndragelser som skjer internt i Norge. Ved internasjonale barnebortføringsaker vil ikke disse hensynene ha like stor gjennomslagskraft.

Komiteen viser til at en bortføring til utlandet i mange tilfeller vil være like drastisk for barnet, uavhengig av om det er bostedsforelderen eller samværsforelderen som står for bortføringen. Barnet vil uansett i slike tilfeller bli tatt bort fra sitt faste miljø med venner og barnehage eller skole. Videre vil sivilrettslige sanksjoner i Norge ha liten eller ingen praktisk betydning når barnet holdes unndratt i utlandet.

Komiteen er enig med Regjeringen i at en omsorgsunndragelse er særlig alvorlig når et barn blir ført bort til et annet land, og spesielt i tilfeller hvor barnet tas til et land det ikke har noen tilknytning til, med en annen kultur og et annet språk, og uten å få ha kontakt med den andre forelderen. Dette er begrunnelsen for at Regjeringen foreslår en egen bestemmelse om grov omsorgsunndragelse. Etter komiteens oppfatning kan dette hensynet også tilsi et videre straffansvar i slike saker, slik at også flytting/utenlandsferd uten samtykke fra forelder som har del i foreldreansvar blir straffbart.

Komiteen vil på denne bakgrunn be Regjeringen, fram mot ikrafttredelsen av straffeloven 2005, vurdere en utvidelse av straffansvaret i internasjonale barnebortføringsaker der barn tas ut av landet i strid med barnelovens regler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er opptatt av at det iverksettes målrettede tiltak både nasjonalt og internasjonalt for å bekjempe barnebortføring. Flertallet er glad for at norske myndigheter har satt i verk flere tiltak for å bedre informasjonen og håndteringen av disse sakene. Flertallet vil særlig trekke fram etableringen av nettportalen www.barnebortføring.no til hjelp for

foreldre som frykter eller opplever barne bortføring, i tillegg til tiltak som er iverksatt for å bedre kompetansen blant dommere, politi og påtalemyndighet og advokater.

Flertallet er av den oppfatning at det må sees på økonomiske tiltak som gjør det mindre attraktivt å bortføre barn. Flertallet mener at stans i offentlige ytelser og økonomiske overføringer kan ha en slik preventiv virkning. Flertallet viser til at Regjeringen arbeider med et høringsnotat hvor det vurderes å innføre en ordning som gir adgang til stans av offentlige ytelser og økonomiske overføringer, herunder barnebidrag, ved barne bortføring. Flertallet mener det er naturlig å avvente høringsinstansenes syn på et slikt forslag før det tas endelig beslutning om og på hvilken måte endringer bør gjennomføres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener norske myndigheters innsats mot barne bortføring fra landet er slett. De foreldre som sitter igjen i Norge etter at bortføreren har tatt med seg barna, opplever i svært liten grad at myndighetene bistår i kampen for å få barna tilbake. Også for barna selv er det en stor påkjenning å bli revet opp fra sitt daglige miljø og flyttet til et nytt land hvor de ofte må leve mer eller mindre i skjul.

Disse medlemmer viser til at Nav i Norge i tillegg driver en praksis i forhold til innkreving av barnebidrag som gjør at staten reelt sett pålegger gjenværende foreldre å sponse bortføreren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets forslag i Dokument nr. 8:38 (2008–2009) om endring av norske myndigheters håndtering av saker om bortføring, og ber Regjeringen iverksette tiltak på dette området umiddelbart.

Disse medlemmer mener Lugano-konvensjonen ikke ivaretar foreldre som har opplevd bortføring til andre land tilstrekkelig. Regjeringen hadde mulighet til en reforhandling for få år siden, men brukte ikke anledningen til å rette opp de skjvheter konvensjonen gir.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til reforhandling av Lugano-konvensjonen."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at Regjeringen nå legger frem sak om endringer i forpliktelsene etter konvensjonen. Flertallet ser frem til å behandle saken og

således få endret det internasjonale regimet som regulerer rettslig behandling av barne bortføringer.

Komiteen viser til barnelovens kapittel 5 og 6 som gir regler om foreldreansvar, fast bosted og samvær og angir hva som gjelder når dette ikke er fastsatt ved avtale eller rettslig avgjørelse. Ifølge utkastet til ny straffelov § 261 er den som er bostedsforelder i henhold til avtale eller rettsavgjørelse, vernet av straffebudet. Selv om ikke meningen ser ut til å ha vært å endre rettstilstanden på dette punktet, kan det fremstå av selve ordlyden at den som er bostedsforelder kun i henhold til lov, ikke vil være beskyttet av bestemmelsen. Komiteen vil derfor presisere dette ved å ta inn ordet "lov" i bestemmelsen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

"§ 261 første ledd skal lyde:

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en umyndig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den umyndige boende fast hos seg, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som urettmessig unndrar den umyndige fra noen som har fått omsorgen etter vedtak om omsorgsovertakelse."

Komiteen er svært bekymret over en utvikling der barn blir eksponert på Internett i forbindelse med omsorgskonflikter. Usensurerte opplysninger fra barnevernssaker, videoer fra omsorgsovertakelser og intervjuer med barn om hvor de helst vil bo, ligger på Internett og er i seg selv overgrep mot barna som verken kjenner konsekvensen av det eller har styring med hvem de eksponeres for. Tilsvarende er grov sjikane og mobbing av barn og unge via Internett et økende problem. Komiteen viser til at irettesettelse av nettsjikane i dag primært er en oppgave for politi- og påtalemyndighet. Komiteen vil understreke at det er viktig at grove overtramp blir gjenstand for strafforfølgning når det er barn og ungdom som rammes. Både forslaget til § 266 om hensynsløs atferd og § 267 om krenkelse av privatlivets fred kan være aktuelle straffebestemmelser her. I tillegg ber komiteen Regjeringen å vurdere om Datatilsynets inngreps hjemler mot slik atferd bør styrkes, slik at det utvikles mer slagkraftige alternativer til strafforfølgning, herunder bedret mulighet til å fjerne opplysninger/videoer etc. som er lagt ut.

Komiteen registrerer at straffelovens forbud mot bigami ble foreslått opphevet av Straffelovkommisjonen. Kommisjonen pekte på at straffebudet er lite brukt, at bigamisten som regel også vil overtve

straffebudene mot falsk forklaring, dokumentfalsk og bedrageri og dermed pådra seg straffansvar likevel. Komiteen slutter seg likevel til Regjeringens forslag om å videreføre straffansvaret for bigami. Både hensynet til den annen ektefelle og samfunnsmessige forhold tilsier dette. Ekteskap har en rekke rettsvirkninger, bl.a. rett til deling av formuen, rett til underholdsbidrag, rett til arv, rett til pensjon, rett til forsikringsytelser og rett til opphold i landet. Den som narres til å inngå et ugyldig ekteskap, vil derfor, etter komiteens mening, rammes hardt når ekteskap kjennes ugyldig.

Komiteen viser til at det i den forrige proposisjonen om straffelovens spesielle del ble vedtatt å videreføre dagens forbud mot å øve vold mot en offentlig tjenestemann, eller true eller forulempe ham under yrkesutøvelsen. Samtidig ble gruppen som regnes som "offentlig tjenestemann" snevret inn. Dette medførte at enkelte offentlig ansatte yrkesutøvere mistet sitt særlige strafferettslige vern, for eksempel helsepersonell, ansatte innen persontransport og utdanningspersonell. Komiteen viser til at disse yrkesgruppene er særlig utsatt for trusler og vold, samtidig som de utfører viktige arbeidsoppgaver som det er i samfunnets interesse å beskytte. Komiteen slutter seg derfor til Regjeringens forslag om å gi et eget straffebud som beskytter disse gruppene mot trusler, forulemping og hindring av yrkesutøvelsen, der det oppstilles en lavere terskel for straffansvar enn etter de alminnelige bestemmelsene om trusler mv. Det strafferettslige vernet vil gjelde enten man er offentlig eller privat ansatt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det ved utformingen av bestemmelser som beskytter bestemte grupper, alltid vil knytte seg utfordringer til å avgrense hvilke grupper som bør omfattes. Lovforslaget § 265 innebærer at vernet i hovedsak beskytter yrkesgrupper som har hatt dette vernet etter straffeloven 1902.

Flertallet viser til at § 155 i straffeloven 2005 innrømmer vern også til de som sikrer arbeidsplassen til personer som utøver offentlig myndighet, som vektere ved departementene, Stortinget, domstolene og andre offentlige myndighetsorganer. Deres beskyttelse anses som en forlengelse av den offentlige myndighetsutøvelsen. Når det gjelder særskilt vern av private vektere som beskytter private virksomheter, vises det til vurderingene som er gjort i Ot.prp. nr. 49 (2008–2009) (Om lov om endringer i lov om vaktvirksomhet) og i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) og betraktninger knyttet til disse vekternes myndighet og status. Flertallet vil videre vise til at deres strafferettslige beskyttelse også er ivaretatt ved at det etter § 77 h i straffeloven 2005 er oppstilt som et straff-

skjerpende moment ved straffutmålingen om lovbruddet har rammet personer som er særlig utsatt for lovbrudd, og at vektere her er spesielt nevnt som eksempel på dette i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008).

Flertallet viser til at også andre grupper vil kunne sies å være mer utsatt for vold og trusler enn andre, herunder bl.a. journalister. Disse vil da være beskyttet av de alminnelige bestemmelsene om trusler og vold, i tillegg til at § 77 h i straffeloven 2005 oppstiller som et straffskjerpende moment ved straffutmålingen at lovbruddet har rammet personer som er særlig utsatt for lovbrudd. Dette vil da, etter omstendighetene, også kunne omfatte journalister.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige i at man innfører en bestemmelse med ekstra vern for en del utsatte yrkesgrupper. Disse medlemmer er videre enige i at man differensierer vernet for dem som omfattes av begrepet offentlig tjenestemann i straffeloven 2005 § 155 og de som faller utenfor denne bestemmelsen. Etter disse medlemmers syn bør man imidlertid forsterke vernet av tjenestemenn i § 155 ved å innføre en regel om begrensning av hvor mye av utmålt straff som kan ilegges betinget. Videre mener disse medlemmer at det er riktig å markere straffbarheten i voldshandlinger mot offentlige tjenestemenn ved å fastsette en minstestraft i bestemmelsen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 155 første ledd skal lyde:

Den som ved vold eller trusler påvirker en offentlig tjenestemann til å foreta eller unnlate å foreta en tjenestehandling, eller søker å oppnå dette, straffes med bot eller fengsel fra 1 inntil 3 år. Maksimalt halvparten av straffen kan gjøres betinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til innspillene fra NHO Service om vekternes rettsstilling i Regjeringens forslag til ny straffelov. I proposisjonen argumenteres det etter disse medlemmers oppfatning godt for hvorfor noen yrkesgrupper bør ha et særlig vern mot trusler, forulemping eller hindring av deres yrkesutøvelse. Disse medlemmer mener at begrunnelsen som er gitt også passer svært godt på vekternes situasjon. Vektere har jevnlig kontakt med publikum, og opplever et økt omfang av trusler og vold i sin yrkesutøvelse. Samtidig ivaretar de viktige samfunnsoppgaver, som vakthold på privat og offentlig eiendom, på offentlige kontorer og skoler. Disse medlemmer viser til det pågående arbeidet med å endre lov om vaktelskaper, som kommer på overtid og etter langvarig press fra opposisjonen. Disse medlemmer viser i denne sammenheng

til Innst. S. nr. 152 (2006–2007) og en rekke forslag fremmet i tilknytning til statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett. Disse medlemmer er tilfreds med at Stortinget omsider får et konkret lovforslag å forholde seg til. Disse medlemmer anser det utvidede vernet som foreslås for vekterne som et viktig og parallelt ledd i gjennomgangen av regelverket som omhandler vakselskapene. Økt beskyttelse i straffeloven vil følges av økte krav til opplæring av vekterne, en utvidet grunnutdanning og årlig vandelssjekk av vektere.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 265 nytt annet ledd litra d skal lyde:

d) Vektere i sin yrkesutøvelse.

§ 286 nytt annet ledd litra d skal lyde:

d) Vektere i sin yrkesutøvelse."

Komiteen viser til at det i dag er straffbart å krenke en annens æresfølelse eller omdømme, og det kan medføre erstatnings- og oppreisningsansvar. I tillegg kan beskyldninger det ikke er ført bevis for, kjennes døde og maktesløse (mortifikasjon). Komiteen mener at alle disse reglene gjør inngrep i ytringsfriheten, som er vernet av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Norge er dømt for brudd på konvensjonen ved fire anledninger, senest i 2007.

Komiteen viser til at Straffelovkommissjonen og Ytringsfrihetskommisjonen foreslo å oppheve straff mot krenkelser av æresfølelsen, men å videreføre straffansvar for krenkelser av omdømmet og mortifikasjonsreglene.

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag, og går ikke inn for å videreføre straff eller mortifikasjon, men foreslår å videreføre adgangen til å kreve erstatning og oppreisning. Komiteen viser til at bruken av straff for å motvirke ærekrenkelser har vært meget beskjeden i nyere tid. En avkriminalisering fikk også bred støtte blant høringsinstansene, blant dem Advokatforeningen og Riksadvokaten. Komiteen viser videre til at de fleste kvalifisert krenkende ytringer vil rammes av andre straffebud. Sentralt er forbudet mot hatefulle ytringer, forulemping av offentlig tjenestemann, offentliggjøring av forhold som tilhører privatlivet, og fredskrenkelse ved hensynsløs atferd. Komiteen understreker også at den som ærekrenkes heller ikke vil gjøres rettsløs, ettersom adgangen til å kreve erstatning og oppreisning vil bli opprettholdt.

Komiteen har merket seg innspillene som Norsk Redaktørforening har kommet med under Stortingets høring av saken. I hovedsak mener ko-

miteen at departementets forslag er hensiktsmessig, ikke minst fordi det legger opp til en vurdering som er sammenfallende med den som følger av EMK. I lys av synspunktene til Redaktørforeningen går komiteen likevel inn for å gi unntaket fra ansvarsregelen i første ledd en noe mer generell form, slik at departementets forslag til annet og tredje ledd føyes sammen til et annet ledd.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Skadeserstatningsloven § 3-6a annet ledd skal lyde:

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivarettatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget."

Komiteen viser til at endringen blant annet får bedre frem at oppregningen av momenter ikke er uttømmende. Fjerde ledd i departementets forslag til § 3-6 a blir i så fall tredje ledd.

Komiteen er enig med Redaktørforeningen i at det i proposisjonens merknader til § 267 må være feilaktig henvist til § 270, mens det rette formentlig skal være å understreke at § 267 om vern av privatlivets fred etter omstendighetene kan komme til anvendelse på sanne ærekrenkelser. Komiteen slutter seg også til forslaget om å endre § 270 slik at "forlegger" erstattes med "utgiver", og at kravet om å oppgi "eget navn" sløyfes som overflødig. For øvrig foranlediger ikke Redaktørforeningens innspill endringer i departementets lovforslag. Komiteen fremmer følgende forslag:

"§ 270 første og annet ledd skal lyde:

Den som står for trykkingen av et skrift, og som unnlater å oppgi foretaksnavn og trykkested, straffes med bot. På samme måte straffes en trykker som gir uriktig informasjon som nevnt i første punktum. Straff kommer ikke til anvendelse ved trykking av stemmesedler, prisangivelser, formularer og lignende.

Er det i et blad eller tidsskrift ikke angitt hvem som er redaktør, straffes redaktøren og forleggeren med bot. På samme måte straffes redaktøren og forleggeren dersom feil person er oppgitt å være redaktør. Den som har samtykket i uriktig å oppgis som redaktør, straffes med bot."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å styrke vernet for varslere. Etter gjeldende rett står taushetsplikten svært sterkt i Norge. Dette er betenkelig all den tid ansatte, først og fremst i offentlig sektor, ofte sitter inne med viktig informasjon om kritikkverdige forhold som bør avdekkes. Disse medlemmer mener derfor man bør innføre større vern for dem som ønsker å offentliggjøre kritikkverdige forhold fra egen arbeidsplass, slik at disse ikke trenger å frykte negative sanksjoner og i verste fall oppsigelse, dersom de kommer ut med den viktige informasjonen. Disse medlemmer mener således det er behov for bedre balanse mellom reglene om taushetsplikt og reglene for vern av varslere.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til svensk lovgivning hvor man har et såkalt "meddelarskydd" nedfelt i Grunnloven. Ansatte kan, innen visse rammer, offentliggjøre nødvendig informasjon selv om de er underlagt taushetsplikt. Etter disse medlemmers oppfatning er forholdet mellom taushetsplikt og varsling bedre regulert i Sverige, og disse medlemmer ønsker at vi får en tilsvarende ordning i Norge.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomgå og vurdere den svenske lovgivning knyttet til "meddelarskydd" med sikte på innføring av tilsvarende lovregulering i Norge."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at arbeidsmiljøloven § 2-4 gir nærmere regler for varsling av kritikkverdige forhold i virksomheten. Arbeidsmiljøloven § 2-5 gir et vern mot gjengjeldelse ved varsling. Utover dette vil en eventuell strafferettslig vurdering av varsling innebære spørsmål om det foreligger et rettsstridig brudd på taushetsplikten. Det vil vanskelig tenkes å være tilfelle dersom man for eksempel har varslet om svært alvorlige forhold fra ledelsens side i et selskap, typisk grov korrupsjon. Flertallet er av den oppfatning at den norske lovgivningen på området har en adekvat balanse mellom reglene om taushetsplikt og reglene for vern av varslere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener redaktøransvaret må bli medienøytralt. Disse medlemmer vil peke på at nettaviser o.l. nå for en stor del driver samme virksomhet som papiraviser, men nettredaktørene er ikke underlagt det samme ansvar. Dette er en tilfeldig forskjellsbehandling og er uheldig da disse mediene i stor grad står i en konkurransesituasjon. Disse

medlemmer er imidlertid opptatt av at det nye redaktøransvaret ikke skal omfatte hjemmesider tilhørende idrettslag og andre som ikke driver medievirksomhet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 269 første ledd skal lyde:

Den som treffer avgjørelse om innholdet i trykt skrift, en kringkastingssending, en nettavis eller tilknyttede nettbaserte debattfora, er strafferettslig ansvarlig dersom det der offentliggjøres noe som ville ha pådratt redaktøren ansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent til innholdet."

Komiteens medlemmer fra Høyre er enig med Regjeringen at redaktøransvaret på det nåværende tidspunkt ikke utvides til å omfatte publikasjoner på Internett. Disse medlemmer etterlyser imidlertid en bredere vurdering fra Regjeringen av hvilke konsekvenser medienøytralitet i straffebudet ville ha medført.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til proposisjonen der det fremkommer at spørsmålet om for eksempel nettavisers ansvar for brukergenerert innhold, som for eksempel blogger og anonyme kommentarer til redaksjonelle saker, er gjenstand for drøfting presseorganene imellom, og at slike diskusjoner på sikt kan danne grunnlaget for presseetiske retningslinjer. Flertallet er enige med Regjeringen i at det er grunn til å se an hvorvidt pressen selv klarer å løse de vanskelige avveiningene som denne typen publikasjoner på Internett reiser, før det eventuelt foreslås straffebestemmelser som rammer forholdet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Regjeringen i den offentlige debatt har vært svært opptatt av å bekjempe hatkriminalitet. Disse medlemmer viser til at hatkriminalitet i internasjonal rettspraksis er et generelt begrep, som tar utgangspunkt i at gjerningspersonen er motivert av fordommer mot en persons antatte eller reelle identitet eller gruppetilhørighet. Disse medlemmer viser til at det ved behandlingen av Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) ble problematisert at det fremlagte lovforslaget var for snevert til å definere de ulike diskrimineringsgrunnlag i forhold til Stortingets behandling av forslag om en mer generell og overordnet lovgivning hva angår diskriminering uavhengig av grunnlag. Disse medlemmer viser i denne sammenheng igjen til at Menneskerettsalliansen har fremmet forslag om at norsk lov i pakt med internasjonal rett beskytter mot hatkriminalitet også på grunnlag av "an-

nen status" og tillater seg derfor igjen å fremme følgende forslag i håp om at regjeringspartiene denne gang ikke stemmer dette ned:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2009 om å fremlegge forslag som sørger for at hatkriminalitet på grunnlag av "annen status" gis det samme lovmessige vern som annen hatkriminalitet."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at § 77 i straffeloven 2005 ble omhandlet i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) og behandlet av Stortinget så sent som i februar 2008. Flertallet vil derfor nøye seg med å vise til denne saken der flertallets merknader utførlig omtaler de aktuelle problemstillingene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til at Dokument nr. 12:5 (2007–2008), grunnlovsforslag fra Karin Andersen, Hallgeir H. Langeland, May Hansen, Lars Peder Brekk og André N. Skjelstad, om innføring av en egen grunnlovsbestemmelse om vern mot diskriminering på grunn av kjønn og diskriminering av minoriteter, i sin essens sier akkurat det samme som Høyre nå igjen foreslår:

"Alternativ 1:

Ingen maa udsættes for Diskriminering paa Grund af Kjønn, Hudfarve, national eller etnisk Oprindelse, sproglig eller religiøs Tilhørighed, Funktionshemning, sexuel Orientering, Kjønsidentitet, Alder eller Status for øvrigt.

Alternativ 2:

Det paaligger Statens Myndigheder at sikre at ingen udsættes for Diskriminering paa Grund af Kjønn, Hudfarve, national eller etnisk Oprindelse, sproglig eller religiøs Tilhørighed, Funktionshemning, sexuel Orientering, Kjønsidentitet, Alder eller Status for øvrigt."

Disse medlemmer antar på denne bakgrunn at det foreligger et tverrpolitisk flertall for å få vedtatt en lovendring om dette nå, fremfor å vente på en eventuell grunnlovsendring som krever 2/3 flertall.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enig i de reduksjoner Regjeringen foreslår i strafferammer for å tilpasse disse til straffenivået. Disse medlemmer mener det faktum at strafferammene ikke benyttes fullt ut heller tyder på at straffenivået er for lavt.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 263 skal lyde:

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år."

"§ 251 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ved straffbar handling eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe."

"§ 254 skal lyde:

Den som ved innesperring, bortføring eller på annen måte rettsstridig fratrar noen frihet, straffes med bot eller fengsel inntil 6 år."

"§ 262 annet ledd første punktum skal lyde:

Den som inngår ekteskap med noen som er under 16 år, straffes med fengsel inntil 6 år."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser at tigging er et problem i de største byene her i landet. Dette er bakgrunnen for at Fremskrittspartiet og Høyre i 2006 foreslo at bortvisning av tiggere skulle kunne reguleres i kommunale politivedtekter.

Disse medlemmer viser til forslaget og fremmer på nytt følgende:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag, slik at man åpner for at kommunene i politivedtekter kan innføre regler om bortvisning av personer som driver med aggressiv og sjenerende tigging."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det under behandlingen av den generelle delen av straffeloven 2005, Ot.prp. nr. 90 (2003–2004), er lagt til grunn at skadefølgeprinsippet bør være utgangspunkt og grunnvilkår for kriminalisering. Flertallet mener tigging som utgangspunkt er et sosialt problem som må møtes med sosialpolitiske virkemidler, men viser til at politiet med hjemmel i politiloven kan og bør gripe inn overfor aggressiv tigging og at organisert tigging vil kunne rammes av straffebestemmelsen mot menneskehandel.

6. VOLDSLOVBRUDD

6.1 Sammendrag

6.1.1 Innledning

Departementets forslag til kapittel 25 i straffeloven 2005 viderefører i hovedsak bestemmelsene i straffeloven 1902 kapittel 22 om forbrytelser mot liv, legeme og helbred. Bestemmelsene i kapittel 25 har det til felles at de er ment å verne individets fysiske integritet mot alvorlige krenkelser. Departementet følger i hovedsak opp Straffelovkommisjonens skisse til kapittel 27 om vern av liv og legeme.

De mest markante endringsforslagene innebærer skjerpet straff for vold i nære relasjoner, kjønnslemlestelse, grov vold og drap. I hovedtrekk foreslås det at straffene skjerpes med rundt en tredjedel.

I bestemmelsene om legemskrenkelser foreslår departementet flere terminologiske og strukturelle endringer. Det som tidligere har vært omtalt som legemsfornærmelse erstattes i forslaget med kroppskrenkelse, og legemsbeskadigelse erstattes med kroppsskade. Det foreslås også en betydelig forenkling og reduksjon av straffalternativene for voldslovbrudd.

I tillegg til de generelle bestemmelsene om voldslovbrudd, inneholder kapitlet også bestemmelser som retter seg mot mer spesielle tilfeller av fysisk integritetskrenkelse. Departementet foreslår egne bestemmelser om mishandling i nære relasjoner og kjønnslemlestelse. Kjønnslemlestelsesloven foreslås dermed overført til straffeloven, uten realitetsendringer. Strafferammene foreslås imidlertid vesentlig hevet.

I tillegg til at disse bestemmelsene nå foreslås videreført og plassert i kapitlet om voldslovbrudd mv., foreslår departementet en ny bestemmelse som gir et eget strafferettslig vern mot vold for enkelte særskilt utsatte yrkesgrupper.

Endelig inneholder kapitlet bestemmelser som viderefører bestemmelser som setter straff for forømmelse av hjelpeplikt og hensettelse i hjelpeless tilstand mv.

6.1.2 Kroppskrenkelse

Straffeloven 1902 § 228 setter straff for å øve vold mot en person eller på annen måte fornærme en person på legemet. Det er altså to alternative forøvelsesmåter, hvor vold er det alternativet som oftest kommer til anvendelse. Straffeloven 1902 § 228 må avgrenses oppad mot straffeloven 1902 § 229 om legemsskade. Grensedragningen beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering, der skadens art, varighet og omfang må tas i betraktning.

Straffelovkommisjonen skisserer en straffebehandling som svarer til straffeloven 1902 sin bestemmelse om legemsfornærmelse. Det fremheves at

bestemmelsen, som i dag, bør omfatte både vold og andre krenkelser som fysisk rammer kroppen. Straffelovkommisjonen foreslår også å videreføre straffeloven 1902 sin bestemmelse om grov legemskrenkelse.

Departementet foreslår imidlertid skjerping av straffen for kroppskrenkelse og grov kroppskrenkelse. Departementet har valgt å antyde den ønskede straffskjerpingen dels på bakgrunn av uttalelser fra Høyesterett om hva som antas å være det alminnelige straffenivået for enkelte voldshandlinger, og dels gjennom enkeltsaker for å illustrere typetilfeller av voldsutøvelse som straffen bør skjerpes for. Bestemmelsene om voldslovbrudd dekker imidlertid et betydelig antall forøvelsesmåter og skadefølger, og departementet har begrenset seg til å antyde den ønskede straffskjerpingen for de mest typiske forøvelsesmåtene.

Departementet ønsker at lovgiverens signaler om straffskjerping i forslaget følges opp før straffeloven 2005 har trådt i kraft, og eventuelt slik at det skjer en gradvis oppjustering. Tilsvarende gjelder for de øvrige forslag om straffskjerping i forslaget.

Departementet går inn for å redusere antall straffalternativer for voldslovbrudd. Departementets forslag om å redusere antall øvre strafferammer til totalt åtte, innebærer at de øvre strafferammene for enkelte voldslovbrudd etter forslaget blir høyere enn etter straffeloven 1902. Den øvre strafferammen for de ulike voldslovbruddene foreslås å være: kroppskrenkelse bot eller fengsel inntil 1 år, grov kroppskrenkelse fengsel inntil 6 år, kroppsskade fengsel inntil 6 år, grov kroppsskade fengsel inntil 10 år og grov kroppsskade hvor det volds betydelig skade på en annens kropp fengsel inntil 15 år.

For kroppskrenkelser mener departementet at den tradisjon og praksis som er etablert om fastsettelse av reaksjonens art og omfang i hovedsak er tilfredsstillende og bør videreføres med reservasjon for de kroppskrenkelser som ligger i grenseområdet mot kroppsskade. For de sistnevnte tilfeller, f.eks. slag og spark som ikke fører til skade, men sterk smerte og omfattende blåmerker, er departementet av den oppfatning at straffenivået i dagens rettspraksis er for lavt. Straffenivået ligger opp mot ubetinget fengsel i 75 dager for disse voldslovbruddene. Departementet mener straffen for relativt uprovoserte kroppskrenkelser som ligger i grenseområdet mot kroppsskade normalt ikke bør ligge under 90 dager ubetinget fengsel.

Departementet mener videre at straffenivået for grove kroppskrenkelser som tidligere ble straffet i området 30 til 45 dager ubetinget fengsel, etter forslaget ikke bør ligge under 60 dager ubetinget fengsel.

6.1.3 *Kroppsskade*

Straffeloven 1902 § 229 setter straff for de mer alvorlige legemskrenkelsene, de såkalte legemsbeskadigelsene. De mest alvorlige legemsbeskadigelsene er skilt ut i en egen bestemmelse om grov legemsbeskadigelse. Gjerningsbeskrivelsen i bestemmelsen inneholder to alternative forøvelsesmåter. Hovedalternativet knytter seg til den som skader en annen på legeme eller helbred. Det andre alternativet retter seg mot den som hensetter noen i avmakt, bevisstløshet eller lignende tilstand.

Departementet slutter seg til Straffelovkommisjonens forslag om å videreføre en bestemmelse som svarer til straffeloven 1902 sin bestemmelse om kroppsskade. Bestemmelsen foreslås videreført uten realitetsendringer. Den øvre strafferammen foreslås hevet til 6 år.

Departementet foreslår dessuten å videreføre straffeloven 1902 sin bestemmelse om grov kroppsskade.

Gjennomgangen av straffutmålingspraksis under gjeldende rett, viser at straffen for en ordinær overtredelse av straffeloven 1902 § 229 annet straffalternativ ligger i området fengsel i 90 til 120 dager for uprovosert vold i form av knyttneveslag mot fornærmedes hode. Dette er etter departementets oppfatning for lavt, og bør etter lovforslaget i utgangspunktet ikke ligge under 6 måneder ubetinget fengsel.

For det tilfellet man har å gjøre med meget grove overtredelser av straffeloven 1902 § 229 tredje straffalternativ, slik som for eksempel illustrert med saksforholdet i Rt. 2007 side 1465, bør straffen etter departementets syn i utgangspunktet være ubetinget fengsel i 8 år for den groveste volden og 7 år for den andre som deltok i voldslovbruddet. Ved forsettlig betydelig skadeforvoldelse, slik som for eksempel illustrert med avgjørelsen inntatt i Rt. 1997 sid 1003, bør straffen etter departementets oppfatning i utgangspunktet være 6 år ubetinget fengsel.

6.1.4 *Drap og forbund om drap eller forvoldelse av betydelig kroppsskade*

Straffeloven 1902 setter straff for den som forvolder en annens død. Et menneskes liv er det høyeste individuelle rettsgodet vår rettsorden beskytter. Tapet av et menneskeliv er uerstattelig, og det har ofte store konsekvenser for pårørende. Drap er derfor den alvorligste integritetskrenkelsen.

Den nedre strafferammen for drap er fengsel i minst 6 år, og den øvre er i utgangspunktet 15 år. Den øvre strafferammen heves til fengsel i inntil 21 år når drapet er begått med overlegg, når drapet er begått for å lette eller skjule en annen forbrytelse, hvis gjerningsmannen ved drapet prøver å unndra seg straffen for en annen forbrytelse, dersom det dreier seg om et

gjentakelsestilfelle eller hvis det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre en bestemmelse som svarer til straffeloven 1902 sin bestemmelse om drap. Kommisjonens flertall ønsker å beholde dagens minstestraft på 6 år, mens kommisjonens mindretall ikke ønsker å videreføre en minstestraft. En samlet kommisjon foreslår å videreføre en øvre strafferamme på 15 år. Straffelovkommisjonen foreslår en egen bestemmelse om grovt drap. Den øvre strafferammen for overtredelse av bestemmelsen om grovt drap foreslås satt til 21 års fengsel.

Departementet foreslår én bestemmelse som setter straff for drap. Drap er en så brutal handling, og har en så definitiv følge, at det er lite naturlig å gå langt i å la loven gradere ulike former for drap. De nye reglene om krigsforbrytelser og terrorhandlinger utpeker visse drap som særlig straffverdige, og oppstiller en straff på fengsel inntil 30 år. Departementet ønsker ikke å gå enda lenger i å gradere en straffbar handling som, sett fra de etterlattes side, har den samme følge. For øvrig bidrar én bestemmelse og én øvre strafferamme til en straffeprosessuell forenkling, og for å underbygge departementets syn om at det ikke bør etterlates inntrykk av ulike grader av integritetskrenkelse ved drap, bør det også være bare én foreldelsesfrist for drap som utgjør en terrorhandling eller krigsforbrytelse mv., og denne bør være 25 år.

Når det gjelder strafferammene for drap, foreslår departementet at den nedre strafferammen heves til 8 år. Den øvre strafferammen på 21 år videreføres.

Straffen for drap begått uten at det gjør seg gjeldende særlig formildende eller skjerpene omstendigheter, ligger i dag på fengsel i rundt 10 år. Dette mener departementet er for lavt når man ser hen til at drap er det mest alvorlige voldslovbruddet, og at straffen for andre grove voldslovbrudd bør skjerpes betydelig. Etter departementets oppfatning bør straffen for "ordinære" drap i utgangspunktet ikke settes under 12 år.

For drap hvor det gjør seg gjeldende straffskjerpene omstendigheter, vil det bero på en konkret vurdering i hvilken grad skjerpene omstendigheter skal påvirke straffastsettelsen.

6.1.5 *Samtykke fra fornærmede*

Etter straffeloven 1902 fritar et samtykke fra fornærmede gjerningspersonen for straff ved overtredelser av straffeloven 1902 bestemmelser om legemsfornærmelser og som legemsbeskadigelser.

Straffelovkommisjonen foreslår at straffeloven 1902 på dette punkt videreføres.

Departementet slutter seg til kommisjonens vurderinger og forslag om å videreføre gjeldende rett.

Straffeloven 1902 om grov legemsbeskadigelse – påføring av betydelig skade på kropp eller helse –

foreslås også videreført. Behovet for en slik regel er mindre, idet minstestrafen for slike overtredelser ikke foreslås videreført. Imidlertid mener departementet at det etter omstendighetene kan være behov for at en i slike tilfeller kan sette straffen til en mildere straffart, og på denne bakgrunn videreføres regelen.

Samtykke til drap eller medlidenhetsdrap fritar ikke for straff. Etter straffeloven 1902 kan straffen imidlertid nedsettes under det ellers bestemte lavmål og til en mildere straffart. Påtaleunntatelse kan også være aktuelt.

Straffelovkommisjonen går samlet inn for å videreføre bestemmelsen i straffeloven 1902 om at straff for drap kan settes lavere enn minstestrafen eller til en mildere straffart når den drepte samtykket i handlingen. Kommisjonen mener at det ikke bør være utelukket med anvendelse av nødrettsbestemmelsen i tilfeller av drap med samtykke. Det kan forekomme ekstreme nødsituasjoner hvor nødrettsbestemmelsen bør kunne benyttes.

Departementet slutter seg i det vesentligste til Straffelovkommisjonens vurderinger og forslag.

6.1.6 Medvirkning til selvmord mv.

Forsøk på selvmord er ikke straffbart etter straffeloven 1902. Straffeloven 1902 strafflegger imidlertid medvirkning til selvmord. Etter bestemmelsen skal medvirkning til selvmord straffes på samme måte som drap av en samtykkende – slik at straffen kan settes under minstestrafen eller til en mildere straffart.

En samlet kommisjon går inn for videreføring av regelen om medvirkning til selvmord. Kommisjonen foreslår dermed at medvirkning til selvmord gis de samme strafferammene som for drap, men med mulighet for å sette straffen lavere enn minstestrafen eller til en mildere straffart. Kommisjonen mener dessuten at det heller ikke for medvirkning til selvmord bør være prinsipielt sett utelukket med straffrihet etter nødrettsbestemmelsen.

Departementet slutter seg til kommisjonens forslag om å videreføre straffeloven 1902 på dette punkt. Lovgrunnlaget for bestemmelsen står like sterkt i dag, som ved innføringen av bestemmelsen i straffeloven 1902. Bestemmelsen slår fast at medvirkning til selvmord ikke er rettmessig. Samtidig åpner den for at straffen kan settes under minstestrafen for drap eller til en mildere straffart.

6.1.7 Medlidenhetsdrap

I straffeloven 1902 er det likestilt med samtykke at man "av medlidenhet berøver en håpløs syk livet eller medvirker hertil". Her kreves – i motsetning til drap med samtykke – intet samtykke for at det kan gis straffnedsettelse. Det loven krever er at drapet er be-

gått av "medlidenhet" og gjelder en "håpløs syk". Motivet må dermed være å spare den syke for videre lidelser.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre straffeloven 1902 sin bestemmelse om at straffen for medlidenhetsdrap kan settes lavere enn minstestrafen eller til en mildere straffart.

Departementet slutter seg i det vesentligste til Straffelovkommisjonens vurderinger og forslag.

6.1.8 Uaktsom forvoldelse av annens død

Straffeloven 1902 § 239 rammer den som uaktsomt forvolder en annens død. I kravet om å "forvolde" ligger det ingen begrensning i utførelsesmåten, men det oppstilles et krav om årsakssammenheng mellom handlingen og fornærmedes død. Etter ordlyden er det tilstrekkelig med vanlig uaktsomhet. De siste 20 årene har det vært et stadig tilbakevendende spørsmål hvor streng aktsomhetsnormen skal være.

Departementet går inn for å videreføre straffeloven 1902 § 239 uten realitetsendringer her. Det foreslås heller ingen endring i den øvre strafferammen, og departementet tiltrer Straffelovkommisjonens forslag om å utelate passusen "ved bruk av våpen eller motorvogn eller på annen måte". Det vil normalt føles ekstra belastende å dømmes for uaktsom forvoldelse av nærståendes død, som for eksempel hvor foreldre ikke utviser tilstrekkelig grad av aktsomhet og kjører over sine barn. I tillegg til den ekstra belastning straff medfører i tilfeller som dette, er departementet av den oppfatning at straffens tilsiktede individualpreventive- og allmennpreventive virkninger ikke gjør seg gjeldende på samme måte som ellers. Etter departementets oppfatning kan det derfor for påtalemyndigheten være grunn til å vurdere om forholdet skal avgjøres ved påtaleunntatelse.

6.1.9 Uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse

Straffeloven 1902 setter straff for uaktsom betydelig legemsbeskadigelse.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i hovedsak svarer til dette. Etter kommisjonens syn bør et uaktsomhetsansvar bare inntre ved skader av et større omfang.

Departementet foreslår å videreføre straffeloven 1902 sin bestemmelse uten realitetsendringer.

6.1.10 Mishandling i nære relasjoner

Straffeloven 1902 har en egen bestemmelse som retter seg mot mishandling i nære relasjoner. Bestemmelsen ble vesentlig endret i desember 2005.

På bakgrunn av den nylige revisjonen foreslår departementet kun enkelte mindre endringer i bestemmelsen. Bestemmelsen om mishandling i nære relasjoner foreslås inndelt i en ordinær og en grov be-

stemmelse i tråd med graderingsmåten ellers i ny straffelov.

De øvre strafferammene er henholdsvis fengsel inntil 3 år (ordinær) og 6 år (grov). Departementet foreslår nå å øke strafferammene til henholdsvis fengsel inntil 6 år ved mishandling og fengsel inntil 15 år ved grov mishandling. Strafferammene for mishandlingsbestemmelsene blir dermed tilpasset strafferammene for grove kroppskrenkelser og kroppsskader.

6.1.11 *Kjønnslemlestelse*

Kjønnslemlestelsesloven setter straff for omkjæring av kvinner og supplerer straffeloven 1902 sin bestemmelse om legemsbeskadigelse. Kjønnslemlestelse er definert som å "utføre[r] et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer". Den øvre strafferamme er fengsel inntil 3 år, men inntil 6 år dersom inngrepet har som følge "sykdom eller arbeidsudyktighet som varer over 2 uker, eller en uhelbredelig lyte, feil eller skade er voldt". Fengsel inntil 8 år kan idømmes dersom inngrepet har som følge "død eller betydelig skade på legeme eller helbred". Pr. desember 2008 foreligger det ingen rettsavgjørelser etter denne bestemmelsen.

Straffelovkommisjonen foreslår at kjønnslemlestelsesloven overføres til straffeloven.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at lov om kjønnslemlestelse ikke bør videreføres, men har en noe annen begrunnelse. Departementet viser til at kjønnslemlestelsesloven har tre ulike straffalternativer hvor den øvre strafferamme er henholdsvis fengsel inntil 3, 6 og 8 år. Når handlingen kan straffes så strengt, tilsier dette at straffebudet bør plasseres i straffeloven.

Departementet foreslår at reglene i kjønnslemlestelsesloven videreføres uten at det foretas realitetsendringer i det objektive gjerningsinnholdet. Lovteknisk foreslås en inndeling i vanlig og grov kjønnslemlestelse. I nær tilknytning til dette foreslår departementet at den øvre strafferammen for kjønnslemlestelse og grov kjønnslemlestelse heves til fengsel inntil henholdsvis 6 og 15 år, tilsvarende de foreslåtte øvre strafferammer for kroppsskade. Hva gjelder straffenivået, foreslår departementet at dette økes tilsvarende som ved de foreslåtte endringer i straffenivået for kroppskrenkelser og kroppsskader. Departementet mener imidlertid at en grov kjønnslemlestelse bør straffes noe strengere enn tilsvarende grov kroppsskade. Lovbruddets karakter og de ytre omstendigheter som normalt sett antas å være knyttet til slike lovbrudd – typisk ved at det er tale om yngre jenter i en kulturell pressituasjon – tilsier at straffreaksjonen bør være særlig streng. Kjønnslemlestelse vil dessuten ofte ha karakter av å være fysiske over-

grep mot barn. Det er da viktig med et straffenivå som gjenspeiler behovet for et særskilt vern i slike situasjoner.

6.1.12 *Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper*

Straffeloven 1902 setter straff for den som ved vold søker å få en offentlig tjenestemann til å foreta eller innlate å foreta en handling. Departementet har videreført straffeloven 1902 § 127 i straffeloven 2005 § 155, men slik at en snevrere personkrets nyter vern etter denne bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 210–212. Innsnevringen betyr at blant annet ansatte innen offentlig transport, lærere og helsepersonell faller utenfor begrepet "offentlig tjenestemann" i straffeloven 2005 § 155. For å videreføre det strafferettslige vern enkelte yrkesgrupper nøy i medhold av straffeloven 1902 § 127, men som de mistet i forbindelse med videreføringen av dette vernet i straffeloven 2005 § 155, foreslår departementet en egen straffebestemmelse som er ment å gi et særlig strafferettslig vern til nærmere oppregnede yrkesgrupper.

6.1.13 *Forsømmelse av hjelpeplikt*

Straffeloven 1902 knesetter en generell hjelpeplikt i tilfeller hvor det foreligger en klar fare for tap av menneskeliv. Hjelpeplikten gjelder såfremt hjelp kan ytes uten "særlig fare eller oppofrelse" for hjelperen eller andre. Kjernen i dette vilkåret er at det ikke må være urimelig å forlange at det settes i gang redningsforsøk. Straffen er bot eller fengsel inntil 3 måneder. Straffeloven 1902 statuerer en alminnelig hjelpeplikt ved oppfordring om bistand fra en offentlig tjenestemann.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse i tråd med gjeldende rett som rammer den som unnlater å hjelpe noen som er i livsfare. Kommisjonen foreslår at bestemmelsen også skal ramme den som unnlater å hjelpe noen som står i fare for å bli påført en betydelig skade på legeme og helse.

6.1.14 *Hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.*

Straffeloven 1902 § 242 første ledd rammer den som hensetter en annen i hjelpeløs tilstand. Det kreves en positiv handling som fremkaller den hjelpeløse tilstanden.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre straffeloven 1902 på dette punkt. Det foreslås at strafferammen skal være bot eller fengsel inntil 3 år.

Departementet slutter seg til kommisjonens vurderinger og forslag.

6.2 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til at kapitlet om voldslovbrudd mv. inneholder flere svært mye brukte straffe-

bestemmelser. Det er derfor viktig at utformingen av bestemmelsene er utformet på en logisk og mest mulig tilgjengelig måte. Komiteen er enig med Regjeringen i at "voldslovbrudd mv." er en dekkende overskrift på kapitlet. Komiteen er også av den oppfatning at endringen av begrepene "legemsfor nærmelse" og "legemsbeskadigelse" til "kroppskrenkelse" og "kroppsskade" gjør begrepene mer selvforklarende og mer i tråd med alminnelig språkbruk. Komiteen er videre glad for at det foreslås en forenkling og reduksjon av straffalternativene for voldslovbrudd.

Komiteen viser til at et samlet storting ved flere anledninger og over tid har vært opptatt av å heve straffenivået for integritetskrenkelser. Komiteen vil i den forbindelse vise til merknad fra en enstemmig komité i behandlingen av Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) der det heter:

"Lovgiver har over tid vært opptatt av å heve straffen i saker som gjelder integritetskrenkelser. Man har særlig vært opptatt av dette for seksuallovbrudds vedkommende. Komiteen har registrert at straffenivået er hevet noe som en følge av dette, men mener fortsatt at straffenivået, særlig i saker som gjelder voldtekt og seksuelle overgrep mot barn, er for lavt."

Komiteen understreker at det her legges opp til et ytterligere skjerpet straffenivå for bl.a. grov vold, drap, kjønnslemlestelse og vold i nære relasjoner, både gjennom økte strafferammer, økte minstreffer og ikke minst gjennom at proposisjonen går gjennom konkrete, utvalgte rettsavgjørelser og angir nytt straffenivå. Komiteen slutter seg til disse anvisningene og understreker at dette er ment å gi klare føringer for hvilket straffenivå domstolene i framtiden skal legge seg på i denne typen saker. Komiteen vil videre understreke at det nye anviste straffenivået er ment å ta til å gjelde straks.

Komiteen mener at det over tid har utviklet seg et straffenivå for de mest integritetskrenkende handlingene som ligger for lavt i forhold til andre straffbare handlinger. Den foreliggende saken legger i hovedsak opp til å skjerpe straffenivået for denne typen kriminalitet med rundt en tredjedel.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det var på høy tid at også de andre partiene innser alvorligheten ved de mest integritetskrenkende handlinger og justerer strafferammer og straffenivå opp. Fremskrittspartiet har foreslått dette flere ganger tidligere og registrerer at regjeringspartiene nå kommer etter.

Disse medlemmer mener imidlertid justeringen av strafferammer og straffenivå burde heves på flere områder og fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at strafferammen høynes til fengsel i 30 år der hvor den etter dagens lov er angitt til 21 år."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et system som innebærer at ved første gangs pådømmelse av en kriminell handling skal straffen utmåles skjønnsmessig innenfor hele strafferammen ut fra handlingens grovhet, skyldgrad, art, samt følger for offeret. Når en straffedømt på ny har begått en forsettlig straffbar handling av samme art eller hvor strafferammen er fengsel i mer enn 6 år, som vedkommende tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, kan straffen ikke settes lavere enn halvparten av straffebudets ordinære strafferamme hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet. Er personen domfelt for forsettlige handlinger av samme art eller hvor strafferammen er fengsel i mer enn 6 år, mer enn én gang tidligere, kan fengselsstraffen forhøyes med inntil det dobbelte og skal ikke fastsettes lavere enn straffebudets ordinære, maksimale straff. Fengselsstraffen kan ikke forhøyes utover 30 år."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ overfor Domstoladministrasjonen for å sikre at klare og formriktige uttalelser fra Stortinget om straffenivået i større grad gjøres kjent for domstolene."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring i straffegjennomføringsloven slik at de mest alvorlige straffbare handlinger ikke kan gis åpen soning og/eller prøveløslatelse før fire femdel av straffen er sonet, og hvor det ikke skal kunne gis åpen soning og/eller prøveløslatelse i gjentakelsestilfeller."

"Stortinget ber Regjeringen innføre som en generell strategi i politiet, at det skal være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd."

"§ 112 første ledd første punktum skal lyde:

§ 112 Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred

Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred straffes med fengsel i minst 8 år og inntil 30 år."

"§ 118 første ledd første punktum skal lyde:

§ 118 Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner

Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner straffes med fengsel inntil 21 år."

"§ 122 første ledd første punktum skal lyde:

§ 122 Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter

Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter straffes med fengsel inntil 21 år."

"§ 131 skal lyde:

§ 131 Terrorhandlinger

En straffbar handling som nevnt i §§ 138 til 141, § 142 første ledd, §§ 143 til 144, § 192, § 239 (allmennfarlig forgiftning), § 240 (alvorlig miljøkriminalitet), § 254 (grov frihetsberøvelse), § 256 (menneskehandel), § 274 (grov legemsskade), § 275 (drap), § 345 (grov brannstiftelse), anses som terrorhandling og straffes med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år dersom den er begått med terrorhensikt som nevnt i annet ledd.

Terrorhensikt foreligger dersom en handling som nevnt i første ledd begås i den hensikt

- å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank- og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,
- å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller
- urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon.

Straffen kan ikke settes under minstestrafen i bestemmelsene som er nevnt i første ledd."

"§ 133 skal lyde:

§ 133 Terrorforbund

Med fengsel inntil 21 år straffes den som planlegger eller forbereder en terrorhandling ved å inngå forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 138, 139, 141, 142, 143 eller 144.

Med fengsel inntil 3 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 137 eller 140."

"§ 135 skal lyde:

§ 135 Terrorfinansiering

Med fengsel inntil 21 år straffes den som rettsstridig yter, mottar, sender, fremskaffer eller samler inn penger eller andre formuesgoder med hensikt eller viten om at midlene helt eller delvis skal brukes

- til å utføre en handling som nevnt i §§ 131, 134 eller §§ 137 til 144,
- av en person eller gruppe som har til formål å begå handlinger som nevnt i § 131, § 134 eller §§ 137 til 144, når personen eller gruppen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler,
- av et foretak som noen som nevnt i bokstav b eier eller har kontroll over, eller
- av et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav b.

På samme måte straffes den som stiller banktjenester eller andre finansielle tjenester til rådighet for personer eller foretak som nevnt i første ledd bokstav b, c eller d."

"§ 136 skal lyde:

§ 136 Oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger

Med fengsel inntil 15 år straffes den som

- offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,
- rekrutterer noen til å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, eller
- gir opplæring i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om at ferdighetene skal brukes til dette."

"§ 137 skal lyde:

§ 137 Medvirkning til unndragning fra straff for terrorhandlinger

Med fengsel inntil 15 år straffes den som transporterer, skjuler eller på annen måte medvirker til at noen som har begått en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 138 til 144, unndrar seg straffefølgningen eller en idømt straff.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"§ 137 andre ledd oppheves."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"§ 138 skal lyde:

§ 138 Terrorbombing

Med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år straffes den som sender inn, anbringer, avfyrer eller detonerer et sprenglegeme eller en annen potensielt dødbringende anordning på, i eller mot et offentlig sted, et statlig eller offentlig anlegg, et offentlig infrastrukturanlegg eller et offentlig transportsystem, med forsett om å volde tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme, eiendom eller miljø."

§ 139 skal lyde:

§ 139 Kapring av luftfartøy og skip mv.

Den som ved vold, trusler eller på annen ulovlig måte tiltvinger seg kontroll over et luftfartøy i drift eller et skip eller griper inn i en flygning eller seilas, straffes med fengsel inntil 30 år. På samme måte straffes den som med slike midler tiltvinger seg kontroll over innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen."

"§ 140 skal lyde:

§ 140 Forstyrrelse av den sikre drift av luftfartøy og skip mv.

Med fengsel inntil 15 år straffes den som ved vold, materiell ødeleggelse, meddelelse av feilaktig informasjon eller på annen måte forstyrrer den sikre drift av luftfartøy, flyplass, skip eller innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen, og derved volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme, eiendom eller miljø."

"§ 143 skal lyde:

§ 143 Gisseltaking i terrorøyemed

Med fengsel inntil 30 år og minst 8 år straffes den som berøver noen friheten og som truer med å drepe eller skade gisselet eller med å fortsette å holde gisselet frihetsberøvet, med forsett om å tvinge en annen til å gjøre, tåle eller unnlate noe."

"§ 144 skal lyde:

§ 144 Angrep på en internasjonalt beskyttet person

Med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år straffes den som begår drap på et statsoverhode, en regjeringssjef, en utenriksminister eller en annen internasjonalt beskyttet person når personen befinner seg utenfor sitt hjemland.

Med fengsel inntil 21 år straffes den som berøver en slik person friheten eller skader ham på legemet, eller begår et voldelig angrep på hans tjenestested,

bolig eller transportmiddel, der angrepet volder fare for død eller betydelig skade på legeme."

"§ 151 første ledd skal lyde:

§ 151 Stemmekjøp og utilbørlig stemmepåvirkning

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som ved et offentlig valg

- ved trussel eller andre ulovlige midler søker å påvirke noens avgivelse av stemme,
- ved å gi et gode eller inngå avtale om det søker å oppnå at noen forplikter seg til å stemme på en bestemt måte eller unnlater å stemme,
- opptrer slik at noen utilsiktet unnlater å stemme, eller stemmer annerledes enn tilsiktet."

"§ 158 skal lyde:

§ 158 Grov motarbeiding av rettsvesenet

Grov motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om motarbeidingen er grov, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har voldt fare for noens liv eller helse, er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Er lovbruddet begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, eller handlingen gjennomføres ved trusler om eller bruk av våpen, er straffen fengsel i minst 1 år."

§ 189 første ledd skal lyde:

§ 189 Ulovlig bevæpning på offentlig sted

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som på et offentlig sted forsettlig eller grovt uaktsomt har med

- skytevåpen,
- luft- og fjærvåpen,
- våpenetterligninger som lett kan forveksles med skytevåpen, eller
- skytevåpen som etter våpenloven 9. juni 1961 nr. 1 § 1 annet ledd er gjort varig ubrukbart."

Disse medlemmer viser til svarbrev fra justisministeren etter spørsmål om hvordan statsråden har tenkt å få straffenivået til å begynne å virke før loven trer i kraft. Statsråden viste da til at domstolen selv bestemmer hvilke signaler de vil rette seg etter, slik at det ikke er sikkert at det forhøyede straffenivå tar til å gjelde før loven trer i kraft.

Disse medlemmer mener det er uheldig dersom ikke et markert høyere straffenivå inntreffer straks.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, deler ikke medlemmene fra Fremskrittspartiet

partiets oppfatning av tolkningen av justisministerens svarbrev, og viser til at det der står følgende om de aktuelle forhold:

"Etter at et lovforslag er behandlet i Stortinget tiligger det domstolene å ta i betraktning de føringer som er gitt av lovgiver om straffenivået. Domstolene er gjennom vide strafferammer gitt fullmakt til å justere straffenivået i lys av den til enhver tid rådende oppfatning om hva som er riktig straff i den enkelte sak. I så henseende finnes det eksempler på at Høyesterett i en prinsippsak har skjerpet straffenivået betydelig for en type lovovertrædelse som for eksempel har økt sterkt i omfang."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at statsråden i brevet som det er sitert fra over, også uttalte følgende:

"Det er grunn til å tro at domstolene lettere vil ta til følge et slikt forslag enn generelle uttalelser som ikke bygger på en analyse av rettspraksis. Jeg vil imidlertid igjen understreke at det er opp til domstolene å fastsette straffen i den enkelte sak, og derigjennom ta stilling til hvor stor vekt retningslinjene om straffenivået."

Disse medlemmer er enige i intensjonene om strengere straffenivå med en gang, men stiller seg fortsatt undrende til hvordan regjeringspartiene har tenkt å gjennomføre dette all den tid man mener det fortsatt er opp til domstolene å avgjøre hvilke signaler de legger vekt på.

Komiteen viser til at drap begått uten at det foreligger særlige skjerpende eller formildende omstendigheter, i dag straffes med fengsel i ca. 10 år. Komiteen støtter Regjeringens forslag om at straffen for slike drap ikke settes under 12 år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer med bekymring at stadig flere drap blir begått av gjerningsmenn med psykiske lidelser. Disse medlemmer er svært kritiske til at det fortsatt ikke er etablert sanksjoner som gjør det mulig å iverksette tiltak mot denne typen lovbrøtere. Dette spesielt sett i sammenheng med at ulike ministre, både justisminister Storberget og tidligere helseminister Brustad, har sagt at de skal rydde opp i forholdet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser i denne sammenheng til at Fremskrittspartiets representant Jan Arild Ellingsen tok opp denne problemstillingen med tidligere justisminister Dørum (10. november 2004) i Stortinget og med dagens justisminister Storberget den 13. januar 2005 (jf. Dokument nr. 15:375) og 6. april 2006 (jf. Dokument nr. 15:744). Begge har sagt at de skal gjø-

re noe med spørsmålet uten at noe tilsynelatende har skjedd.

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets forslag ved behandlingen av Innst. S. nr. 169 (2008–2009) om dette temaet og forventer at Regjeringen nå tar tak i dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til flere tragedier som har funnet sted de senere årene der personer har blitt drept av personer som har hatt oppfølging både fra psykisk helsevern og kommunale tjenester. Lovgivningen gir i dag hjemler for å gripe inn mot utilregnelige personer som tar liv, for eksempel slik at gjerningspersonen undergis tvungen behandling. Det kan imidlertid spørres om man kan bli flinkere til å forutse slike tragedier, og om det kunne ha vært mulig å forhindre dem dersom den utilregnelige hadde fått bedre tilbud fra ulike tjenester. Flertallet er kjent med at Regjeringen har oppnevnt et eget utvalg for å vurdere disse spørsmålene, og vil understreke viktigheten av at oppfølgingen av den kommende utredningen gis høy prioritet.

Flertallet vil videre vise til behandlingen av St.meld. nr. 37 (2007–2008) Kriminalomsorgsmeldinga, der flertallet i komiteen omtaler problematikken med psykisk syke som utøver svært plagsom men mindre alvorlig kriminalitet, men som faller mellom to stoler ved at de ikke regnes som tilregnelige, men heller ikke som syke nok for behandling. Flertallet i komiteen skriver følgende om dette:

"Flirtalet er opptekne av at det må komme ei avklaring når det gjeld dei som er for sjuke for å sone i fengsel og for friske for psykiatrisk institusjon. Fleirtalet viser her til Mæland-utvalget si innstilling, og vil peike på at denne omhandlar særlig dei som ikkje strafferettsleg kan bli dømd. Fleirtalet viser til at det må ein ny strafferettsleg særreaksjon på plass for denne gruppa, og ber Regjeringa koma attende til Stortinget på egna måte."

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til den interpellasjonen representanten Elisabeth Aspaker fra Høyre fremmet den 25. april 2006 til helseminister Sylvia Brustad om behovet for ekstra tiltak for å styrke tilbudet til psykisk syke som begår kriminelle handlinger. Det er en uholdbar situasjon at politiet står uten sanksjonsmuligheter mot personer som gjentatte ganger begår kriminelle handlinger, samtidig som de ikke oppfyller vilkårene for tvungen psykisk helsehjelp. Statsråden erkjente i sitt svar under interpellasjonsdebatten at tilbudet til de aktuelle gjerningspersonene ikke var godt nok. Etter disse medlemmers oppfatning er tilbudet fremdeles svært langt unna godt nok. Disse medlemmer

etterlyser konkrete tiltak fra Regjeringen til hvordan tilbudet til disse personene skal bli bedre.

Komiteen viser til at straffebudene mot kjønnslemlestelse til nå har stått i kjønnslemlestelsesloven. Komiteen slutter seg til at disse overføres til straffeloven. Så alvorlige forbrytelser, som i tillegg ofte utføres overfor mindreårige, bør stå som egne straffebud i straffeloven. Komiteen er også tilfreds med at straffenivået heves vesentlig. Komiteen vil likevel understreke at viktigere enn et høyt straffenivå, er det at politi og barnevern i langt større grad må få informasjon ved mistanke om kjønnslemlestelse, og at politiet følger opp slike saker på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter Regjeringens forslag om at forbudet mot kjønnslemlestelse flyttes fra en egen lov til straffeloven. Disse medlemmer deler videre Regjeringens oppfatning av at straffenivået for grov kjønnslemlestelse bør være markant høyere enn ved tilsvarende kroppsskade. Lovbruddets karakter og de ytre omstendigheter som normalt sett antas å være knyttet til slike lovbrudd – typisk ved at det er tale om yngre jenter i en kulturell pressituasjon – tilsier at straffreaksjonen bør være særlig streng. Kjønnslemlestelse vil dessuten ofte ha karakter av å være fysiske overgrep mot barn. Det er da viktig med et straffenivå som gjenspeiler behovet for et særskilt vern i slike situasjoner. Disse medlemmer mener imidlertid at argumentasjonen i proposisjonen støtter opp under at straffenivået for både kjønnslemlestelse og grov kjønnslemlestelse bør være markant høyere enn ved tilsvarende kroppsskade. Den bevisste påføring av kjønnslemlestelse inneholder etter disse medlemmers oppfatning ingen formidlende omstendigheter, og er dermed i utgangspunktet mer straffverdig enn annen kroppsskade.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 284 nytt første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 10 år straffes den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnslemlestelse straffes på samme måte."

Komiteen er glad for Regjeringens fokus på å bekjempe vold i nære relasjoner. Regjeringen har lagt fram en egen handlingsplan mot vold i nære relasjoner som gjelder i perioden 2008–2011, og flere av tiltakene i planen er allerede igangsatt. Mishandling i nære relasjoner er gjerne kjennetegnet ved at de

foregår over lengre tid og at frykten for vold fører til en følelse av å leve i et trusselregime. Langtidsskadevirkningene kan være store, og opplevelsen av mishandlingen kan føles verre enn når det er snakk om enkelthendelser. Komiteen vil derfor, i likhet med Regjeringen, signalisere at straffenivået for mishandling i nære relasjoner bør ligge noe over straffenivået for sammenliknbare voldslovbrudd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter lovforslaget, men er kritiske til Regjeringens innsats for å håndheve det. Det vises særlig til den dramatiske økningen i behandlingstid for vold hos politiet, illustrert ved nylig offentlig kjent statistikk fra Riksadvokaten.

Komiteen viser til at en høyesterettskjennelse i 2005 gjorde det noe uklart hvorvidt barn nøyte det samme strafferettslige vernet som andre dersom det var snakk om kroppslig refselse i oppdragelsesøyemed. Komiteen slutter opp om Regjeringens klare påpekning av at foreldres refsende maktanvendelse overfor barn er uberettiget og straffbar, uansett om den skjer spontant og i oppdragelsesøyemed, og at barn nyter samme beskyttelse etter lovforbudet mot kroppskrenkelser som voksne. Komiteen slutter også opp om Regjeringens omtale av tilfellene der det dreier seg om maktanvendelse i avvergelses- eller omsorgsøyemed.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at det ikke skal være noen tvil om at barn skal ha det samme strafferettslige vernet som voksne. Flertallet viser til at Regjeringen foreslår å heve straffen for voldslovbrudd som ligger nært opp til forsettlig drap fra fengsel i 7 år til fengsel i området 8 til 9 år, og flertallet støtter dette. Det vises videre til at Regjeringen foreslår en betydelig heving av strafferammer og straffenivå i saker der barn utsettes for fysisk eller psykisk mishandling i nære relasjoner, samt at barns strafferettslige vern mot seksualforbrytelser foreslås styrket. Det at et barn er utsatt for en straffbar handling, bør videre tillegges betydning i straffskjerpene retning.

Flertallet viser til at det er stilt spørsmål ved om saker der barn er fornærmede, subsumeres under mildere straffebestemmelser enn der hvor fornærmede er en voksen person. Flertallet understreker viktigheten av at etterforskningen i saker der barn er ofre også må sikre beviser på en slik måte at den straffbare handlingen blir rett subsumert, slik at det ikke kan stilles spørsmål ved barns rettsvern.

Flertallet støtter i den forbindelse Regjeringens forslag om opprettelse av team som skal forestå dødsstedsundersøkelse ved plutselig uventet sped-

barns- og barnedød. Det understrekes at slike team må ha med seg både person med etterforskningskompetanse og rettsmedisiner som obduserer barnet. Det understrekes videre at teamet må ha meldeplikt til politi ved mistanke om at barnet kan ha vært utsatt for en kriminell handling, slik at ordinær etterforskning kan komme i gang og bevis sikres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er tilfreds med at Regjeringen kommer etter og foreslår markert heving av strafferammen for grov kroppsskade.

Disse medlemmer viser imidlertid til en del grove voldssaker mot barn som har vært i medias søkelys den siste tiden. På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål ved om strafferammen burde utvides ytterligere.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere om strafferammen i straffeloven 2005 § 274 bør heves ytterligere."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er videre av den klare oppfatning at maktanvendelse som kan være skadelig overfor barn er uakseptabelt. Disse medlemmer mener imidlertid man må være forsiktig med kategorisk å belegge enhver maktanvendelse av foreldre overfor barn med straff. I denne forbindelse vil disse medlemmer vise til Riksadvokatens brev av 4. februar 2009 til Barne- og likestillingsdepartementet hvor det manes:

"til forsiktighet med å konstatere straffeansvar for handlinger som de færreste foreldre vil være fremmed for."

Disse medlemmer viser til at foreldre i enkelte sammenhenger finner det nødvendig å ta hardt i barnet o.l. for å beskytte barnet selv, småsøsken eller andre, ikke nødvendigvis bør bedømmes fra en strafferettslig synsvinkel. Disse medlemmer er således enige med Riksadvokaten i at handlinger som gjøres i forbindelse med barneoppdragelse må vurderes i forhold til den kontekst handlingen er begått i.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil fremheve barns utsatte rettslige stilling og i enkelte tilfeller barns manglende rettsikkerhet. Flere saker i domstolene de senere år tyder på at barn i praksis ikke har den samme beskyttelse i lovverket som voksne har. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at Justisdepartementet snarest bør igangsette en bred gjennomgang av saker der barn er drept og se på praksis

når det gjelder tiltalebeslutning og straffeutmåling. Disse medlemmer er av den oppfatning at det kan være tjenlig at også Riksadvokaten foretar en særskilt vurdering av tiltalepraksisen i saker hvor barn er ofre, både voldssaker og saker med dødelig utfall.

Disse medlemmer vil påpeke at det synes å være et mønster i at saker hvor det er utøvd vold med dødelig utfall mot barn, påtales som legemsbeskadigelse med døden til følge, mens tilsvarende saker mot voksne påtales som forsettlig drap. Siden strafferammene og straffeutmålingspraksis naturlig nok er høyere for drap, vil da konsekvensen bli at handlinger mot barn straffes lavere enn mot voksne. Disse medlemmer mener dette kan tolkes som et uttrykk for at barns rettsikkerhet er dårligere enn voksnes. Disse medlemmer understreker at vold mot forsvarsløse, enten det er barn eller andre som er særlig utsatt, må anses som straffskjerpene momenter i en straffesak. Dette gjelder i særdeleshet hvor volden er utøvd av en nærstående.

Disse medlemmer har merket seg at det forekommer saker hvor politiet har henlagt mistenkelige dødsfall hos barn, hvor Riksadvokaten i etterkant har avgjort at det skal tas ut tiltale eller etterforskes videre.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser i denne forbindelse til Dokument nr. 8:85 (2008–2009), om innføring av obligatorisk dødsstedsundersøkelse ved plutselig spedbarnsdød, fremmet av representantene Inge Lønning, Sonja Irene Sjøli, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl fra Høyre. For å styrke barns rettsikkerhet er det viktig at det ved alle tilfeller av plutselig død hos små barn, skal foretas en dødsstedsundersøkelse for å klarlegge om barnet har vært utsatt for noe kriminelt. Fra ulike hold har det vært arbeidet lenge for å få innført obligatorisk dødsstedsundersøkelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre tillater seg å peke på at flere europeiske land har etablert slik praksis og at ordningen derfor må antas å være i pakt med Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Tiden er overmoden for at den norske regjeringen gjør en fornyet vurdering av saken. Disse medlemmer mener beslutningen om innføring av en frivillig undersøkelse fra 1. juli 2009 må revurderes fordi en slik ordning ikke vil bidra til en nødvendig styrking av små barns rettsikkerhet.

Komiteen viser videre til at i utgangspunktet må gjerningsmannen ha utvist forsett for å kunne dømmes etter en straffebestemmelse. For handlinger som resulterer i en annen persons død, er imidlertid

utvist uaktsomhet nok for å dømme gjerningspersonen.

Komiteen viser til at dagens bestemmelse om uaktsomt drap er en praktisk viktig bestemmelse som benyttes ofte, herunder i forbindelse med såkalte "trafikkdrap". Bestemmelsen har i lang tid vært gjenstand for stor diskusjon i forhold til hvor streng aktsomhetsnormen skal være.

Komiteen viser til Straffelovkomisjonens innstilling der de går inn for å heve skyldkravet, slik at kun grov uaktsomhet skal være straffbart. Bakgrunnen er at grov uaktsomhet er utgangspunktet der uaktsomhet skal straffes, at alle bilførere på gitte tidspunkter vil kunne sies å kjøre uaktsomt og at en ved uaktsom forvoldelse av annen død, uansett vil kunne bli dømt etter andre, men mindre stigmatiserende, bestemmelser. Kommisjonen mente også at allmennpreventive hensyn i liten grad ville gjøre seg gjeldende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, har forståelse for Straffelovkomisjonens argumenter, men støtter likevel Regjeringens forslag om å opprettholde dagens skyldkrav. Bestemmelsen gjelder et stort spekter av livsområder hvor uaktsomhet kan få fatale konsekvenser. På områder hvor feil og uforsiktighet kan få alvorlige følger, er det rimelig å kreve særlig aktsomhet.

Komiteen viser til at hvert år blir om lag 300 nordmenn drept i trafikken. Enkelte av dødsfallene skyldes rene ulykker ingen kan lastes for. Men altfor mange skyldes uvettig kjøring: Kjøring i ruspåvirket tilstand, hasardiøse forbikjøringer, altfor høy hastighet, eller at oppmerksomheten er andre steder enn på trafikken. Komiteen ønsker ikke å sende et signal om at man nå ser mildere på uaktsomhet i trafikken.

Komiteen viser til at bestemmelsen gjelder generelt, og altså også på andre livsområder enn i trafikken. Selv om uaktsomhet i trafikken uansett vil kunne straffes for uaktsom kjøring etter veitrafikkloven, er det ikke alle livsområder som har egne straffebestemmelser om uaktsom oppreden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at skyldkravet for uaktsomt drap må heves til "grov uaktsomhet". Disse medlemmer viser til den utvidede yrkesrisikoen mange yrkessjåfører har ved å kunne bli stemplet som drapsmann selv om man kun utviser den type uaktsomhet alle bilister må innrømme at de utviser fra tid til annen. Disse medlemmer er av den oppfatning at dette stemplet ikke blir borte bare ved å endre navnet på bestemmelsen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"§ 281 skal lyde:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som grovt uaktsomt forvolder en annens død."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, anser det viktig å fortsatt ha en generell bestemmelse som rammer uaktsomt å forvolde en annens død.

Komiteen viser til en lovendring i 2001 som medførte en viss lemping av aktsomhetsnormen ved såkalte "trafikkdrap". I den forbindelse ble det av Justisdepartementet og justiskomiteen uttalt at man ikke bør "belaste en hverdagsbilist med tiltale for uaktsomt drap, dersom uaktsomheten er av en slik karakter som alle førere må erkjenne at en gjør seg skyldig i fra tid til annen". Videre ble det presisert at "et øyeblikks uoppmerksomhet bør etter departementets mening ikke uten videre føre til domfellelse for uaktsomt drap". Senere rettspraksis har tatt hensyn til disse læresetningene i tilfeller der det stilles krav til alminnelig aktsomhet. For tilfeller hvor det kreves særlig aktpågivenhet, f.eks. ved rygging eller kryssing av gangvei, er aktsomhetskravet tilsvarende strengere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, er likevel oppmerksom på de mange historiene om personer som kjører uaktsomt og dreper en av sine nærmeste. For de aller fleste vil en dødsulykke fortone seg som et mareritt, uansett hvor uaktsomt en har kjørt. Når en i tillegg må bære sorgen over tapet av et nært familiemedlem, er det mye som tilsier at en fengselsstraff i tillegg ikke har gode grunner for seg. I mange tilfeller vil verken individualpreventive eller allmennpreventive hensyn tale for straff i slike tilfeller.

Flertallet vil derfor understreke overfor påtalemyndigheten at det i slike tilfeller må vurderes om forholdet bør avgjøres ved påtaleunntatelse. Dersom slike tilfeller bringes inn for domstolene, bør det være aktuelt å vurdere straffutmålingsfravall.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er uenige i departementets resonnement hva gjelder drap av nærstående. Disse medlemmer har forståelse for at de som begår en slik handling må leve med sorg resten av livet og får det tungt som følge av at de har tatt livet av en nærstående. For den drepte, som er offer for handlingen, har det imidlertid ingen betydning om gjerningsmannen er nærstående eller ukjent. Disse medlemmer mener offeret skal stå i fokus for den straffereettslige bedømmelsen og finner således ikke grunn-

lag for å reagere med påtaleunntatelse eller straffeutmålingsfratfall der noen blir drept av en nærstående.

Komiteen vil understreke at mulighetene som her er skissert, ikke vil kunne brukes dersom sjåføren har kjørt i ruspåvirket tilstand.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det å bli stemplet som drapsmann kan virke ekstra tyngende for en som er dømt etter straffeloven 1902 § 239. Flertallet er derfor tilfreds med at paragrafens overskrift "Uaktsomt drap" blir endret til "Uaktsom forvoldelse av annens død" i straffeloven 2005. Flertallet mener det vil være mer i samsvar med de faktiske handlingene som rammes av bestemmelsen.

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår å videreføre dagens absolutte forbud mot drap med samtykke, medlidensdrap og medvirkning til selvmord, og at det ikke åpnes for straffrihet i slike tilfeller. Komiteen slutter seg til dette, men bemerker at straffen vil kunne settes under minstestrafen for drap, dersom handlingen hører inn under en av disse kategoriene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre ønsker et større fokus på voldelige handlinger som rammer ufødte barn. Denne problemstillingen får generelt liten oppmerksomhet, noe disse medlemmer finner lite tilfredsstillende.

Disse medlemmer viser til at det i dag ikke er straffbart i seg selv dersom et foster dør etter et voldelig angrep mot moren. Man blir dømt for vold mot moren og får en viss straffskjerpelse for også å ha tatt livet av et ufødt barn.

Problemstillingen som her reises, berører etter disse medlemmers oppfatning svært vanskelige moralske og etiske spørsmål. Disse medlemmer mener like fullt det er viktig at forholdet avklares i straffeloven og finner det således betimelig å reise problemstillingen nå. Disse medlemmer mener man trenger en grundig gjennomgang av rettsvernet for ufødte barn og ønsker at Regjeringen nå starter det arbeidet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede strafferettslig vern for ufødte barn og komme tilbake med lovforslag som ivaretar de aktuelle problemstillinger."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Ven-

streparti, viser til at voldelige handlinger som rammer fostre, etter straffeloven rammes av bestemmelser som beskytter den gravide kvinnen. Flertallet mener lovens utgangspunkt knyttet til dette er det som gir den klareste og mest fornuftige avgrensning. Flertallet vil imidlertid understreke at det skal være et klart straffskjerpene moment dersom vold utøvd mot en kvinne, også fører til skade på fosteret.

7. SEKSUALLOVBRUDD

7.1 Sammendrag

7.1.1 Innledning

Kapitlet inneholder forslag til straffebestemmelser om seksuallovbrudd og avløser straffeloven 1902 kapittel 19 om forbrytelser mot sedeligheten.

I forslaget til kapittel 26 i ny straffelov foreslås det tre viktige endringer for å styrke barns beskyttelse mot overgrep og for å heve straffenivået for alvorlige seksuallovbrudd. For det første foreslås det endringer i kapitlets systematikk slik at overgrep mot mindreårige som hovedregel er regulert i egne bestemmelser, atskilt fra bestemmelser som gjelder voksne. For det annet foreslås det at all seksuell omgang med barn under 14 år skal anses som voldtekt, uavhengig av hvordan den seksuelle omgangen eller handlingen er oppnådd. For det tredje foreslås det å heve minstestrafen for visse former for voldtekt (av voksne og barn) til fengsel i tre år. Det er også tatt til orde for en vesentlig skjerpning av straffenivået gjennom angivelse av et normalstraffenivå i voldtekt og i saker om seksuelle overgrep mot barn.

For øvrig svarer forslaget i stor grad til gjeldende rett og Straffelovkommisjonens forslag.

Departementet foreslår i seksuallovbruddskapitlet i straffeloven 2005 i hovedsak samme begrepsapparat som straffeloven 1902 – med noen modifikasjoner.

I forslaget til straffeloven 2005 er det foreslått innført et nytt begrep – "kvalifisert seksuell handling" med barn under 14 år. Dette begrepet er ment å omfatte de mest alvorlige tilfellene av seksuell handling, som i sin art grenser opp mot seksuell omgang.

Departementet mener det å få noen til å utføre handlinger med seg selv som svarer til seksuell omgang, gjennomgående bør likestilles med det å ha eller skaffe seg seksuell omgang med en annen. Departementet foreslår derfor at alle bestemmelsene om seksuell omgang i straffeloven 2005 gis tillegg som viser at de også rammes det å få en annen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, på de vilkår som bestemmelsene ellers setter.

7.1.2 *Voldtekt*

Voldtekt straffes etter straffeloven 1902 § 192, og straffelovkommisjonen foreslår videreført gjerningsbeskrivelsen i denne bestemmelsen.

Departementet slutter seg til dette, og foreslår å heve minstestrafen for voldtekt til samleie til fengsel i tre år. Selv om departementet forutsetter at domstolene vil følge lovgivers intensjoner, kan man ikke helt se bort fra risikoen for nedsubsumsjon, som vil svekke den skjerpingen av straffenivået for voldtekt som departementet ønsker.

Etter straffeloven 1902 heves den øvre strafferammen til fengsel inntil 21 år dersom voldtekten er grov.

Straffelovkommisjonen foreslår en egen bestemmelse om grov voldtekt. Kommisjonen foreslår også å senke den øvre strafferamme i slike tilfeller til fengsel inntil 15 år sammenlignet med 21 år i straffeloven 1902.

Departementet foreslår som Straffelovkommisjonen en bestemmelse om grov voldtekt. Bestemmelsen følger strukturen som er valgt ellers i straffeloven 2005 slik at det beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering om voldtekten skal anses som grov, men at det skal legges særlig vekt på de oppregnede momentene. De oppregnede momentene er i all hovedsak i samsvar med alternativene i straffeloven 1902 og Straffelovkommisjonens skisse. Departementet mener gjentakelse av en så alvorlig handling som voldtekt burde kunne straffes med fengsel inntil 21 år.

Det er vanskelig å si noe helt generelt om straffenivået for voldtekt etter straffeloven 1902. Det kan imidlertid lett slås fast at straffenivået ligger i nedre sjikt av strafferammene. Det er videre vanskelig å si noe sikkert om utviklingen av straffenivået over tid siden sakene sjelden er direkte sammenlignbare. Generelt kan det likevel sies at straffenivået har blitt skjerpet de senere år. Gjennomgåelsen i proposisjonen viser at straffen for en "vanlig" voldtekt synes å være fengsel i rundt 2 år og 8–9 måneder.

Departementet har kommet til at straffenivået for voldtekt må skjerpes betraktelig – både for bedre å reflektere alvorligheten i lovbruddet (forholdsmessighetsvurderingen) og for å samsvare bedre med straffenivået for andre typer straffebestemmelser som beskytter den enkeltes fysiske integritet (ekvivalensvurderingen). Departementet mener at dette dels bør skje gjennom heving av minstestrafen til fengsel i tre år, men også gjennom en heving av straffenivået utover minstestrafen og også i saker som ikke omfattes av minstestrafen.

Normalstraffenivået for voldtekt som omfattes av minstestrafen bør etter departementets syn ikke være under fengsel i 4 år. Utgangspunktet er videre at straffen for en så alvorlig forbrytelse som voldtekt

skal være fullt ut ubetinget. Deler av straffen bør kunne gjøres betinget når det foreligger særlige formildende omstendigheter, men bruken av adgangen til å idømme deldom etter straffeloven 2005 bør etter departementets syn snevres merkbart inn i forhold til dagens praksis etter straffeloven 1902. Der det foreligger skjerpene omstendigheter, bør straffenivået ikke være under fengsel i 5 år.

For grove voldtekter etter straffeloven 2005 hvor minstestrafen kommer til anvendelse, bør normalstraffenivået ikke være under fengsel i 5 år. Det bør tillegges markert straffskjerpene betydning om tilfalte tidligere er straffet for seksuallovbrudd.

Etter departementets syn bør betraktningene om straffenivået i proposisjonen ha betydning også for straffenivået etter straffeloven 1902. Dersom Stortinget slutter seg til lovforslaget, vil det også for straffeloven 2005 trer i kraft, være grunnlag for en gradvis heving av straffenivået blant annet for å fange opp utviklingen i synet på straffenivå som denne proposisjonen gir uttrykk for.

Etter straffeloven 1902 straffes også grovt uaktsom voldtekt.

Straffelovkommisjonen foreslår ikke å videreføre denne bestemmelsen.

Bestemmelsen om grovt uaktsom voldtekt trådte i kraft august 2000. Den har følgelig vært virksom i ca. åtte år. Det er ingen kilder som kan gi sikre tall for hvor ofte bestemmelsen er anvendt, men bestemmelsen synes å være lite brukt.

Departementet foreslår at bestemmelsen om grovt uaktsom voldtekt videreføres. Straffenivået for grovt uaktsom voldtekt er etter departementets syn for lavt. Når departementet går inn for en heving av straffenivået for forsettlig voldtekt med en minstestraft på fengsel i tre år ved voldtekt til samleie, må dette få betydning også for de grovt uaktsomme voldtektene. Straffenivået bør fastlegges slik at det er en mer glidende overgang i nivået mellom grovt uaktsom voldtekt og forsettlig voldtekt. Der den utviste skylden ligger tett opp mot forsett, bør straffenivået nærme seg minstestrafen for forsettlig voldtekt.

7.1.3 *Misbruk av overmaktsforhold o.l.*

Straffeloven 1902 har en bestemmelse som retter seg mot ulike tilfeller av seksuell omgang fremskaffet ved utnyttelse av et overmaktsforhold. I dette ligger at den seksuelle omgangen er oppnådd på en måte som utelukker reell frivillighet. Det må være årsaksammenheng mellom overmaktsforholdet og den seksuelle omgangen.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre straffeloven 1902 på dette området. For å tilpasse strafferammene til de øvrige forslagene i utredningen, foreslår kommisjonen å heve den øvre straffe-

rammen til fengsel inntil 6 år, sammenlignet med 5 år etter straffeloven 1902.

Departementet slutter seg til dette.

7.1.4 Seksuell omgang med innsatte i institusjoner mv.

Straffeloven 1902 rammer den som har seksuell omgang med noen som er innsatt eller plassert i anstalt eller institusjon under kriminalomsorgen eller politiet eller i institusjon under barnevernet, og som der står under vedkommendes myndighet eller oppsikt.

Straffelovkommisjonen foreslår denne bestemmelsen videreført. For å tilpasse strafferammen til de øvrige forslagene i utredningen, foreslår kommisjonen å heve den øvre strafferammen til fengsel inntil 6 år, sammenlignet med 5 år i straffeloven 1902.

Departementet slutter seg til Straffelovkommisjonen sitt forslag.

7.1.5 Seksuell handling uten samtykke

Straffeloven 1902 rammer den som foretar seksuell handling med noen som ikke har samtykket i det. Seksuell handling er betegnelsen på berøringer med seksuelt tilsnitt, som for eksempel kyssing, beføling innenfor eller utenpå klærne. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 1 år.

Straffelovkommisjonen foreslår en tilsvarende bestemmelse i den nye straffeloven. Det samme gjør departementet.

7.1.6 Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke

Straffeloven 1902 rammer seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd som er utøvd enten på offentlig sted, i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket i det eller i nærvær av eller overfor barn under 16 år. Den seksuelt krenkende eller uanstendige atferden kan skje i ord eller handling. Typiske eksempler er blotting eller slibrigheter.

Straffelovkommisjonen foreslår å ta inn en bestemmelse som svarer til dette. Kommisjonen antar at det er tilstrekkelig med en strafferamme i det lavere sjiktet.

Departementet foreslår å videreføre innholdet i straffeloven 1902 på dette punkt i to bestemmelser i straffeloven 2005.

7.1.7 Voldtekt og grov voldtekt av barn under 14 år

Den seksuelle lavalder etter straffeloven 1902 er 16 år, det vil si at barn under 16 år ikke kan gi gyldig samtykke til seksuelle relasjoner med andre. Straffeloven 1902 har to bestemmelser som regulerer seksuell omgang med mindreårige: en som gjelder seksuell

omgang med barn under 14 år, og en som gjelder seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år. Forskjellen mellom de to bestemmelsene er i hovedsak strafferammene.

Departementet mener det er behov for en sterkere understrekning av at barn under den seksuelle lavalder ikke kan samtykke i seksuell omgang, og behov for å signalisere alvorret i seksuelle overgrep mot barn. Departementet foreslår å definere alle tilfeller av seksuell omgang med barn under 14 år som voldtekt av barn. Departementet foreslår også at det samme skal gjelde for den som får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv og for den som foretar kvalifiserte seksuelle handlinger med barn under 14 år.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse om grov seksuell omgang med barn under 14 år. Kommisjonens flertall foreslår at det skal gjelde en minstestraft på fengsel i 2 år ved grov seksuell omgang med barn under 14 år.

Departementet foreslår en bestemmelse om grov voldtekt av barn under 14 år som i hovedsak bygger på straffeloven 1902 og Straffelovkommisjonens skisse.

Gjennomgåelsen i proposisjonen viser at straffenivået for seksuell omgang med barn under 14 år, ligger i nedre sjikt av strafferammene. I hovedsak synes straffenivået å ligge i sjiktet mellom fengsel i 1–2 år. I mange tilfeller gjøres deler av straffen betinget. Departementet mener straffenivået for seksuell omgang med barn under 14 år, som etter straffeloven 2005 er karakterisert som voldtekt, bør skjerpes. Som for voldtekt etter straffeloven 2005 foreslår departementet en heving av minstestraften til fengsel i 3 år. Normalstraffenivået for voldtekt av barn under 14 år bør ikke være lavere enn fengsel i 4 år.

Straffenivået for kvalifiserte seksuelle handlinger med barn under 14 år synes å variere, men nivået befinner seg uansett i nedre sjikt av strafferammene. Departementet mener straffenivået også for disse tilfellene generelt bør skjerpes.

Med straffeloven 2005 skal det etableres et nytt straffenivå for seksuell omgang og kvalifisert seksuell handling med barn under 14 år (voldtekt av barn under 14 år). I proposisjonen gis det retningslinjer for hvor straffenivået bør ligge i saker om voldtekt av barn under 14 år etter straffeloven.

Departementet mener normalstraffenivået i saker hvor minstestraften kommer til anvendelse, bør være rundt fengsel i 4 år. Det helt klare utgangspunktet er at straffen skal være ubetinget. Der det foreligger skjerpene omstendigheter, må straffenivået være høyere.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre den øvre strafferammen på fengsel inntil 10 år for ordi-
nær seksuell omgang med barn under 14 år. For grov

seksuell omgang med barn under 14 år foreslår kommisjonen en øvre strafferamme på fengsel inntil 15 år. Dette innebærer en senking av strafferammen i forhold til straffeloven 1902 hvor den øvre strafferammen er fengsel inntil 21 år.

Departementet mener ikke det er grunn til å senke de øvre strafferammene i saker om overgrep mot barn. Seksuelle overgrep mot barn tilhører de mest alvorlige forbrytelsene. At straffenivået ligger lavt i forhold til strafferammene, kan like gjerne tilsi at det er straffenivået i praksis som bør justeres og ikke strafferammene.

7.1.8 Seksuell omgang og grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år

Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år straffes etter straffeloven 1902. Straffbarheten er kun avhengig av at det har skjedd seksuell omgang og barnets alder. Den ordinære øvre strafferammen er fengsel inntil 5 år. Det gjelder ingen minstestraff ved samleie.

Straffelovkommisjonen foreslår en tilsvarende bestemmelse i 2005. Kommisjonen foreslår videre en bestemmelse om grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 en bestemmelse om seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år som viderefører innholdet i straffeloven 1902. Selv om departementet understreker at den seksuelle lavalderen er 16 år og at ingen under 16 år kan gi straffriende samtykke til seksuell omgang, mener departementet at seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år ikke automatisk bør kalles voldtekt slik det foreslås for seksuell omgang med barn under 14 år. Også etter straffeloven 1902 er det en forskjell mellom bestemmelsene om seksuell omgang med barn under 14 år og mellom 14 og 16 år.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 en bestemmelse om grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år som i det vesentligste svarer til straffeloven 1902. Bestemmelsen fastsetter også forhøyet strafferamme ved tidligere domfellelser for handlinger som nevnt i forslaget til straffeloven 2005.

Departementet foreslår å videreføre strafferammene i straffeloven 1902, med den endring at den øvre strafferammen for ordinær overtredelse, som en konsekvens av standardiseringen av strafferammer i straffeloven 2005 heves til fengsel inntil 6 år. Strafferammen for grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år foreslås fastsatt til fengsel inntil 15 år, som er i samsvar med den forhøyede strafferammen etter straffeloven 1902.

Departementet mener straffenivået for seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år bør skjerpes. Dette gjelder særlig ved samleie. Departementet me-

ner normalstraffenivået for seksuell omgang som består i samleie, der det verken foreligger skjerpende eller formildende omstendigheter, bør være rundt fengsel i 6 måneder.

7.1.9 Seksuell handling med barn mellom 14 og 16 år

Straffeloven 1902 rammer den som foretar seksuell handling med barn under 16 år. Bestemmelsen gjelder uavhengig av om fornærmede har samtykket i handlingen. Den øvre strafferammen er fengsel inntil 3 år. Etter straffeloven 1902 heves den øvre strafferammen til fengsel inntil 6 år dersom handlingen er begått under særdeles skjerpende omstendigheter.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som svarer til straffeloven 1902. Kommisjonen ser ikke behov for å videreføre den forhøyede strafferammen ved særdeles skjerpende omstendigheter i straffeloven 1902.

Departementet foreslår å videreføre innholdet i straffeloven 1902 på dette punkt. Siden departementet foreslår å innta kvalifiserte seksuelle handlinger med barn under 14 år i bestemmelsen om voldtekt av barn under 14 år, er departementet enig med Straffelovkommisjonen i at det ikke er behov for en bestemmelse om grov seksuell handling med barn under 16 år med forhøyet strafferamme.

7.1.10 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år

Straffeloven 1902 rammer den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år. Hva som regnes som slik atferd, er en rettslig standard og må fortolkes i lys av sammenhengen atferden inngår i. Blotting og slibrigheter er typiske eksempler på atferd som rammes av bestemmelsen. Den ordinære øvre strafferammen er fengsel inntil 3 år.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som svarer til straffeloven 1902. Kommisjonen antar det er tilstrekkelig med strafferamme i det lavere sjiktet.

Departementet foreslår å regulere seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd utøvet av gjerningspersonen selv og det å forlede mindreårige til å utvise slik atferd i samme bestemmelse. Bestemmelsen viderefører innholdet i straffeloven 1902. Bestemmelsen er foreslått utvidet til å gjelde også den som "tvinger" et barn til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd.

7.1.11 Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep

Straffeloven 1902 rammer den som har avtalt et møte med barn under 16 år og som med forsett om å ha seksuell omgang eller foreta seksuell handling

med noen under 16 år har kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas. Bestemmelsen ble tilføyd i 2007 og trådte i kraft straks.

Departementet har ikke opplysninger om at bestemmelsen har vært anvendt. Departementet fastholder de vurderingene som ble gjort i Ot.prp. nr. 18 (2006–2007) om behovet for bestemmelsen, og foreslår ingen endringer.

7.1.12 Skyldkravet for fornærmedes alder

Etter straffeloven 1902 gjelder et objektivt ansvar for fornærmedes alder. Høyesterett i plenum kom imidlertid i 2005 til at dette vilkåret var i strid med uskyldspresumsjonen i den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK).

Straffelovkommisjonen foreslår å opprettholde barnets alder som et objektivt straffbarhetsvilkår i bestemmelsen om seksuell omgang med barn under 14 år.

På grunnlag av Høyesteretts avgjørelse har departementet kommet til at fornærmedes alder ikke bør opprettholdes som et objektivt straffbarhetsvilkår for seksuell omgang med barn under 14 år. Departementet foreslår i stedet en generell bestemmelse i straffeloven 2005 som oppstiller et strengt aktsomhetskrav for barnets alder for alle bestemmelser som gjelder barn under den seksuelle lavalder hvor barnets alder er det sentrale vilkåret for straffansvar.

7.1.13 Mulighet for straffbortfall

Etter straffeloven 1902 kan straffansvaret etter bestemmelsene falle bort eller settes under minstestrafen dersom de involverte er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling. Vilråene om jevnbyrdighet i alder og utvikling er kumulative.

Straffelovkommisjonen foreslår å videreføre bestemmelsen om mulighet for straffbortfall ved jevnbyrdighet i alder og utvikling. Departementet slutter seg til dette.

7.1.14 Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige mv.

Straffeloven 1902 rammer kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige.

Ved en lovendring i 2008 er kjøp av seksuelle tjenester generelt gjort straffbart. En egen bestemmelse i straffeloven 1902 er beholdt som en separat regulering av kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige.

Departementet fastholder de vurderinger som ble gjort i Ot.prp. nr. 48 (2007–2008). Systematikken i forslaget til kapittel om seksuallovbrudd i straffeloven 2005 er ment å understreke enda sterkere enn i straffeloven 1902 mindreåriges særlige behov for beskyttelse mot seksuelle overgrep og seksuell utnyt-

ting. Departementet foreslår derfor også i straffeloven 2005 en egen bestemmelse om kjøp av seksuelle tjenester fra personer under 18 år.

7.1.15 Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller som seksualiserer barn

Straffeloven 1902 rammer ulike befatningsmåter med fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 hovedsakelig å videreføre innholdet i straffeloven 1902 sin bestemmelse, men med enkelte utvidelser og i en endret lovteknisk utforming.

7.1.16 Seksuell omgang mellom nærstående

Straffeloven 1902 rammer den som har seksuell omgang med slektning i nedstigende linje. Bestemmelsen gjelder bare seksuell omgang, ikke handling.

Straffelovkommisjonen og departementet foreslår å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 2005.

Straffeloven 1902 rammer også såkalt søskenincest. Bestemmelsen retter seg mot den som har samleie med bror eller søster. Bestemmelsen gjelder både hel- og halvsøsken, samt adoptivsøsken. Straff kommer ikke til anvendelse på personer under 18 år. Den øvre strafferammen er fengsel inntil 1 år.

Straffelovkommisjonen foreslår å begrense bestemmelsen til å gjelde samleie i snever forstand, det vil si vaginalt og analt samleie. Kommisjonen antar det er tilstrekkelig med en strafferamme i det lavere sjiktet.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 å videreføre innholdet i straffeloven 1902 sin bestemmelse med visse utvidelser. For det første foreslår departementet å utvide bestemmelsen til å gjelde all seksuell omgang, ikke bare samleie. For det annet foreslår departementet å utvide bestemmelsen til å gjelde den som får en bror eller søster til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv. For det tredje foreslår departementet ikke videreført begrensningen i straffansvar til personer over 18 år.

Straffeloven 1902 retter seg videre mot den som har seksuell omgang med fosterbarn, pleiebarn, stebarn eller noen annen person under 18 år som står under hans omsorg, myndighet eller oppsikt. Den øvre strafferammen er fengsel inntil 5 år.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i hovedsak svarer til straffeloven 1902. Bestemmelsen bør etter kommisjonens oppfatning generelt begrenses til tilfeller hvor fornærmede er under 18 år.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 å videreføre innholdet i straffeloven 1902, med unntak for alternativet om pleiebarn.

7.1.17 *Straffbare handlinger knyttet til prostitusjon*

Straffeloven 1902 rammer det som med en samlebetegnelse kalles hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon mv.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 å videreføre innholdet i straffeloven 1902 slik denne lyder etter lovendringen i 2003. Den øvre strafferammen er foreslått hevet med ett år til fengsel inntil 6 år på grunn av reduksjonen i antall strafferammer i straffeloven 2005. Dette er en teknisk endring som ikke er ment å påvirke straffenivået.

I desember 2008 ble det vedtatt en ny bestemmelse i straffeloven 1902 som gjør det straffbart å kjøpe seksuelle tjenester.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 en bestemmelse som svarer til straffeloven 1902, med en endring som går ut på å innta bot som et alternativ i strafferammen.

7.1.18 *Pornografi*

Straffeloven 1902 rammer den som utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi, innfører pornografi med sikte på utbredelse, overlater pornografi til personer under 18 år, eller holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold.

Departementet foreslår i straffeloven 2005 å videreføre gjeldende rett fullt ut. Den rettslige standarden i pornografibestemmelsen gir fleksibilitet til å tilpasse straffebestemmelsens rekkevidde til den generelle oppfatning og utvikling i samfunnet.

Etter straffeloven 1902 er det også straffbart å utgi, selge eller på annen måte søke å utbre pornografi. Det er heller ikke tillatt å stille ut materiale som er pornografi.

Etter Høyesteretts avgjørelse fra 2005 vil kjønnslige skildringer av alminnelig seksuell aktivitet ikke være ansett som straffbar pornografi i straffelovens forstand. Departementet foreslår på denne bakgrunn i straffeloven 2005 en egen straffebestemmelse om forbud mot i ervervsøyemed å stille ut bilder av eksplisitt seksualisert karakter, herunder bilder av kjønnsorganer, på en lett synlig måte på offentlig sted, et sted som lett kan iakttas fra offentlig sted eller utsalgssted. Forbudet vil i praksis særlig ramme oppstilling av magasiner og andre trykte skrifter med omslagsbilder av eksplisitt karakter. Forbudet mot utstilling på utsalgssted gjelder ikke for spesialforretninger.

Formålet med bestemmelsen er å verne allmennheten mot uforvarende og ufrivillig å bli utsatt for bilder av eksplisitt seksualisert karakter. Bestemmelsen oppstiller ikke noe forbud mot å selge blader med slike bilder på omslaget, men stiller krav til plasseringen slik at de ikke oppstilles lett synlig. Hvis for ek-

sempel bladene plasseres i en høyde hvor barn ikke lett ser dem og med skjerming av deler av forsiden, vil kravet være oppfylt.

7.1.19 *Obligatorisk vurdering av rettighetstap*

Etter gjeldende rett pålegger straffeloven 1902 retten å vurdere om rettighetstap skal idømmes når noen kjennes skyldig i seksuell omgang, handling eller atferd med eller overfor mindreårig. Bestemmelsen ble innført ved reformen av seksuallovbruddskapitlet i 2000. Rettighetstap etter straffeloven 1902 gjelder tap av stilling eller retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.

Departementet fastholder de vurderingene som ble gjort i Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) og foreslår bestemmelsen videreført i straffeloven 2005.

7.1.20 *Forholdet til erstatningsansvar for ærekrenkelser*

Etter straffeloven 1902 kan den som beskylder noen for å ha begått visse seksualforbrytelser ikke gjøres rettslig ansvarlig for beskyldningen etter straffelovens kapittel om ærekrenkelser eller etter skadeserstatningsloven dersom beskyldningen er fremsatt i en anmeldelse eller av den som hevder å være fornærmet eller en av hennes eller hans nærmeste i en fortrolig samtale med en person som det er naturlig å betro seg til, for å bearbeide konsekvensene av handlingen. Beskyldninger fremsatt på andre måter medfører derimot rettslig ansvar etter de alminnelige reglene.

Straffelovkommisjonen foreslår at denne bestemmelsen ikke videreføres i ny straffelov. Kommisjonen mener bestemmelsen er lite prinsipiell, og legger vekt på at det ikke bare er påstander om seksualforbrytelser som kan lede til urimelige søksmål, men at søksmål kan reises på bakgrunn av enhver påstand om at den ærekrenkede har foretatt noe straffbart. Kommisjonen stiller seg skeptisk til å videreføre en så kasuistisk bestemmelse.

Departementet viser til at denne regelen i straffeloven 1902 er begrunnet i hensynet til å beskytte ofrene og mener det ikke er grunn til å svekke dette vernet, særlig sett i lys av det arbeidet som er gjort den senere tid for å styrke ofrenes rettsstilling. Etter som ærekrenkelser foreslås avkriminalisert, foreslår departementet i straffeloven 2005 en bestemmelse som regulerer forholdet til erstatningsansvar for ærekrenkelser.

7.1.21 *Jurisdiksjon over seksuallovbrudd*

Etter straffeloven 1902 har Norge strafferettslig jurisdiksjon (dvs. at norsk straffelovgivning kommer til anvendelse) også over seksuallovbrudd foretatt i utlandet av norsk statsborger.

Etter departementets vurdering er det behov for å videreføre jurisdiksjonen over de mest alvorlige seksuallovbruddene begått i utlandet av norske statsborgere eller personer som hører hjemme i Norge. Seksuallovbruddene som er oppregnet i straffeloven 1902 er alvorlige integritetskrenkelser hvor adgangen til strafforfølgning ikke bør bero på lovgivningen i det landet hvor handlingene er begått. Denne jurisdiksjonen er derfor foreslått videreført i forslag til straffeloven 2005.

Det er etter departementets syn også behov for strafferettslig jurisdiksjon over de mest alvorlige seksuallovbruddene når de er begått i utlandet av utlendinger uten tilknytning til Norge, men mot en norsk statsborger eller person som er bosatt i Norge. Etter forslaget vil straffelovgivningen gjelde for slike handlinger som rammes av straffebestemmelser med lengstestraff på fengsel i mer enn 6 år. Dette vil dekke bestemmelsene om voldtekt, misbruk av overmaktsforhold og lignende, seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon, voldtekt av barn under 14 år, seksuell omgang med barn mellom 14 og 17 år, incest og seksuell omgang mellom andre nærstående og hallikvirksomhet.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det har vært en høyt prioritert oppgave for et samlet storting å styrke arbeidet mot seksuelle overgrep, og at innsatsen er intensivert i forhold til å hindre overgrep mot barn. Komiteen støtter derfor Regjeringen i at det er viktig å få opp straffenivået for blant annet voldtekt og andre seksualforbrytelser.

Komiteen viser til at seksuelle overgrep er et stort og omfattende samfunnsproblem, med store og ofte traumatiske konsekvenser for den enkelte. Det regjeringsnedsatte voldtekstsutvalget viste til at det i 2006 ble anmeldt 974 voldtekter og voldtektsforsøk. Samtidig vises det i utvalgets utredning til at 8 av 10 anmeldelser blir henlagt av politiet. Dette er en enorm utfordring. Komiteen er av den oppfatning at vi kan ikke akseptere at om lag 90 pst. av alle voldtekter og voldtektsforsøk aldri blir kjent for politiet, og at så få av sakene som anmeldes blir oppklart. Til tross for at voldtekt foregår i et så stort omfang og rammer ofrene hardt, forblir gjerningsmennene nærmest usynlige i straffesakssystemet. Derfor er komiteen tilfreds med at arbeidet med å intensivere arbeidet mot seksuelle overgrep også følges opp i straffeloven.

Komiteen viser til at departementets gjennomgang i forslaget til ny straffelov av domsbeslutninger i en rekke ulike saker, viser at til tross for at straffenivået har blitt skjerpet de senere år, så ligger likevel straffenivået i nedre sjikt av strafferammene. Overfallsvoldtekter og voldtekter med sterk maktbruk sy-

nes å bli straffet strengest, og i disse sakene synes straffenivået å være rundt fengsel i 4 år. I andre saker etter straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav a synes nivået å være rundt fengsel i 2 år og 8–9 måneder. I voldtekter etter straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav b er straffen lavere, og det er avsagt flere deldommer (dvs. delvis betinget, delvis ubetinget reaksjon, jf. straffeloven 1902 § 52). Komiteen mener at dette er et uakseptabelt lavt nivå, og støtter departementet i at straffenivået for voldtekt må skjerpes betraktelig – både for bedre å reflektere alvorligheten i lovbruddet (forholdsmessighetsvurderingen) og for å samsvare bedre med straffenivået for andre typer straffebestemmelser som beskytter den enkeltes fysiske integritet. Komiteen er derfor enig i at en skjerping av straffenivået i voldtektssaker må skjerpes, dels gjennom en heving av minstestrafen til fengsel i tre år, men også gjennom en heving av straffenivået utover minstestrafen og i saker som ikke omfattes av minstestrafen. Komiteen vil påpeke at minstestrafen bare skal anvendes i saker med de "mildere" formene for voldtekt. Normalstraffenivået for voldtekt uten særlig formildende eller skjerpende omstendigheter, må da være betydelig høyere.

Komiteen viser til at barn under 16 år ikke straffriende kan samtykke til seksuell omgang. Den seksuelle kontakten er straffverdig i seg selv, uavhengig av hvordan den er oppnådd. Komiteen understreker at også barn mellom 16 og 18 år, som kan samtykke til vanlig seksuell omgang, kan ha behov for ekstra beskyttelse mot visse former for utnyttning. Komiteen viser til at det for å fange opp særtrekene ved overgrep mot barn, har vært behov for å utforme bestemmelsene annerledes enn for voksne eller ha andre grensedragninger for hva som regnes som overgrep. Komiteen støtter derfor at overgrep mot mindreårige som hovedregel har vært regulert i egne bestemmelser, atskilt fra bestemmelser som gjelder voksne. Komiteen viser til at utformingen av forslaget til bestemmelser om seksuelle overgrep mot mindreårige også har tatt hensyn til forpliktelsene i Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk, som Norge undertegnet i oktober 2007.

Komiteen er derfor tilfreds med at all seksuell omgang (f.eks. samleie, masturbasjon, slikking av kjønnsorganer, innføring av fingre i skjede- og endetarmsåpning) og de mest kvalifiserte seksuelle handlingene (f.eks. berøring av nakne kjønnsorganer) med barn under 14 år etter forslaget skal anses som voldtekt, uavhengig av hvordan den seksuelle omgangen eller handlingen er oppnådd.

Komiteen gir videre sin tilslutning til at minstestrafen heves for visse former av voldtekt (av voksne og barn) til fengsel i tre år. Dette er en økning på ett år i forhold til straffeloven av 1902. Komiteen

en er videre enig i at det er behov for skjerping av straffutmålingsnivået for seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, og at dette gjøres innenfor gjeldende strafferammer, som dermed videreføres i ny straffelov.

Komiteen er tilfreds med at det også tas til orde for en vesentlig skjerping av straffenivået gjennom angivelse av et normalstraffenivå for voldtekt og i saker om seksuelle overgrep mot barn.

Komiteen viser til at grov uaktsom voldtekt ble kriminalisert ved reformen av seksuallovbruddskapittelet ved lov 11. august 2000 nr. 76. Justiskomiteen ba om at departementet foretok en evaluering av lovendring etter at den hadde virket en tid. Straffelovkommisjonen foreslo i NOU 2002:4 Ny straffelov å oppheve bestemmelsen om grov uaktsom voldtekt. Komiteen støtter departementet i at bestemmelsen videreføres. Grovt uaktsomme voldtekter er alvorlige integritetskrenkelser. De juridiske grensdragningene mellom forsett og grov uaktsomhet har ikke nødvendigvis betydning for hvilke skadevirkninger handlingene har. Komiteen understreker at også grovt uaktsomme voldtekter kan ha alvorlige skadevirkninger for ofrene, og at å oppheve bestemmelsen vil kunne ha en uønsket og uheldig signaleffekt.

Komiteen viser til at det foreslås å videreføre gjeldende rett i bestemmelsen om pornografi. Det medfører at definisjonen av hva som er pornografi i straffelovens forstand, hvilke befatningsmåter som rammes, skyldkravet og strafferammer, er de samme som etter gjeldende rett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter forslag til ny straffebestemmelse som gjelder forbud mot i alminnelig utvalg å stille ut bilder av kjønnsorganer eller seksualiserte skildringer på en måte som lett kan iakttas. Flertallet understreker at formålet med bestemmelsen er å verne barn og andre mot å bli ufrivillig og uforvarende eksponert for eksplisitte bilder av seksualisert art, typisk på omslaget av magasiner, i vanlige utvalg. Bestemmelsen vil ikke ramme utstilling av slike bilder i mer spesialiserte utvalgssteder hvor varer med slike bilder utgjør en vesentlig del av utvalgsstedets virksomhet, hvor det må forutsettes at kundene kjenner til at slike bilder kan være utstilt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Høyesteretts avgjørelse fra 2005 om at kjønnslige skildringer av alminnelig seksuell aktivitet ikke lenger skal anses som straffbar pornografi i straffelovens forstand, gjør at denne paragrafen nå kun fungerer som en symbolparagraf, uten reell rettslig verdi. Disse medlemmer viser til at annet regelverk rammer fremvisning

av seksualisert vold, overgrep mot barn, overgrep mot dyr mv. Disse medlemmer ser ikke som nødvendig å innføre en ny straffebestemmelse mot i alminnelig utvalg å stille ut bilder. Alminnelige utvalg håndterer dette i kontakt med sine kunder, og for øvrig gjør den teknologiske utviklingen at omfanget av denne type magasin trolig vil gå ned i konkurranse med elektroniske medier. Disse medlemmer legger til grunn at straffeloven bør inneholde sanksjoner mot handlinger som i seg selv er straffbare, men derimot ikke skal sanksjonere enkeltes bestemte moralsyn som uansett trolig ikke vil bli håndhevet av et politi i krise.

Disse medlemmer mener det er unødvendig med et forbud mot lett synlig utstilling av eksplisitt seksuell karakter. Etter dommen fra Høyesterett i 2005, hvor utstilling av ordinær seksuell karakter ble lovlig, har praksis i kiosker og andre utstillingssteder tilsynelatende ikke endret seg. De formål forbudet er ment å ivareta, blir således ivaretatt slik det er i dag. Etter disse medlemmers syn, er det unødvendig å regulere adferd i tilfeller hvor borgerne og næringslivet fint greier det selv. På denne bakgrunn går disse medlemmer imot Regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser videre til at den sittende regjering har fulgt opp en del av forslagene fra det såkalte "Voldtektsutvalget", herunder planlegger å opprette fire stillinger under Kripos som skal jobbe målrettet og spesifikt med sedelighetssaker. Disse medlemmer tar for gitt at det vil ta noe tid å få effekt av dette arbeidet, men viser til at man i deler av fagmiljøene som jobber med denne type problematik er kritisk til flere deler av gjennomføringen av opprettelsen av denne enheten sammenliknet med forutsetningene som lå i "Voldtektsutvalget". Disse medlemmer har også merket seg at Redd Barna i møter med Stortingets nettverk for barns rettigheter etterlyser bedre kontroll med nivået på advokater som opptrer som bistandsadvokater i saker som omhandler overgrep mot både barn og voksne. Disse medlemmer ber på denne bakgrunn om at Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett redegjør for situasjonen knyttet til enheten som jobber med voldtektssaker, samt ber om at Regjeringen på egnet måte orienterer om hvorledes den vurderer kvaliteten på det svært viktige arbeidet som gjøres av bistandsadvokater i forbindelse med denne type saker, og hvilke kvalitetsfremmende tiltak den ser for seg gjennomført.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett om å redegjøre for situasjonen knyttet til etableringen av enheten som jobber med voldtektssaker tilknyttet Kripos."

"Stortinget ber om at Regjeringen på egnet måte orienterer om hvorledes den vurderer kvaliteten på det svært viktige arbeidet som gjøres av bistandsadvokater i forbindelse med overgrep- og sedelighetsaker."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Regjeringen høsten 2006 nedsatte et eget voldtektsutvalg som skulle foreslå tiltak for å bedre situasjonen for kvinner og menn som har blitt utsatt for voldtekt og annen seksualisert vold. Utvalgets anbefalinger er, på tidspunktet for behandling av denne saken, til oppfølging hos Regjeringen. Blant annet har utvalget foreslått å etablere en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold (SEPOL). Flertallet har merket seg at Regjeringen vil følge opp dette gjennom å etablere et miljø med fire etterforskere ved Kripos høsten 2009.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil peke på at kriminaliseringen av sexkjøp nå ser ut til å ha gjort situasjonen vanskeligere for de prostituerte i landet. Da Stortinget behandlet endringene i straffeloven og sexkjøp ble kriminalisert fra 2009, ble det blant annet fra regjeringspartienes side understreket at dette ble gjort av hensyn til de prostituerte selv. En rekke tilbakemeldinger fra de prostituerte tyder ikke på at dette har slått til.

Disse medlemmer tillater seg derfor å fremme følgende forslag på nytt, som da det ble behandlet fikk støtte fra alle opposisjonspartiene:

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at lovvedtaket om å kriminalisere sexkjøp følges opp med forskning og evaluering, slik at Stortinget kan få seg forelagt en egen sak om dette etter at loven har virket i to år."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, henviser til Ot.prp. nr. 48 (2007–2008) Lov om endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven (kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling mv.), Innst. O. nr. 3 (2008–2009) vedrørende kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling, og Budsjett-innst. S. nr. 4 (2008–2009) med merknader om det samme.

Særlig vises det til følgende flertallsmerknad i Innst. O. nr. 3 (2008–2009):

"Flertallet viser til at Fafo arbeider med en kartlegging av prostitusjonsmarkedet som skal slutføres høsten 2008 og at Regjeringen legger opp til at kartleggingen gjentas etter noen tid, slik at virkningene av loven kan evalueres. Flertallet vil understreke viktigheten av at en slik evaluering blir gjennomført, og

at en kartlegging også vil være viktig for å kunne utforme gode tiltak for å begrense eventuelle negative virkninger av kriminaliseringen."

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til de generelle betenkelighetene som knytter seg til økt bruk av minstestraft og at den forrige regjeringen satte i gang et arbeid for å redusere bruken av minstestraffer i straffeloven. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at et viktig mål må være å få økt antallet domfellelser i sedelighetssaker da mørketallene må antas å være store. Disse medlemmer har merket seg de innvendingene Advokatforeningen fremførte under åpen høring med komiteen, både til forslaget om å heve minstestrafte i voldtektssaker og om at all kvalifisert seksuell omgang med barn under 14 år automatisk skal regnes som voldtekt. Disse medlemmer støtter Regjeringens forslag, men er av den oppfatning at det er viktig å få evaluert effekten av disse lovendringene, og få vurdert om disse eventuelt i praksis har hevet terskelen for domfellelse ved økt antall frifinnelsesdommer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen 3 år gjennomføre en uavhengig evaluering av effekten av hevingen av minstestrafte i voldtektssaker, og at kvalifiserte seksuelle handlinger med personer under 14 år automatisk skal regnes som voldtekt."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Høyesterett tidligere har stadfestet en avgjørelse av lagmannsretten hvor fire gjerningsmenn i praksis deler utgiftene til oppreisningserstatning til offeret (jf. HR-2008-00083-A). Disse medlemmer merket seg med interesse den dissenterende høyesterettsdommers begrunnelse for det som med rette kan oppfattes som en kvantumsrabatt for gruppevoldtekt. Disse medlemmer viser til at følgende forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet ble nedstemt da Stortinget behandlet innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet):

"Stortinget ber Regjeringen om å fremlegge forslag som kan sikre større grad av individuelt erstatningsansvar ved utmåling av oppreisningserstatning, samt en vurdering av behovet for i lovs form å presisere den økte straffverdigheten ved grove, organiserte overgrep."

Disse medlemmer viser til at justisministeren i den offentlige debatt knyttet til denne saken lov-

te å ta grep om denne uverdige behandlingen av ofre for grove, organiserte overgrep, og tillater seg derfor å be statsråden senest innen Revidert nasjonalbudsjett redegjøre for det nærmere innholdet av dette arbeidet overfor Stortinget.

Disse medlemmer viser igjen til sine merknader knyttet til straffelovens § 77 første ledd litra g og h og at regjeringspartiene da Stortinget behandlet Ot.prp. nr. 8 (2007–2008), avsto å støtte Høyre og Fremskrittspartiets presisering av hva som skulle regnes som straffskjerpene momenter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at økonomisk kompensasjon for ofre for vold og overgrep er nødvendig, selv om det aldri fullt ut vil kunne gi fullgod oppreisning for det en har blitt utsatt for. Mens straffen utmåles med utgangspunkt i hver enkelt gjerningspersons skyld, utmåles oppreisning med utgangspunkt i offerets lidelser. Om en skulle innføre "individuell erstatningsansvar ved utmåling av oppreisningserstatning", vil dette utgangspunktet bli snudd på hodet. Flertallet er videre av den oppfatning at det må være domstolene som fastsetter oppreisningserstatning i den enkelte sak.

Flertallet vil understreke behovet for at ofre for kriminalitet får god hjelp og støtte umiddelbart etter hendelsen, og ikke minst at de blir ivaretatt under etterforskning og rettergang. Flertallet vil i den forbindelse vise til Besl. O. nr. 42 (2007–2008) om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), Besl. O. nr.36 (2007–2008) om endringer i lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven), samt opprettelse av landsdekkende tilbud av barnehus og tiltak for å styrke politiets kompetanse og fokus på voldtektsaker og vold i nære relasjoner. Flertallet peker videre på at det allerede i dag gjelder en forhøyet strafferamme på 21 år når en voldtekt er begått av flere i fellesskap, og at denne bestemmelsen videreføres i den foreliggende saken.

8. VINNINGSLOVBRUDD OG LIKENDE KRENKELSER AV EIENDOMSRETEN

8.1 Sammendrag

8.1.1 Oversikt

Forslaget til kapittel 27 omhandler vern av sentrale formuesgoder og -rettigheter, og er i hovedsak forslag til straffebestemmelser som avløser straffeloven 1902 kapittel 24 om underslag, tyveri og ulovlig bruk, kapittel 25 om utpresning og ran, og kapittel 31 om heleri. I tillegg tar kapitlet opp i seg flere av be-

stemmelsene i straffeloven 1902 kapittel 40 om "Forseelser mot Formuesrettigheter".

Departementets lovforslag viderefører i hovedsak gjeldende rett, men med språklige og lovtekniske moderniseringer, særlig som følge av endringer i den alminnelige delen i straffeloven 2005. En realitetsendring ligger i at departementet foreslår å erstatte kravet til vinnings hensikt med et krav om vinnings forsett. Det vises til proposisjonen for drøftinger av dette.

Departementet foreslår å justere mange av strafferammene for lovbrudd til vern om formuesgoder og -rettigheter. Formålet er at strafferammene skal fremstå som mer realistiske ut fra det straffenivå som er etablert gjennom rettspraksis.

8.1.2 Tyveri

For tyveri etter straffeloven 1902 straffes den som "borttar" en "gjenstand" som "helt eller delvis tilhører en annen," dersom hensikten er å skaffe seg selv eller andre en "uberettiget vinning" ved "tilegnelsen" av gjenstanden. Strafferammen for tyveri er bøter eller fengsel inntil 3 år. Grovt tyveri straffes med bøter eller fengsel inntil 6 år. Mindre tyveri betegnes i dag som naskeri, som er en straffbar forseelse etter straffeloven 1902.

Straffelovkommisjonen går inn for å videreføre tyveribestemmelsen i straffeloven 1902, men slik at kravet om vinnings hensikt erstattes med et krav om vinnings forsett, eventuelt kun forsett om å tilegne seg gjenstanden. Straffelovkommisjonen foreslår at strafferammen for tyveri settes ned til bot eller fengsel i 2 år. For grovt tyveri foreslås strafferammen på bot eller fengsel i inntil 6 år videreført. For naskeri mener kommisjonen det bør være tilstrekkelig å kunne reagere med bot.

Departementet foreslår å videreføre tyveribestemmelsens materielle innhold med den endring at kravet om vinnings hensikt erstattes med et krav om vinnings forsett.

Hvorvidt et tyveri er grovt, bør fortsatt bero på en helhetsvurdering, men departementet foreslår i likhet med kommisjonen enkelte endringer i oppregningen av sentrale momenter i forslaget. Departementet foreslår som kommisjonen at strafferammen for vanlig tyveri settes til bot eller fengsel i inntil to år. Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at den øvre strafferammen på fengsel inntil 6 år for grovt tyveri bør videreføres. Det er behov for en så vidt høy strafferamme for de alvorligste tyveriene, særlig dem som omhandler betydelige verdier.

Kommisjonen har foreslått å nedjustere strafferammen for naskeri til bot. Departementet er enig i at bot normalt vil være en tilstrekkelig reaksjon mot slike straffbare forhold.

8.1.3 *Underslag*

Underslag straffes etter straffeloven 1902. Paragrafen beskriver to ulike måter å begå underslag på: Ved tilegnelse av gjenstander som gjerningspersonen besitter, men som tilhører en annen, og ved disponering av penger som er innfordret for en annen eller på annen måte betrodde gjerningspersonen. Strafferammen for underslag er bøter eller fengsel inntil 3 år. Mindre underslag betegnes i dag som naskeri, som er en straffbar forseelse etter straffeloven 1902.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse om underslag som i hovedsak tilsvarende straffeloven 1902.

Departementet mener at underslag fortsatt bør reguleres i en særskilt lovbestemmelse. Underslag kjennetegnes av at handlingen som oftest innebærer et tillitsbrudd, noe som fortsatt bør synliggjøres i gjerningsbeskrivelsen. Departementets forslag viderefører i det alt vesentlige gjeldende rett. Kravet til vinnings hensikt foreslås også her erstattet med et krav om vinnings forsett.

Departementet foreslår en strafferamme for vanlig underslag på bot eller fengsel inntil to år. For grovt underslag foreslås den øvre strafferammen på fengsel inntil 6 år videreført. Ved mindre underslag synes det å være tilstrekkelig å kunne reagere med en bot.

8.1.4 *Ran og grovt ran*

Ran og grovt ran rammes i dag av straffeloven 1902. Den alminnelige ransbestemmelsen setter straff for den som "bemektiger seg en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen, ved å øve vold mot en person eller sette ham ute av stand til forsvar eller ved hjelp av trusler som framkaller alvorlig frykt for noens person". Strafferammen er fengsel inntil 5 år. For grovt ran er strafferammen fengsel inntil 12 år, men inntil 21 år dersom ranet har hatt til følge død eller betydelig skade på legeme eller helse.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i hovedsak svarer til straffeloven 1902, men slik at kravet om vinnings hensikt også her foreslås erstattet med et krav om vinnings forsett.

Ran bør fortsatt reguleres i egne straffebestemmelser, og departementet foreslår å videreføre realiteten i gjerningsbeskrivelsen i ransbestemmelsen i straffeloven 1902. Departementet foreslår også å videreføre en egen bestemmelse om grovt ran.

Ran er en vesentlig mer alvorlig handling enn de fleste andre vinningslovbrudd, ettersom ranshandlingen innebærer legemskrenkelser og/eller trusler i tillegg til selve vinningsforbrytelsen. Dette bør fortsatt gjenspeiles i strafferammene. Departementet er likevel enig med kommisjonen i at det for ordinære ran er tilstrekkelig med en strafferamme på fengsel i 3 år. Departementet legger da vekt på det eksisterende

straffenivået i rettspraksis og ønsket om at strafferammene skal fremstå som realistiske. Også for grove ran foreslår departementet en viss nedjustering av den ordinære strafferammen i selve ransbestemmelsen. Dette må dels ses i sammenheng med de alminnelige regler om forhøyede strafferammer, dels med straffenivået i rettspraksis. I motsetning til kommisjonens skisse foreslår departementet en øvre strafferamme på fengsel inntil 12 år, den samme som i dag.

Departementet foreslår å opprettholde dagens øvre strafferamme på 21 års fengsel for ran med død eller betydelig skade på kropp eller helse til følge.

Straffeloven 1902 gjør det straffbart å inngå forbund med noen om å begå ran. Bestemmelsen er en av få i straffeloven 1902 som rammer forberedelseshandlinger, det vil si handlinger som i tid ligger forut for forsøkshandlinger.

Straffelovkommisjonen mener det fortsatt bør være straffbart å inngå forbund om ran. For å kunne straffe forbund om de groveste ranene tilstrekkelig strengt, foreslås samme strafferamme som for fullbyrdet vanlig ran. Departementet er enig.

8.1.5 *Utpressing og grov utpressing*

Straffeloven 1902 sin bestemmelse om utpressing setter straff for den som i vinnings hensikt "ved rettsstridig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å foreta en handling som volder tap eller fare for tap for ham eller den han handler for." Strafferammen er fengsel inntil 5 år, eventuelt med tillegg av bot. Straffeloven 1902 har ingen egen bestemmelse om grov utpressing.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i hovedsak svarer til straffeloven 1902. Strafferammen for utpressing foreslås satt til bot eller fengsel i 2 år. Kommisjonen foreslår i tillegg en egen bestemmelse om grov utpressing etter mønster av andre bestemmelser om grove vinningslovbrudd.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen om utpressing med noen mindre endringer. De typiske utpressingstilfellene har en annen karakter enn typiske ran, samtidig som utpressing også skiller seg fra andre vinningsforbrytelser ved at disse lovbruddene, i likhet med ran, har et element av integritetskrenkelse ved seg. Departementet er enig med kommisjonen i at den nye straffeloven bør inneholde en egen bestemmelse om grov utpressing, etter samme mønster som andre vinningslovbrudd. Departementet går inn for en øvre strafferamme på bot eller fengsel inntil tre år for vanlig utpressing, og fengsel inntil seks år for grov utpressing.

8.1.6 *Heleri og hvitvasking*

Straffeloven 1902 setter straff for den som "mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling (heleri), eller som yter bistand til å

sikre slikt utbytte for en annen (hvitvasking)." Bestemmelsen er generelt formet og rammer befatning med utbytte av alle slags straffbare handlinger, både forbrytelser og forseelser i straffeloven og overtredelser av straffebestemmelser i spesiallovgivningen. Mens heleri kjennetegnes av mottak eller anskaffelse av utbytte av straffbare handlinger, er hvitvasking et samlebegrep for handlinger som er ment å bidra til at utbytte av straffbare handlinger fremstår som om det er ervervet ved lovlig aktivitet. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil tre år. Straffen for grov overtredelse er fengsel inntil 6 år.

Departementet foreslår å videreføre straffansvaret for både forsettlig og uaktsomt heleri og hvitvasking, men er kommet til at det er hensiktsmessig å regulere heleri og hvitvasking i ulike bestemmelser. Særskilte bestemmelser vil forenkle hver av dem og bidra til å klargjøre hva som kjennetegner henholdsvis heleri og hvitvasking.

Strafferammene for heleri og hvitvasking bør fortsatt være like. Departementet foreslår at straffen for vanlig heleri og hvitvasking settes til bot eller fengsel inntil to år.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen i at den øvre strafferammen på seks års fengsel for grovt heleri og grov hvitvasking bør videreføres. Ved lite heleri og liten hvitvasking synes det tilstrekkelig å kunne reagere med bot.

For uaktsomt heleri og uaktsom hvitvasking foreslår departementet at strafferammen på bot eller fengsel inntil to år videreføres. Begrunnelsen for å sette denne strafferammen lik rammen for en vanlig forsettlig overtredelse, er at denne strafferammen også skal favne grove, uaktsomme overtredelser.

Departementet foreslår at særlige strafferammer skal gjelde foruten for narkotikaheleri også for heleri av utbytte fra grovt ran og menneskehandel. Slike handlinger er profittmotiverte og innebærer i tillegg vold, trusler eller frihetsberøvelse. For heleri av utbytte fra grovt ran og grov menneskehandel skal heleriet straffes med inntil henholdsvis 12 og 15 års fengsel, samme øvre strafferammer som for disse primærhandlingene. For befatning med utbytte som stammer fra et særlig grovt narkotikalovbrudd, foreslår departementet at den gjeldende strafferammen på 21 års fengsel justeres ned til fengsel inntil 15 år, som må anses som tilstrekkelig.

Straffeloven 1902 gjør det straffbart å inngå forbund med noen om å begå heleri og hvitvasking.

Departementet foreslår å videreføre dette straffebudet i straffeloven 2005. Departementet er kommet til at strafferammen for forbund om heleri og hvitvasking bør settes til bot eller fengsel inntil to år for å sikre at enkelte avtaler om grove overtredelser kan straffes tilstrekkelig strengt.

8.1.7 Brukstyveri av motorvogn

Straffeloven 1902 setter straff for brukstyveri av motorvogn. Bestemmelsen rammer den som "rettsstridig tar en motorvogn og bruker eller forføyer over den". Straffen er bøter eller fengsel inntil tre år. Den øvre strafferammen er likevel fem års fengsel dersom bruken har hatt til følge "betydelig skade på person eller formue".

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i hovedsak svarer til straffeloven 1902. Strafferammen foreslås satt til bøter eller fengsel i 2 år.

Departementet foreslår i likhet med kommisjonen å videreføre en egen bestemmelse om brukstyveri av motorvogn

8.1.8 Ulovlig bruk av løsøre gjenstand

Straffeloven 1902 setter straff for rettstridig bruk eller forføyning over løsøre gjenstand som tilhører en annen. Forføyningensalternativet rammer blant annet det å gjemme en gjenstand for eieren. Overtredelse er en forseelse. For å kunne straffe er det et vilkår at bruken eller forføyningen fører til tap eller uleilighet for den berettigede. Straffeloven 1902 rammer også grovere tilfeller av ulovlig bruk. Bestemmelsen ble vedtatt i 1987 primært med sikte på å ramme datakriminalitet, men virkeområdet er ikke begrenset til slike lovbrudd.

Departementet mener som Straffelovkommisjonen at det fortsatt bør være straff for ulovlig bruk av løsøre gjenstander, og at gjerningsinnholdet i straffeloven 1902 i all hovedsak bør videreføres. Dette begrunnes særlig med skadefølgeprinsippet, i tillegg til at det ofte vil være lite praktisk å forfølge slike krenkelser av en annens rett i den sivile rettspleien, særlig hvis krenkelsen har voldt ulemper uten nevneverdig økonomisk tap.

Departementet foreslår at straffen for ulovlig bruk etter lovforslaget settes til bot. For grov ulovlig bruk foreslår departementet en nedjustering til fengsel inntil 2 år, i tillegg til at bot foreslås innført som alternativ straff.

8.1.9 Krenkelse av besittelsen av løsøre. Ulovlig bruk mv. av fast eiendom

Straffeloven 1902 setter straff for besittelseskrenkelse av løsøre. Straffen for overtredelse er i utgangspunktet bøter, men likevel bøter eller fengsel i inntil 3 måneder dersom gjenstandens verdi overstiger 10 kroner.

Straffelovkommisjonen foreslår en felles bestemmelse som rammer besittelseskrenkelse både med hensyn til løsøre og fast eiendom.

Departementet mener det fortsatt er grunn til å ha et straffebud mot besittelseskrenkelser av løsøre og foreslår en videreføring av bestemmelsen med noen tilpasninger. Departementet foreslår imidlertid at de

handlingene som hittil har vært omfattet av straffeloven 1902 om krenkelse av besittelsen av fast eiendom, skal rammes av et utvidet straffebud om ulovlig bruk av fast eiendom.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at straffeloven 2005 som hovedregel stiller krav om utvist forsett for å kunne dømmes etter et straffebud. Andre skyldkrav må presiseres særskilt. For en rekke av formuesforbrytelsene stilles det i dag krav om vinnings hensikt. Etter dagens regler kan en derfor i helt spesielle situasjoner oppleve at for eksempel typiske "tyveri-tilfeller" ikke kan pådømmes som det, fordi gjerningspersonens hensikt ikke var å oppnå en vinning.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om at vilkåret om vinnings hensikt erstattes med forsett om vinning. Da vil alle tilfeller der gjerningspersonen er klar over at han oppnår en vinning rammes, uavhengig av om det er dette som er gjerningspersonens motivasjon. Et slikt forslag utvider straffeansvaret noe, men vil ha relativt liten praktisk betydning. Det bidrar derimot til å standardisere og forenkle straffelovgivningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at de øvre delene av strafferammene i straffebudene i dette kapitlet svært sjelden blir brukt. De mest alvorlige tilfellene vil uansett bli bedømt som grove overtredelser, slik at strafferammen økes av den grunn. Flertallet sier seg enig i at det er uheldig og unødvendig med strafferammer som er misvisende i forhold til reell straffeutmåling. Flertallet slutter derfor opp om Regjeringens forslag om å redusere strafferammene for vanlige vinningslovbrudd fra tre til to år. Flertallet registrerer at Straffelovkommissjonen foreslo å redusere ytterligere til ett år, men er enig med Regjeringen i at dette ville være å gå for langt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er uenig i den reduksjonen i strafferammer som Regjeringen foreslår. Disse medlemmer mener manglende utnyttelse av strafferammene er et uttrykk for at straffeutmålingen er for lav. Videre viser disse medlemmer til at Regjeringen selv påpeker dette i de kapitler hvor de ønsker å heve straffenivået, se eksempelvis Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), s. 231, andre kolonne, andre avsnitt. Disse medlemmer registrerer imidlertid at Regjeringen ikke følger denne linjen konsekvent. For at straffen skal ha den ønskede effekt, må den føles som

et onde for de kriminelle og da er det en forutsetning at den er tilstrekkelig streng.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 321 annet ledd skal lyde:

Straffen for tyveri er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 323 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som gjør seg skyldig i tyveri når straffskylden er liten fordi det gjelder en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.

§ 324 tredje ledd skal lyde:

Straffen for underslag er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 326 skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som gjør seg skyldig i underslag når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og omstendighetene for øvrig tilsier det.

§ 331 første ledd første punktum skal lyde:

Grov utpressing straffes med fengsel inntil 10 år.

§ 332 tredje ledd skal lyde:

Straffen for heleri er bot eller fengsel inntil 3 år."

§ 344 skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ulovlig bruker eller forføyer over en løsørejenstand som tilhører en annen, og ved det skaffer seg eller andre en betydelig vinning eller påfører den berettigede et betydelig tap."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at også for bestemmelser som avløser det som i dag er forseelser mot formuesrettigheter, herunder naskeri, lite underslag, lite heleri og liten hvitvasking, foreslås maksimumsstraffen redusert. Begrunnelsen er den samme som for vanlige vinningslovbrudd.

Flertallet vil understreke at dagens straffutmålingspraksis ikke er ment endret i noen av disse tilfellene. Straffenivået blir dermed ikke redusert, men strafferammene blir brakt mer i samsvar med praksis.

Komiteen vil understreke ønsket om å skjerpe straffutmålingen for grov vold, drap, vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd. Straffenivået for slike

lovbrudd bør bli forholdsmessig strengere enn andre typer lovbrudd sammenliknet med praksis i dag. Der- som en også på mange andre områder skulle gått inn for skjerpet straffnivå, ville en ikke ha oppnådd en slik ønsket virkning, men kun fått et generelt høyere straffnivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, slutter derfor opp om ønsket om å beholde dagens straffutmålingspraksis når det gjelder denne typen kriminalitet, og vil understreke at økonomisk hverdagskriminalitet best bekjempes gjennom økt oppklaring, slik bl.a. DNA-reformen legger til rette for.

Komiteen vil også påpeke at tyverier som bærer preg av profesjonalisme skal regnes som grovt tyveri, og straffutmålingen skal foretas i samsvar med det.

Komiteen viser til at også utpressing har et element av integritetskrenkelse ved seg. Komiteen er enig i at den nye straffeloven bør inneholde en egen bestemmelse som rammer grov utpressing, etter samme mønster som fra andre vinningslovbrudd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at dagens straffnivå forutsettes videreført, og viser til at grovere tilfeller av utpressing, som i dag rammes av den ordinære utpressingsbestemmelsen med øvre strafferamme fem år, med det nye forslaget vil rammes av det nye straffebudet om grov utpressing med strafferamme seks år.

Komiteen viser til at ran skiller seg fra andre vinningsforbrytelser ved at det foreligger et element av vold eller trussel om vold i handlingen. Dette bør også gjenspeiles i strafferammene og straffnivået. Det vises her til komiteens merknader under kapittel 6 om voldslovbrudd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at gjeldende strafferammer for ran og grovt ran synes å være tilstrekkelig vide til at strenge straffer kan utmåles. Ved behandlingen av straffelovens alminnelige del, ble imidlertid antallet strafferammer redusert, slik at straffeloven 2005 ikke lenger opererer med strafferammene 5 år og 12 år. Flertallet mener at det på grunn av dette, er riktig å fastsette øvre strafferamme for ran og grovt ran til henholdsvis 6 år og 15 år. Flertallet påpeker at økningen i forhold til forslaget knyttet til simpelt ran,

har sin bakgrunn i volds- og trusselselementet som ligger i et ran og for å sikre at rammen skal være høy nok til å kunne utmåle tilstrekkelig høy straff for de tilfellene av simpelt ran som ligger svært nær grensen mot grovt ran.

Flertallet har merket seg at Høyesterett i den senere tid har utmålt strenge straffer for grovt ran utført på en organisert måte og hvor voldselementet var særlig fremtredende. Flertallet antar således at det generelt har skjedd en viss oppjustering av straffnivået for ran og grovt ran. Flertallet mener det fortsatt kan være behov for å øke straffene for ran og grovt ran hvor blant annet voldselementet er spesielt fremtredende, men at det ikke nødvendigvis er behov for en tilsvarende oppjustering av straffnivået i forhold til gjeldende rettspraksis som for voldslovbrudd ellers.

Komiteens flertall fremmer følgende forslag:

"§ 327 annet ledd skal lyde:

Straffen for ran er fengsel inntil 6 år.

§ 328 første ledd første punktum skal lyde:

Grovt ran straffes med fengsel inntil 15 år."

Komiteen slutter seg også til forslaget om å opprettholde lettere uaktsomhet som skyldkrav for følger. Komiteen mener det er riktig at en som begår grovt ran som medfører død eller betydelig skade på kropp eller helse, bør ha et mer vidtrekkende ansvar for følgene enn det straffeloven 2005 § 24 skulle tilsi. Dette har sammenheng med at det som skiller ran fra andre vinningsforbrytelser er nettopp volden eller trusselen om voldsbruk med de følgene det kan få.

Komiteen viser til at forslaget til bestemmelsene om grovt heleri og grov hvitvasking (§§ 333 og 338 i straffeloven 2005) opererer med strafferamme 12 år dersom utbyttet stammer fra grovt ran. Ved behandlingen av straffelovens alminnelige del, ble antallet strafferammer redusert. Fordi det ikke lenger opereres med strafferamme 12 år i straffeloven 2005, foreslås strafferammen i disse bestemmelsene satt til 15 år. Flertallet understreker at denne endringen ikke er ment å virke inn på straffutmålingen i denne typen saker.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"§ 333 annet ledd skal lyde:

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertrerdelse, er straffen fengsel i inntil 15 år.

§ 338 annet ledd skal lyde:

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertrulelse, er straffen fengsel inntil 15 år."

9. SKADEVERK

9.1 Sammendrag

9.1.1 Innledning

Departementet foreslår et kapittel om vern mot skadeverk, som avløser bestemmelsene om skadeverk i straffeloven 1902 kapittel 28 og 40 og bestemmelsene om brannstiftelse mv. i straffeloven 1902 kapittel 14 om allmennfarlige forbrytelser.

De to regelsettene gir begge et vern mot skade- gjørende handlinger, men ivaretar til dels ulike interesser. Hovedformålet med de alminnelige skade- verksbestemmelsene er å verne den private økono- miske og ideelle interesse i at gjenstander ikke utset- tes for skade fra utenforstående. Straffansvaret for al- minnelig skadeverk er derfor knyttet til at noen ska- der eller ødelegger en gjenstand som tilhører en annen.

9.1.2 Skadeverk

Straffeloven 1902 rammer alminnelig, mindre og grovt skadeverk, samt visse andre skadevoldende handlinger. Skyldkravet er forsett, men grovt skade- verk er straffbart også ved uaktsomhet.

Straffelovkommisjonen går i sin skisse til kapit- tel 29 om vern mot tingskade i det alt vesentlige inn for å videreføre reglene om skadeverk i straffeloven 1902.

Departementet slutter seg til kommisjonens for- slag om og begrunnelse for å videreføre bestemmel- sene i straffeloven 1902 om skadeverk og forsettlig grovt skadeverk uten realitetsendringer. Det samme gjelder bestemmelsen om mindre skadeverk.

Kommisjonen har under tvil foreslått ikke å vide- reføre straffeloven 1902 sin bestemmelse som ram- mer den som fremkaller eller styrker en villfarelse hos noen slik at vedkommende forledes til å foreta en handling som fører til formuestap for denne eller noen han handler på vegne av.

Departementet mener på sin side at det fortsatt er behov for å kunne straffe handlinger som kun utføres med forsett om å påføre fornærmede tap, og uten for- sett om noen økonomisk fordel. Dette gjelder for ek- sempel hvis en gjerningsperson gir bevisst uriktige råd om investering i finansielle instrumenter, bolig- kjøp eller annet, som den fornærmede handler i tillit til, og lider formuestap. Situasjonen er ikke helt upraktisk.

Strafferammen på bot eller fengsel inntil seks måneder er foreslått endret til bot eller fengsel inntil

ett år. Med dette menes ikke å legge føringer for en strengere straffutmålingspraksis. Endringen er be- grunnet utelukkende av sammenhengen med bestem- melsen om grovt uaktsomt bedrageri.

9.1.3 Fremkalling av fare for allmennheten ved å volde visse former for skadeverk eller ulykker

Straffeloven 1902 rammer den som forårsaker særskilte former for skadeverk eller ulykker som le- der til at menneskeliv lett kan gå tapt, eller som lett kan forårsake utstrakt ødeleggelse av fremmed eien- dom.

Departementet er enig med Straffelovkommisjo- nen i at disse allmennfarlige forbrytelsene i straffelo- ven 1902 bør videreføres i straffeloven 2005. Depar- tementet går inn for å etablere et klarere skille mel- lom handlinger som rammes som grovt skadeverk, og handlinger som rammes av bestemmelsen om å fremkalle fare for allmennheten. Departementet øn- sker å bringe bestemmelsen tilbake til det virkeområ- det den opprinnelig var tiltenkt, og går inn for at en ren ødeleggelse av andres verdier skal, uansett hvor store verdiene er, etter forslaget bedømmes som (særlig) grovt skadeverk.

Departementet foreslår også som kommisjonen å videreføre straffansvaret for uaktsomme brannstiftel- ser mv. Departementet har lagt avgjørende vekt på det skadepotensial slike forbrytelser har både på gjenstander, personer og samfunnsinteresser. Som kommisjonen mener departementet at brudd på be- stemmelsen bør kunne straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Departementet slutter seg til kommisjonens skis- se om å inngå forbund om å anstifte en brann mv. Sammenlignet med gjeldende rett innebærer dette at det ikke lenger kreves at gjerningspersonen må ha hatt til hensikt å anstifte brann mv. Det skal i stedet gjelde et ordinært forsettskrav. Brudd på bestemmel- sen skal kunne straffes med fengsel inntil 6 år.

I forslaget foreslår departementet en bestemmel- se som viderefører straffeloven 1902 sin bestemmel- se om straff for å hindre forebygging og bekjempelse av ulykker eller følgene av dem. I motsetning til kommisjonen går departementet inn for at forsøk fremdeles skal utgjøre et fullbyrdet lovbrudd. Slike forsøkshandlinger har et alvorlig skadepotensial som gjerningspersonen i mange tilfeller har liten kontroll over.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det nye kapitlet om ska- deverk skal avløse bestemmelsene i straffeloven 1902 om skadeverk og bestemmelsene om brannstif- telse. Lovforslaget er i hovedsak videreføring av gjeldende rett.

Komiteen viser til Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) som tar til orde for å stramme inn bruken av simpel uaktsomhet som skyldform, særlig på områder der andre sanksjonsformer kan benyttes. Komiteen støtter derfor Regjeringens forslag om ikke å videreføre straffansvaret for simpelt uaktsomt grovt skadeverk, og er enig i at den relativt sett lave graden av breidelse dette innebærer bør møtes med andre sanksjoner enn straff. Det vises her til det sivilrettslige erstatningsansvaret for uaktsomme skadevoldende handlinger, hvor også fornærmede får kompensert sitt økonomiske tap. Komiteen er enig i at uaktsomt grovt skadeverk fortsatt skal være straffbart etter straffeloven.

Komiteen viser til at Straffelovkommisjonen foreslo å ikke videreføre bestemmelsen som rammer den som ved å utnytte en villfarelse forleder noen til å foreta en handling som volder vedkommende formue- og skade. Komiteen er enig med Regjeringen i at denne bestemmelsen fortsatt kan ha en praktisk betydning ved siden av den nye bedrageribestemmelsen, og støtter forslaget om å opprettholde bestemmelsen.

Komiteen viser til at den sentrale bestemmelsen om brannstiftelse foreslås videreført i bestemmelser om straff for fremkalling av fare for allmennheten og er tilfreds med at en minstestraft på 2 år videreføres. Det er kun det å fremkalle ulykker som volder fare for svært omfattende ødeleggelser som rammes. Komiteen er innforstått med at dette innebærer en viss innsnevring av straffeansvaret for å avgrense mot hendelser som mer nærliggende sorterer under bestemmelsen om grovt skadeverk.

Komiteen er også tilfreds med tillegget om "liknende ulykker" i oppramsingen av tilfeller som rammes av bestemmelsen. På denne måten fanges også andre tilfeller enn det å forårsake "sjøskade", "jernbaneulykke" og "flyulykke" opp av bestemmelsen.

10. VERN AV TILLIT TIL PENGER OG VISSE DOKUMENTER

10.1 Sammendrag

10.1.1 Innledning

I kapitlet foreslås straffebestemmelser om pengefalsk, forfalsking av verdipapirer og tilhørende utbyttebevis, om dokumentfalsk, flytting av grensemerker, bruk av uriktige erklæringer mv. og deler av kapittel 37 om forseelser mot den alminnelige tillit. Reglene retter seg i første rekke mot den som i rettsstridig øyemed forfalsker penger eller dokumenter, og den som bruker dem. Hovedformålet med slike regler er å sikre at folk kan ha tillit til betalingsmidler og til informasjon som benyttes som bevis i enhver sammenheng.

Departementet foreslår som Straffelovkommisjonen å justere strafferammene for disse lovbruddene. Formålet er at strafferammene skal fremstå som mer realistiske ut fra det straffenivået som er etablert gjennom rettspraksis.

10.1.2 Vern av tilliten til dokumenter

Straffebudene mot bruk av falske dokumenter utgjør kjernen i dokumentfalskkapitlet. Straffeloven 1902 retter seg mot den som benytter som ekte eller uforfalsket et ettergjort eller forfalsket dokument.

Straffelovkommisjonen går inn for at straffebudene mot dokumentfalsk først og fremst skal rette seg mot forfalskingen, og at bruk bare gjøres straffbart der brukeren ikke kan straffes for forfalsking eller anskaffelse.

Departementet foreslår i hovedsak å videreføre kommisjonens skisse til bestemmelser om dokumentfalsk og forhold som tradisjonelt har vært behandlet sammen med dokumentfalsk. Med de foreslåtte tilpasningene vil bestemmelsene i tilstrekkelig grad verne tilliten til tradisjonelle dokumenter, elektroniske dokumenter og andre merker mv., som er bestemt til bruk som bevis. Departementet er imidlertid ikke enig i at bruk av et falskt eller ettergjort dokument bare skal straffes når lovovertrederen ikke kan straffes for selve forfalskingen eller ettergjøringen. Forslaget medfører en utvidelse av straffansvaret sammenlignet med gjeldende rett, men departementet er kommet til at både den straffbare forberedelsen og etterfølgende bruk bør rammes av straff, også når handlingene begås av samme person. Det vises særlig til at disse handlingene verner ulike interesser, som det er naturlig å gi beskyttelse.

Departementet er etter en samlet vurdering kommet til at en inndeling av dokumentfalsk i bestemmelser om vanlig overtredelse og overtredelse av mindre straffverdighet, gir tilstrekkelig strafferettslig vern, og at det ikke er behov for et straffebud mot grov overtredelse.

Etter gjeldende rett er den øvre strafferammen for dokumentfalsk og forfalsking av offentlig protokoll bot eller fengsel inntil 2 år, men inntil 4 år hvis dokumentet er et offentlig dokument. Dersom man benytter et forfalsket dokument for å skaffe bevis for et berettiget krav eller for å beskytte seg mot et uberettiget krav, er strafferammen bot eller fengsel inntil 1 år. For dokumentfalsk som middel til å forøve en forbrytelse som kan medføre fengsel i mer enn 2 år er strafferammen bot eller fengsel inntil 5 år. For bruk av forfalskede merker og tegn er strafferammen bot eller fengsel inntil 6 måneder. Visse forberedelseshandlinger til forfalskingen straffes med bot eller fengsel inntil 3 år. Den som forspiller dokumentbevis straffes enten med bot eller fengsel inntil 2 år, inntil 4 år hvis det dreier seg om et offentlig bevis, eller inntil 5 år

dersom det er gjort som middel til forøvelse av en forbrytelse. Flytting av grensemerker straffes med fengsel inntil 5 år, eller med bot eller fengsel inntil 1 år dersom handlingen har funnet sted for å skaffe bevis for et berettiget krav eller beskytte mot et uberettiget krav. Avgivelse av eller bruk av uriktige erklæringer straffes med bot eller fengsel inntil 1 år, men 3 år hvis hensikten har vært å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning eller skade noen. Skattesvik straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Straffelovkommisjonen foreslår at bestemmelser om vanlig dokumentfalsk og "dokumentunndragelse" får strafferamme på bot eller fengsel inntil 2 år, og at de andre straffebudene som omhandler ulike former for dokumentfalsk og bruk av uriktige erklæringer, bare gir hjemmel for bot.

Departementet slutter seg i det vesentlige til Straffelovkommisjonens vurderinger og forslag. Departementet er i tvil om bot skal være eneste straffalternativ for flytting av grensemerker. Flytting av grensemerker straffes etter gjeldende rett med fengsel inntil 5 år. Departementet foreslår at strafferammen skal være bot eller fengsel i 1 år.

Departementet er ikke enig i at bot skal være eneste straffalternativ for uriktig erklæring bestemt til bruk som bevis. Gjeldende strafferamme for dette straffebudet er bot eller fengsel inntil 1 år, men 3 år hvis hensikten har vært å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning eller skade noen. Overtredelse av den tilsvarende bestemmelsen i ligningsloven straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. Hensynet til å beskytte dokumenters troverdighet i samfunnslivet taler etter departementets mening for at strafferammen for slike overtredelser settes til bot eller fengsel i 2 år. Departementet går ikke inn for å endre dagens straffutmålingspraksis.

10.1.3 Vern av tilliten til penger

Pengefalsk rammes av forbudene i straffeloven 1902.

Straffelovkommisjonen foreslår i det alt vesentlige å videreføre straffebudene i straffeloven 1902 på dette punkt, men med forenklinger og endringer.

Departementet slutter seg i det vesentlige til Straffelovkommisjonens skisse. Departementet viderefører forslaget om å endre skyldkravet i pengefalskbestemmelsene fra hensikt til forsett, selv om dette kan medføre en viss nykriminalisering.

Selv om kommisjonen har vært i tvil om det er behov for et særskilt straffebud som rammer visse forberedelseshandlinger til pengefalsk, finner departementet grunn til å videreføre forslaget om en slik bestemmelse. Det vises både til at det er en internasjonal forpliktelse å ha et slikt straffebud, og til at pengefalsk må regnes som en alvorlig lovovertrjedelse.

Etter gjeldende rett straffes forfalsking av penger etter straffeloven 1902 med fengsel fra 3 til 15 år.

Straffelovkommisjonen ønsker å oppheve minstestrafen og å senke strafferammen betydelig, og foreslår en øvre strafferamme på 6 års fengsel for grov pengefalsk, og bot eller fengsel i 2 år for vanlig overtredelse av bestemmelsen om pengefalsk. For forberedelseshandlinger foreslår kommisjonen en strafferamme på bot eller fengsel inntil 2 år, ettersom bestemmelsen også skal fange opp forbund om grov pengefalsk.

Departementet slutter seg til kommisjonens vurderinger og forslag, men foreslår at den øvre strafferammen for pengefalsk settes til fengsel inntil 3 år, og for grov pengefalsk fengsel inntil 10 år. Pengeforfalsking kan være et område for internasjonal og organisert kriminalitet, og det kan være grunn til å se til våre naboland ved fastsettingen av strafferammene. Som strafferamme for uaktsom utgivelse av forfalskede eller ettergjorte penger foreslås bot eller fengsel inntil 1 år.

10.1.4 Vern av tilliten til merkning av metaller

Straffeloven 1902 setter straff for den som gjør seg skyldig i ulovlig stemping av varer av gull, sølv eller andre metaller, "eller som falholder ulovlig stemplede metallvarer".

Departementet er av den oppfatning at bestemmelsen kan ha en viss aktualitet. Stemping av edle metaller er regulert i særskilt lov. Denne loven inneholder ingen straffetrussel for overtredelse av lovens bestemmelser. Departementet mener en straffetrussel for ulovlig stemping av metaller riktigst hører hjemme i særloven, og foreslår tilføyd der at overtredelse av lovens bestemmelser straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at hovedformålet med å ha regler som i første rekke retter seg mot den som i rettsstridig øyemed forfalsker penger eller dokumenter, og den som bruker dem, er å sikre at folk kan ha tillit til betalingsmidler og til dokumenter som benyttes som bevis.

Komiteen viser til at i kapitlet foreslås straffebestemmelser som avløser straffeloven 1902 kapittel 17 om pengefalsk, forfalsking av verdipapirer og tilhørende utbyttebevis, kapittel 18 om dokumentfalsk, flytting av grensemerker, bruk av uriktige erklæringer mv., deler av kapittel 37 om forseelser mot den alminnelige tillit samt ligningsloven 13. juni 1980 nr. 24 § 12-1 nr. 1 bokstav b. Komiteen slutter seg til at bestemmelsene om dokumentfalsk foreslås videreført i straffeloven 2005. Komiteen slutter seg også til at det foreslås en egen bestemmelse om grov pen-

gefalsk og en bestemmelse om forberedelse til pengefalsk.

Komiteen viser til at det innføres et uaktsomhetsansvar for den som forfalsker penger uten forsett om utgivelse, dersom pengene likevel kommer i om-løp. Formålet med en slik regel er å redusere risikoen for andre enn den som har produsert forfalskningene, får tilgang til dem og kan sette dem i om-løp.

Komiteen slutter seg til at for dokumentfalsk kan både straffbar forberedelse (forfalsking) og etterfølgende bruk straffes i samme sak (konkurrens), mens bruk etter gjeldende rett bare kan straffes når lovovertrederen ikke også kan straffes for forfalskningen. Komiteen viser til at det samme skal gjelde for pengefalsk.

Komiteen slutter seg til at den øvre strafferammen for grov forfalskning av penger senkes fra i dag fengsel i inntil 15 år, til fengsel i inntil 10 år uten at det fastsettes en særskilt minstestraft. Begrunnelsen for så vidt høy maksimumsstraff er særlig at våre naboland og andre EU-land har en maksimumsstraff på fengsel i minst 8 år for slike lovbrudd. Den foreslåtte strafferammen åpner for bruk av inngripende etterforskningsmetoder, noe komiteen mener det kan være behov for i slike saker som gjerne har et internasjonalt og profesjonelt tilsnitt. Komiteen slutter seg også til at den øvre strafferammen for vanlig pengefalsk skal være fengsel i inntil 3 år.

Komiteen viser til at det i bestemmelsene om dokumentfalsk og pengefalsk mv., er det også nødvendig å tilpasse strafferammene den teknologiske utviklingen, blant annet for å hindre for strenge strafferammer for bestemmelser som har tapt mye av sin aktualitet. De strenge strafferammene fra straffeloven 1902 blir heller ikke benyttet fullt ut i rettspraksis. Komiteen viser til at en gjennomgang av rettspraksis viser at det gjeldende straffnivået kan videreføres innenfor de foreslåtte strafferammene.

Komiteen viser også til at kapitlet bygger på Straffelovkomisjonens forslag, som har vært på bred høring. Komiteen understreker at innholdet i kapitlet tilsvarer i stor utstrekning Straffelovkomisjonens skisse, og er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett, men forenklet og tilpasset vår tid. Kapitlet gjenspeiler den teknologiske utviklingen og sikrer samfunnet et godt vern mot pengefalsk og dokumentfalsk, slik at vi kan ha den nødvendige tilliten til penger og dokumenter.

11. BEDRAGERI, SKATTESVIK OG ANDRE ØKONOMISKE LOVBRUDD

11.1 Sammendrag

11.1.1 Innledning

Forslaget til kapittel 30 supplerer kapittel 27 om vern mot vinningslovbrudd, og inneholder bestem-

melser om andre økonomiske lovbrudd. Kapitlet svarer stort sett til Straffelovkomisjonens skisse til bestemmelser om bedrageri, skattesvik og annen økonomisk uredelighet. Dessuten går departementet inn for at bestemmelser om straff for økonomisk utroskap, korrupsjon og påvirkningshandel og bestemmelser om straff for regnskapsovertredelser tas med i dette kapitlet.

Forslaget viderefører med få unntak gjeldende rett, men det foreslås en del språklige og lovtekniske moderniseringer, særlig som følge av endringer i den alminnelige delen i straffeloven 2005. En realitetsendring ligger i at departementet foreslår å erstatte vilkåret om vinnings hensikt med et vilkår om vinnings forsett.

Departementet foreslår å nedjustere enkelte av de øvre strafferammene. Formålet er at strafferammene skal være mer realistiske ut fra straffenivået som er etablert gjennom rettspraksis.

11.1.2 Bedrageri

Straffeloven 1902 setter straff for lite bedrageri, vanlig bedrageri, databedrageri og grovt bedrageri.

Strafferammen for vanlig bedrageri og databedrageri er bot eller fengsel inntil tre år. Grovt bedrageri straffes med fengsel inntil seks år. Grovt uaktsomt vanlig og grovt bedrageri straffes med fengsel inntil to år. For lite bedrageri er strafferammen bot eller fengsel inntil seks måneder.

Departementet slutter seg til Straffelovkomisjonens forslag om og begrunnelse for i det vesentlige å videreføre bedrageribestemmelsene i straffeloven 1902. Inndeling av straffebestemmelsene i vanlig, grov og mindre overtredelse er i tråd med den generelle tilnærming ved utformingen av straffebud i straffeloven 2005.

Gjerningsbeskrivelsen i straffeloven 1902 foreslås videreført med to realitetsendringer: Skyldkravet "vinnings hensikt" erstattes med "forsett om vinning", og vilkåret om at tapet ved tradisjonelt bedrageri må ramme den som føres bak lyset, videreføres ikke. Som kommisjonen peker på, har vilkåret voldt enkelte tvilsspørsmål i praksis. Det gir dermed en tydeligere avgrensning av straffansvaret om bedrageri kan straffes selv om det bare rammer en tredjeperson.

De mest praktiske tilfellene av databedrageri er uberettiget bruk av andres kredittkort eller debetkort i situasjoner hvor slike kort eller kortinformasjon benyttes i maskinelle prosesser, og kortet ikke kontrolleres av mennesker. Datakrimutvalget foreslår en bestemmelse om kontomisbruk som skal ramme alle former for misbruk av konto - uavhengig av om det er knyttet kort eller annen representasjon til kontoforholdet eller ikke. Departementet følger ikke opp dette forslaget, men foreslår at det i bestemmelsen om databedrageri føyes til at den som disponerer over et

kredittkort eller debetkort som tilhører en annen og derved rettsstridig påvirker resultatet av en automatisert databehandling, rammes av straffansvar. Tilføyelsen gjør loven mer tilgjengelig og informativ.

Strafferammene for overtredelser av bedrageribestemmelsene i straffeloven 1902 er de samme som for overtredelse av tilsvarende bestemmelser om tyveri og underslag. Det er også i stor grad samsvar i straffutmålingspraksis. I likhet med kommisjonen mener departementet at det fortsatt bør være stor grad av samsvar i strafferammer og straffenivå for bedrageri, tyveri og underslag. Departementet følger derfor opp kommisjonens forslag om en strafferamme for vanlig bedrageri på bot eller fengsel inntil to år. For grovt bedrageri foreslås den øvre strafferammen på fengsel inntil seks år videreført. Ved mindre bedrageri synes det å være tilstrekkelig å kunne reagere med bot.

11.1.3 Forsikringsbedrageri

Straffeloven 1902 setter straff for tre hovedkategorier av såkalt forsikringsbedrageri; svikaktig opptreden ved inngåelse av en forsikringsavtale, svikaktig fremkallelse av et forsikringstilfelle, og svikaktig opptreden ved et forsikringsoppgjør.

Straffelovkommisjonen skisserer en bestemmelse som i det vesentlige svarer til den i straffeloven 1902. De groveste overtredelsene foreslås imidlertid skilt ut i en egen bestemmelse.

Departementet slutter seg i hovedsak til kommisjonens forslag om og begrunnelse for å videreføre straffeloven 1902 i to bestemmelser om hhv. ordinær og grov overtredelse.

Departementet foreslår at opplysningssvikt ved inngåelsen av en forsikringsavtale skal være straffbar både når gjerningspersonen har utvist forsett med hensyn til at opplysningssvikten er av betydning for forsikringsgiveren, og når det er utvist grov uaktsomhet i så måte. Departementet antar at det er nokså upraktisk at gjerningspersonen ikke er klar over dette forholdet, men det kan være vanskelig å bevise. For at straffebestemmelsen skal virke tilstrekkelig effektivt etter sitt formål, og av hensyn til bestemmelsens preventive virkning, mener departementet derfor at grov uaktsomhet bør være tilstrekkelig til straffansvar.

Departementet er enig i strafferammene kommisjonen foreslår. Etter forslaget vil forsikringsbedrageri og grovt forsikringsbedrageri kunne straffes med henholdsvis bot eller fengsel inntil to år og fengsel inntil seks år. Forslaget innebærer en heving av strafferammen for de alvorligste overtredelsene av straffeloven 1902. Hevingen av strafferammen er imidlertid ikke ment å legge føringer for en annen straffutmålingspraksis enn under gjeldende lov.

11.1.4 Trygdebedrageri

Folketrygdloven setter straff for den som forsettlig "mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter" etter folketrygdloven. Videre straffes den som forsettlig eller uaktsomt forsømmer opplysningsplikt etter folketrygdloven. Overtredelser kan bare straffes med bøter. Bestemmelsen brukes sjelden i praksis. Dersom forholdet har medført feilutbetaling av trygdeytelse, vil det vanligvis være et bedrageri etter straffeloven 1902.

Departementet går i likhet med kommisjonen ikke inn for å innta en bestemmelse om trygdebedrageri i straffeloven 2005. Hovedbegrunnelsen er at overtredelser bare kan straffes med bot.

11.1.5 Bedragerilignende overtredelser

Straffeloven 1902 setter straff for enkelte bedragerilignende handlinger som såkalte hotell- og restaurantbedragerier mv., og å tilsnike seg adgang til forestillinger, transportmidler eller lignende, uten å betale for seg. Loven rammer også blindpassasjer på skip og deres medhjelpere.

Straffelovkommisjonen foreslår en bestemmelse som i det vesentlige svarer til straffeloven 1902. Kommisjonen foreslår ikke å videreføre den særlige regelen i om at forsøk på å tilsnike seg adgang til forestillinger mv. likestilles med fullbyrdet overtredelse. Ifølge kommisjonen bør forsøk i stedet vurderes etter de generelle forsøksreglene. Straffen bør etter kommisjonens syn bare være bot.

Departementet har, i lys av målet om ikke å oppstille straff for mindre alvorlige lovbrudd som det kan reageres mot på andre måter enn ved bruk av straff, foreslått å avkriminalisere straffansvaret i straffeloven for disse bedragerilignende handlingene.

Departementet går riktignok inn for å videreføre bestemmelsen som rammer betalingsdyktige personer, men med den endring at bestemmelsen kun rammer personer som "stikker av fra regningen" uten å oppgi sin identitet. Dersom den som har mottatt ytelsen identifiserer seg, men unnlater å betale til tross for å være i stand til det, blir det opp til den som har levert ytelsen å kreve inn gjelden på vanlig måte. Hvis den som har mottatt ytelsen mener den er mangelfull, slik at betalingen kan holdes tilbake av den grunn, foreligger det en sivilrettslig tvist som straffeloven ikke regulerer. Men også i slike tilfeller påhviler det mottakeren av ytelsen å gjøre rede for hvem han er.

11.1.6 Skattesvik

Straffeloven 1902 setter straff for den som rettsstridig "søger" å unndra seg eller andre offentlige skatter eller avgifter, for eksempel ved å gi uriktige

opplysninger til ligningsmyndighetene for å unndra seg skatt.

Som Straffelovkommisjonen foreslår departementet å innta bestemmelser om ordinært, grovt og grovt uaktsomt skattesvik i straffeloven 2005. Bestemmelsene skal erstatte straffebestemmelsene om de alvorligste formene for skatte- og avgiftssvik i spesiallovgivningen. I tråd med kommisjonens forslag bør straffansvarets virkeområde begrenses til unndragelse av de skatter og avgifter som fastsettes årlig av Stortinget. I likhet med kommisjonen mener departementet at man bør utvide straffansvaret i ligningsloven til ikke bare å gjelde uriktige eller ufullstendige opplysninger, men også fullstendig unnlattelse av å gi opplysninger.

Departementet er enig med kommisjonen i at en opplysningssvikt bare bør kunne straffes etter straffelovens bestemmelser dersom opplysningssvikten kan medføre skattemessige fordeler.

Departementet er enig med kommisjonen i at grovt uaktsomt skattesvik bør reguleres i en egen bestemmelse. Dette er en lovteknisk forenkling og innebærer ingen realitetsendring.

Departementet er langt på vei enig i kommisjonens skisse til og begrunnelse for strafferammer i bestemmelsene om skattesvik. Ordinært skattesvik vil etter forslaget kunne straffes med bot eller fengsel inntil to år, og grovt skattesvik med fengsel inntil seks år. Strafferammen for grovt uaktsomt skattesvik vil etter forslaget være bot eller fengsel inntil ett år ved ordinær overtredelse. Etter innspill fra Finansdepartementet går Justisdepartementet ikke inn for å redusere dagens strafferamme på fengsel inntil seks år for grovt uaktsomme tilfeller av grovt skattesvik.

Departementet går inn for å videreføre ligningslovens løsning med en foreldelsesfrist på ti år både ved forsettlig og grovt uaktsomt skattesvik.

11.1.7 Villedende og uriktig selskapsinformasjon

Straffeloven 1902 setter straff for såkalt selskapssvindel. Loven rammer uredelige forhold ved stiftelse eller utvidelse av aksjeselskap og andre selskap med økonomisk formål og uredelige forhold ved overtakelse av lån til et slikt selskap.

Departementet går som kommisjonen inn for å innta i ny straffelov en bestemmelse om villedende og uriktig selskapsinformasjon, som i det vesentligste svarer til straffeloven 1902.

Kommisjonen foreslo ikke en bestemmelse om grov villedende og uriktig selskapsinformasjon. En slik bestemmelse er det heller ikke i straffeloven 1902. Departementet går likevel inn for å innta en slik bestemmelse i ny straffelov. Begrunnelsen er at handlingene denne bestemmelsen rammer, har et stort skadepotensial.

Departementet ser – i motsetning til kommisjonen – ikke grunn til å avkriminalisere grovt uaktsomt overtredelse.

Departementet foreslår de samme strafferammene som for vanlig, grovt og grovt uaktsomt bedrageri, ettersom lovbruddene både i straffverdighet og skadepotensial ligger nært opp til hverandre.

11.1.8 Svikaktig dobbeltsalg

Straffeloven 1902 setter straff for svikaktig dobbeltsalg av gjenstander og fordringer og rettsstridig forføyning over helt eller delvis innfridde gjeldsbrev. Strafferammen er bot eller fengsel inntil tre år eller begge deler.

Departementet går som kommisjonen inn for å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 1902. Departementet foreslår at strafferammen for svikaktig dobbeltsalg settes til bot eller fengsel inntil to år, dvs. det samme som for ordinært bedrageri.

11.1.9 Krenkelse av sikkerhetsrett

Straffeloven 1902 setter straff for krenkelse av salgspant og annen sikkerhetsrett.

Departementet går inn for å videreføre denne bestemmelsen i straffeloven 2005.

Som Straffelovkommisjonen mener departementet det må være tilstrekkelig med en strafferamme i det nedre sjikt, og anser bot eller fengsel inntil to år som passende.

11.1.10 Korrupsjon

Straffebudene mot korrupsjon i straffeloven 1902 ble tilføyd ved lov i 2003. Bakgrunnen for de nye bestemmelsene var ratifikasjonen av Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon.

Departementet foreslår i proposisjonen her å videreføre straffebudene mot korrupsjon, grov korrupsjon og påvirkningshandel med én endring: Medvirkningstillegget er fjernet. Straffansvar for medvirkning er regulert i den generelle bestemmelsen i straffeloven 2005. Materielle endringer er ikke tilsiktet.

Straffebestemmelsene mot korrupsjon ble vedtatt for forholdsvist kort tid siden, og straffenivået kan ikke sies å være endelig fastlagt. Domstolene bør derfor ha rom til å fastsette et passende straffenivå for denne typen overtredelser i konkrete saker. Det er for tidlig å vurdere om strafferammene på tre og ti år er realistiske sammenholdt med utmålingspraksis.

På denne bakgrunn foreslår departementet å videreføre maksimumsstraffene på bot eller fengsel inntil tre år for vanlig korrupsjon og påvirkningshandel og fengsel inntil ti år for grov korrupsjon.

11.1.11 Økonomisk utroskap

Straffeloven 1902 regulerer straffansvaret for utroskap og grov utroskap. Bestemmelsene rammer den som forsømmer en annens anliggender som han styrer eller har tilsyn med, eller handler mot den annens tarv. Straffen for utroskap er fengsel inntil tre år. Under særdeles formildende omstendigheter kan bot anvendes alene. Straffen for grov utroskap er fengsel inntil seks år.

Departementet foreslår bestemmelser som svarer til straffeloven 1902 med enkelte endringer.

Departementet mener som Straffelovkommisjonen at en strafferamme på bot eller fengsel inntil to år for vanlig økonomisk utroskap er tilstrekkelig. Rettspraksis om vanlig økonomisk utroskap er begrenset, men det kan synes som om det normalt reageres med en kortere betinget eller ubetinget fengselsstraff. Departementet kan på denne bakgrunn vanskelig se at det kan være behov for en høyere strafferamme enn bot eller fengsel inntil to år for vanlig økonomisk utroskap. Forslaget er ikke ment å skulle endre straffutmålingspraksis. For grov økonomisk utroskap, foreslår departementet i likhet med Straffelovkommisjonen, å videreføre strafferammen etter gjeldende rett. Strafferammen på fengsel inntil seks år er ikke urealistisk høy.

11.1.12 Regnskapsovertredelser

Det er tatt inn straffebestemmelser mot regnskapsovertredelser i både regnskapsloven, bokføringsloven og straffeloven 1902.

Straffelovkommisjonen foreslår å ta inn straffebestemmelsene mot regnskapsovertredelse, grov regnskapsovertredelse og grovt uaktsom regnskapsovertredelse i lovforslaget.

Departementet foreslår å oppheve straffebestemmelsene i regnskapsloven og i bokføringsloven slik at straffansvaret for regnskapsovertredelser alene reguleres i straffeloven. Regnskapsovertredelser kan være alvorlige straffbare handlinger. For eksempel kan manipulering av regnskapsinformasjon i foretak få alvorlige konsekvenser. Det taler for å regulere straffansvaret i straffeloven. Departementet foreslår også et straffebud mot grov regnskapsovertredelse.

Departementet kan vanskelig se noe behov for en høyere øvre strafferamme enn bøter eller fengsel inntil to år for en vanlig regnskapsovertredelse.

11.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke betydningen av å bekjempe økonomisk kriminalitet, herunder skatte- og trygdesvindler som bidrar til å svekke både grunnlaget for og legitimiteten til velferdsstaten. Det at slike saker blir etterforsket og oppklart er viktig i forhold til å bekjempe denne typen kriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at dagens strafferammer i hovedsak videreføres for de lovbrudd som omtales i dette kapittel, og at det utrykkelig sies at dagens straffenivå for de ulike lovbrudd skal videreføres.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er derfor fornøyd med at Regjeringen har satt kampen mot økonomisk og organisert kriminalitet høyt på dagsordenen gjennom styrking av Økokrim og politidistriktenes kompetanse på denne typen kriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, og Sosialistisk Venstreparti, ser det som viktig at politiet frigjør ressurser til ikke bare å etterforske saker som løpende kommer inn, men også drive systematisk, oppsøkende og langsiktig etterforskningsarbeid rettet mot organisert og økonomisk kriminalitet. Dette krever nært samarbeid med ulike offentlige etater og samarbeid på tvers av landegrensene. Flertallet ser det derfor som et viktig ledd i dette arbeidet å sikre kompetanse og ressurser i etater som Skatteetaten, Toll- og avgiftsetaten og Kredittilsynet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til behandlingen av statsbudsjettet for 2009 hvor Fremskrittspartiet foreslo å kutte bevilgningene til disse etatene med henholdsvis 248, 85 og 12 mill. kroner, med den følge det ville fått for muligheten til å avdekke alvorlig kriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å effektivisere en for stor og byråkratisk offentlig sektor. Disse medlemmer er av den klare oppfatning at det er mulig å effektivisere uten at dette går på bekostning av den operative virksomhet i de ulike etater. Disse medlemmer vil understreke at effektiviseringen ikke skal foretas i de ytre etater, men gjennomføres i de sentrale organer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet som vil fjerne sentrale deler av bestemmelsen om skattesvik. Dette flertallet mener det fortsatt bør være straffbart dersom en person "bør forstå" at han gir en uriktig eller ufullstendig opplysning eller unnlater å gi pliktige opplysninger, som han dermed får en skattefordel av. Dette flertallet frykter at det vil bli svært enkelt å kom-

me seg unna med skattesvik med den avkriminaliseringen medlemmene fra Fremskrittspartiet legger opp til.

Dette flertallet viser til utgangspunktet om at straff skal være en subsidiær reaksjon i de tilfeller der andre sanksjonsmuligheter ikke er tilstede eller åpenbart er utilstrekkelige. Dette flertallet viser til at § 403 i straffeloven 1902 som setter straff for å snike på transportkjøretøyer eller inn på utstillinger mv., i liten utstrekning har vært gjenstand for straffeforfølgning. Det er heller ikke ønskelig at rettsvesenet skal bruke ressurser på dette i framtiden. Transportselskapene har i stor grad etablert sivilrettslige ordninger med tilleggsavgifter og rett til å holde den reisende tilbake dersom vedkommende mangler gyldig billett. Dette flertallet slutter derfor opp om forslaget om å ta denne bestemmelsen ut av straffeloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til representanter for kollektivtrafikken i Oslo som har gitt uttrykk for at antallet reisende uten gyldig billett ble redusert betydelig ved innføringen av tilbakeholdsretten i 2003. Flertallet ser det som viktig at ikke endringen i straffeloven bidrar til å øke antallet som reiser uten gyldig billett. Det har blitt fremført at muligheten for å tilkalle politiet i tilfeller der den som ikke har gyldig billett nekter å oppgi identitet, ofte er avgjørende for å få løst den aktuelle situasjonen, og er i tillegg et viktig symbolsk virkemiddel for å hevde selskapets rett til å ta tilleggsgebyr. Å tilkalle politi i disse tilfellene er også den fremgangsmåten det er lagt opp til etter yrkestransportloven. Flertallet slutter seg til disse betraktningene og mener det vil være i tråd med generell rettsoppfatning å straffbelegge det å nekte å identifisere seg for å slippe å betale tilleggsavgift. Flertallet ber derfor Regjeringen om å utarbeide et slikt forslag fram mot ikrafttredelsen av straffeloven. Dette vil også gi den nødvendige hjemmelen for fortsatt å kunne tilkalle politiet i disse tilfellene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har merket seg at Regjeringen foreslår at nå gjeldende straffelovs § 403 som medfører at sniking på offentlige transportmidler er gjort straffbart, nå skal oppheves. Dette er en regel som sammen med en rekke andre tiltak har gjort at snikforekomsten i for eksempel Oslo har blitt vesentlig lavere. I svar av 16. mars 2009 fra statsråden til Høyres stortingsgruppe har Regjeringen ikke klargjort hvorfor den ikke fant det bryderiet verdt å høre ansatte i transportselskapene eller disses styrende organer da straffeloven ble utformet. Disse medlemmer påpeker også at dette spørsmålet blir be-

handlet prinsipielt annerledes hva angår bedrageriliggende handlinger etter ny straffelovs § 377 hvor tilsvarende og sammenliknbare handlinger i forhold til taxitransport og restaurantbesøk fortsatt kan straffelagges.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enige i de reduksjoner Regjeringen foreslår i strafferammer for å tilpasse disse til straffenivået. Disse medlemmer mener det faktum at strafferammene ikke benyttes fullt ut heller tyder på at straffenivået er for lavt.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 371 første ledd innledningen skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning"

Disse medlemmer mener trygdesvindler er meget alvorlig og at det dessuten undergraver det norske velferdssystemet. Det bør derfor slås hardt ned på. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til behandlingen av Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) og Innst. O. nr. 35 (2008–2009) der Fremskrittspartiets medlemmer fremmet forslag om vurdering av karantenetid i de tilfeller hvor det er åpenbart at det har foregått organisert trygdesvindler og i de tilfeller hvor det foreligger en rettskraftig dom på at alvorlig trygdemisbruk har skjedd.

Disse medlemmer mener skattereglene er kompliserte og vanskelig å forstå for den enkelte skatteyter. I tillegg til et komplekst lovverk, kommer forskrifter og ligningspraksis, som det nærmest er umulig å ha full oversikt over. Resultatet av dette er at skatteyter står igjen med stor risiko for å gjøre feil. Ligningsmyndighetene, på den annen side, har liten takhøyde for feiltolkninger eller misforståelser. Ligningsmyndighetene står dessuten i en uforholdsmessig sterk posisjon i forhold til skatteyter, og overkjører i mange tilfeller skatteyter fullstendig. Disse medlemmer mener straffeloven bør ha en høyere terskel for å straffe skatteytere som ikke har forstått, eller som har misforstått regelverket. En slik endring vil også gi incentiver til å utforme enklere og mer praktiserbare regler.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag til endring i straffeloven 2005:

"§ 378 skal lyde:

§ 378 Skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning,

når han forstår at det kan føre til skattemessige forde-
ler."

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har gått inn for å vurdere en forkortelse av oppbevaringsfristen for regnskapsopplysninger i forbindelse med behandlingen av ny bokføringslov. I denne sammenheng ville det også være naturlig å korte ned den skattemessige foreldelsesfristen. Straffebestemmelsen må imidlertid henge sammen med de gjeldende oppbevaringsregler. Disse medlemmer vil komme tilbake til vurderingen av kortere oppbevaringstid på et senere tidspunkt.

Disse medlemmer er kritiske til Regjeringsens forslag om å bytte ut begrepet "avgift". Disse medlemmer mener det er behov for fortsatt å opprettholde det begrepsmessige skillet mellom avgifter og tradisjonelle skatter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har merket seg at Regjeringsens politikk fører til at de store svindlerne klarer å gjennomføre kriminelle handlinger uten å bli tatt. "Acta-saken" og "Fast-saken" ble ikke etterforsket fordi Regjeringsen ikke har satt Økokrim i tilstrekkelig resursmessig situasjon til å håndtere disse forbrytelsene. Videre har skatteetaten satt et "gulv" på 100 000 kroner og forfølger ikke mistanker som dreier seg om mindre beløp. Det er mulig dette er god rødgrønn politikk. Det er imidlertid dårlig justispolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at vanlige folk som etter beste evne prøver å sende riktige opplysninger til kontrollmyndigheten, ikke skal oppleve urimelige sanksjoner i de tilfeller hvor noe blir feil.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter Regjeringsens forslag, men viser til at disse medlemmer ved gjentatte anledninger har påpekt den manglende samhandlingen mellom ulike offentlige kontrolltater og politiet i for eksempel trygde- og skattesviksaker hvor en lang rekke større saker henlegges grunnet kapasitetsmangel i politiet. Disse medlemmer har ikke konkludert med hvorvidt det er ønskelig at andre instanser enn politiet, kan få begrenset etterforskningskompetanse i saker om økonomisk kriminalitet for å avhjelpe det faktum at stadig flere selskaper nå ansetter privatetterforskere for å etterforske denne type kriminalitet i erkjennelsen av at politiet ikke har kapasitet. Disse medlemmer viser for øvrig til at finanskrisen trolig vil medføre økt press i forhold til økt forekomst av skatte- og avgiftsunndragelser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utrede hvorvidt andre instanser enn politiet kan få begrenset etterforskningskompetanse i saker om økonomisk kriminalitet, og ber samtidig Regjeringen legge frem forslag om å lovregulere private granskninger og privat etterforskning for å sikre at nødvendige rettsikkerhetshensyn ivaretas bedre."

12. KREDITORVERN

12.1 Sammendrag

I kapittel 31 foreslås bestemmelser om straff for visse illojale disposisjoner i tilknytning til gjeldsforhold. Felles for straffebudene er at de har som formål å verne kreditorers økonomiske interesser.

Kapitlet om forbrytelser i gjeldsforhold i straffeloven 1902 ble revidert i 2004. Departementet foreslår i all hovedsak å videreføre gjeldende rett slik rettstilstanden er etter revisjonen. Det foreslås imidlertid enkelte lovtekniske endringer, både som en følge av endringene i den alminnelige delen i straffeloven 2005, og for å oppfylle målet om å gi den spesielle delen i straffeloven 2005 en helhetlig struktur.

Departementet foreslår også at strafferammene for formues- og boforringelser som ikke er grove, for grovt uaktsomme formues- og boforringelser, og for forsettlig og grovt uaktsom eksekusjonshindring justeres. Det er ikke ment at justeringene av strafferammene skal føre til en mildere straffutmåling enn det som følger av rettspraksis i dag.

Siden bestemmelsene i straffeloven 1902 kapittel 27 ble vedtatt i sin nåværende form så sent som i 2004, har ikke departementet foretatt noen fullstendig ny gjennomgåelse av reglene i proposisjonen.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til proposisjonen og har for øvrig ingen merknader.

13. ANDRE FORSLAG

13.1 Sammendrag

13.1.1 Endringer i maritim straffelovgivning

Straffebudene i den maritime lovgivningen har først og fremst vært nedfelt i kapittel 30 og kapittel 42 i straffeloven 1902, som bare i liten grad har vært endret siden 1963. Ved innføringen av skipssikkerhetsloven i 2007 ble det inntatt et eget kapittel med straffetruer for brudd på loven. Ellers inneholder den maritime spesiallovgivningen bare spredte bestemmelser om straff.

Gjennom forslagene i proposisjonen foreslås det å videreføre enkelte av straffetrukslene i straffeloven 1902 kapittel 30 og 42. De fleste overtredelser av sjømannsloven som i dag er sanksjonert med straff, foreslås opphevet. Reaksjoner fra arbeidsgiver/rederi anses som bedre egnet enn straff. Bestemmelser om straff for overtredelser av sjøloven foreslås derimot i all hovedsak videreført. I de fleste straffetrukslene foreslås innført et vesentlighetskriterium for å markere at det kun er for grovere overtredelser det skal reageres med straff. Dessuten foreslås det at kun forsettlig og grovt uaktsomme handlinger rammes av straffebudene. Samlet sett innebærer lovforslagene at terskelen for straffbare handlinger heves og at det foretas en avkriminalisering på området i en ikke ubetydelig skala. De straffetruksler som foreslås videreført, er imidlertid gitt en mer moderne form og er bedre tilpasset behovet i dagens skipsfart.

13.1.2 Blasfemi

Etter straffeloven 1902 § 142 ("blasfemiparagrafen") er det straffbart i ord eller handling offentlig å forhåne eller på en krenkende eller sårende måte å vise ringeakt for "nogen trosbekjennelse hvis utøvelse her i riket er tillatt eller noget lovlig her bestående religionssamfunns trosræddommer eller gudsyndkelse".

Straffelovkommissjonen foreslår at straffeloven 1902 § 142 ikke videreføres. Hovedbegrunnelsen er at bestemmelsen ikke blir brukt, samt at den samfunnsmessige og kulturelle utviklingen har gjort en slik bestemmelse unødvendig. Straffelovkommissjonen påpeker at blasfemiske handlinger og ytringer riktignok kan virke krenkende på enkeltpersoner, idet de rammer holdninger og oppfatninger som for religiøse mennesker utgjør sentrale deler av deres grunnleggende livsanskuelse. Men følelser som knytter seg til slike overbevisninger bør ikke ha noen egen strafferettslig beskyttelse.

Ytringsfrihetskommisjonen foreslo også å oppheve blasfemibestemmelsen.

På denne bakgrunn foreslår departementet ikke et eget straffebud som verner mot blasfemiske ytringer.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at straffeloven 1902 inneholder to egne kapitler om forbrytelser og forseelser i sjøfartsforhold. Siden disse bestemmelsene ikke har en generell karakter, foreslås de overført til den maritime lovgivningen. Komiteen slutter seg til dette. Komiteen viser til at straffebudene i disse kapitlene i hovedsak har vært uendret de siste 45 år og de fleste straffebudene er bare i beskjeden utstrekning blitt anvendt.

Komiteen er av den oppfatning at straff primært skal benyttes der andre sanksjonsformer er util-

strekkelige og bør ikke benyttes ved de minst alvorlige overtredelsene. Komiteen slutter seg av den grunn til å oppheve flere av straffebudene som gjelder overtredelser av sjømannsloven. Her vil arbeidsrettslige reaksjoner fra rederi/arbeidsgiver være mest effektivt.

Komiteen viser til at straff for overtredelser av sjøloven i hovedsak videreføres, men slutter seg til at det i de fleste straffebestemmelsene innføres et vesentlighetskriterium for å understreke at det kun er de grovere overtredelsene som skal belegges med straff. Strafferammene senkes også til seks måneder med unntak av bestemmelsene om å unnlate å yte hjelp ved sammenstøt eller der en skipsfører forlater skipet i havsnød. Komiteen vil bemerke at sjøfartsorganisasjonene i hovedsak slutter opp om forslagene.

Komiteen viser til at dagens straffelov gjør det straffbart i ord eller handling å offentlig forhåne eller på en krenkende eller sårende måte vise ringeakt for noens trosbekjennelse, trosræddommer eller gudsyndkelse. Senest i 2004 drøftet Stortinget i behandlingen av St.meld. nr. 26 (2003–2004) om endring av grunnlovens § 100, hvorvidt det var grunnlag for å opprettholde en bestemmelse om blasfemi. Flertallet i justiskomiteen uttalte da:

"Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil fremheve at retten til å si hva man mener og retten til usensurert informasjon, er en forutsetning for demokratiet. Men det er ingen menneskerett å krenke eller håne andres religiøse følelsesliv. Det er viktig for disse medlemmer å påpeke at enkeltpersoners religiøse tro kan være forbundet med dype følelser og være avgjørende for identitet og egenverd. Når religionen hånes, kan det oppleves av troende som et angrep på deres dypeste identitet. Slike ytringer bidrar etter disse medlemmers oppfatning ikke til oppfyllelse av de prinsipper som ytringsfriheten er ment å verne. [...] Disse medlemmer synes derfor det er positivt at departementet foreslår en ny grunnlovsbestemmelse om ytringsfrihet som gir rom for å beholde blasfemiforbudet."

Komiteen er tilfreds med at Regjeringen nå foreslår å oppheve blasfemibestemmelsen. Dette er også i tråd med anbefalingene fra Ytringsfrihetskommisjonen.

Komiteen viser til at blasfemibestemmelsen ikke har blitt brukt siden 1930-tallet, og at ingen er blitt dømt etter den siden 1912. Dette viser at det ikke er behov for et slikt straffebud i våre dager. Utviklingen gjenspeiler at en rekke religionskritiske ytringer som må regnes som blasfemiske, i dag må anses som politiske ytringer som ligger i ytringsfrihetens kjerneområde. Et velfungerende demokrati forutsetter en mest mulig fri og åpen religionskritikk og -debatt. Det gjelder ikke minst i et flerkulturelt samfunn.

Komiteen viser til at det i medhold av andre bestemmelser fortsatt vil være straffbart å utsette noen for hat og forfølgelse på grunn av deres tro, og

det vil fortsatt være straffbart å krenke religiøse handlinger ved for eksempel å avbryte eller forstyrre en gudstjeneste.

Komiteen viser til at Regjeringen i angjeldende odelstingsproposisjon la opp til en prosess fram til ikrafttredelsesproposisjonen der en skulle utarbeide et forslag til utvidelse av bestemmelsen om hatefulle ytringer. Forslaget var ment å utvide bestemmelsen om hatefulle ytringer, slik at også de groveste blasfemiske ytringer som i sitt innhold var sterkt forhånende eller på annen måte krenkende og fjernt fra ethvert saklig meningsinnhold, kunne omfattes. Forslaget var ment å skulle få ordinær lovbehandling og legges ut på full høring.

Komiteen viser til svar fra justisministeren på spørsmål fra justiskomiteen 4. februar 2009 der det opplyses at Regjeringen likevel ikke kommer til å fremme et forslag til utvidelse av § 185 om hatefulle ytringer. Komiteen er tilfreds med denne beslutningen, og er glad for at det nå ser ut til å være bred enighet blant de aller fleste politiske partier om å fjerne blasfemiparagrafen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er svært kritiske til saksbehandlingen i Regjeringen i forkant av forslaget om å lage en ny bestemmelse om forbud mot hatefulle ytringer. Disse medlemmer viser til at Regjeringen ønsker å avskaffe den sovende blasfemiparagrafen – som altså ikke har noe reelt innhold – og erstatte den med en ny bestemmelse som, etter regjeringsmedlemmers utsagn, ikke skulle begrense ytringsfriheten.

Etter disse medlemmers oppfatning er det vanskelig å se hvordan denne kombinasjonen kunne være mulig all den tid det ikke har vært noen begrensninger i ytringsfriheten hva gjelder omtale av religioner frem til nå.

Disse medlemmer er tilfreds med at forslaget nå er lagt dødt, men mener det i sin tid skapte en unødig debatt hvor regjeringen utfordret ytringsfrihetens kår i Norge.

14. TILPASNING AV SPESIALLOVGIVNINGEN

14.1 Sammendrag

Departementet foreslår en rekke endringer i annen lovgivning for å tilpasse spesiallovgivningen til straffeloven 2005. Endringene foreslås gjennomført ved tilføyelser i straffeloven 2005 § 412 om endringer i andre lover.

Det største arbeidet knyttet til endringer i spesiallovgivningen gjelder såkalte konsekvensendringer. Med dette siktes det til endringer av blant annet henvisninger og terminologi.

Det er en målsetting at straffeloven 2005 i større grad enn straffeloven 1902 skal kunne leses og forstås av interesserte personer uten juridisk kompetanse. Dette har nødvendiggjort språklige og redaksjonelle endringer i utformingen av straffebestemmelser.

14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at straffeloven 2005 i stor grad påvirker bestemmelser i spesiallovgivningen ettersom disse viser til, supplerer og korrigerer bestemmelser i straffeloven. Straffeloven 2005 vil også nødvendiggjøre omfattende endringer i straffeprosessloven. Komiteen viser videre til at Regjeringen legger opp til å komme tilbake med ytterligere endringer i spesiallovgivningen i forbindelse med ikrafttredelsen av straffeloven 2005. Komiteen slutter seg for øvrig til proposisjonen og har ingen øvrige merknader til dette kapitlet.

15. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

15.1 Sammendrag

Lovforslagene i proposisjonen vil, sammen med de nå vedtatte lovforslagene i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) og Ot.prp. nr. 8 (2007–2008), utgjøre straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 og avløse straffeloven 1902.

Den nye straffeloven er i hovedsak en videreføring og modernisering av straffeloven 1902. Strengere straff for vold og seksuallovbrudd vil i utgangspunktet kreve flere fengselsplasser dersom soningskøen ikke skal øke, men denne virkningen avdempes av at andre tiltak som knytter seg til straffegjennomføringen vil redusere det samlede omfanget av fullbyrdet ubetinget fengselsstraff i årene fremover. Selve ikraftsettingen av straffeloven 2005 vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser, blant annet vil det kreves ressurser til tilpasning av data-systemer og opplæringstiltak.

Behovet for bevilgningsendringer knyttet til ikrafttredelse av straffeloven 2005 vil måtte vurderes i forhold til og tilpasses det økonomiske opplegget i statsbudsjettet for det enkelte år. Det er ikke mulig nå å fastsette et tidspunkt for ikraftsetting av den nye straffeloven.

15.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at straffeloven 2005 vil avløse straffeloven 1902, og at den på enkelte områder utvider hva som er straffbart og på andre områder innskrenker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Regjeringen på den ene siden gjennomfører løftet fra Soria Moria-erklæringen ved å øke straffenivået for bl.a. grov vold, drap, voldtekt og vold i nære relasjoner, og på den annen side legges det for andre lovbrudd opp til økt bruk av samfunnsstraff, rusprogrammer og liknende. Følgelig vil behovet for nye fengselsplasser som følge av den nye loven antakelig være begrenset.

Komiteen viser til at innføringen av den nye loven vil ha administrative konsekvenser til bl.a. tilpassing av datasystemer og opplæringstiltak. Komiteen slutter seg for øvrig til proposisjonen og har ingen øvrige merknader til dette kapitlet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter de fleste av Regjeringens intensjoner i den fremlagte lovproposisjon. Disse medlemmer forventer at loven trer i kraft så raskt som mulig slik at de strafferettslige forbedringer kan begynne å virke.

Videre forutsetter disse medlemmer at Regjeringen følger opp med forslag som gjør at de berørte etater settes ressursmessig i stand til å gjennomføre de intensjoner som her er fremlagt.

Disse medlemmer finner det også riktig å presisere at man sikrer lik oppfølging av loven fra de enkelte domstoler. Da domstolene selv avgjør i hvilken grad de hensyntar Stortingets signaler før ikrafttredelsen, er det viktig at man sikrer en enhetlig praksis på dette området. Videre finner disse medlemmer det viktig at innfasingen av loven, med opplæring i dataprogrammer osv. starter raskest mulig og prioriteres i tiden fremover.

16. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

§ 137 andre ledd oppheves.

§ 206 a Dataskadeverk og driftshindringer skal lyde:

For datamodifikasjon straffes den som uberettiget endrer, ødelegger, sletter eller skjuler andres data.

Straffen for datamodifikasjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. For grov overtredelse er straffen fengsel inntil 6 år. For liten overtredelse er straffen bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

For driftshindring straffes den som uberettiget overfører data under slike omstendigheter at overføringen vesentlig hindrer eller er egnet til vesentlig å hindre driften av et datasystem eller elektronisk kommunikasjonsnett. Det samme gjelder den som initierer dataoverføring som nevnt.

For driftshindring straffes også den som på annen måte uberettiget foretar handling som er egnet til vesentlig å hindre driften av et datasystem eller elektronisk kommunikasjonsnett.

Straffen for driftshindring er bøter eller fengsel inntil 6 år. For grov overtredelse er straffen fengsel inntil 10 år. For liten overtredelse er straffen bøter eller fengsel inntil 1 år.

Med data menes i bestemmelsen her enhver representasjon av informasjon som lagres eller behandles av et datasystem eller som overføres i elektronisk kommunikasjonsnett. I tillegg omfattes enhver representasjon av informasjon som ikke er lesbar uten bruk av teknisk utstyr.

§ 261 første ledd skal lyde:

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en umyndig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den umyndige boende hos seg hele eller deler av tiden, eller har samværsrett, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som urettmessig unndrar den umyndige fra noen som har fått omsorgen for vedkommende etter vedtak om omsorgsovertakelse.

§ 265 nytt annet ledd litra d skal lyde:

d) Vektene i sin yrkesutøvelse.

§ 284 nytt første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 10 år straffes den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnslemlestelse straffes på samme måte.

§ 286 nytt annet ledd litra d skal lyde:

d) Vektene i sin yrkesutøvelse.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremlegge en sak for Stortinget som drøfter konsekvensene av økt dopingbruk i samfunnet, herunder en bred gjennomgang knyttet til spørsmålet om eventuell kriminalisering av bruk av doping.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til nasjonal dopinglovgivning.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en egen handlingsplan for å bekjempe et tiltagende negativt kroppspress samt økende forekomst av spiseforstyrrelser blant gutter.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen om å foreta en bred, helsefaglig vurdering av hvilke tiltak som effektivt virker forebyggende mot HIV-smitte, med spesielt fokus på hvorvidt oppdatert kunnskap tilsier at straffeloven 2005 §§ 237–238 rent faktisk virker forebyggende og at eventuelle forslag til lovendringer fremlegges for Stortinget innen rimelig tid.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen gjennomgå og vurdere den svenske lovgivning knyttet til "meddelarskydd" med sikte på innføring av tilsvarende lovregulering i Norge.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag, slik at man åpner for at kommunene i politivedtekter kan innføre regler om bortvisning av personer som driver med aggressiv og sjenerende tigging.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ overfor Domstoladministrasjonen for å sikre at klare og formriktige uttalelser fra Stortinget om straffenivået i større grad gjøres kjent for domstolene.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen utrede strafferettslig vern for ufødte barn og komme tilbake med lovforslag som ivaretar de aktuelle problemstillinger.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett om å redegjøre for situasjonen knyttet til etableringen av enheten som jobber med voldtektssaker tilknyttet Kripos.

Forslag 11

Stortinget ber om at Regjeringen på egnet måte orienterer om hvorledes den vurderer kvaliteten på det svært viktige arbeidet som gjøres av bistandsadvokater i forbindelse med overgrep- og sedelighetsaker.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen om å utrede hvorvidt andre instanser enn politiet kan få begrenset etter-

forskningskompetanse i saker om økonomisk kriminalitet, og ber samtidig Regjeringen legge frem forslag om å lovregulere private granskninger og privat etterforskning for å sikre at nødvendige rettssikkerhetshensyn ivaretas bedre.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen vurdere om straffesammenheng i straffeloven 2005 § 274 bør heves ytterligere.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 14*

§ 86 skal lyde:

- Fristen for foreldelse av straffeansvar er
- 10 år når den høyeste lovbestemte straff er bot eller fengsel i inntil 6 år,
 - 30 år når den høyeste lovbestemte straff er bot eller fengsel i mer enn 6 år.

Der lovens strengeste straff er fengsel inntil 30 år inntrenger ingen foreldelse.

Straffeloven §§ 93–99 oppheves.

§ 112 første ledd første punktum skal lyde:

§ 112 Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred

Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred straffes med fengsel i minst 8 år og inntil 30 år.

§ 118 første ledd første punktum skal lyde:

§ 118 Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner

Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner straffes med fengsel inntil 21 år.

§ 122 første ledd første punktum skal lyde:

§ 122 Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter

Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter straffes med fengsel inntil 21 år.

§ 131 skal lyde:

§ 131 Terrorhandlinger

En straffbar handling som nevnt i §§ 138 til 141, § 142 første ledd, §§ 143 til 144, § 192, § 239 (allmennfarlig forgiftning), § 240 (alvorlig miljøkriminalitet), § 254 (grov frihetsberøvelse), § 256 (menneskehandel), § 274 (grov legemsskade), § 275 (drap), § 345 (grov brannstiftelse), anses som terrorhandling og straffes med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år dersom den er begått med terrorhensikt som nevnt i annet ledd.

Terrorhensikt foreligger dersom en handling som nevnt i første ledd begås i den hensikt

- a) å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank- og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,
- b) å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller
- c) urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon.

Straffen kan ikke settes under minstestrafen i bestemmelsene som er nevnt i første ledd.

§ 133 skal lyde:

§ 133 Terrorforbund

Med fengsel inntil 21 år straffes den som planlegger eller forbereder en terrorhandling ved å inngå forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 138, 139, 141, 142, 143 eller 144.

Med fengsel inntil 3 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 137 eller 140.

§ 135 skal lyde:

§ 135 Terrorfinansiering

Med fengsel inntil 21 år straffes den som rettsstridig yter, mottar, sender, fremskaffer eller samler inn penger eller andre formuesgoder med hensikt eller viten om at midlene helt eller delvis skal brukes

- a) til å utføre en handling som nevnt i §§ 131, 134 eller §§ 137 til 144,
- b) av en person eller gruppe som har til formål å begå handlinger som nevnt i § 131, § 134 eller §§ 137 til 144, når personen eller gruppen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler,
- c) av et foretak som noen som nevnt i bokstav b eier eller har kontroll over, eller
- d) av et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav b.

På samme måte straffes den som stiller banktjenester eller andre finansielle tjenester til rådighet for personer eller foretak som nevnt i første ledd bokstav b, c eller d.

§ 136 skal lyde:

§ 136 Oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger

Med fengsel inntil 15 år straffes den som

- a) offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,

- b) rekrutterer noen til å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, eller

- c) gir opplæring i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om at ferdighetene skal brukes til dette.

§ 137 skal lyde:

§ 137 Medvirkning til unndragning fra straff for terrorhandlinger

Med fengsel inntil 15 år straffes den som transporterer, skjuler eller på annen måte medvirker til at noen som har begått en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 138 til 144, unndrar seg strafforfølgningen eller en idømt straff.

§ 138 skal lyde:

§ 138 Terrorbombing

Med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år straffes den som sender inn, anbringer, avfyrer eller detonerer et sprenglegeme eller en annen potensielt dødbringende anordning på, i eller mot et offentlig sted, et statlig eller offentlig anlegg, et offentlig infrastruktur-anlegg eller et offentlig transportsystem, med forsett om å volde tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme, eiendom eller miljø.

§ 139 skal lyde:

§ 139 Kapring av luftfartøy og skip mv.

Den som ved vold, trusler eller på annen ulovlig måte tiltvinger seg kontroll over et luftfartøy i drift eller et skip eller griper inn i en flygning eller seilas, straffes med fengsel inntil 30 år. På samme måte straffes den som med slike midler tiltvinger seg kontroll over innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen.

§ 140 skal lyde:

§ 140 Forstyrrelse av den sikre drift av luftfartøy og skip mv.

Med fengsel inntil 15 år straffes den som ved vold, materiell ødeleggelse, meddelelse av feilaktig informasjon eller på annen måte forstyrrer den sikre drift av luftfartøy, flyplass, skip eller innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen, og derved volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme, eiendom eller miljø.

§ 143 skal lyde:

§ 143 Gisseltaking i terrorøyemed

Med fengsel inntil 30 år og minst 8 år straffes den som berøver noen friheten og som truer med å drepe

eller skade gisselet eller med å fortsette å holde gisselet frihetsberøvet, med forsett om å tvinge en annen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.

§ 144 skal lyde:

§ 144 Angrep på en internasjonalt beskyttet person

Med fengsel inntil 30 år og i minst 8 år straffes den som begår drap på et statsoverhode, en regjeringsjef, en utenriksminister eller en annen internasjonalt beskyttet person når personen befinner seg utenfor sitt hjemland.

Med fengsel inntil 21 år straffes den som berøver en slik person friheten eller skader ham på legemet, eller begår et voldelig angrep på hans tjenestested, bolig eller transportmiddel, der angrepet volder fare for død eller betydelig skade på legeme.

§ 151 første ledd skal lyde:

§ 151 Stemmekjøp og utilbørlig stemmepåvirkning

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som ved et offentlig valg

- a) ved trussel eller andre ulovlige midler søker å påvirke noens avgivelse av stemme,
- b) ved å gi et gode eller inngå avtale om det søker å oppnå at noen forplikter seg til å stemme på en bestemt måte eller unnlate å stemme,
- c) opptrer slik at noen utilsiktet unnlater å stemme, eller stemmer annerledes enn tilsiktet.

§ 155 første ledd skal lyde:

Den som ved vold eller trusler påvirker en offentlig tjenestemann til å foreta eller unnlate å foreta en tjenestehandling, eller søker å oppnå dette, straffes med bot eller fengsel fra 1 inntil 3 år. Maksimalt halvparten av straffen kan gjøres betinget.

§ 158 skal lyde:

§ 158 Grov motarbeiding av rettsvesenet

Grov motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om motarbeidingen er grov, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har voldt fare for noens liv eller helse, er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Er lovbruddet begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, eller handlingen gjennomføres ved trusler om eller bruk av våpen, er straffen fengsel i minst 1 år.

§ 189 første ledd skal lyde:

§ 189 Ulovlig bevæpning på offentlig sted

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som på et offentlig sted forsettlig eller grovt uaktsomt har med

- a) skytevåpen,
- b) luft- og fjærvåpen,
- c) våpenetterligninger som lett kan forveksles med skytevåpen, eller
- d) skytevåpen som etter våpenloven 9. juni 1961 nr. 1 § 1 annet ledd er gjort varig ubrukbart.

§ 239 første ledd første punktum skal lyde:

Med fengsel inntil 21 år straffes den som tilsetter gift eller stoffer med tilsvarende virkning i næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, eller ved salg eller annen utbredelse av slike gjenstander volder allmenn fare for liv eller helse.

§ 251 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ved straffbar handling eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.

§ 254 skal lyde:

Den som ved innesperring, bortføring eller på annen måte rettsstridig fratrar noen frihet, straffes med bot eller fengsel inntil 6 år.

§ 262 annet ledd første punktum skal lyde:

Den som inngår ekteskap med noen som er under 16 år, straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 263 skal lyde:

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 269 første ledd skal lyde:

Den som treffer avgjørelse om innholdet i trykt skrift, en kringkastingssending, en nettavis eller tilknyttede nettbaserte debattfora, er strafferettslig ansvarlig dersom det der offentliggjøres noe som ville ha pådratt redaktøren ansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent til innholdet.

§ 281 skal lyde:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som grovt uaktsomt forvolder en annens død.

§ 321 annet ledd skal lyde:

Straffen for tyveri er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 323 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som gjør seg skyldig i tyveri når straffskylden er

liten fordi det gjelder en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.

§ 324 tredje ledd skal lyde:

Straffen for underslag er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 326 skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som gjør seg skyldig i underslag når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og omstendighetene for øvrig tilsier det.

§ 331 første ledd første punktum skal lyde:

Grov utpressing straffes med fengsel inntil 10 år.

§ 332 tredje ledd skal lyde:

Straffen for heleri er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 344 skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ulovlig bruker eller forfører over en løsøregjenstand som tilhører en annen, og ved det skaffer seg eller andre en betydelig vinning eller påfører den berettigede et betydelig tap.

§ 371 første ledd innledningen skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning

§ 378 skal lyde:

§ 378 Skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han forstår at det kan føre til skattemessige fordeler.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen utrede det engelske systemet for internasjonal varsling når pedofilidømte skal reise utenlands, samt vurdere å fremlegge forslag om lovendring for å innføre liknende ordning i Norge.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til reforhandling av Luganokonvensjonen.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at strafferammen høynes til fengsel i 30 år der hvor den etter dagens lov er angitt til 21 år.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et system som innebærer at ved første gangs pådømmelse av en kriminell handling skal straffen utmåles skjønnsmessig innenfor hele strafferammen ut fra handlingens grovhet, skyldgrad, art, samt følger for offeret. Når en straffedømt på ny har begått en forsettlig straffbar handling av samme art eller hvor strafferammen er fengsel i mer enn 6 år, som vedkommende tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, kan straffen ikke settes lavere enn halvparten av straffebudets ordinære strafferamme hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet. Er personen domfelt for forsettlige handlinger av samme art eller hvor strafferammen er fengsel i mer enn 6 år, mer enn én gang tidligere, kan fengselsstraffen forhøyes med inntil det dobbelte og skal ikke fastsettes lavere enn straffebudets ordinære, maksimale straff. Fengselsstraffen kan ikke forhøyes utover 30 år."

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring i straffegjennomføringsloven slik at de mest alvorlige straffbare handlinger ikke kan gis åpen soning og/eller prøveløslatelse før fire femdeler av straffen er sonet, og hvor det ikke skal kunne gis åpen soning og/eller prøveløslatelse i gjentakelsestilfeller.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen innføre som en generell strategi i politiet, at det skal være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd.

Forslag fra Høyre:

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2009 om å fremlegge forslag som sørger for at hatkriminalitet på grunnlag av "annen status" gis det samme lovmessige vern som annen hatkriminalitet.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at lovvedtaket om å kriminalisere sexkjøp følges opp med forskning og evaluering, slik at Stortinget kan få seg forelagt en egen sak om dette etter at loven har virket i to år.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen innen 3 år gjennomføre en uavhengig evaluering av effekten av hevingen av minstestrafen i voldtektssaker, og at kvalifiserte seksuelle handlinger med personer under 14 år automatisk skal regnes som voldtekt.

17. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

I

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff endres slik:

I § 5 første ledd føyes til nr. 8, 9 og 10, som lyder slik:

8. anses som omsorgsunndragelse,
9. rammes av §§ 257, 291–296, 299–306 eller §§ 309–316, eller
10. anses som påvirkningshandel.

I § 5 første ledd nr. 6 utgår "eller" etter komma, og i nr. 7 erstattes punktum etter "fengsel" med komma.

I § 5 tredje ledd føyes nr. 8 til i oppregningen.

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

Straffelovgivningen gjelder også for handlinger som er foretatt i utlandet av andre personer enn dem som omfattes av første til fjerde ledd, dersom handlingen har en lengstestraff på fengsel i 6 år eller mer og er rettet mot noen som er norsk statsborger eller er bosatt i Norge.

Nåværende femte til sjette ledd blir sjette til syvende ledd.

§ 6 annet ledd skal lyde:

Paragraf 5 *syvende* ledd gjelder tilsvarende.

I §§ 11, 101, 102, 103, 107, 138, 140, 141, 142, 143, 144 og 194 erstattes "legeme" med "kropp" og "legemet" med kroppen.

I § 11 første ledd erstattes "legemsdel" med "kroppsdelt".

I § 138 skal det fortsatt stå "sprenglegeme".

I § 11 første ledd føyes "vesentlig" til foran "vansirethet".

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Medvirkning*

Et straffebud rammer også den som medvirker til *overtredelsen*, når ikke annet er bestemt.

I § 16 første ledd erstattes "og som foretar noe som er ment å lede direkte til utføringen" med "og som foretar noe som leder direkte mot utføringen".

§ 22 første ledd skal lyde:

Forsett foreligger når noen begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud

- a) med hensikt,
- b) med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig dekker gjerningsbeskrivelsen, eller
- c) *holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet.*

§ 24 skal lyde:

§ 24 *Uforsettlig følge*

En uforsettlig følge inngår i vurderingen av om et lovbrudd er grovt dersom lovbrøyteren har opptrådt uaktsomt *med hensyn* til følgen eller unnlatt etter evne å avverge følgen etter å ha blitt oppmerksom på at den kunne inntre.

§ 28 bokstav b skal lyde:

- b) lovbruddets grovhet, *og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld,*

I § 37 bokstav i erstattes "samtykket til" med "samtykket i".

I § 44 annet ledd annet punktum utgår ordet "likevel".

§ 49 første ledd bokstav a skal lyde:

- a) en samfunnsstraff fra 30 til 420 timer,

§ 63 første ledd erstattes "er straffri" med "ikke kan straffes".

§ 68 første ledd annet punktum skal lyde:

Forhøyelse av strafferammen etter § 79 *bokstav b og c* kommer ikke i betraktning.

§ 74 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder når det kreves inndragning av verdien av en ting som er beslaglagt, eller som mot sikkerhetsstillelse er fritatt for beslag.

Det gjeldende annet ledd annet punktum blir annet ledd tredje punktum.

§ 76 annet ledd annet punktum skal lyde:

Den som må tåle inndragningen, kan mot å dekke utgiftene *kreve å få en kopi av den del av innholdet som ikke omfattes av inndragningen.*

§ 76 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom lovbryteren ikke er rettighetshaver til en informasjonsbærer på et datasystem som kreves inn-
dratt, rettes kravet mot tilbydereren av datasystemet.
Tilbyderen kan pålegges å stenge lovbyterens til-
gang til informasjonsbæreren og slette innhold som
tilhører lovbyteren. Er lovbyteren rettighetshaver
til informasjonsbæreren, kan tilbydereren pålegges å
stenge tilgangen til informasjonsbæreren og slette
innholdet.

I § 77 føyes det til en bokstav l, som skal lyde:

l) er begått i nærvær av barn under 15 år.

Punktumet i bokstav k erstattes av et komma.

§ 78 bokstav h skal lyde:

h) *det er gode utsikter til rehabilitering.*

§ 80 bokstav j skal lyde:

j) har handlet i uaktsom rettsuvidenhet ved overtredelser av straffebud som krever forsett eller grov uaktsomhet.

§ 87 første ledd annet punktum skal lyde:

Ved overtredelse av §§ 257, 284, 299 og 302 skal fristen likevel regnes fra den dag den fornærmede fyller 18 år.

§ 90 første punktum skal lyde:

Foreldelsesfristen for overtredelse av §§ 392 til 394 og kapittel 31 om kreditorvern løper ikke under konkurs eller gjeldsforhandling etter loven.

§ 131 første ledd skal lyde:

En straffbar handling som nevnt i §§ 138 til 141, § 142 første ledd, §§ 143–144, 192, 239, 240, 255, 257, 274, 275 og 355, anses som terrorhandling og straffes med fengsel inntil 21 år dersom den er begått med terrorhensikt som nevnt i annet ledd.

§ 155 annet ledd skal lyde:

Med offentlig tjenestemann menes enhver som utøver offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, eller som har slik kompetanse i kraft av sin stilling. Som offentlig tjenestemann anses også militære vakter, enhver som pliktmessig eller etter oppfordring yter bistand til offentlig tjenestemann, eller sikrer dennes arbeidsplass.

§ 156 annet ledd skal lyde:

Den som ved skjellsord eller annen utilbørlig atferd forulemper en offentlig tjenestemann under eller på grunn av utføringen av tjenesten, straffes med bot.

I § 158 erstattes "helbred" med "helse".

§ 185 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

I oppregningen i § 196 første ledd bokstav a føyes det til et komma etter § 194, og hakeparentesen erstattes av en oppregning av følgende bestemmelser: 223, 239, 255, 256, 259, 274, 275, 280, 283, 289, 291, 299, 312, 327, 329, 355 og 357.

I § 196 annet ledd erstattes hakeparentesen med 312–314.

Nye kapitler 21 til 31 plasseres i annen del, og skal lyde:

Kapittel 21. Vern av informasjon og informasjonsutveksling

§ 201 *Uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv.*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som med forsett om å begå en straffbar handling uberettiget fremstiller, anskaffer, besitter eller gjør tilgjengelig for en annen

- passord eller andre opplysninger som kan gi tilgang til databasert informasjon eller datasystem, eller
- dataprogram eller annet som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger som retter seg mot databasert informasjon eller datasystem. På samme måte straffes den som uten forsett om å begå en straffbar handling besitter et selvspredende dataprogram, og besittelsen skyldes uberettiget fremstilling eller anskaffelse av programmet.

§ 202 *Identitetskrenkelse*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptreter med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å

- oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller
- påføre en annen tap eller ulempe.

§ 203 *Uberettiget tilgang til fjernsynssignaler mv.*

Den som med forsett om tap for den berettigete eller vinning for seg selv eller en annen fremstiller, innfører, distribuerer, selger, markedsfører, leier ut eller på annen måte utbrer, besitter, installerer, bru-

ker, vedlikeholder eller skifter ut dekodingsinnretning, og ved det skaffer seg selv eller en annen uberettiget tilgang til en vernet formidlingstjeneste, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med dekodingsinnretning menes teknisk utstyr eller programvare som er utformet eller tilpasset, alene eller sammen med andre hjelpemidler, for å gi tilgang til en vernet formidlingstjeneste.

Med vernet formidlingstjeneste menes

- a) fjernsyns- og radiosignaler, og tjenester som teleformidles elektronisk på forespørsel fra den enkelte tjenestemottaker, når tilgang er avhengig av tillatelse fra tjenesteyter og ytes mot betaling, eller
- b) selve tilgangskontrollen til tjenestene nevnt i bokstav a, når den må regnes som en egen tjeneste.

§ 204 *Innbrudd i datasystem*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å bryte en beskyttelse eller ved annen uberettiget fremgangsmåte skaffer seg tilgang til datasystem eller del av det.

§ 205 *Krenkelse av retten til privat kommunikasjon*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget

- a) og ved bruk av teknisk hjelpemiddel hemmelig avlytter eller gjør hemmelig opptak av telefonsamtale eller annen kommunikasjon mellom andre, eller av forhandlinger i lukket møte som han ikke selv deltar i, eller som han uberettiget har skaffet seg tilgang til,
- b) bryter en beskyttelse eller på annen uberettiget måte skaffer seg tilgang til informasjon som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler,
- c) åpner brev eller annen lukket skriftlig meddelelse som er adressert til en annen, eller på annen måte skaffer seg uberettiget tilgang til innholdet, eller
- d) hindrer eller forsinker adressatens mottak av en meddelelse ved å skjule, endre, forvanske, ødelegge eller holde meddelelsen tilbake.

§ 206 *Fare for driftshindring*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å overføre, skade, slette, forringe, endre, tilføye eller fjerne informasjon uberettiget volder fare for avbrudd eller vesentlig hindring av driften av et datasystem.

§ 207 *Krenkelse av forretningshemmelighet*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som har oppnådd kunnskap om eller rådighet over en forretningshemmelighet i anledning av et oppdrag, til-

litsverv, eierforhold, tjenesteforhold eller forretningsforhold, og som uberettiget

- a) gjør bruk av den, for eksempel ved å utnytte den i næringsvirksomhet som konkurrerer med bedriftens egen bruk av hemmeligheten, eller
- b) gjør den kjent for en annen, med forsett om å sette noen i stand til å dra nytte av den.

På samme måte straffes den som i anledning av et oppdrag, tillitsverv, eierforhold, tjenesteforhold eller forretningsforhold er betrodd tekniske tegninger, beskrivelser, oppskrifter, modeller eller liknende tekniske hjelpemidler og som rettsstridig utnytter disse i næringsvirksomhet.

§ 208 *Rettsstridig tilegnelse av forretningshemmelighet*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som rettsstridig har oppnådd kunnskap om eller rådighet over en forretningshemmelighet eller tekniske tegninger, beskrivelser, oppskrifter, modeller eller liknende tekniske hjelpemidler.

§ 209 *Brudd på taushetsplikt*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som røper opplysning som han har taushetsplikt om i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en slik opplysning med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning.

Første ledd gjelder tilsvarende ved brudd på taushetsplikt som følger av gyldig instruks for tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ.

For den som arbeider eller utfører tjeneste for et statlig eller kommunalt organ, rammer første og annet ledd også brudd på taushetsplikt etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet.

Grovt uaktsom overtredelse straffes på samme måte.

Medvirkning er ikke straffbar.

§ 210 *Grovt brudd på taushetsplikt*

Grovt brudd på taushetsplikt straffes med fengsel inntil 3 år.

Ved avgjørelsen av om taushetsbruddet er grovt skal det særlig legges vekt på om gjerningspersonen har hatt forsett om uberettiget vinning og om handlingen har ført til tap eller fare for tap for noen.

§ 211 *Brudd på taushetsplikt for enkelte yrkesgrupper*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes prester i statskirken, prester eller forstandere i registrerte trosamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, og dissers hjelpere, som uberettiget røper hemmeligheter som er betrodd dem

eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget.

Kapittel 22. Uriktig forklaring og anklage

§ 221 Uriktig forklaring

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som skriftlig eller muntlig gir uriktig opplysning til

- retten,
- notarius publicus, jf. lov 26. april 2002 nr. 12,
- offentlig myndighet under forklaringsplikt,
- offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis,
- EFTA-domstolen, eller
- Den internasjonale straffedomstolen.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse mot en mistenkt som forklarer seg uriktig om det forhold mistanken mot ham gjelder. Det samme gjelder den som ikke kunne fortelle sannheten uten å utsette seg selv eller noen av sine nærmeste for straff eller fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art, med mindre vedkommende hadde plikt til å forklare seg.

§ 222 Uriktig anklage

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ved å gi uriktig opplysning til retten, politiet eller annen offentlig myndighet, ved å fabrikere bevis eller ved annen atferd skaper et uriktig grunnlag for straffansvar, og derved pådrar noen en siktelse eller domfellelse.

§ 223 Grov uriktig anklage

Grov uriktig anklage straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om anklagen er grov skal det legges vekt på

- hvilke følger anklagen har eller kunne ha fått,
- anklagens art og innhold, og
- de øvrige omstendighetene ved overtredelsen.

§ 224 Vilkårlig anklage

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som ved å gi uriktig opplysning til retten, påtalemyndigheten eller annen offentlig myndighet anklager noen for en straffbar handling uten at det er rimelig grunn til mistanke.

§ 225 Anklage om oppdiktet straffbar handling

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

- for retten, påtalemyndigheten eller en annen offentlig myndighet anmelder en straffbar handling som ikke er begått, eller
- foretar noe for å vekke mistanke om at en straffbar handling er begått, uten at den er det.

§ 226 Plikt til å opplyse om uriktig tiltale eller domfellelse

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å opplyse om omstendigheter som godtgjør at en som er tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan medføre fengsel i mer enn 1 år, er uskyldig.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som ikke kunne fortelle sannheten uten å utsette seg selv eller noen av sine nærmeste eller noen uskyldige for straff, fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art.

Kapittel 23. Vern av folkehelsen og det ytre miljø

§ 231 Narkotikaovertrødelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler med hjemmel i legemiddeloven § 22 er å anse som narkotika.

Uaktsom narkotikaovertrødelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 232 Grov narkotikaovertrødelse

Grov narkotikaovertrødelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtrødelsen er grov skal det særlig legges vekt på

- hva slags stoff den gjelder,
- mengden, og
- overtrødelsens karakter.

Overtrødelse som omfatter en meget betydelig mengde, straffes med fengsel fra 3 år inntil 15 år. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 21 år idømmes.

Uaktsom grov narkotikaovertrødelse straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 233 Grov overtrødelse av alkoholoven

Med fengsel inntil 6 år straffes overtrødelse av alkoholoven §§ 2-1, 3-1, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder en meget betydelig mengde.

Uaktsom grov overtrødelse av alkoholoven straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 234 Dopingovertrødelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler fastsatt av Kongen er å anse som dopingmiddel.

Medvirkning til bruk av dopingmiddel som nevnt i første ledd, straffes tilsvarende.

Uaktsom dopingovertrødelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 235 *Grov dopingovertredelse*

Grov dopingovertredelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på

- a) hva slags stoff den gjelder,
- b) mengden, og
- c) overtredelsens karakter.

Uaktsom grov dopingovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 236 *Ulovlig utbredelse mv. av grove voldsskildringer*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt utgir eller frembyr til salg eller leie eller på annen måte søker å utbre film, videogram eller lignende, der grove voldsskildringer på utilbørlig måte er brukt som underholdning.

På samme måte straffes den som gjør bruk av grove voldsskildringer ved offentlig fremvisning, herunder i fjernsynssending eller i formidling av slik sending her i riket. Straffansvaret omfatter likevel ikke den som bare har deltatt i den tekniske virksomhet i tilknytning til sendingen eller formidlingen.

Bestemmelsen gjelder ikke for film og videogram som Medietilsynet ved forhåndskontroll har godkjent til fremvisning eller omsetning i næring. Paragrafen gjelder heller ikke for fremvisning av film eller videogram til personer over 18 år

- a) i regi av en ikke-kommersiell filmklubb, eller
- b) når fremvisningen skjer utenfor næring og etter tillatelse fra stedlig politi.

§ 237 *Smitteoverføring*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som overfører smitte eller utsetter en annen person for fare for å bli smittet av en allmennfarlig smittsom sykdom.

Straff kommer ikke til anvendelse når den som er blitt smittet av en seksuelt overførbart sykdom eller utsatt for slik smittefare er ektefelle eller samboer med den som har overført smitte eller utsatt vedkommende for smittefare, og ektefellen eller samboeren på forhånd har samtykket i å bli utsatt for slik fare.

Uaktsom smitteoverføring straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 238 *Grov smitteoverføring*

Grov smitteoverføring straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om smitteoverføringen er grov skal det særlig legges vekt på om den har medført

- a) allmenn utbredelse av sykdommen eller fare for slik utbredelse, eller
- b) tap av liv eller betydelig skade på kropp eller helse.

Uaktsom grov smitteoverføring straffes med fengsel inntil 3 år.

§ 239 *Allmennfarlig forgiftning*

Med fengsel inntil 15 år straffes den som tilsetter gift eller stoffer med tilsvarende virkning i næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, eller ved salg eller annen utbredelse av slike gjenstander volder allmenn fare for liv eller helse. På samme måte straffes den som ellers forårsaker forgiftning som medfører fare som nevnt.

Uaktsom overtredelse straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 240 *Alvorlig miljøkriminalitet*

Med fengsel inntil 15 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

- a) forurensrer luft, vann eller grunn slik at livsmiljøet i et område blir betydelig skadet eller trues av slik skade, eller
- b) lagrer, etterlater eller tømmer avfall eller andre stoffer med nærliggende fare for følge som nevnt i bokstav a.

Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

- a) minsker en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse, eller
- b) påfører betydelig skade på område som er fredet ved vedtak med hjemmel i naturvernloven kapittel II, viltloven § 7, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvetøya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. § 2.

§ 241 *Forbund om allmennfarlig forgiftning eller alvorlig miljøkriminalitet*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i § 239 første ledd eller § 240 første ledd.

§ 242 *Kulturminnekriminalitet*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt volder betydelig skade på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som i en væpnet konflikt forsettlig eller grovt uaktsomt bruker et kulturminne eller et kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal betydning til støtte for militære handlinger og ved det skaper fare for at kulturminnet eller kulturmiljøet skades. Straff kommer likevel ikke til anvendelse dersom det var tvingende militært nødvendig å handle på denne måten.

Kapittel 24. Vern av den personlige frihet og fred**§ 251 Tvang**

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved straffbar eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.

Den som ved å true med anklage eller anmeldelse for en straffbar handling eller med å sette frem en skadelig opplysning eller krenkende beskyldning rettsstridig tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 252 Grov tvang

Grov tvang straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tvangen er grov skal det særlig legges vekt på om den er begått mot en forsvarsløs person, om den er utøvd av flere i fellesskap, og om den har karakter av mishandling.

§ 253 Tvangsekteskap

Den som ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press tvinger noen til å inngå ekteskap, straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 254 Frihetsberøvelse

Den som ved innesperring, bortføring eller på annen måte rettsstridig fratrar noen friheten, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 255 Grov frihetsberøvelse

Grov frihetsberøvelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om frihetsberøvelsen er grov skal det særlig legges vekt på dens varighet, om den har voldt ualminnelige lidelser, død eller hatt betydelig skade på kropp eller helse til følge.

§ 256 Forbund om grov frihetsberøvelse

Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som nevnt i § 255 straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 257 Menneskehandel

Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd tvinger, utnytter eller forleder en person til

- prostitusjon eller andre seksuelle ytelser,
- arbeid eller tjenester, herunder tigging,
- krigstjeneste i fremmed land, eller
- å samtykke i fjerning av et av vedkommendes indre organer,

straffes for menneskehandel med fengsel inntil 6 år.

På samme måte straffes den som

- legger forholdene til rette for slik tvang, utnyttel-

se eller forledelse som nevnt i første ledd ved å anskaffe, transportere eller motta personen,

- på annen måte medvirker til tvangen, utnyttelsen eller forledelsen, eller
- gir betaling eller annen fordel for å få samtykke til en slik handlemåte fra en person som har myndighet over den fornærmede, eller som mottar slik betaling eller fordel.

Den som begår en handling som nevnt i første eller annet ledd mot en person som er under 18 år, straffes uavhengig av om vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd er anvendt. Den som var uvitende om at fornærmede var under 18 år, straffes hvis han på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet.

§ 258 Grov menneskehandel

Grov menneskehandel straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den som ble utsatt for handlingen var under 18 år, om det ble brukt grov vold eller tvang og om handlingen har medført betydelig utbytte. Den som var uvitende om at fornærmede var under 18 år, straffes hvis han på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet.

§ 259 Slaveri

Den som bringer en annen inn i slaveri, straffes med fengsel inntil 21 år. På samme måte straffes den som driver med slavehandel eller transport av slaver eller personer bestemt for slavehandel.

§ 260 Forbund om slaveri

Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som nevnt i § 259, straffes med fengsel inntil 10 år.

§ 261 Omsorgsunndragelse

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en umyndig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den umyndige boende fast hos seg, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som urettmessig unndrar den umyndige fra noen som har fått omsorgen etter vedtak om omsorgsovertakelse.

Grov omsorgsunndragelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om omsorgsunndragelsen er grov skal det særlig legges vekt på hvilken belastning den har påført barnet.

§ 262 Brudd på ekteskapsloven

Den som inngår et ekteskap til tross for at han allerede er gift, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Den som inngår ekteskap med noen som er under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år. Den som var uvitende om at fornærmede var under 16 år, kan likevel straffes hvis han på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet.

Straff kan bortfalle dersom ektefellene er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 263 *Trusler*

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 264 *Grove trusler*

Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap, og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

§ 265 *Særskilt vern for enkelte yrkesgrupper*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved trusler søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særlig utsatt yrkesgruppe.

Som særskilt utsatt yrkesgruppe forstås

- helsepersonell som yter medisinsk begrunnet hjelp,
- personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller ferge, og
- personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

Den som hindrer yrkesutøvelsen til en person som nevnt i annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Med bot straffes den som ved skjellsord eller annen grovt krenkende ordbruk eller atferd forulemper en person som nevnt i annet ledd under dennes yrkesutøvelse.

§ 266 *Hensynsløs atferd*

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 267 *Krenkelse av privatlivets fred*

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand el-

ler distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.

§ 268 *Uberettiget adgang eller opphold*

Den som uberettiget skaffer seg adgang til en annens hus eller et annet sted som ikke er fritt tilgjengelig, eller som uberettiget forblir på et slikt sted, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Den som uberettiget oppholder seg på fremmed grunn til tross for oppfordring om å forlate stedet, straffes med bot.

§ 269 *Redaktørens ansvar for innholdet i trykt skrift eller kringkastingssending*

Den som treffer avgjørelse om innholdet i et trykt skrift eller en kringkastingssending, er strafferettslig ansvarlig dersom det der offentliggjøres noe som ville ha pådratt redaktøren ansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent til innholdet.

Straffen etter første ledd er bot eller fengsel inntil 6 måneder. Det kan ikke idømmes strengere straff enn etter den lovbestemmelse som ville ha vært anvendelig om den ansvarlige hadde kjent til innholdet.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som godtgjør at det ikke kan legges ham noe til last med hensyn til kontroll med innholdet eller tilsyn eller rettleiding eller instruks for hans stedfortreder, medarbeidere eller underordnede.

Medvirkning straffes ikke.

§ 270 *Andre forpliktelser ved utgivelse av trykt skrift*

Den som står for trykkingen av et skrift, og som unnlater å oppgi foretaksnavn og trykkested, straffes med bot. På samme måte straffes en trykker som gir uriktig informasjon som nevnt i første punktum. Straff kommer ikke til anvendelse ved trykking av stemmesedler, prisangivelser, formularer og lignende.

Er det i et blad eller tidsskrift ikke angitt hvem som er redaktør, straffes redaktøren og utgiveren med bot. På samme måte straffes redaktøren og utgiveren dersom feil person er oppgitt å være redaktør. Den som har samtykket i uriktig å oppgis som redaktør, straffes med bot.

Den som er redaktør for et blad eller tidsskrift, og som ikke inntar en imøtegåelse av en anførsel som der er fremsatt i første eller annet nummer av bladet, på like iøynefallende sted som det imøtegatte, straffes med bot. Redaktøren kan også ilegges løpende mulkt frem til imøtegåelsen trykkes. Kravet om imøtegåelse må fremsettes av den som anførlene direkte

angår senest innen ett år etter utgivelsen, begrense seg til anførsler av faktisk art og ikke inneholde noe straffbart.

Med redaktør forstås den som treffer avgjørelse om innholdet i et trykt skrift.

Medvirkning straffes ikke.

Kapittel 25. Voldslovbrudd mv.

§ 271 Kroppskrenkelse

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som over vold mot en annen person eller på annen måte krenker ham fysisk.

En kroppskrenkelse kan gjøres straffri dersom

- den er gjengjeldt med en kroppskrenkelse eller kroppsskade, eller
- den gjengjelder en forutgående kroppskrenkelse, kroppsskade eller særlig provoserende ytring.

§ 272 Grov kroppskrenkelse

Grov kroppskrenkelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om kroppskrenkelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

- har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- er begått mot en forsvarsløs person,
- har karakter av mishandling,
- er begått av flere i fellesskap, eller
- er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

§ 271 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.

§ 273 Kroppsskade

Med fengsel inntil 6 år straffes den som skader en annens kropp eller helse, gjør en annen fysisk maktesløs eller fremkaller bevisstløshet eller liknende tilstand hos en annen.

§ 274 Grov kroppsskade

Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

- har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- er begått mot en forsvarsløs person,
- har karakter av mishandling,
- er begått av flere i fellesskap, eller
- er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale

eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

Den som volder betydelig skade på en annens kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år.

§ 275 Drap

Den som dreper en annen, straffes med fengsel fra 8 inntil 21 år.

§ 276 Samtykke fra den fornærmede

Straff etter §§ 271, 272, 273 og 274 første ledd kommer ikke til anvendelse når den handlingen er rettet mot, har samtykket.

Dersom noen med eget samtykke er drept eller påført betydelig skade på kropp eller helse, kan straffen for gjerningspersonen settes under minstestrafen eller til en mildere straffart enn den som følger av §§ 275 eller 274 annet ledd.

§ 277 Medvirkning til selvmord og til selvpåført betydelig skade på kropp eller helse

Den som medvirker til at noen påfører seg selv betydelig skade på kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år, jf. § 274 annet ledd.

Den som medvirker til at noen tar sitt eget liv, straffes med fengsel fra 8 inntil 21 år, jf. § 275.

Straffen etter første og annet ledd kan, dersom særlige grunner gjør seg gjeldende, likevel settes under minstestrafen eller til en mildere straffart enn det som følger av § 274 annet ledd og § 275.

Straff kommer ikke til anvendelse når døden eller betydelig skade på kropp eller helse ikke er inntrådt.

§ 278 Medlidenhetsdrap

Dersom noen av medlidenhet dreper en person som er dødssyk, eller som av andre grunner er nær ved å dø, kan straffen settes under minstestrafen eller til en mildere straffart enn det som følger av § 275.

§ 279 Forbund om drap eller å volde betydelig skade på kropp og helse

Med fengsel inntil 10 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå et lovbrudd som nevnt i § 274 annet ledd eller § 275.

§ 280 Uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse

Med fengsel inntil 3 år straffes den som uaktsomt volder betydelig skade på en annens kropp eller helse.

§ 281 Uaktsom forvoldelse av død

Med fengsel inntil 6 år straffes den som uaktsomt forvolder en annens død.

§ 282 *Mishandling i nære relasjoner*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler

- sin ektefelle,
- sin ektefelles slektning i rett nedstigende linje,
- sin slektning i rett oppstigende linje,
- noen i sin husstand, eller
- noen i sin omsorg.

§ 283 *Grov mishandling i nære relasjoner*

Grov mishandling i nære relasjoner straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død, og for øvrig

- dens varighet,
- om den er utført på en særlig smertefull måte, eller har hatt til følge betydelig smerte, eller
- om den er begått mot en forsvarsløs person.

§ 284 *Kjønnslemlestelse*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnslemlestelse straffes på samme måte.

Samtykke fritar ikke for straff.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, som ved anmeldelse eller på annen måte unnlater å søke å avverge en kjønnslemlestelse. Tilsvarende gjelder for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Unnlatelsen er ikke straffbar hvis kjønnslemlestelsen ikke kommer til fullbyrdelse eller til straffbart forsøk.

§ 285 *Grov kjønnslemlestelse*

Grov kjønnslemlestelse straffes med fengsel inntil 15 år.

Ved avgjørelsen av om kjønnslemlestelsen er grov skal det særlig legges vekt på om inngrepet har hatt til følge

- sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet, jf. § 274,
- en uhelbredelig lyte, feil eller skade, eller
- død eller betydelig skade på kropp eller helse.

§ 286 *Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper*

Den som ved vold søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særskilt utsatt yrkesgruppe, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Med særskilt utsatt yrkesgruppe forstås

- helsepersonell som yter medisinsk begrunnet helsehjelp,
- personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller ferge, og
- personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

§ 287 *Forsømmelse av hjelpeplikt*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som unnlater

- etter evne å hjelpe en person som er i åpenbar fare for å miste livet eller bli påført betydelig skade på kropp eller helse, eller
- ved anmeldelse eller på annen måte etter evne å avverge brann, oversvømmelse, sprengning eller lignende ulykke som medfører fare for menneskeliv eller betydelig skade på kropp og helse.

Brudd på hjelpeplikten etter første ledd straffes ikke når plikten ikke kunne oppfylles uten å utsette seg selv eller andre for særlig fare eller oppofrelse.

§ 288 *Hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.*

Med fengsel inntil 3 år straffes den som hensetter en annen i hjelpeløs tilstand med fare for liv, kropp eller helse. På samme måte straffes den som unnlater å gi hjelp til noen i hjelpeløs tilstand som vedkommende har en plikt til å dra omsorg for.

Kapittel 26. Seksuallovbrudd

§ 291 *Voldtekt*

Med fengsel inntil 10 år straffes den som

- skaffer seg seksuell omgang ved vold eller truende atferd,
- har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller
- ved vold eller truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

§ 292 *Minstestraft for voldtekt til samleie mv.*

Straffen er fengsel fra 3 inntil 15 år dersom voldtekten som nevnt i § 291 omfatter:

- innføring av penis i skjede- eller endetarmsåpning,
- innføring av penis i fornærmedes munn, eller
- innføring av gjenstand i skjede- eller endetarmsåpning, eller
- dersom lovbrøyteren har fremkalt en tilstand som

nevnt i § 291 bokstav b for å oppnå seksuell omgang.

§ 293 Grov voldtekt

Grov voldtekt straffes med fengsel inntil 21 år. Det samme gjelder dersom den skyldige tidligere er straffet for handlinger som nevnt i §§ 291 eller 299.

Ved avgjørelsen av om voldtekten er grov skal det særlig legges vekt på om

- den er begått av flere i fellesskap,
- den er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte, eller
- den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse. Seksuelt overførbart sykdom regnes alltid som betydelig skade på kropp eller helse etter denne paragrafen.

§ 294 Grovt uaktsom voldtekt

Grovt uaktsom voldtekt straffes med fengsel inntil 6 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i § 293, er straffen fengsel inntil 10 år.

§ 295 Misbruk av overmaktsforhold og lignende

Med fengsel inntil 6 år straffes den som skaffer seg eller en annen seksuell omgang, eller får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv ved

- misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller til-litsforhold, eller
- å utnytte noens psykiske lidelse eller psykiske ut-viklingshemming dersom forholdet ikke rammes av § 291, eller
- å utnytte en person under 18 år i en særlig sårbar livssituasjon.

§ 296 Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

- har seksuell omgang med noen som er innsatt el-ler plassert i anstalt eller institusjon under krimi-nalomsorgen eller politiet eller i institusjon under barnevernet, og som der står under vedkommen-des myndighet eller oppsikt,
- får noen som han står i et forhold til som nevnt i bokstav a til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv,
- skaffer en annen seksuell omgang med noen som han står i et forhold til som nevnt i bokstav a.

§ 297 Seksuell handling uten samtykke

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som foretar seksuell handling med noen som ikke har samtykket i det.

§ 298 Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

- på offentlig sted, eller
- i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket i det.

§ 299 Voldtekt av barn under 14 år

Med fengsel inntil 10 år straffes den som

- har seksuell omgang med barn under 14 år,
- får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, eller
- foretar kvalifisert seksuell handling med barn un-der 14 år.

§ 300 Minstestraft for voldtekt til samleie av barn under 14 år

Straffen er fengsel fra 3 inntil 15 år dersom voldtekten som nevnt i § 299 omfattet:

- innføring av penis i skjede- eller endetarmsåp-ning,
- innføring av penis i fornærmedes munn,
- innføring av gjenstander i skjede- eller ende-tarmsåpning, eller
- innføring av penis inn i og mellom de store og små kjønnslepper.

§ 301 Grov voldtekt av barn under 14 år

Grov voldtekt av barn under 14 år straffes med fengsel inntil 21 år. Det samme gjelder dersom den skyldige tidligere er straffet for handlinger som nevnt i §§ 291 eller 299.

Ved avgjørelsen av om voldtekten er grov skal det særlig legges vekt på

- om den er begått av flere i fellesskap,
- om den er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,
- den fornærmedes alder på handlingstidspunktet,
- om det har skjedd gjentatte overgrep, eller
- om den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse. Seksuelt overførbart sykdom regnes alltid som betydelig skade på kropp eller helse etter denne paragrafen.

§ 302 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år

Den som har seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, straffes med fengsel inntil 6 år, hvis ikke forholdet også rammes av andre bestemmelser. På samme måte straffes den som får et barn mellom 14 og 16 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

§ 303 *Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år*

Grov overtredelse av § 302 straffes med fengsel inntil 15 år. Det samme gjelder dersom den skyldige tidligere er straffet for handlinger som nevnt i §§ 291, 299 eller 302.

Ved avgjørelsen av om overtredelsen av § 302 er grov skal det særlig legges vekt på om

- a) handlingen er begått av flere i fellesskap,
- b) handlingen er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte, eller
- c) den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse. Seksuelt overførbart sykdom regnes alltid som betydelig skade på kropp eller helse etter denne paragrafen.

§ 304 *Seksuell handling med barn under 16 år*

Den som foretar seksuell handling med barn under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år, hvis forholdet ikke rammes av § 299.

§ 305 *Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

- a) i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år.
- b) tvinger eller forleder et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd, med mindre forholdet rammes av strengere bestemmelser.

§ 306 *Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som har avtalt et møte med et barn under 16 år, og som med forsett om å begå en handling med barnet som nevnt i §§ 299–304, § 305 bokstav b eller § 311 første ledd bokstav a, har kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas.

§ 307 *Krav til aktsomhet om barnets alder*

For bestemmelsene i §§ 299–306 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet. For bestemmelsene i § 295 bokstav c og §§ 309 og 310 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte kan klandres for sin uvitenhet.

§ 308 *Mulighet for straffbortfall*

Straff etter bestemmelsene i §§ 299–304, § 305 bokstav b annet alternativ og § 306 kan falle bort eller settes under minstestrafen i § 300 dersom de involverte er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 309 *Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige*

Med fengsel inntil 2 år straffes den som

- a) skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling med en person under 18 år ved å yte eller avtale vederlag,
- b) oppnår seksuell omgang eller handling med en person under 18 år ved at slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller
- c) på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får en person under 18 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Er den seksuelle omgang eller handling skjedd på en særlig krenkende måte, uten at forholdet straffes etter strengere bestemmelser, er straffen fengsel inntil 3 år.

§ 310 *Fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn*

Med fengsel inntil 3 år straffes den som overværer en fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn. Med barn menes person under 18 år.

§ 311 *Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- a) produserer fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn,
- b) utgir, tilbyr, selger, overlater til en annen, gjør tilgjengelig eller på annen måte søker å utbre fremstillinger som nevnt i bokstav a,
- c) anskaffer, innfører eller besitter fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller forsettlig skaffer seg tilgang til slikt materiale,
- d) holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling av fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller
- e) forleder noen under 18 år til å la seg avbilde som ledd i kommersiell fremstilling av rørlige eller urørlige bilder med seksuelt innhold.

Med barn menes i denne paragrafen personer som er eller fremstår som under 18 år.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.

Straffen kan falle bort for den som tar og besitter et bilde av en person mellom 16 og 18 år, dersom denne har gitt sitt samtykke og de to er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

Bestemmelsen rammer ikke fremstillinger som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål. Bestemmel-

sen gjelder heller ikke for film eller videogram som Medietilsynet ved forhåndskontroll har godkjent til ervervsmessig fremvisning eller omsetning.

§ 312 *Incest*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som har seksuell omgang med slektning i nedstigende linje eller får vedkommende til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv. Som slektning i nedstigende linje regnes biologiske og adopterte etterkommere.

§ 313 *Søskenincest*

Med fengsel inntil 1 år straffes den som har seksuell omgang med bror eller søster eller får vedkommende til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

§ 314 *Seksuell omgang mellom andre nærstående*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

- har seksuell omgang med fosterbarn eller stebarn, eller en person under 18 år som står under hans omsorg, myndighet eller oppsikt, eller
- får en person nevnt i bokstav a til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

§ 315 *Hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon*

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som

- fremmer andres prostitusjon, eller
- leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte.

Den som i offentlig kunngjøring utvetydig tilbyr, formidler eller etterspør prostitusjon straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Med prostitusjon menes i denne paragraf at en person mottar vederlag for å ha seksuell omgang eller foreta seksuell handling med en annen eller for å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

§ 316 *Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler straffes den som

- skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling ved å yte eller avtale vederlag,
- oppnår seksuell omgang eller handling ved at slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller
- på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Er den seksuelle omgang eller handling skjedd på en særlig krenkende måte, uten at forholdet straffes

etter strengere bestemmelser, er straffen bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 317 *Pornografi*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi,
- innfører pornografi med sikte på utbredelse,
- overlater pornografi til personer under 18 år, eller
- holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold.

Med pornografi menes i denne paragrafen kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av lik, dyr, vold og tvang. Som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.

Paragrafen gjelder ikke for film eller videogram som Medietilsynet ved forhåndskontroll har godkjent til ervervsmessig fremvisning eller omsetning.

§ 318 *Utstillingsforbud*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsøyemed stiller ut bilder av eksplisitt seksualisert karakter, herunder bilder av kjønnsorganer, på en lett synlig måte på

- offentlig sted,
- et sted som lett kan iakttas fra offentlig sted, eller
- utsalgssted.

Bokstav c gjelder ikke for spesialforretninger.

Den som uaktsomt foretar slik handling som nevnt i første ledd, straffes med bot.

Straffansvaret omfatter ikke ekspeditør, betjent eller annen lignende underordnet når overtredelsen vesentlig har vært foranlediget av dennes avhengige stilling til den ervervsdrivende.

§ 319 *Plikt til å vurdere rettighetstap*

Når noen kjennes skyldig i en straffbar handling etter §§ 299, 302, 304 eller 305, skal retten vurdere om rettighetstap etter § 56 skal idømmes.

§ 320 *Forholdet til erstatningsansvar for ærekrenkelser*

Den som beskylder noen for å ha overtrådt bestemmelser i dette kapitlet kan ikke gjøres rettslig an-

svarlig for beskyldningen etter skadeserstatningsloven § 3-6 a dersom beskyldningene er fremsatt

- a) i en anmeldelse, eller
- b) av den som hevder å være fornærmet i en fortrolig samtale med en person som det er naturlig å betro seg til, for å bearbeide konsekvensene av handlingen.

Anmelderen eller den som hevder å være fornærmet, kan likevel gjøres rettslig ansvarlig dersom det var grovt uaktsomt å legge til grunn at opplysningene var sanne.

Kapittel 27. Vinningslovbrudd og liknende krenkelser av eiendomsretten

§ 321 Tyveri

For tyveri straffes den som tar en gjenstand som tilhører en annen, med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å selge, forbruke eller på annen måte tilegne seg den.

Straffen for tyveri er bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 322 Grovt tyveri

Grovt tyveri straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tyveriet er grovt skal det særlig legges vekt på om

- a) det gjaldt en betydelig verdi,
- b) gjerningspersonen har tatt seg inn i bolig eller fritidshus,
- c) det har et profesjonelt preg, eller
- d) det av andre grunner er av en særlig farlig eller samfunnsskadelig art.

§ 323 Mindre tyveri

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i tyveri når straffskylden er liten fordi det gjelder en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.

Tilegnelse av naturprodukter, herunder stein, kvister, vekster mv., av liten eller ingen økonomisk verdi under utøvelse av lovlig allemannsrett, straffes likevel ikke.

§ 324 Underslag

For underslag straffes den som med forsett om en uberettiget vinning for seg selv eller andre rettsstridig

- a) selger, forbruker eller på annen måte tilegner seg en løsøre gjenstand eller pengefordring som han besitter, men som tilhører en annen, eller
- b) forfører over penger han har innfordret for en annen, eller som på annen måte er betrodd ham.

En handling som går inn under §§ 385 eller 386, straffes ikke etter paragrafen her.

Straffen for underslag er bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 325 Grovt underslag

Grovt underslag straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om underslaget er grovt skal det særlig legges vekt på om

- a) verdien av det underslåtte er betydelig,
- b) underslaget har pågått over lengre tid,
- c) det er begått ved brudd på en særlig tillit som følger med en stilling, et verv eller oppdrag, eller
- d) det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon.

§ 326 Mindre underslag

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i underslag når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og omstendighetene for øvrig tilsier det.

§ 327 Ran

For ran straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning over vold mot en person, setter ham ute av stand til forsvar eller ved trusler fremkaller alvorlig frykt for vold mot noen, og derved

- a) bemektiger seg en gjenstand som tilhører en annen, eller
- b) tvinger noen til å handle slik at det medfører tap eller fare for tap for ham eller den han handler for.

Straffen for ran er fengsel inntil 6 år.

§ 328 Grovt ran

Grovt ran straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om ranet er grovt skal det særlig legges vekt på om

- a) det er brukt grov vold,
- b) det er truet med skytevåpen eller annet særlig farlig redskap,
- c) ranet er nøye planlagt, foretatt overfor en forsvarsløs person, eller
- d) det gjaldt en betydelig verdi.

Straffen for grovt ran er fengsel inntil 21 år dersom ranet har hatt til følge død eller betydelig skade på kropp eller helse, og lovbrøteren har utvist uaktsomhet med hensyn til følgen eller kunne ha innsett muligheten for den.

§ 329 Forbund om ran

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå ran.

§ 330 Utpressing

For utpressing straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning tvinger noen til å handle slik at det medfører tap eller fare for tap for ham eller den han handler for, ved

- a) annen ulovlig atferd enn den som rammes av § 327 første ledd, eller
 - b) utilbørlig å true med anklage eller anmeldelse for noe straffbart, eller med å sette frem en skadelig opplysning.
- Straffen for utpressing er bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 331 *Grov utpressing*

Grov utpressing straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om utpressingen er grov skal det særlig legges vekt på om den

- a) gjaldt en betydelig verdi,
- b) var nøye planlagt,
- c) var foretatt overfor en forsvarsløs person,
- d) har medført særlig store påkjenninger,
- e) har pågått over lengre tid, eller
- f) av andre grunner er av en særlig farlig eller samfunnsskadelig art.

§ 332 *Heleri*

For heleri straffes den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling. Likestilt med utbytte er en gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor det. Heleri straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av utilregnelighet, jf. § 20.

Første ledd anvendes ikke på den som mottar utbyttet til vanlig underhold av seg eller andre fra en som plikter å yte slikt underhold, eller den som mottar utbytte som normalt vederlag for vanlige forbruksvarer, bruksting eller tjenester.

Straffen for heleri er bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 333 *Grovt heleri*

Grovt heleri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om heleriet er grovt skal det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, om fordelen gjerningspersonen har skaffet seg er betydelig, og om den skyldige har drevet heleri regelmessig. Gjelder heleriet utbytte av narkotikalovbrudd, skal det også legges vekt på arten og mengden av det stoffet utbyttet knytter seg til.

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertrødelse, er straffen fengsel inntil 15 år.

§ 334 *Mindre heleri*

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i heleri når straffskylden er liten fordi handlingen som utbyttet stammer fra, størrelsen på utbyttet eller omstendighetene for øvrig tilsier det.

§ 335 *Uaktsomt heleri*

Uaktsomt heleri som nevnt i §§ 332 og 333 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 336 *Forbund om heleri*

Den som inngår forbund med noen om å begå heleri som nevnt i § 332, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 337 *Hvitvasking*

For hvitvasking straffes den som

- a) yter bistand til å sikre utbyttet av en straffbar handling for en annen ved for eksempel å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller investere det, eller
- b) gjennom konvertering eller overføring av formuesgoder eller på annen måte skjuler eller tilslører hvor utbyttet av en straffbar handling han selv har begått, befinner seg, stammer fra, hvem som har rådigheten over det, dets bevegelser, eller rettigheter som er knyttet til det.

Likestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer i stedet for det.

Hvitvasking straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av utilregnelighet, jf. § 20.

Straffen for hvitvasking er bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 338 *Grov hvitvasking*

Grov hvitvasking straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om hvitvaskingen er grov skal det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, om utbyttet hvitvaskeren har hatt befattning med er av betydelig verdi, og om lovbrøteren har drevet hvitvasking regelmessig. Gjelder det utbytte av narkotikalovbrudd, skal det også legges vekt på art og mengde av det stoffet utbyttet knytter seg til.

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertrødelse, er straffen fengsel inntil 15 år.

§ 339 *Mindre hvitvasking*

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i hvitvasking når straffskylden er liten fordi handlingen som utbyttet stammer fra, verdien av det utbyttet hvitvaskeren har hatt befattning med og omstendighetene for øvrig tilsier det.

§ 340 *Uaktsom hvitvasking*

Uaktsom hvitvasking som nevnt i §§ 337 og 338 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 341 *Forbund om hvitvasking*

Den som inngår forbund med noen om å begå hvitvasking som nevnt i § 337 eller § 338, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 342 *Brukstyveri av motorvogn mv.*

For brukstyveri av motorvogn straffes den som uten å ha rett til det tar en motorvogn og bruker eller forføyer over den. Den som tilhører husstanden til eller er i tjeneste hos den som har rett til bilen, straffes likevel ikke for slikt brukstyveri.

Med motorvogn menes kjøretøy som blir drevet frem med motor.

Straffen for brukstyveri av motorvogn er bot eller fengsel inntil 2 år.

På samme måte straffes brukstyveri av fartøy som har motor til fremdrift, og av luftfartøy.

§ 343 *Ulovlig bruk av løsøre mv.*

Med bot straffes den som ulovlig bruker eller forføyer over en løsøregjenstand som tilhører en annen, slik at den berettigede påføres tap eller ulempe.

§ 344 *Grov ulovlig bruk av løsøre*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig bruker eller forføyer over en løsøregjenstand som tilhører en annen, og ved det skaffer seg eller andre en betydelig vinning eller påfører den berettigede et betydelig tap.

§ 345 *Besittelseskrenkelse*

Den som utettmessig setter seg eller andre i besittelse av en løsøregjenstand, straffes med bot.

§ 346 *Ulovlig bruk mv. av fast eiendom*

Med bot straffes den som bruker eller rår over fast eiendom i strid med rettighetene til eieren eller en annen som rettmessig rår over eiendommen, slik at den berettigede påføres tap eller ulempe, eller i strid med dennes uttrykkelige forbud.

Straff etter første ledd anvendes likevel ikke på den som er part i en avtale med den berettigede om bruken av eller rådigheten over eiendommen.

Kapittel 28. Skadeverk og fremkalling av fare for allmennheten

§ 351 *Skadeverk*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som skader, ødelegger, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen.

For skadeverk straffes også den som uberettiget endrer, gjør tilføyelser til, ødelegger, sletter eller skjuler andres data.

§ 352 *Grovt skadeverk*

Grovt skadeverk straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt skal det særlig legges vekt på

- a) skadeverkets art og objekt, for eksempel om det er rettet mot gjenstander til alminnelig nytte eller pryde, eller som har historisk, nasjonal eller religiøs verdi,
- b) om skaden er av et stort omfang,
- c) om det var motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, og
- d) om det er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Skadeverk som innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi, eller som innebærer en svært omfattende ødeleggelse av eiendom, regnes som særlig grovt skadeverk. Det samme gjelder skadeverk som har til følge slik ødeleggelse, tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse, eller nærliggende fare for slike følger. Særlig grovt skadeverk straffes med fengsel inntil 15 år.

Skadeverk som nevnt i første ledd og som er forøvd ved grov uaktsomhet, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Grovt uaktsomt skadeverk som nevnt i annet ledd straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 353 *Mindre skadeverk*

Mindre skadeverk straffes med bot. Ved avgjørelsen av om skadeverket er mindre, skal det særlig legges vekt på dets art og objekt, skadeomfanget og hvilke følger det har hatt eller lovbrøteren burde ha skjønt at det kunne ha fått.

For mindre skadeverk straffes også den som tilsmusser en gjenstand som tilhører en annen.

§ 354 *Forledelse til formuestap*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som ved å fremkalle eller styrke en villfarelse forleder noen til å gjøre eller unnlate noe som fører til formuestap for noen.

§ 355 *Fremkalling av fare for allmennheten*

Med fengsel fra 2 år inntil 21 år straffes den som forårsaker brann, oversvømmelse, sprengning, sammenstyrting, sjøskade, jernbaneulykke, luftfartsulykke eller lignende ulykke, som lett kan medføre tap av menneskeliv.

§ 356 *Uaktsom fremkalling av fare for allmennheten*

Uaktsom fremkalling av fare for allmennheten straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

§ 357 *Forbund om fremkalling av fare for allmennheten*

Den som inngår forbund om å begå en handling som nevnt i § 355, straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 358 *Straff for å hindre forebygging av allmennfarlig ulykke eller avverging av følgene av den*

Den som ved å skade eller fjerne redskaper eller på annen måte søker å hindre noen i å forebygge eller avverge en ulykke som nevnt i § 355 eller følgene av den, straffes med fengsel inntil 6 år.

Kapittel 29. Vern av tilliten til penger og visse dokumenter

§ 361 *Dokumentfalsk*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

- ettergjør eller forfalsker et dokument, eller anskaffer et ettergjort eller forfalsket dokument med forsett om bruke det eller la det fremstå som ekte eller uforfalsket,
- rettsstridig bruker et dokument som nevnt i bokstav a og lar det fremstå som ekte eller uforfalsket, eller
- utsteder et dokument og uriktig tillegger seg en stilling som er av vesentlig betydning for dokumentets bevisverdi, og lar dokumentet fremstå som riktig.

Med dokument menes i dette kapittel en informasjonsbærer som gjelder et rettsforhold eller ellers eger seg som bevis for et rettsforhold.

§ 362 *Mindre dokumentfalsk*

Når straffverdigheten er liten, straffes dokumentfalsk med bot. Ved denne avgjørelsen skal det særlig legges vekt på

- hvilken verdi handlingen gjelder,
- om den har hatt til følge skade eller uleilighet for noen,
- i hvilken utstrekning den er resultat av planlegging.

§ 363 *Dokumentødeleggelse mv.*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget ødelegger eller unndrar et dokument eller en del av det.

§ 364 *Borttaking av grensemerke mv.*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som uberettiget

- fjerner, flytter eller ødelegger grensemerke eller merke for grunneiendom eller grunnrettighet, eller
- setter opp slike falske merker.

§ 365 *Uriktig erklæring bestemt til bruk som bevis*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

- i et dokument utstedt som ledd i forvaltningens virksomhet, i rettspleie eller i en helseattest gir en uriktig erklæring som er bestemt til å brukes som bevis,
- bruker som riktig en slik erklæring, eller
- forsettlig eller grovt uaktsomt utferdiger uriktig dokument som er egnet som bevis for å oppnå skatte- eller avgiftsmessige fordeler.

Adgangen til å reise straffesak eller avsi straffedom etter første ledd bokstav c faller bort etter 10 år.

§ 366 *Misbruk av identifikasjonsbevis*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som overlater et vitnemål, pass eller liknende identifikasjonsbevis som er utferdiget til ham, til en annen, selv om han vet eller bør forstå at det vil bli brukt ulovlig.

§ 367 *Pengefalsk*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forfalsker eller ettergjør penger eller innfører, anskaffer eller mottar slike penger med forsett om utgivelse.

På samme måte straffes den som utgir forfalskede eller ettergjorte penger som ekte eller uforfalsket. Den som uaktsomt medvirker til slik utgivelse, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 368 *Grov pengefalsk*

Grov pengefalsk straffes med bot eller fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om pengefalsken er grov skal det særlig legges vekt på om den gjelder et betydelig beløp, og om den er systematisk utført.

§ 369 *Forberedelse til pengefalsk*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som til forberedelse av pengefalsk fremstiller eller skaffer til veie utstyr og annet som er bestemt for forfalsking av penger.

Kapittel 30. Bedrageri, skattesvik og liknende økonomisk kriminalitet

§ 371 *Bedrageri*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning

- fremkaller, styrker eller utnytter en villfarelse og derved rettsstridig forleder noen til å gjøre eller unnlate noe som volder tap eller fare for tap for noen, eller
- bruker uriktig eller ufullstendig opplysning, endrer data eller datasystem, disponerer over et kre-

dittkort eller debetkort som tilhører en annen, eller på annen måte uberettiget påvirker resultatet av en automatisert databehandling, og derved volder tap eller fare for tap for noen.

§ 372 Grovt bedrageri

Grovt bedrageri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om bedrageriet er grovt skal det særlig legges vekt på om

- det har hatt til følge en betydelig økonomisk skade,
- det er voldt velferdstap eller fare for liv eller helse,
- det er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
- det er begått av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg,
- lovbryteren har foregitt eller misbrukt stilling, verv eller oppdrag,
- det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon, eller
- lovbryteren har forledet allmennheten eller en større krets av personer.

§ 373 Mindre bedrageri

Bedrageri straffes med bot når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.

§ 374 Grovt uaktsomt bedrageri

Grovt uaktsomt bedrageri straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Dersom et grovt uaktsomt bedrageri må anses som grovt, jf. § 372 annet punktum, kan fengsel inntil 2 år anvendes.

§ 375 Forsikringsbedrageri

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

- ved inngåelsen av en forsikringsavtale fortier eller gir uriktig opplysning om en omstendighet som er av betydning for forsikringsgiveren, eller utviser grov uaktsomhet med hensyn til denne betydningen, eller
- i den hensikt å få utbetalt en forsikringssum til seg eller andre, skader eller ødelegger en forsikret gjenstand eller på annen måte fremkaller et forsikringstilfelle.

På samme måte straffes den som med forsett om å få utbetalt en forsikringssum til seg eller andre

- uriktig oppgir eller gir det utseendet av at et forsikringstilfelle er inntrådt,
- gir en skadeoppgave som står i påtakelig misforhold til skaden, eller på annen måte gir uriktig eller ufullstendig opplysning, eller
- oppgir til erstatning en gjenstand som ikke er forsikret, ikke er til eller ikke er skadet.

§ 376 Grovt forsikringsbedrageri

Grovt forsikringsbedrageri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om forsikringsbedrageriet er grovt skal det særlig legges vekt på om det

- har hatt til følge en betydelig økonomisk skade,
- har voldt fare for liv eller helse,
- er begått ved flere anledninger eller over lengre tid, eller
- er begått av flere i fellesskap eller har et planlagt eller organisert preg.

§ 377 Bedrageriliknende handlinger

Med bot straffes den som uten å oppgi navn og adresse forlater et overnattingssted, serveringssted eller annet sted der en ytelse er mottatt, uten å betale på stedet som forutsatt. Straff etter paragrafen her kommer ikke til anvendelse dersom forholdet går inn under § 373.

§ 378 Skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han forstår eller bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler.

§ 379 Grovt skattesvik

Grovt skattesvik straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt skal det særlig legges vekt på om det

- har ledet til eller kunne ha ledet til unndragelse av et betydelig beløp,
- er utført på en måte som i særlig grad har gjort det vanskelig å oppdage,
- er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
- er begått av flere i fellesskap eller har et planmessig eller organisert preg,
- er utført ved å misbruke stilling eller tillitsforhold, eller
- foreligger medvirkning under utøvelse av næring.

Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt kan flere overtredelser ses i sammenheng.

Denne paragrafen kommer til anvendelse også om det foreligger uvitenhet med hensyn til de momenter som gjør handlingen grov, når uvitenheten er grovt uaktsom.

§ 380 Grovt uaktsomt skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt uaktsomt gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler. Dersom et grovt uaktsomt

skattesvik må anses som grovt, jf. § 379 første ledd, kan fengsel inntil 6 år anvendes.

§ 381 *Foreldelse av skattesvik*

Fristen for foreldelse av straffansvar etter §§ 378 til 380 er 10 år.

§ 382 *Villedende og uriktig selskapsinformasjon*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som i oppfordring til å delta i stiftelse eller utvidelse av aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller annet selskap med økonomisk formål, eller i oppfordring til å overta lån til slikt selskap, gir villedende eller uriktig opplysning av betydning for bedømmelsen av selskapet.

På samme måte som etter første ledd straffes tillitsmann eller funksjonær i selskap som nevnt, såfremt han offentliggjør villedende eller uriktig opplysning av betydning for bedømmelsen av selskapet, eller gir slik opplysning til en selskapsdeltaker eller selskapets fordringshaver, noen av dets organer eller til en offentlig myndighet. Likestilt med tillitsmann og funksjonær etter første punktum, er andre som på grunn av oppdrag for selskapet har kjennskap til dets forhold.

§ 383 *Grov villedende og uriktig selskapsinformasjon*

Grove overtredelser av § 382 straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om lovbruddet er grovt skal det særlig legges vekt på

- lovbruddets omfang,
- hvilke følger lovbruddet har hatt,
- om lovbruddet/handlingen retter seg mot allmennheten eller en større krets av personer,
- om lovbruddet er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
- om lovbruddet er begått av flere i fellesskap eller har et systematisk preg,
- om lovbrøyteren har foregitt eller misbrukt stilling, verv eller oppdrag, eller
- om det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon.

§ 384 *Grovt uaktsom villedende og uriktig selskapsinformasjon*

Grovt uaktsom villedende eller uriktig selskapsinformasjon straffes med bot eller fengsel inntil ett år. Er det grovt uaktsomme lovbruddet grovt, jf. § 383 annet punktum, kan fengsel inntil 2 år anvendes.

§ 385 *Svikaktig dobbeltsalg mv.*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som påfører eller utsetter den berettigede for tap ved å disponere over et

- formuesgode som en annen har fått, eller mot helt eller delvis betalt vederlag er tilsagt, eiendomsrett eller bruksrett til, eller
- gjeldsbrev som helt eller delvis er innfridd.

§ 386 *Krenkelse av sikkerhetsrett*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget disponerer over et formuesgode som han eier eller besitter, og som en annen har sikkerhet i, og ved det påfører eller utsetter den sikrede for tap.

§ 387 *Korrupsjon*

- Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som
- for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller
 - gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

§ 388 *Grov korrupsjon*

Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det særlig legges vekt på om handlingen

- er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag,
- om den har eller kunne ha hatt til følge betydelig økonomisk fordel,
- om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, og
- om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

§ 389 *Påvirkningshandel*

- Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som
- for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag, eller
 - gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

§ 390 *Økonomisk utroskap*

Den som handler mot en annens interesser som han styrer eller har tilsyn med, med forsett om å opp-

nå en uberettiget vinning for seg eller andre eller om å skade, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Straff for utroskap anvendes ikke på handling som faller inn under § 324, jf. § 325, eller § 387, jf. § 388.

§ 391 *Grov økonomisk utroskap*

Grov økonomisk utroskap straffes med fengsel inntil 6 år.

Ved avgjørelsen av om den økonomiske utroskapen er grov skal det særlig legges vekt på momentene som er nevnt i § 388 annet punktum.

§ 392 *Regnskapsovertredelse*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som overtrer bestemmelser om bokføring og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, årsregnskap, årsberetning eller regnskapsoppbevaring som er fastsatt i lov eller forskrift i medhold av lov.

§ 393 *Grov regnskapsovertredelse*

Grov regnskapsovertredelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om regnskapsovertredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om

- det er brukt uriktig eller villedende informasjon eller et uriktig dokument,
- den er begått over lang tid,
- den er begått av noen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling eller virksomhet,
- den har gitt betydelig økonomisk fordel,
- det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller
- den har gjort det vanskelig å kontrollere virksomheten.

§ 394 *Uaktsom regnskapsovertredelse*

Uaktsom regnskapsovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Kapittel 31. Kreditorvern

§ 401 *Uforsvarlige økonomiske disposisjoner*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt påfører fordringshaverne betydelig tap ved

- pengespill eller annen risikopreget aktivitet,
- annen lettsindig atferd,
- overdrevent forbruk, eller
- grovt uordentlig forretningsførsel.

§ 402 *Kreditorbegunstigelse*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt gir en for-

dringshaver oppgjør eller sikkerhet, når skyldneren er eller blir eller står i påtakelig fare for å bli insolvent og av den grunn forringer fordringshavernes dekningsutsikt i betydelig grad.

§ 403 *Hindring av dekning til en enkeltforfølgende kreditor*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som under en tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring forsettlig eller grovt uaktsomt foretar en handling som er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning for en eller flere fordringshavere.

§ 404 *Formuesforringelse ved insolvensfare*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som foretar en uforsvarlig handling som

- er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning for en eller flere fordringshavere, og
- gjør at skyldneren er, blir, eller står i påtakelig fare for å bli insolvent.

Det fritar ikke for straff at insolvens etter første ledd bokstav b ikke lar seg fastslå, dersom årsaken er at skyldneren forsettlig eller grovt uaktsomt har overtrådt regnskapsbestemmelser i lov eller forskrift.

§ 405 *Grov formuesforringelse*

Grov formuesforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om formuesforringelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den innebærer en betydelig svekkelse av fordringshavernes utsikt til å få dekning, om den var planlagt og om den gjaldt et betydelig beløp.

§ 406 *Grovt uaktsom formuesforringelse ved insolvens mv.*

Grovt uaktsom formuesforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 407 *Unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller oppbud*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en insolvent skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å begjære åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven eller konkurs, dersom

- unnlatelsen medfører at en disposisjon eller et utlegg ikke kan omstøtes, og dette forringer fordringshavernes dekningsutsikt betydelig, eller
- skyldnerens næringsvirksomhet klart går med tap, og skyldneren må innse at han ikke vil kunne gi fordringshaverne oppgjør innen rimelig tid.

Unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller konkurs er likevel straffri dersom skyldneren har opptrådt i forståelse med fordringshavere som representerer en vesentlig del av fordringsmassen med hensyn til beløp og antall.

§ 408 *Boforringelse under fellesforfølgning*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som under konkurs eller gjeldsforhandling etter loven

- a) opptrer på en måte som er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning eller utnyttelse for fordringshaverne, eller
- b) uriktig oppgir eller vedkjenner seg forpliktelser.

§ 409 *Grov boforringelse under fellesforfølgning*

Grov boforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om boforringelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den betydelig svekker fordringshavernes utsikt til å få dekning.

Grovt uaktsom boforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 410 *Straffansvar for andre enn skyldneren.* *Medvirkning*

Den som til fordel for eller på vegne av skyldneren foretar en handling som nevnt i §§ 401 til 409, straffes som der bestemt.

En fordringshaver som har medvirket til overtredelse av en bestemmelse i dette kapitlet ved å motta eller kreve oppfyllelse av skyldneren, straffes bare når fordringshaveren har brukt utilbørlige midler for å oppnå dette.

Nåværende § 401 blir § 411 som innleder tredje del og som skal lyde:

§ 411 *Ikraftsetting*

Ikraftsetting av straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 fastsettes ved lov. Fra tidspunktet for ikraftsetting oppheves straffeloven 22. mai 1902 nr. 10.

Kapittel 16 kan settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid som kapittel 16 settes i kraft, gjelder første del i straffeloven 2005 for bestemmelsene i kapittel 16. Alminnelig del i straffeloven 1902 gjelder ikke for kapittel 16. Fra den tid kapittel 16 tar til å gjelde, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Militær straffelov 22. mai 1902 nr. 13 § 107 oppheves.
2. Lov 13. desember 1946 nr. 14 om straff for utlandske krigsbrottsmenn oppheves.
3. I lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrøtere mv. skal § 9 annet punktum lyde:

Utlevering kan likevel skje dersom siktelsen, tiltalen eller domfellelsen gjelder folkemord, forbrytelse mot menneskeheten, og har en strafferamme på fengsel i 15 år eller mer.

Nåværende § 402 blir § 412 og skal lyde:

§ 412 *Endringer i andre lover*

Med virkning fra den tid hele straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 settes i kraft, gjøres følgende endringer i annen lovgivning:

1. I lov 2. oktober 1751 Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen) skal § 19 siste punktum lyde:

For hver Gang saadan *lovbrud* skeer, fordobles Straffen; forgriber Lappen sig paa bemelte Personer videre, end det til simpel Opsetsighet kand regnes, Straffes han desuden derfor efter Loven.

- 1 a. I lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v. gjøres følgende endringer:

Ny § 9 skal lyde:

Overtredelse av bestemmelsene i denne lov straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Nåværende § 9 blir ny § 10.

2. I lov 3. august 1897 nr. 2 om særlige Straffebestemmelser m.v. for Personer, som i Henhold til Grundlovens § 75 h indkaldes til at møde for Stortinget skal § 2 lyde:

Den som gir en uriktig forklaring til Stortinget etter innkalling i henhold til Grunnloven § 75, straffes som bestemt i straffeloven § 221.

3. I lov 19. desember 1898 nr. 3 om tilvirkning af Æthylæther skal § 7 lyde:

Med Hensyn til den Straf eller Erstatning, der paadrages ved Tilvirkning i Strid med Bestemmelserne i denne Lov eller de i Henhold til denne givne Kontrolregler, ved Besvigelse af Afgift, ved at skjænke eller tilbyde Gaver til Kontrolbetjeningen eller ved andre *Lovbrud* finder de til enhver Tid gjældende Bestemmelser om *Lovbrud* mod Lovgivningen om Brændevins Tilvirkning tilsvarende Anvendelse.

4. I lov 22. mai 1902 nr. 11 om den almindelige borgerlige Straffelovs Ikrafttræden gjøres følgende endringer:

§§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17 og 18 oppheves.

5. I lov 22. mai 1902 nr. 13 militær straffelov gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Straffelovens første Del finder Anvendelse paa de strafbare Handlinger, som omhandles i nærværende Lov, forsaavidt denne intet modsat bestemmer.

§ 2 skal lyde:

Militære Lovbrud er alene de strafbare Handlinger, som omhandles i denne Lov.

§ 2 annet ledd oppheves.

§ 12 skal lyde:

1. De straffer, som anvendes efter denne lov, er fængsel, arrest og bøter. Forvaring kan idømmes efter reglene i *straffeloven* § 40. I særlige tilfelle anvendes rettighetstap som nevnt i *straffeloven* § 56.
2. Med ovennævnte Straffe kan som Tillægsstraffe forbindes:
 - f) Kunngjøring av dommen, *hvorved lov* 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 3-6, jfr. nærværende lov §§ 40, 41, 59 og 60, får tilsvarende anvendelse;
 - g) Forvisning fra bestemte Steder overensstemmende med *Straffeloven* § 57.

§ 12 nr. 2 bokstav a oppheves.

§ 13 første ledd skal lyde:

De i *Straffeloven* og i Lov om Fængselsvæsenet givne Regler om *Fængsel* og Bøder kommer, forsaavidt intet modsat er bestemt, til Anvendelse paa de militære *Fængsels-* og Bødestraffe.

§ 13 annet og tredje ledd oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir nytt annet ledd.

§ 15 skal lyde:

Arrest anvendes kun paa militære og civilmilitære Personer samt Krigsfanger og medfarende paa Skib og idømmes som Husarrest fra 1 til 30 Dage eller som Vagtarrest fra 1 til 60 Dage, men i de i §27, jf. *Straffeloven* § 79 bokstav a, omhandlede Tilfælde henholdsvis indtil 45 og 90 Dage.

1 dags Arrest svarer *til* 1 Dags Fængsel.

§ 16 tredje ledd skal lyde:

Hvor Benyttelse af militært Arrestlokale vilde volde uforholdsmæssig Ulempe eller Bekostning, kan Arresten udholdes i Kreds fængsel eller Hjælpe fængsel. Uden eget Samtykke maa Arrestanten ikke

sættes sammen med nogen, der udstaar Straf af *Fængsel* eller med Varetægtsfange.

§ 20 skal lyde:

Den som dømmes for overtredelse av krigsartiklene, kan idømmes tap av stemmerett i offentlige anliggender for en tid av inntil 10 år. For øvrig får reglene om rettighetstap i *Straffeloven* § 56 tilsvarende anvendelse.

§ 23 skal lyde:

Med hensyn til inndragning finner *Straffeloven* §§ 67–75 tilsvarende anvendelse.

§ 25 skal lyde:

Paa Handling, der under paatrængende Fare eller Nød foretages for at faa givne Befalinger adlydte, finder *Straffeloven* §§ 17, 18 og 80 tilsvarende Anvendelse.

§ 27 skal lyde:

Bestemmelserne i *Straffeloven* §§ 34–39 kan bringes i Anvendelse, ogsaa hvor der idømmes Arrest. Samme Lovs § 79 bokstav a finder tilsvarende Anvendelse, hvor nogen af de strafbare Handlinger skulde have medført nævnte Straf.

§ 30 første ledd skal lyde:

Med hensyn til foreldelse gjelder for arrest de samme regler som i *Straffelovens* 15de kapitel bestemt.

§ 32 skal lyde:

Lovbrud ved trykt Skrift, hvis Forfatter ikke har navngivet sig eller paa anden Maade betegnet sig som hørende til den væbnede Magt, er ikke at anse som *militære Lovbrud* uden i de i §§ 47, 49, 69 og 86 nævnte Tilfælde.

§ 33 skal lyde:

Alle *militære Lovbrud* er offentlig Paatale undergivet.

Overskriften til annen del skal lyde:

Militære Lovbrud.

§ 34 tredje ledd skal lyde:

Paa samme Maade straffes den, som retsstridig *bevirker* at en anden forlader eller bliver borte fra det Sted, hvor det paaligger ham som militær Pligt at være tilstede.

§ 36 skal lyde:

Den, som i Hensigt at unddrage sig sin militære Tjeneste ved Lemlæstelse eller paa anden Maade gjør sig helt eller delvis ubrugbar *dertil, at* nogen anden i saadan Hensigt gjøres ubrugbar til Krigstjeneste, straffes med Fængsel indtil 2 Aar.

Paa samme Maade straffes den, som ved at foregive Sygdom eller Legemsfeil søger at unddrage sig fra *militær Tjeneste*.

Overskriften til femte kapittel skal lyde:

Lovbrud med Hensyn til den militære Underordning.

§ 40 oppheves.

§ 41 skal lyde:

Den, som ved falsk anklage for *militært Lovbrud* mot nogen foresatt eller overordnet forgår sig på sådan måte som i *Straffeloven §§ 222–225* omhandlet, straffes med de der bestemte straffer, dog så, at arrest trer istedenfor bøter.

Den, som ellers mot bedre vitende inngir nogen ubeføiet besværing eller klage over foresatte eller overordnede i anledning av *tjenesteforhold*, straffes med *arrest eller* fengsel inntil 6 måneder. Skjer det ikke mot bedre vitende, men dog uten rimelig grunn og besværingen eller klagen viser sig å være aldeles ubeføiet, straffes den skyldige med arrest.

§ 42 skal lyde:

Den, som mod en foresatt eller overordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenestepligter gjør sig skyldig i noget Lovbrud mod den personlige Frihed, straffes med de i *Straffeloven* bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Er *Lovbruddet* forøvet i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, straffes den skyldige med Fængsel i mindst 1 Aar.

§ 43 skal lyde:

Den, som ved Vold eller Trusel søger at formaa en foresatt eller overordnet til at foretage eller undlade en Tjenestehandling eller at hindre ham under en *saadan*, straffes med Fængsel indtil 6 Aar.

Med Fængsel indtil 3 Aar straffes den, som ved Vold eller Trusel søger at hindre en anden Krigsmand fra at udføre en ham af foresatte given Befaling i *Tjenesteanliggende*.

§ 44 skal lyde:

Den, som mod en foresatt eller overordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære

re Tjenestepligter gjør sig skyldig i *noget Lovbrud* mod *Liv og Kropp*, straffes med de i *Straffeloven* bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Er *Lovbruddet* forsættelig og forøvet i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, straffes den skyldige med Fængsel i mindst 1 Aar.

§ 46 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Voldes derved saadant Tab eller saadan Skade, kan Straffetiden forlænges til 10 Aar.

§ 47 skal lyde:

Den, som søger at ophidse Krigsmand til Uvilje mod Tjenesten eller til Had mod foresatte eller *overordnede*, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar. *Dersom Lovbruddet er forøvet ved trykt Skrift, skal dette utgjøre et skjerpene Moment ved utmålingen av Straff.*

§ 49 bokstav c skal lyde:

c) at negte Lydighed mod en foresatts Befaling i *Tjenesteanliggende*, straffes for Opvigleri med Fængsel indtil 6 Aar.

§ 50 skal lyde:

Aftaler flere Krigsmænd at ville i Fællesskab øve saadan Vold, Tvang eller Ulydighed som i § 49 omhandlet, straffes de for Mytteri med Fængsel indtil 3 Aar, men med Fængsel indtil 6 Maaneder, hvis de alle opgiver den strafbare Plan, før nogen militær Myndighed er kommen til Kundskab om samme; under særdeles formildende Omstændigheder kan i saa Fald Straf helt bortfalde.

§ 51 første ledd skal lyde:

Med *Fængsel* indtil 2 Aar straffes den Krigsmand, som undlader gjennom betimelig Anmeldelse for vedkommende Myndighed eller paa anden Maade at søge afverget et Mytteri eller *et Lovbrud* mod §§ 42 eller 44 af nogen i *Straffeloven §§ 254, 272, 275 eller 287* omhandlet Slags eller sammes Følger, uagtet han til en Tid, da *Lovbruddet* eller dets Følger endnu kunde forebygges, har erholdt paalidelig Kundskab om, at den er igjære eller er forøvet.

§ 52 skal lyde:

Søger flere Krigsmænd i Fællesskab retsstridig
a) at øve Vold mod en foresatt eller overordnet, eller
b) at tvinge en saadan til at foretage eller undlade en tjenestehandling, eller

c) at negte Lydighed mod en foresats Befaling i Tjenesteanliggende, bliver de deri skyldige at straffe for Oprør, Anstiftere og Hovedmænd saavel som de, der øver Vold mod foresatte eller overordnede, med *Fængsel indtil 10 Aar* og de øvrige medvirkende med *Fængsel indtil 6 Aar*.

Voldes ved Oprøret Tab af Menneskeliv eller betydelig Skade for Krigsvæsenet, eller foregaar *Lovbruddet* i Havsnød, eller medfører den Fare for Skibets Sikkerhed, kan Straffen for Anstiftere og Hovedmænd forlænges til Fængsel paa Livstid og for de øvrige medvirkende til Fængsel indtil 10 Aar.

§ 53 annet punktum skal lyde:

For Anstiftere og Hovedmænd nedsættes den til Fængsel indtil 6 Aar, saafremt alle Deltagere vender tilbage til Lydighed, inden det er kommet til saadan Forøvelse af Vold eller Tvang.

§ 56 første ledd første punktum skal lyde:

Den, som ved at misbruge sin Myndighed eller ved uretmæssig at tiltage sig saadan retsstridig søger at formaa en undergIVEN eller underordnet til at gjøre, taale eller undlade noget, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 2 Aar, men i Gjentagelsestilfælde indtil 3 Aar.

§ 58 skal lyde:

Den som uberettiget udøver Disciplinærmyndighed, eller som overskrider sin Disciplinærmyndighed, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 6 Aar.

§ 59 første ledd skal lyde:

Den, som mod en undergIVEN eller underordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenesteplichter gjør sig skyldig i nogen Ærekrænkelse eller *Lovbrud* mod Liv, Legeme eller Helbred, straffes med de i *Straffeloven* bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at der for de i § 271 første ledd omhandlede *Lovbrud* kan anvendes Fængsel indtil 1 Aar.

§ 60 skal lyde:

Den, som ved falsk anklage for *militært lovbrudd* mot nogen undergIVEN eller underordnet forgår sig på saadan måte som i *straffeloven* §§ 222–225 omhandlet, straffes med de der bestemte straffer, dog så at arrest trer istedenfor bøter.

§ 61 første ledd skal lyde:

En foresat eller overordnet, som forleder eller tilskynder nogen ham i Tjenesten undergIVEN Befalingsmand til at forøve nogen i dette Kapitel omhand-

let *Lovbrud* eller bistaar ham dermed eller vidende la-der ham forøve den, eller som misbruger sin Stilling til at tilskynde en anden Befalingsmand til at forøve en saadan eller til at bistaar ham dermed, straffes efter de samme Straffebud som denne, dog saa, at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Overskriften til syvende kapittel skal lyde:

Lovbrud med Hensyn til særegne Tjenesteplichter og den militære Orden.

§ 63 skal lyde:

Krigsmand, som forbryder sig paa saadan Maade som i *Straffeloven* § 387, jf. 388 omhandlet, straffes saaledes som der bestemt, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder.

§ 65 skal lyde:

Krigsmand, som pligtstridig undlader at anmelde sine undergIVNES strafbare Handlinger eller at udøve sin Disciplinærmyndighed, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar, men med *Arrest indtil 3 Maaneder*, saafremt Undladelsen er skeet af Uagtsomhed.

§ 66 skal lyde:

Krigsmand, som *bevirker*, at en Fange, der staar under militær bevogtning, undviger, eller som undlader at udføre en Paagribelse, der paaligger ham ifølge Tjenesteplicht eller særlig Befaling, straffes med *Fængsel* indtil 5 Aar, men, hvis det er skeet af Uagtsomhed, med *Arrest indtil 6 Maaneder*.

§ 67 første ledd skal lyde:

Den, som afgiver urigtige tjenestlige Attester, Meddelelser eller *Erklæringer*, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar.

§ 68 skal lyde:

Den, som *bevirker at* der i nogen Tjenesten vedkommende Protokol anføres Usandhed eller lægges Skjul paa Sandheden, eller at der ved Udferdigelsen af Protokoludskrift, Telegram eller Telefonmeddelelse eller anden tjenestlig Erklæring, der er afgiven for at tjene som Bevis, anføres eller bevidnes Usandhed eller lægges Skjul paa Sandheden, straffes med Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt den skyldige har handlet i Hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding eller at skade nogen.

§ 69 første ledd skal lyde:

Den, som uden skjellig Grund aabenbarer, hvad der i den militære Tjenestes Medfør er blevet ham be-

troet eller ved Lov eller anden gyldig Bestemmelse er betegnet som *Tjenestehemmelighed*, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 6 Aar.

§ 70 skal lyde:

Den, som ulovlig aabner eller tilsteder nogen at aabne et ham i Tjenestens Medfør betroet Brev, eller som medvirker hertil, straffes med Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt han forøver *Lovbruddet* for at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding.

§ 71 annet ledd skal lyde:

Er ved *Lovbruddet* voldt betydelig Skade, eller er noget Skib derved blevet udsat for Fare, kan Fængsel indtil 3 Aar anvendes, men indtil 10 Aar, saafremt *Lovbruddet* er forøvet ombord i Havsnød.

§ 74 første punktum skal lyde:

Krigsmand, som udfordrer en anden Krigsmand til Tvekamp, eller som modtager Udfordringen, eller som deltager i eller medvirker ved Tvekamp, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab.

§ 76 annet ledd skal lyde:

Har han handlet for at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding, eller er ved *Lovbruddet* betydelig Skade eller *Retskrænkelse voldt*, kan Fængsel indtil 6 Aar anvendes.

§ 77 annet ledd skal lyde:

Er betydelig Skade voldt, kan Fængsel indtil 2 Aar eller for Befalingsmænd indtil 3 Aar anvendes. Er nogens Død voldt, kan Fængsel indtil 6 Aar anvendes.

§ 78 første ledd skal lyde:

Befalingsmand, som gjør sig skyldig i Forsømmelighed eller Skjødesløshed ved Udførelsen af sine Tjenesteplichter, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab.

§ 78 tredje ledd skal lyde:

Er ved Befalingsmandens Forsømmelighed, Skjødesløshed eller Uforstand betydelig Skade voldt, kan *Fængsel* indtil 2 Aar anvendes, men Fængsel indtil 6 Aar, saafremt nogens Død derved er voldt.

§§ 80–86 og §§ 90–94 a oppheves.

§ 87 innledningsvis skal lyde:

Med *fængsel inntil* på livstid straffes

§ 88 skal lyde:

Krigsmand, som under Fegtning selv griber Flugten og ved Ord eller Tegn søger at forlede sine Vaabenfæller til Flugt, straffes med *Fængsel indtil* paa Livstid.

§ 95 skal lyde:

For ulovligt Fravær (§ 34) kan den skyldige straffes med Fængsel indtil 3 Aar.

§ 96 skal lyde:

For de i § 35 og § 36 omhandlede *lovbrudd* straffes den skyldige med fængsel *inntil* 6 år.

Har flere i forening avtalt og utført *lovbrudd*, som omhandles i § 35, straffes anstifteren og anføreren med *fængsel inntil* på livstid, de øvrige deltagere med *inntil* 10 år.

§ 97 skal lyde:

Den, som gjør sig skyldig i nedennævnte *Lovbrud*, kan straffes

1. For *Lovbrud* af den i §§ 42 og 44 omhandlede Art med Fængsel indtil paa Livstid;
2. for *Lovbrud* af den i § 43 omhandlede Art med Fængsel indtil 10 Aar;
3. for *Lovbrud* af den i § 46, 1ste Led omhandlede Art med Fængsel indtil 1 Aar og for *Lovbrud* af den i 2det Led omhandlede Art med Fængsel indtil 10 Aar;
4. for *Lovbrud* af den i § 47 omhandlede Art med Fængsel indtil 5 Aar;
5. for *Lovbrud* af den i §§ 49 og 50 omhandlede Art med Fængsel indtil 15 Aar;
6. For *Lovbrud* af den i § 51 omhandlede Art med *Fængsel* indtil 3 Aar;
7. for *Lovbrud* mod § 52 med Fængsel indtil paa Livstid.

§ 99 annet til femte ledd skal lyde:

Straffen for *Lovbrud* mod § 77, 1ste Led kan skjærpes til Fængsel indtil 2 Aar, men for Befalingsmænd indtil 3 Aar.

Straffen for *Lovbrud* mod § 77, 2det Punktum kan skjærpes til Fængsel indtil 3 Aar, men for Befalingsmænd indtil 6 Aar.

Straffen for *Lovbrud* mod § 78 kan skjærpes til *Fængsel* indtil 2 Aar, men indtil 3 Aar, saafremt betydelig Skade er voldt.

Er i de i §§ 77 eller 78 omhandlede Tilfælde nogens Død voldt, kan Straffen skjærpes til Fængsel indtil 10 Aar.

Overskriften til tiende kapittel skal lyde:

Plyndring og andre *Lovbrud* mod Person eller Gods

§ 100 skal lyde:

Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den Krigsmand, som i Hensigt derved at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding retsstridig

1. udskriver Krigsskat eller Tvangsydelse eller
2. forhøier retmessige Requisitioner eller
3. negter at udstede Modtagelsesbevis for borttagen eller rekvireret *Eiendom*.

§ 101 innledningsvis skal lyde:

Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, som forøver *et* i *Straffeloven §§ 321, 324 eller 330* omhandlet *Lovbrud*

§ 101 annet ledd skal lyde:

Forøves *saadant Lovbrud* efter Aftale af flere i Fællesskab, straffes Anstiftere og Anførere med *Fængsel indtil paa Livstid* og de øvrige Deltagere med *Fængsel indtil 10 Aar*.

§ 102 innledningsvis skal lyde:

Med *Fængsel indtil paa Livstid* straffes den, som forøver *et* i *Straffeloven § 327* omhandlet *Lovbrud*

§ 103 skal lyde:

Den, som uden Nødvendighed ødelegger eller beskadiger fremmed *Eiendom*, straffes med Fængsel indtil 6 Aar, men med Fængsel indtil paa Livstid, hvis det sker ved Forvoldelse af Ildebrand, Sammenstyrtning, Sprengning, Oversvømmelse, Sjøskade eller Jernbaneulykke.

§ 104 skal lyde:

Den, som forøver en etter *straffeloven kapittel 27, eller §§ 332, 337, 343, 351, 352 annet ledd eller 390* straffbar handling med hensyn til noen krigsvesenets øyemed tjenende gjenstand, straffes med de i nevnte lov bestemte straffer, dog så at arrest trer istedenfor bøter, og at straffen innen de for vedkommende straffart fastsatte grenser kan forhøyes med inntil en halvdel.

§ 105 skal lyde:

Den, som forøver nogen i § 104 nævnt strafbar Handling med Hensyn til Krigsbytte, straffes som i *Straffeloven* bestemt, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder.

§ 106 skal lyde:

Krigsmand, som egenmægtig søger at gjøre *Krigsbytte*, straffes med Fængsel indtil 1 Aar.

§ 107 skal lyde:

Med fengsel straffes den som mot fienden bruker våpen eller stridsmidler som er forbudt ved noen av Norge tiltrådt internasjonal *overenskomst*.

§ 108 innledningsvis skal lyde:

Med fengsel inntil 3 år straffes den som *overtrer bestemmelse* som er gitt til beskyttelse for personer eller eiendom

Slutningsbestemmelsen oppheves.

5 a. Lov 18. august 1914 nr. 3 om forsvarshemmeligheter oppheves.

6. I lov 24. juni 1915 nr. 5 om kontroll med post- og telegrafforsendelser og med telefonsamtaler skal § 1 annet ledd lyde:

Utenfor krigstid kan kontrollen bare settes i verk overfor personer som mistenkes for noen overtredelse av *straffeloven kapittel 17, 19, 20 og 23* eller lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk *kommunikasjon §12-4*.

7. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 63a annet ledd skal lyde:

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og *straffeloven § 209* får tilsvarende anvendelse.

§ 72 første ledd nr. 2 skal lyde:

den som er idømt forvaring eller særreaksjoner etter *straffeloven §§ 62–65*

§ 132 første ledd skal lyde:

Under offentlig retsmøte kan adgang negtes folk under 18 aar og enhver, som fremstiller sig i en saadan tilstand, at hans nærvær vil stride mot rettens værdighet eller god orden. Det samme gjelder i straffesaker enhver som er fradømt stemmerett i offentlige anliggender, eller som i løpet av de siste fem år er idømt frihetstraff for en *straffbar handling*.

§ 199 skal lyde:

Med bøter straffes den som *bevirker at* noe som er forhandlet i rettsmøte for lukkede dører, og som skal holdes hemmelig, blir kjent for uvedkommende, eller at noe blir gjengitt offentlig i strid med § 129 eller § 130.

§ 206 første ledd skal lyde:

Straffes med bøter kan dessuten den som i en sak om utlegg eller *arrest unnlater* å gi namsmyndighe-

ten opplysninger som vedkommende er pålagt å gi etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-12.

§ 213 tredje ledd skal lyde:

Hvis de *lovbrud*, som er nævnt i § 200 og §§ 205–212, er begaaet ved en anden ret end den, som har hovedsaken til behandling, kan det overlates til den at ilægge erstatningsansvar.

§ 223 første ledd skal lyde:

Enhver advokat har rett til å ha en autorisert fullmektig til å opptre for seg i rettergang. Fullmektigen kan ikke opptre for Høyesterett, ved hovedforhandling for lagmannsrett eller ved hovedforhandling for tingrett i saker om straff for *lovbrudd* som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, med mindre vedkommende har tillatelse etter § 221 eller § 220 til å være advokat ved vedkommende rett. Lagmannsretten kan for den enkelte sak tillate at en advokat opptrer ved autorisert fullmektig ved hovedforhandling i andre saker enn saker om straff for *lovbrudd* som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år.

§ 228 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. advokaten dør eller blir fradømt retten til å utøve advokatvirksomhet etter *straffeloven § 56* eller vedkommendes advokatbevilling blir tilbakekalt eller frakjent etter domstoloven § 230.

§ 230 femte ledd skal lyde:

Bli en advokat siktet for *et lovbrudd* som kan medføre tap av advokatbevilling, kan Advokatbevillingsnemnden bestemme at bevillingen skal tre ut av kraft inntil saken er endelig avgjort.

§ 234 skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler straffes den *som yter rettshjelp uten å ha rett til dette*.

Med bøter eller fengsel inntil *seks* måneder eller begge deler straffes den *som overtrer*

- a) *taushetsplikt* etter § 218 tredje ledd, bestemmelse om sikkerhetsstillelse i medhold av § 219 første ledd første punktum eller § 222, eller vilkår eller begrensninger som nevnt i § 219 første ledd fjerde punktum, eller
- b) reglene om organisering av advokatvirksomhet i § 231 til § 233, forutsatt at reglene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.
- c) reglene om organisering av rettshjelpsvirksomhet i §§ 219 a og 219 b, forutsatt at reglene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.

Den som uaktsomt *overtrer bestemmelsene* som nevnt i første eller annet ledd straffes med bøter.

§ 234 fjerde ledd oppheves.

8. I lov 17. mars 1916 om straffebestemmelser for utenlandske militærpersoner som er internert her i riket under krig mellom fremmede magter gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Paa samme maate straffes en utenlandsk militærperson, som er internert her i riket og medvirker til *et saadant lovbrud*.

§ 2 skal lyde:

En utenlandsk militærperson, som under internering her i riket overtrer nogen forskrift, som er git av en offentlig myndighet angaaende *interneringen*, straffes med arrest eller fengsel indtil 6 maaneder.

§ 3 første ledd skal lyde:

De strafbare handlinger, som omhandles i §§ 1 og 2, er militære *lovbrud*.

§ 4 skal lyde:

En utenlandsk militærperson, som under internering her i riket gjør sig skyldig i *noget lovbrud* mot militær tugt og orden, som ikke er straffbart efter § 1 eller § 2, kan straffes disiplinært med revselse.

9. I lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. gjøres følgende endringer:

§ 18 nytt femte punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 24 tredje ledd skal lyde:

Hvis de omhandlede erklæringer er uriktige, kommer straffelovens § 221 til anvendelse.

§ 39 b første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Medvirkning er ikke straffbar.

10. I lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer gjøres følgende endring:

§ 24 første ledd annet punktum oppheves.

11. I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endring:

§ 4 annet ledd annet punktum oppheves.

12. Lov 25. juni 1926 nr. 4 om straff for å delta i og medvirke til smugling på andre land oppheves.

13. I lov 29. mai 1928 nr. 7 om tilvirkning og omsetning av alkoholholdige drikkevarer på Svalbard skal § 2 annet ledd lyde:

Overtredelsene er straffbare, også om de er begått ved uaktsomhet. Forsøk straffes som fullbyrdet overtredelse. Medvirkning straffes ikke.

14. I lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr gjøres følgende endring:

§ 14 første ledd annet punktum oppheves.

15. I lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. gjøres følgende endring:

§ 4 annet punktum oppheves.

16. I lov 27. mai 1932 nr. 3 om chekker gjøres følgende endring:

§ 66 annet ledd oppheves.

17. Lov 17. juni 1932 nr. 2 om enkelte bestemmelser om fremmede konsulers rettsstilling oppheves.

18. I lov 17. juni 1932 nr. 6 om kvalitetskontroll med landbruksvarer m.v. skal § 4 annet ledd lyde:

Den som bruker en beskyttet betegnelse i strid med forskrifter gitt i medhold av § 2 a straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

§ 4 annet ledd annet punktum oppheves.

19. I lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter skal § 2 første ledd lyde:

Overtredelse av forskrifter som utferdiges i henhold til denne lov, straffes også når overtredelsen er skjedd ved uaktsomhet, med bøter, for så vidt det ikke for overtredelsen er fastsatt særskilt straff i straffeloven.

20. I lov 29. juni 1933 nr. 2 om flagging på kommunenes offentlige bygninger skal I tredje ledd lyde:

Overtredelse av denne lov straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

21. I lov 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd siste punktum oppheves.

§ 7 tredje ledd skal lyde:

I gjentakelsestilfelle kan den skyldige fradømmes retten til for en viss tid eller for bestandig å inneha sådan stilling som han hadde da lovbruddet ble begått, eller annen stilling som omhandlet i § 1 bokstav - - - d.

22. Lov 19. mars 1937 nr. 1 angående forholdsregler for å hindre deltagelse i krig i fremmed land oppheves.

23. Lov 13. mai 1937 nr. 1 om forbud mot å bære uniform m.v. oppheves.

24. I lov 7. mars 1940 nr. 1 om adgangen til visse områder skal § 2 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller av grov uaktsomhet overtrer forbud som er gitt i medhold av § 1 eller bestemmelser som er gitt til gjennomføring herav, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.

25. I lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner skal § 2 første ledd lyde:

Den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av bestemmelsene i straffeloven kapittel 17, § 184 eller av krigsartiklene i den militære straffelov, skal nektes ytelser etter denne lov for seg og sine etterlatte. Det samme gjelder den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av de gjeldende straffebestemmelser for landssvik.

26. I lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner skal § 1 tredje ledd lyde:

Den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av bestemmelsene i straffeloven kapittel 17, § 184 eller av krigsartiklene i den militære straffelov, skal nektes ytelser etter denne lov for seg og sine etterlatte. Det samme gjelder den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av de gjeldende straffebestemmelser for landssvik.

27. I lov 5. desember 1947 nr. 1 om boikott skal § 5 lyde:

Den som setter i verk boikott som er rettsstridig etter denne lov, straffes med bøter eller med fengsel opp til 3 måneder. Straffeloven § 263 gjelder ikke forhold som rammes av loven.

28. I lov 31. mars 1949 nr. 3 om bygging og sikring av drivstoffanlegg gjøres følgende endring:

§ 11 annet og tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt annet ledd.

29. I lov 8. juli 1949 nr. 13 om produksjon, transport og omsetning av agn skal § 6 lyde:

Overtredelse av denne lov eller av bestemmelser som er gitt i medhold av loven, straffes med bøter.

30. I lov 14. juli 1950 nr. 2 om forskjellige tiltak til gjennomføring av oppmerking og overvåking av riksgrensen skal § 4 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer bestemmelser* gitt i medhold av denne lov straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder såfremt forholdet ikke rammes av *strengere straffebud*. Forsøk straffes *på samme måte*.

31. Utgår.

32. I lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering gjøres følgende endring:

§ 10 annet og fjerde ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

33. I lov 15. desember 1950 nr. 3 om forbod mot samkvem med personar som har tilhald på fiendemoråda o.a. gjøres følgende endring:

§ 4 første ledd siste punktum og annet ledd oppheves.

34. I lov 15. desember 1950 nr. 4 om fiendegods gjøres følgende endring:

§ 11 første ledd tredje punktum og annet ledd oppheves. Nåværende tredje og fjerde ledd blir nytt annet og tredje ledd.

35. I lov 15. desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjelder under krig, krigsfare og liknende forhold skal § 19 annet og tredje ledd lyde:

På samme måte straffes den som overtrer bestemmelser som er utferdiget med hjemmel i denne lovs §§ 3 og 5 og inneholder trussel om *straff*, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud. Er handlingen forøvet av uaktsomhet er straffen bøter eller fengsel inntil 1 år.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser utferdiget med hjemmel i denne lovs § 18 første ledd, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

36. I lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner gjøres følgende endringer:

§ 20 første ledd siste punktum oppheves.

§ 20 annet ledd skal lyde:

Den som ellers overtrer noen bestemmelse utferdiget med hjemmel i *lov*, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 måneder hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

37. I lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk gjøres følgende endringer:

§ 9 første ledd første punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne *lov*, *straffes* med bøter.

§ 9 annet ledd oppheves.

38. I lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster skal § 13 nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

39. I lov 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt gjøres følgende endringer:

§ 51 nr. 1 annet ledd oppheves.

§ 52 siste punktum oppheves.

§ 53 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir eneste ledd.

40. I lov 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet skal § 7 lyde:

Den som rettsstridig søker å unndra seg oppøving eller tjenestegjøring etter denne *lov straffes* med fengsel *inntil* 2 år. Er overtredelsen begått av uaktsomhet, er straffen bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

Overtredelse av forskrifter gitt i medhold av denne *lov straffes* med bøter.

41. I lov 19. desember 1952 nr. 2 om adgang til rekvisisjon av skip m.v. under krig eller krigsforhold skal § 7 første ledd lyde:

Den som rettsstridig unnlater å etterkomme rekvisisjon etter denne lov eller motsetter seg eller søker å hindre at slik rekvisisjon blir *gjennomført*, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 år, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud. Den som ellers forsettlig eller uaktsomt overtrer noen bestemmelse gitt med hjemmel i denne *lov*, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

42. I lov 26. juni 1953 nr. 8 om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar skal § 10 nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

43. I lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret gjøres følgende endringer:

§ 62 første ledd annet punktum og annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

44. I lov 17. juli 1953 nr. 28 om heimevernet gjøres følgende endringer:

§ 32 nytt annet ledd skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 33 skal lyde:

Den som ved forgåelse som nevnt i § 32 nr. 1 eller 2, søker å unndra seg tjeneste i Heimevernet, straffes med fengsel *inntil 2 år*.

§ 33 annet punktum oppheves.

§ 34 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

45. I lov 17. juli 1953 nr. 29 om verneplikt gjøres følgende endringer:

§ 48 nytt annet ledd skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 49 skal lyde:

Den som ved forgåelse som nevnt i § 48 nr. 1–3 søker å unndra seg utskrivning eller tjeneste i Forsvaret eller å oppnå uberettiget fordel ved *utskrivningen*, straffes med fengsel *inntil 2 år*.

§ 50 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

46. I lov 26. november 1954 nr. 3 om stønad ved krigsskade på person skal § 29 første ledd første punktum lyde:

Den som har gjort seg skyldig i forhold som rammes av straffebestemmelsene for landssvik, eller av bestemmelsene i *straffeloven kapittel 17 eller § 184* eller av krigsartiklene i den militære straffelov, har ikke rett til stønad.

47. I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Når Tilsynet i sitt tilsynsarbeide får mistanke om at det foreligger forhold med tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av *straffeloven kapittel 18*, skal opplysninger om dette oversendes Den sentrale enhet for etterforskning og

påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, ØKOKRIM.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Tillits- eller tjenestemenn i institusjoner som er under tilsyn fra Kredittilsynet og som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i *loven, straffes* med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, for så vidt forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

48. I lov 14. desember 1956 nr. 7 om forsynings- og beredskapstiltak gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge deler straffes den *som overtrer* bestemmelser som er gitt i medhold av denne lov eller opprettholdt ved *den*.

§ 18 første ledd annet punktum oppheves.

§ 18 tredje ledd skal lyde:

Den som uaktsomt overtrer bestemmelse som nevnt i første *ledd straffes* med bøter.

§ 21 skal lyde:

Deltakelse i iverksettelsen av forsynings- eller beredskapstiltak etter denne lov regnes som offentlig tjeneste i forhold til reglene i *straffeloven kapittel 19*.

§ 23 oppheves.

§ 32 nytt annet punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

49. I lov 22. mars 1957 nr. 4 om fredning og fangst av isbjørn skal § 3 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser fastsatt i eller i medhold av § 2, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 1 år, om ikke *straffeloven § 240 annet ledd bokstav a* får anvendelse.

50. I lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet gjøres følgende endringer:

Ny § 10 a skal lyde:

Enhver kan på uinnegnet sted plukke ville nøtter som skal spises på stedet, ville bær, sopp eller blomster, og ta opp røtter av ville urter. For multer på muldebærland i Nordland, Troms og Finnmark gjelder første punktum bare når eieren (brukeren) ikke har nedlagt forbud mot plukking, og bare plukking av multer som skal spises på stedet.

§ 39 skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer regler gitt i eller i medhold av denne *lov*, straffes med bøter for så vidt ikke forholdet rammes av strengere straffebud.

51. I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser skal § 24 tredje ledd første punktum lyde:

Den som unnlater å gi opplysninger etter første og andre ledd, eller *som gir* uriktige opplysninger, straffes med bøter.

52. I lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endring:

§ 2 annet ledd oppheves.

53. I lov 3. februar 1961 nr. 3 om ansvar for skade som motorvogner gjer gjøres følgende endring:

§ 20 annet ledd oppheves.

54. I lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker skal § 3 første punktum lyde:

Den *som bruker* varekjennetegn i strid med denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

55. I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 54 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde til åttende ledd blir nye tredje til syvende ledd.

56. I lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker gjøres følgende endringer:

§ 58 annet punktum oppheves.

§ 59 første ledd første punktum skal lyde:

Sparebankens tillits- og tjenestemenn og revisorer som overtrer bestemmelsene i denne lov eller forskrifter gitt med hjemmel i *loven*, straffes med bøter eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder hvis handlingen ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

57. I lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker skal § 43 første ledd lyde:

Stiftere, innbydere, tillits- og tjenestemenn og revisorer som overtrer bestemmelsene i denne lov eller forskrifter gitt med hjemmel i *loven*, straffes med bøter eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder hvis handlingen ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

58. I lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. gjøres følgende endringer:

§ 27 b annet og tredje ledd oppheves.

§ 33 første ledd annet punktum og annet ledd oppheves.

§ 33 tredje ledd blir nytt annet ledd.

59. I lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål skal § 16 første ledd nytt annet punktum lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

60. I lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumforekomster skal § 4 annet punktum lyde:

Forsøk straffes på samme måte.

61. I vegloven 21. juni 1963 nr. 23 gjøres følgende endring:

§ 61 annet ledd oppheves.

62. I lov 15. november 1963 nr. 15 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Det samme gjelder også avgjørelse om inndragning, om sakskostnader i straffesaker og *om beslag* av den siktedes gods til sikring av bøter, inndragning, erstatning, oppreisning eller sakskostnader.

§ 5 første ledd første punktum skal lyde:

Straff av *fengsel som* er fastsatt her i riket, kan søkes fullbyrdet i Danmark, Finland, Island eller Sverige, dersom domfelte har statsborgerrett eller fast bopel i vedkommende land på det tidspunkt da straffen skal fullbyrdes.

§ 8 første ledd første punktum skal lyde:

Blir det satt i verk tilsyn etter § 7 bokstav a, gjelder reglene om meldeplikt i straffeloven § 36.

§ 8 tredje ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i straffeloven §§ 39 og 52 gjelder tilsvarende. Treffer retten avgjørelse om fullbyrding av en betinget frihetsstraff eller subsidiær frihetsstraff, skal denne fullbyrdes som fengselsstraff, jf. § 4.

§ 9 skal lyde:

Når en person som i Danmark, Finland, Island eller Sverige har fått en betinget dom eller dom på samfunnsstraff eller en liknende reaksjon, her i riket blir

funnet skyldig i en straffbar handling, kan retten, selv om det ikke er satt i verk tilsyn etter § 7, fastsette en samlet straff for begge handlinger i samsvar med reglene om dette i straffeloven §§ 39 tredje ledd eller 52 tredje ledd.

§ 11 første ledd skal lyde:

Treffes det i Danmark, Finland, Island eller Sverige beslutning om fullbyrding av straff for en handling som det her i riket er gitt betinget dom eller samfunnsstraff for, har denne beslutning samme virkning som en avgjørelse truffet etter reglene i straffeloven § 39 eller § 52.

63. I lov 19. mars 1965 nr. 3 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner gjøres følgende endringer:

§ 19 første ledd nr. 2 skal lyde:

ikke etterkommer pålegg som er gitt ham i tjenesten, eller på annen måte krenker sine tjenesteplikter

§ 19 tredje ledd oppheves.

64. I lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistfond skal § 5 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelser gitt i henhold til den, straffes med bøter.

65. I lov 18. juni 1965 nr. 4 vegtrafikkloven gjøres følgende endringer:

§ 22 første ledd første punktum skal lyde:

Ingen må føre motorvogn når han er påvirket av alkohol (ikke edru) eller annet berusende eller bedøvende middel.

§ 22 annet ledd skal lyde:

Fører av motorvogn må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at han er ferdig med kjøringen, når han forstår at det kan bli politietterforskning på grunn av kjøringen eller utviser grov uaktsomhet i så måte. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas. *Forsøk straffes ikke.*

§ 31 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Forsøk straffes ikke, med unntak for § 22 første ledd.

Nåværende § 31 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Den som ved bruk av motorvogn uaktsomt volder betydelig legemsskade eller en annens død, straffes etter straffeloven § 280 eller § 281.

§ 31 annet ledd bokstav d skal lyde:

d) med bot og ubetinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 1,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,75 milligram per liter luft. I stedet for bot og ubetinget fengsel med vilkår som nevnt i straffeloven § 37 bokstav f.

§ 31 tredje ledd siste punktum skal lyde:

I stedet for bot og ubetinget fengsel kan det idømmes bot og betinget fengsel med vilkår som nevnt i straffeloven § 37 bokstav f.

§ 36 nr. 2 bokstav c skal lyde:

har brukt kjøretøyet til kjøring ellers i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, og han tidligere er ilagt straff eller domfelt for overtredelser av slik bestemmelse eller for overtredelse av straffeloven kapittel 25 under bruk av motorvogn eller tilhenger til motorvogn, eller

66. I lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene skal § 18 lyde:

Den som forsettlig eller aktløst overtrer bestemmelser som er gitt i medhold av §§ 11 og 13–15, straffes med bøter.

67. I lov 10. juni 1966 nr. 3 om avgift til statskassen på inngangspenger til forestillinger og framvisninger m.v. skal § 4 annet ledd lyde:

Den som i hensikt å skaffe seg eller andre en urettiget vinning unnlater å betale avgift av avgiftspliktige inngangspenger, straffes som bestemt for underslag i straffeloven kap. 27.

68. I lov 10. juni 1966 nr. 5 om toll gjøres følgende endringer:

§ 60 annet, tredje og fjerde ledd oppheves.

§ 77 første og annet ledd skal lyde:

Tjenestemenn som utfører annen stats tolltjeneste innen kontrollsoner på norsk område i samsvar med overenskomst med annen stat, er å anse som offentlige tjenestemenn i forhold til straffelovens kapittel 19. Straffelovens kapittel 19 får anvendelse også på handlinger foretatt på annen stats territorium overfor tjenestemenn som utfører norsk tolltjeneste i samsvar med overenskomst med annen stat.

Norske tjenestemenn som utfører annen stats tolltjeneste i samsvar med overenskomst om tollsamarbeid med annen stat, er også under slik tjeneste å anse som offentlige tjenestemenn i forhold til straffeloven §§ 171–174 og likeså i forhold til lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m.

§ 79 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i denne lovs § 65 og straffelovens § 169 får tilsvarende anvendelse når annen stats tollsegl er nyttet i henhold til første ledd, og overtrederen visste eller måtte forstå at dette var tilfellet.

69. I lov 17. juni 1966 nr. 19 om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann gjøres følgende endringer:

§ 10 første ledd annet punktum oppheves.

§ 11 annet ledd skal lyde:

Når det kreves inndragning etter annet ledd, får bestemmelsene i straffelovens § 74 tredje til femte ledd tilsvarende anvendelse.

70. I lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten skal § 17 nr. 5 siste punktum lyde:

Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 209, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.

71. I lov 10. februar 1967 nr. 10 om behandlingssåten i forvaltningssaker gjøres følgende endringer:

§ 13 b annet ledd siste punktum skal lyde:

Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 209, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.

§ 13 e tredje ledd første punktum skal lyde:

Brudd på taushetsplikten eller på vilkår etter § 13 d annet ledd, straffes etter straffelovens § 209.

72. I lov 16. juni 1967 nr. 3 om fullmakt for Kongen til å forby redere å gi opplysninger m.m. til utenlandske myndigheter skal § 2 lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

73. I lov 7. juli 1967 nr. 1 om tiltak mot diskriminering i internasjonal skipsfart skal § 2 lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller med begge deler.

74. I lov 7. juli 1967 nr. 13 om husleieregulering m.v. for boliger gjøres følgende endringer:

§ 26 første ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge deler, straffes den som *overtrer bestemmelser*

som er fastsatt i eller i medhold av denne lov, eller opprettholdt ved den, og som ikke angår reguleringsorganenes organisasjon og virksomhet.

§ 26 tredje ledd skal lyde:

Den som uaktsomt overtrer bestemmelse som nevnt i første ledd, *straffes* med bøter.

75. I lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter gjøres følgende endringer:

§ 8 b fjerde ledd første punktum skal lyde:

Brudd på opplysningsplikten er straffbart så langt det følger av straffeloven § 221.

§ 8 c annet ledd første punktum skal lyde:

Brudd på opplysningsplikten er straffbart så langt det følger av straffeloven § 221.

§ 57 første ledd skal lyde:

Den som *gjør* inngrep i den enerett patent *medfører* (patentinngrep), *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

76. I lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd skal § 2 lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år eller begge deler.

Den som uaktsomt *overtrer bestemmelser* som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder, eller begge deler.

Straffelovens § 8 kommer ikke til anvendelse.

77. I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-3 skal lyde:

Bestemmelsene i §§ 3-1 og 3-2 gjelder tilsvarende ved erstatning for krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 168, 169, 192–199, 200 tredje ledd, 217–221, kap. 24, § 271 eller §§ 327–331. § 3-2a anvendes ikke.

§ 3-5 første ledd annet punktum skal lyde:

Ved krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 299 eller 302, skal det ved utmålingen av oppreisning særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er et misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om hand-

lingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

§ 3-6 og ny § 3-6 a skal lyde:

§ 3-6. (erstatning for krenking av privatlivets fred)

Den som har krenket privatlivets fred, skal, såfremt han har utvist uaktsomhet eller vilkårene for straff er oppfylt, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under henvisning til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. I dom som går ut på straff, kan retten pålegge domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen.

Ansaret etter første ledd omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk fremstilling eller formidling av ytringen.

Er noen som har handlet i tjenesten til en eier eller utgiver av et massemedium ansvarlig etter første ledd, hefter også eieren eller utgiveren for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning, med mindre retten av særlige grunner fritar dem. Eierne eller utgiverne kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner rimelig.

§ 3-6 a. (erstatning for ærekrenkelses)

Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivarettatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Reglene i § 3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

78. I lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 72 nr. 1 første punktum og nr. 2 første punktum skal lyde:

1. Den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning i omsetningsoppgave eller i annen oppgave eller forklaring til avgiftsmyndighetene, og derved unndrar avgift eller oppnår uberettiget tilbakebetaling av avgift, straffes som for bedrageri etter straffeloven §§ 371 og 372.
2. Den som unnlater å la seg registrere etter bestemmelsene i kap. VII eller å sende omsetningsoppgave etter bestemmelsen i kap. VIII eller kap. X, eller overtrer regnskaps- eller dokumentasjonsbestemmelsene i kap. XI eller bestemmelsene om opplysningsplikt i kap. XII, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

Nr. 3 oppheves. Nåværende nr. 4 og 5 blir ny nr. 3 og 4.

79. I lov 17. april 1970 nr. 21 om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere gjøres følgende endringer:

§ 11 første ledd skal lyde:

Den som på urettmessig måte utnytter eller åpenbarer opplysning som han som følge av denne lovs bestemmelser får vedrørende andres oppfinnelser, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

§ 11 annet ledd oppheves.

80. I lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern gjøres følgende endringer:

§ 24 første ledd første punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbudsbestemmelser gitt i medhold av denne lov, eller § 15 straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år.

§ 24 annet og tredje ledd oppheves.

81. I lov 26. juni 1970 nr. 74 om forskningsavgift på landbruksprodukter gjøres følgende endring:

§ 6 annet punktum oppheves.

82. I lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk skal § 44 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller aktløst overtrer denne lov eller forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av loven, straffes med bøter eller med fengsel inntil tre måneder, for så vidt ikke forholdet rammes av strengere straffebud.

83. I lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering gjøres følgende endringer:

- § 1 første ledd nr. 2, 3 og 4 og annet ledd skal lyde:
2. Bot for *en straffbar handling med en strafferamme på fengsel i minst 1 år*.
 3. Overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 63, eller anbringelse i arbeidshus.
 4. Betinget påtaleunntatelse etter straffeprosessloven § 69 i sak *med en strafferamme på fengsel i minst 1 år*.
Gjelder avgjørelsen et foretak, jf straffeloven § 27, skal det opplyses om det i registeret.

§ 6 første ledd nr. 1, 3, 4, 5, 6 og 11 skal lyde:

1. Påtaleunntatelse *for straffbar handling med strafferamme på fengsel inntil 6 måneder, ubetinget påtaleunntatelse for straffbar handling med strafferamme på fengsel i minst 1 år* eller overføring av straffesak til megling i konfliktråd.
3. Bot for *straffbar handling med strafferamme på fengsel inntil 6 måneder*, med mindre den etter politiets skjønn kan være av betydning for formålet med attesten og ikke er eldre enn 2 år regnet fra dommen eller vedtagelsen av forelegget.
4. Bot for *straffbar handling med strafferamme på fengsel i minst 1 år* etter dom som er avsagt eller forelegg som er vedtatt mer enn 2 år før attesten blir utstedt.
5. Betinget påtaleunntatelse *for straffbar handling med strafferamme på fengsel i minst 1 år* når påtaleunntatelsen er meddelt eller dommen er avsagt mer enn 2 år før attesten blir utstedt.
6. Betinget dom når dommen er avsagt mer enn 5 år før attesten blir utstedt. Det samme gjelder dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 når det ikke har skjedd overføring til anstalt under kriminalomsorgen etter psykisk helsevernloven § 5-6 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 63, og reaksjonen har opphørt, samt dom på bemyndigelse til anbringelse i tvangsarbeid eller kursted når bemyndigelsen ikke har vært brukt.
11. Strafferettslige reaksjoner ilagt foretak, jf straffeloven § 27.

§ 6 annet ledd skal lyde:

Har en person flere dommer på ubetinget fengsel i 6 måneder eller mer, ungdomsfengsel (arbeidsskole), tvangsarbeid, overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62, tvungen omsorg etter straffeloven § 63 eller forvaring, tas alle disse dommer med i attesten selv om bare en av dem skal tas med etter reglene i første ledd. Når en dom er avsagt på et tidspunkt da ingen tidligere dom av denne art

skulle tas med etter reglene i første ledd, tas dog den eller de tidligere dommer ikke med i attesten.

84. I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. skal § 4 annet ledd første punktum lyde:

Faren og farslekta tar ikkje arv etter barnet dersom det er avla med ei handling som er brotsverk mot noka føresegn i straffelovas §§ 291, 295, 296, 299 og 302 og som faren er dømd til fengselsstraff for utan vilkår.

85. I lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet gjøres følgende endring:
§ 55 nr. 2 oppheves.

86. I lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige gjøres følgende endring:
§ 55 oppheves.

87. I lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår gjøres følgende endringer:
§§ 7 og 8 oppheves.

§ 17 første og annet ledd skal lyde:

Den som overtrer §§ 2–9 i denne lov eller vedtak som er gjort i medhold av denne lov, straffes med bøter, fengsel i inntil 6 måneder eller begge deler dersom ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Uaktsom overtredelse av §§ 2, 2a første ledd og 3 eller vedtak som er gjort i medhold av denne lov straffes med bøter, fengsel i inntil 6 måneder eller begge deler dersom ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

§ 17 tredje ledd og siste ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

88. I lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk gjøres følgende endringer:
Overskriften til § 64 skal lyde:
Forskjellige lovbrudd.

§ 64 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:
Medvirkning straffes ikke.

89. I lov 9. februar 1973 nr. 6 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. skal § 14 lyde:
Den som *forsettlig eller grovt uaktsomt* treffer beslutning om uttak av organ eller annet biologisk materiale uten at lovens vilkår foreligger, straffes

med bøter, om ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

På samme måte straffes den som *forsettlig eller grovt uaktsomt* treffer beslutning om bruk av fostervev, overføring av levende biologisk materiale fra dyr til mennesker eller kommersiell utnytting i strid med lovens bestemmelser.

90. I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader gjøres følgende endringer:

§ 10 første ledd annet punktum skal lyde:

Forsøk straffes på samme måte.

§ 10 første ledd tredje punktum oppheves.

91. I lov 7. juni 1974 nr. 22 om prisregler for jern og stål gjøres følgende endring:

§ 3 annet ledd oppheves.

92. I lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer (gjelder bare for Svalbard) gjøres følgende endring:

§ 41 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller aktløst overtrer denne lov eller forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av *loven*, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder for så vidt ikke forholdet rammes av strengere straffebud.

93. I lov 6. juni 1974 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) skal § 37 første ledd nytt siste punktum lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

93 a. I lov 30. mai 1975 nr. 18 sjømannsloven skal ny § 54 C lyde:

§ 54 C Straff

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt lar en sjømann være ansatt på vesentlig andre vilkår enn de som fremgår av loven, forskrifter gitt i medhold av loven eller tariffavtale som gjelder for sjømannen.

Ved vurderingen av om en overtredelse av første ledd er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang, virkninger og graden av utvist skyld.

94. I lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd bokstav d skal lyde:

d) hun ble gravid under forhold som nevnt i straffeloven §§ 312, 313 og 314, eller svangerskapet er et resultat av omstendigheter som omtalt i straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302 og 314 eller

§ 13 skal lyde:

Den som *avbryter* svangerskap i strid med denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven, straffes med *bot eller fengsel inntil 2 år*.

På samme måte straffes den som *mundtlig* eller *skriftlig* gir uriktige opplysninger i begjæring om svangerskapsavbrudd eller til bruk ved avgjørelsen av begjæringen, eller som rettsstridig bryter taushetsplikt etter § 11. Bestemmelsene om straff i første ledd gjelder ikke for kvinne som selv avbryter sitt *svangerskap*.

95. I lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd siste punktum oppheves.

§ 12 annet ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Forsøk straffes på samme måte. Medvirkning straffes ikke.

96. I lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone gjøres følgende endringer:

§ 8 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne *lov*, straffes med bøter.

§ 9 siste punktum skal lyde:

Bestemmelsene i straffelovens § 74 får tilsvarende anvendelse.

97. I lov 3. juni 1977 nr. 57 om sterilisering skal § 11 tredje ledd lyde:

Overtredelse av taushetsplikten straffes etter straffelovens § 209 selv om vedkommende ikke er offentlig tjenestemann.

98. I lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag skal § 12 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter, regler eller vilkår fastsatt i medhold av *loven*, straffes med bøter.

99. I lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene gjøres følgende endring:

§ 3 siste ledd oppheves.

100. I lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner gjøres følgende endring:

§ 27 tredje og fjerde punktum oppheves.

101. I lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. skal § 95 nytt tredje punktum lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

102. I lov 6. juni 1980 nr. 18 om gjennomføring av sanksjoner mot Iran skal § 2 lyde:

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av denne lov gjelder §§ 2 og 3 i lov av 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd tilsvarende.

103. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning gjøres følgende endringer:

§ 12-1 nr. 2 siste punktum og § 12-2 nr. 1 siste punktum oppheves.

104. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 11 første ledd nr. 7 lyde:

til den som er utsatt for tvangsekteskap eller forsøk på sådan som nevnt i straffeloven § 253, jf. straffeloven § 16, men hvor saken ikke er anmeldt og den nødvendige bistand er av samme art som nevnt i straffeprosessloven § 107c eller annen relevant bistand.

105. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall gjøres følgende endringer:

§ 78 første ledd bokstav e oppheves.

§ 79 første ledd bokstav c oppheves.

106. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 40 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 78 bokstav f er anvendt, og det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen.

Ny § 43 a skal lyde:

Når en dom blir lest opp eller forkynt, skal den domfelte gjøres kjent med

- a) hva dommen går ut på,
- b) eventuelle vilkår for dommen, og
- c) mulige følger av brudd på vilkårene, herunder følger av at den domfelte begår en ny straffbar

handling før utløpet av en prøve- eller gjennomføringstid.

Dommeren kan gi advarsel og formaning, eventuelt i et særskilt rettsmøte.

Hvis den domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen, og kriminalomsorgen ikke var til stede da dommen ble avsagt, underretter påtalemyndigheten straks kriminalomsorgen om dommen.

§ 51 første ledd nytt annet punktum:

Reises ny sak om et krav som er avgjort ved rettskraftig dom, skal retten avvise saken av eget tiltak. Det samme gjelder i tilfeller som nevnt i straffeloven § 8.

§ 51 annet ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Inndragningssak etter dette ledd kan bare fremmes dersom tiltalte varsles om at slik sak vil bli fremmet senest når hovedforhandlingen i straffesaken starter, før tilståelsesdom avsies eller før forelegg vedtas. Straffedommens avgjørelse av skyldspørsmålet legges opprøvd til grunn i den senere inndragningssaken i den utstrekning den er avgjørende for spørsmålet om inndragning.

Ny § 62 a skal lyde:

Den offentlige påtalemyndighet skal påtale straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov.

For overtredelse av straffebud med en straffeframme på 2 år eller lavere kan påtale unnlates hvis ikke allmenne hensyn tilsier påtale. Ved vurderingen av om allmenne hensyn foreligger, legges det blant annet vekt på overtredelsens grovhet, hensynet til den alminnelig lovlydighet og om den fornærmede, en annen som har lidt skade ved overtredelsen, eller vedkommende berørte myndighet ønsker påtale.

§ 65 nytt nr. 4 skal lyde:

sak mot utlending som ikke er bosatt i Norge, jf. straffeloven § 5 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke når strafforfølgning her i landet finner sted i samsvar med overenskomst med fremmed stat om overføring av straffesaker.

§ 68 sjettede ledd skal lyde:

Anke over tingrettens avgjørelse i sak etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a, treffes av myndighet som nevnt i lov om straffegjennomføring § 58 annet ledd. Anke over lagmannsrettens dom i sak som nevnt i første punktum, besluttet av statsadvokaten. § 310 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 69 skal lyde:

Selv om straffskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten når helt særlige grunner tilsier det, unnlate å påtale handlingen.

Påtaleunntatelse kan gis på vilkår av at siktede i prøvetiden ikke gjør seg skyldig i noen ny straffbar handling. Prøvetiden er 2 år fra den dag det blir besluttet å unnlate påtale, men ikke lenger enn foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak for handlingen.

Påtaleunntatelse kan også gis på vilkår som nevnt i straffeloven §§ 35, 36 og 37 bokstavene a til i. Gir siktedes forhold grunn til det, kan påtalemyndigheten i prøvetiden oppheve eller endre fastsatte vilkår og sette nye vilkår. Den siktede skal så vidt mulig få uttale seg om vilkårene før de fastsettes.

§ 76 femte ledd skal lyde:

Ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a eller av reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd, kan tilsatte i kriminalomsorgen møte. Bestemmelser om påtalemyndighetens rettigheter og plikter gjelder tilsvarende.

§ 98 nytt fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene om rett til forsvarer i paragrafen her gjelder tilsvarende i saker om pågripelse eller varereksfengsling etter § 173 a, jf. § 184 annet ledd.

§ 100 b nytt annet ledd skal lyde:

Første ledd gjelder tilsvarende når en sak om kontaktforbud i eget hjem, jf. straffeloven § 57 tredje ledd, bringes inn for retten.

Ny § 100 c skal lyde:

Med mindre retten på grunnlag av sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig at den domfelte er uten forsvarer, skal den oppnevne offentlig forsvarer når det er spørsmål om å fastsette eller fullbyrde ubetinget frihetsstraff i mer enn 6 måneder etter brudd på vilkårene for

- a) straffutmålingsutsettelse, jf. straffeloven § 60 tredje ledd, jf. § 39 annet ledd,
- b) fullbyrdingsutsettelse, jf. straffeloven § 39 annet ledd,
- c) løslatelse på prøve fra fengselsstraff, jf. straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd,
- d) løslatelse på prøve fra forvaring, jf. straffeloven § 46 første ledd, eller
- e) samfunnsstraff, jf. straffeloven § 52 første ledd bokstav a.

Er det aktuelt å fastsette eller fullbyrde en mildere straff, kan retten oppnevne offentlig forsvarer for den domfelte når særlige grunner taler for det.

Den domfelte skal ha offentlig forsvarer i saker om opphevelse eller endring av vilkår for prøveløslatelse fra forvaring etter straffeloven § 45 femte ledd. I andre saker om endring av vilkår eller forlengelse av prøvetid, jf. straffeloven §§ 39 første ledd, 45 fjerde ledd og 60 tredje ledd, kan retten oppnevne offentlig forsvarer for den domfelte når særlige grunner taler for det.

§ 107 a første og annet ledd skal lyde:

I saker om overtredelse av straffeloven §§ 192–197, 199, 200 tredje ledd, § 342 første ledd bokstav b, jf. § 57, og § 342 første ledd bokstav c, jf. straffeprosessloven § 222 a, har fornærmede rett til hjelp fra advokat dersom fornærmede ønsker det. I andre saker kan retten på begjæring oppnevne advokat for fornærmede hvis det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat.

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, eller kontaktforbud i eget hjem, jf. straffeloven § 57 tredje ledd, bringes inn for retten, har den som forbudet skal beskytte, rett til advokat. Reglene i kapitlet her gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 173 a skal lyde:

Den som med skjellig grunn mistenkes for vilkårsbrudd som nevnt i straffeloven §§ 39 annet ledd, 46 første ledd eller 52 første ledd bokstav a, jf. straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd annet punktum, kan pågripes når:

- a) det er grunn til å frykte for at han vil unndra seg fullbyrdingen av straff eller andre forholdsregler,
- b) det antas påkrevd for å hindre nye vilkårsbrudd, eller
- c) han selv begjærer det av grunner som finnes fyldestgjørende.

§ 184 annet ledd skal lyde:

Fengsling kan besluttes dersom vilkårene etter §§ 171, 172, 173 annet ledd eller 173 a er oppfylt og formålet ikke kan oppnås ved tiltak etter § 188. Reglene i § 174 gjelder tilsvarende. Kjennelsen skal angi lovhjemmelen, kortfattet nevne hvorfor det antas å foreligge skjellig grunn til mistanke, og for øvrig gjøre rede for grunnen til fengslingen. Det skal også gå frem av kjennelsen at fengslingen ikke er et uforholdsmessig inngrep.

Ny § 214 a skal lyde:

Påtalemyndigheten kan beslutte inndratt beslaglagte gjenstander som er egnet til bruk ved legems-krenkelse, og beslaglagte etterlikninger av våpen dersom gjenstandene kan inndras etter straffeloven §§ 69 første ledd bokstav c eller 70 første ledd annet punktum. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Når påtalemyndigheten utferdiger forelegg, begjærer saken pådømt ved tilståelsesdom eller reiser tiltale med påstand om straff, skal inndragningskravet likevel tas med i saken.

Eieren eller besitteren av en beslaglagt ting skal så vidt mulig gis skriftlig underretning om påtalemyndighetens beslutning om inndragning ved kopi av beslutningen, med mindre tingen er av ubetydelig verdi. Saken kan kreves forelagt for retten innen 1 måned etter at underretningen er kommet frem. Har underretning ikke vært gitt, er fristen for å kreve saken inn for retten 6 måneder fra beslaget ble foretatt. Et krav som er fremsatt etter at fristen er utløpt, kan likevel tas til følge når oversittelsen ikke bør legges den til last som har fremsatt kravet, eller når særlige omstendigheter ellers tilsier det.

Ny § 214 b skal lyde:

Påtalemyndigheten kan beslutte inndragning av en beslaglagt ting dersom inndragning kan skje etter straffeloven § 74 og verken eieren, lovbrøteren eller besitteren er kjent. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Eieren eller besitteren kan kreve saken forelagt for retten innen 6 måneder etter at vedtak om inndragning er fattet.

§ 216 b første ledd skal lyde:

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å foreta annen kontroll av kommunikasjonsanlegg når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling

- a) som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller som rammes av straffeloven kapittel 21.

§ 255 skal lyde:

Finner påtalemyndigheten at en sak bør avgjøres med bot, inndragning eller rettighetstap, kan den utferdige forelegg i stedet for å reise tiltale. Reaksjoner som nevnt i § 2 nr. 4 kan også avgjøres ved forelegg og kan også ilegges sammen med reaksjoner som nevnt i første punktum.

Rettighetstap som avgjøres ved forelegg, kan bare gjelde for inntil 3 år og kan ikke gjelde tap av stilling, retten til å inneha stilling eller tap av retten til å utøve næringsvirksomhet, med unntak for binæring.

§ 256 første ledd nr. 4 og nytt annet ledd skal lyde:

4. fastsetting av den bot og i tilfelle den inndragning og det rettighetstap som kreves,

Dersom den siktede har vært berøvet friheten i anledning av saken, og det ved fastsettingen av boten ikke er gitt fullt fradrag for frihetsberøvelsen, jf. straffeloven § 83 annet ledd, skal det anmerkes i forelegget hvor mange dager som har kommet til fradrag.

Nåværende annet ledd i § 256 blir nytt tredje ledd.

§ 332 tredje ledd skal lyde:

Paragrafen her gjelder ikke for saker som etter kapittel 24 skal behandles med lagrette, og heller ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 52 første ledd bokstav a.

§ 333 sjette ledd skal lyde:

Paragrafen her gjelder ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 52 første ledd bokstav a.

§ 455 første ledd fjerde punktum skal lyde:

For dom som beslutter å fullbyrde subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a, treffes vedtak om fullbyrding av myndighet som nevnt i lov om straffegjennomføring § 58 annet ledd.

§ 456 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Bot som ikke betales eller lar seg inndrive ved lønnstrekk eller annen tvangsfullbyrding, skal fullbyrdes ved soning av den subsidiære fengselsstraffen når den botlagte har evne til å betale boten eller allmenne hensyn tilsier det.

107. I lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet gjøres følgende endringer:

§ 56 annet ledd første og annet punktum oppheves.

§ 56 annet ledd skal lyde:

Uaktsom *overtredelse* er straffbar.

108. I lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond gjøres følgende endring:

§ 8-3 tredje ledd oppheves.

109. I lov 12. juni 1981 nr. 68 om forbud mot profesjonell boksing gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Den som *deltar* i konkurranse, oppvisning eller treningskamp i profesjonell boksing her i riket, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.

§ 2 skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes også den *som*

1. *arrangerer*, gir økonomisk støtte til eller stiller lokale til rådighet for boksekamp som nevnt i § 1.
2. i egenskap av manager inngår avtale om boksekamp som nevnt i § 1.
3. gjør tjeneste som dommer eller sekundant ved boksekamp som nevnt i § 1.

110. I lov 18. desember 1981 nr. 90 om merking av forbruksvarer m.v. skal § 7 nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

111. I lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene gjøres følgende endringer:

§ 4a-11 annet ledd oppheves.

§ 6-6 annet punktum skal lyde:

Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

112. I lov 17. desember 1982 nr. 84 om sikre containere skal § 9 nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

113. I lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. gjøres følgende endringer:

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a. Avskjed av embetsmann.

En embetsmann kan avskjediges ved dom når vedkommende viser seg å være varig uskikket til forsvarelig å utføre sin tjeneste eller når vedkommende ikke har de nødvendige eller gyldige foreskrevne betingelser for å inneha embetet.

Krav om avskjed etter denne paragraf gjøres gjeldende ved søksmål, jf. likevel regelen i straffeprosessloven § 3 annet ledd.

Påstand om avskjed etter denne bestemmelsen og om tjenestens tap som straff, kan avgjøres i samme sak.

§ 16 nr. 2 annet punktum skal lyde:

Men er det reist tiltale for atferd som kan begrunne avskjed etter § 15, eller kan medføre tjenestens tap som straff, eller er det reist sivilt søksmål til fradømmelse *av embetet etter § 15 a*, kan suspensjonen forlenges med inntil seks måneder om gangen til saken er endelig avgjort.

114. I lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. gjøres følgende endringer:

§ 53 første ledd første punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne *lov straffes* med bøter eller fengsel i inntil 6 måneder dersom forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

§ 53 tredje ledd første punktum oppheves.

§ 54 fjerde punktum skal lyde:

Bestemmelsene i straffelovens § 74 får tilsvarende anvendelse.

115. I lov 8. juni 1984 nr. 55 om linjekonferanser m.v. gjøres følgende endring:

§ 9 første ledd annet punktum oppheves.

116. I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs gjøres følgende endringer:

§ 143 første ledd annet punktum oppheves.

§ 143 annet ledd annet punktum skal lyde:

Etter begjæring fra påtalemyndigheten kan retten bestemme at virkningene av kjennelsen skal forlenges inntil rettskraftig dom foreligger i straffesak hvor påtalemyndigheten har nedlagt eller overveier å nedlegge påstand om rettighetstap etter straffeloven § 56.

§ 143 a første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt opptrer i strid med kjennelse etter § 143, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

§ 160 annet ledd skal lyde:

Overtredelse av taushetsplikten straffes som bestemt i straffeloven § 209.

117. I lov 14. juni 1985 nr. 77 Plan- og bygningslov gjøres følgende endring:

§ 111 nr. 2 annet punktum oppheves.

118. I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak skal § 10-4 nytt tredje punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

119. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. gjøres følgende endringer:

§ 6-1 første og nytt annet punktum skal lyde:

Den *som bruker* foretaksnavn i strid med denne lov straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 må-

neder, for så vidt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse. *Medvirkning straffes ikke.*

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

120. I lov 21. juni 1985 nr. 82 om kredittkjøp m.m. skal § 31 lyde:

Den som overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7, § 9, jf § 27 a, eller § 29 bokstav c, straffes med bøter, eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder, eventuelt sammen med bøter. På samme måte straffes den som unnlater å gi opplysninger som nevnt i §§ 4, 5, 6, jf § 27 a, § 29 bokstav b eller § 30 annet ledd, eller gir misvisende opplysninger som der nevnt. På samme måte straffes også en kredittlyter som overtrer § 5 a første eller tredje ledd, jf § 27 a, eller unnlater å oppfylle sin plikt etter § 5 b, jf § 27 a.

Den som uaktsomt overtrer bestemmelse som nevnt i første ledd straffes med bøter.

121. I lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon skal § 16 b annet ledd første punktum lyde:

Den som overtrer forbudet i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.

122. I lov 20. juni 1986 nr. 35 om mesterbrev i håndverk og annen næring skal § 1 fjerde ledd nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

123. I lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd annet punktum skal lyde:

Løyvet kan nektast eller trekkjast attende dersom løyvehavaren bryt reglar i denne lova eller i forskrifter til denne lova, straffelova § 317 eller § 318 eller bryt vilkår som er sette ved tildeling av løyvet.

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Medietilsynet må ikkje godkjenne for framsyning i næring bilete som tilsynet meiner strir mot § 13a eller straffelova § 317 eller 318.

§ 7 annet ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Eit videogram som Medietilsynet meiner er i strid med reglane i straffelova § 317 eller § 318 kan ikkje registrerast. Det same gjeld videogram som er funne rettsstridig ved dom, vedteke førelegg eller som etter avgjerd av påtalemakta eller tingretten skal inndragast eller sperrast fordi det er eller kan vere i strid med reglane i straffelova § 317 eller § 318.

§ 13 nytt annet punktum skal lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

§ 13 a nytt siste punktum skal lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

§ 14 første ledd første punktum skal lyde:

Ansvarleg leiar for eit distributørfirma kan straffast med bot eller fengsel opptil tre månader om han i næring omset videogram som han kunne straffast for etter § 317 eller § 318 i straffelova om han hadde kjent til innhaldet.

§ 14 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

§ 15 første ledd skal lyde:

Den som driv omsetning av film eller videogram som er sperra eller inndrege som stridande mot § 317 eller § 318 i straffelova for mindre enn 15 år sidan, kan straffast med bot eller fengsel opptil tre månader. *Medverknad blir ikkje straffa.*

§ 15 annet ledd oppheves.

§ 16 første ledd skal lyde:

Ein film eller eit videogram som heilt eller delvis er i strid med § 317 eller § 318 i straffelova, kan ved dom inndragast utan omsyn til om nokon kan straffast.

124. I lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister skal § 11 lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelsene i § 4 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, eller plikten til å framlegge dokumentasjon som nevnt i § 9 annet ledd straffes med bøter. *Medvirkning straffes ikke.*

Ved vurderingen av om en overtredelse av første ledd er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

125. I lov 12. juni 1987 nr. 57 om forbud mot fallskjermhopping m.v. innenfor visse fjellområder skal § 3 lyde:

Den som overtrer forskrifter gitt i medhold av § 2, straffes med bøter.

126. I lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd nr. 1, 2 og 4 skal lyde:

Dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud, straffes med bøter eller med fengsel inntil fem år eller med begge deler den som:

1. utfører varer, teknologi eller tjenester i strid med

denne lov eller forskrift som er gitt i medhold av den, eller

2. *overtrer noe* vilkår som er satt i medhold av denne lov, eller
4. på annen måte *overtrer bestemmelser* som er gitt i eller i medhold av denne lov.

§ 5 annet ledd oppheves.

Nåværende § 5 tredje ledd blir nytt annet ledd og skal lyde:

Uaktsom overtredelse som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil to år.

127. I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav gjøres følgende endringer:

§ 5 sjettede ledd første punktum skal lyde:

Politiattest etter paragrafen her som utstedes etter lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering, skal bare vise merknader om strafferettslige reaksjoner for overtredelse av straffeloven kapittel 22, 25, 27, 29, 30 og 32, inkassoloven, konkurranselovgivningen, konkurslovgivningen, regnskapslovgivningen, selskapslovgivningen, skatte- og avgiftslovgivningen og verdipapirlovgivningen.

§ 32 første ledd innledningsvis skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder, eller begge deler, straffes den som *overtrer*

§ 32 annet ledd skal lyde:

Den som uaktsomt *overtrer første* ledd, straffes med bøter.

128. I lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet skal § 10 første ledd lyde:

Er et anmeldt forhold straffbart etter borgerlig lov og undergitt offentlig påtale, eller begjæres påtale av *allmenne hensyn*, eller er det annen grunn til å regne med at straffesak vil bli reist, bør refselse bare brukes dersom spesielle forhold gjør en forføyning nødvendig.

129. I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner skal § 5-1 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter, eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel i inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

130. I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 29 første ledd bokstav e skal lyde:

når utlendingen har overtrådt straffeloven §§ 131–136, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse,

§ 29 tredje ledd skal lyde:

Utlending som har arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse kan bare utvises dersom det straffbare forholdet kan føre til fengselsstraff i mer enn ett år, eller dersom *straffeloven §§ 167, 168, 189 eller 271*, er overtrådt.

§ 30 annet ledd bokstav c skal lyde:

når utlendingen har overtrådt straffeloven §§ 131–136, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse, jf § 29 første ledd bokstav e.

§ 38a femte ledd annet punktum skal lyde:

Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

§ 41c annet ledd skal lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302, 304, 305, 309, 311, 312 og 314 der den fornærmede er under 18 år. Attesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

§ 47 femte, sjette og åttende ledd oppheves.

Nåværende sjuende ledd blir nytt femte ledd.

§ 58 tredje ledd skal lyde:

Utlending som omfattes av EØS-avtalen, kan utvises når utlendingen har overtrådt straffeloven §§ 131–136, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse.

131. I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1-8 tredje ledd skal lyde:

En bevilling kan også inndras dersom det skjer gjentatt narkotikaomsetning på skjenkestedet, eller dersom det ved skjenkestedet skjer gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 186.

§ 10-1 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer bestemmelser* gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

§ 10-1 tredje ledd skal lyde:

Overtredelse av §§ 2-1, 3-1, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, *straffes etter straffeloven § 233.*

§ 10-1 femte ledd skal lyde:

Forsøk straffes på samme måte.

§ 10-3 skal lyde:

Dersom vilkårene for inndragning etter straffeloven er oppfylt, kan påtalemyndigheten beslutte at brennevin og gjærende eller gjæret udestillert væske tilintetgjøres. Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk når den er skjenket i glass eller finnes i opptrukket flaske. Beslutning om inndragning av lovlig tilvirket brennevin skal være skriftlig og begrunnet. Eieren eller besitteren skal så vidt mulig underrettes om påtalemyndighetens beslutning ved kopi av beslutningen og kan kreve saken forelagt for retten innen 1 måned etter at beslaget ble foretatt.

132. I lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling gjøres følgende endring:

§ 5-2 siste punktum oppheves.

133. I lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk Sentralbyrå skal § 5-1 lyde:

(1) *Overtredelse* av § 2-2 eller vedtak med hjemmel i § 2-2 om oppgaveplikt, av § 2-5 om bruk av opplysninger eller av § 2-6 om offentliggjøring av opplysninger, kan straffes med bøter, med mindre overtredelsen faller inn under strengere straffebestemmelser.

(2) Brudd på taushetsplikt eller på vilkår etter § 2-5 kan straffes etter straffeloven § 209.

134. I lov 16. juni 1989 nr. 59 om lostjenesten m.v. skal § 22 første ledd lyde:

Med bøter straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av lovens *kapittel III.*

135. I lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer skal § 9 annet punktum lyde:

På samme måte *straffes forsøk.*

136. I lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser gjøres følgende endringer:

§ 9 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt krenker en annens rett etter denne *loven*, *straffes* med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

§ 9 tredje ledd oppheves.

137. I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. skal § 7-5 første og annet ledd lyde:

Den *som overtrer* denne lov eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år eller begge *deler.* *Forsøk straffes på samme måte.*

Den som uaktsomt overtrer bestemmelse som nevnt i første *ledd*, *straffes* med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler.

138. I lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen gjøres følgende endring:

§ 7 annet punktum oppheves.

139. I lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd skal § 10 første ledd siste punktum lyde:

Brudd på taushetsplikten straffes etter straffeloven § 209.

140. I lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte skal § 5 annet ledd lyde:

Fullbyrding i Norge av en utenlandsk straffereaksjon mot en utilregnelig person kan bare skje etter dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller til tvungen omsorg etter straffeloven § 63.

141. I lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak skal § 58 lyde:

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen eller administrerende direktør som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne *lov*, *straffes* med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel inntil tre måneder.

142. I lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v. gjøres følgende endringer:

§ 8-8 første ledd annet punktum skal lyde:

Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

§ 8-10 annet ledd første punktum skal lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302, 304, 305, 309, 311, 312 og 314.

143. I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 49 første ledd første punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer bestemmelser* gitt i eller i medhold av denne lov eller opprettholdt ved loven eller vilkår fastsatt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år dersom forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

§ 49 tredje og fjerde ledd oppheves.

144. I lov 29. mai 1992 nr. 50 om inspeksjoner i samsvar med Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) og om immunitet og privilegier for inspektørene m.fl. gjøres følgende endring:

§ 4 annet punktum oppheves.

145. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger skal § 9-3 første ledd nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

146. I lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene skal § 4-9 første ledd nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

147. I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 4-23 annet ledd første punktum skal lyde:

Den som *overtrer* forbudet i første ledd, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

§ 6-4 a annet ledd skal lyde:

Overtredelse av taushetsplikt etter denne bestemmelsen kan straffes etter straffeloven § 210 dersom vedkommende er gjort oppmerksom på at overtredelsen kan få slik følge.

§ 6-7 første ledd annet punktum skal lyde:

Overtredelse straffes etter straffeloven § 210.

§ 6-10 femte ledd skal lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302, 304, 305, 311, 312 og 314.

148. I lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. skal § 15 første og annet ledd lyde:

Brudd på bestemmelsene i denne *loven blir* straffet med bøter eller med fengsel inntil tre måneder.

På samme måten blir den straffet som bryter bestemmelser som er gitt med hjemmel i *loven*.

149. I lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner skal § 15 nr. 3 lyde:

Dersom det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som nevnt i *straffelovens* §§ 170 bokstav b og 171-174 og kapittel 27, 32 og kapittel 40, og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort.

150. I lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv skal § 22 lyde:

Den som *handlar* i strid med føresegner gjevne i eller i medhold av denne lova, kan straffast med bøter.

151. I lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting gjøres følgende endringer:

§ 4-5 første ledd bokstav d skal lyde:

sender program som norsk rett har funnet stridende mot straffeloven § 185.

§ 10-1 første ledd siste punktum oppheves.

§ 10-1 tredje ledd første punktum skal lyde:

Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av kapittel 9, jf. §10-1 første ledd, kan straffes uten hinder av de begrensninger som følger av straffeloven §§ 4-8 og *straffeprosessloven* § 65 nr. 4.

§ 10-1 fjerde ledd oppheves.

152. I lov 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl skal § 7 lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller med fengsel inntil tre måneder.

153. I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer:

§ 31 fjerde ledd første punktum oppheves.

§ 32 nytt første ledd skal lyde:

Dersom vilkårene for inndragning etter straffeloven er oppfylt, kan påtalemyndigheten beslutte at be-

slaglagte stoffer som er oppført på narkotikalistene, inndras. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Eierne eller besitterne skal så vidt mulig underrettes om påtalemyndighetens beslutning og kan kreve saken forelagt for retten innen 1 måned etter at be-
slaget ble foretatt.

Nåværende første og annet ledd blir nye annet og tredje ledd.

154. I lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett skal § 22 lyde:

Den som *gjør* inngrep i den enerett en planteforedlerrett *medfører*, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer reglene om anvendelse av sortsnavn i § 20, straffes med bøter.

155. I lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. gjøres følgende endring:

§ 25 tredje ledd oppheves.

156. I lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak gjøres følgende endring:

§ 4 første ledd bokstav d oppheves.

157. I lov 11. juni 1993 nr. 73 om prisregulering ved import av fisk og fiskevarer m.v. skal § 4 annet punktum lyde:

På samme måte *straffes forsøk*.

158. I lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. gjøres følgende endringer:

§ 22 første ledd skal lyde:

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelse eller vilkår som er gitt i eller med hjemmel i *loven*, straffes med bøter dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.

§ 22 annet ledd annet punktum oppheves.

159. I lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart gjøres følgende endringer:

§ 1-2 fjerde ledd skal lyde:

Med hensyn til straffebestemmelsenes anvendelse på handlinger foretatt utenfor norsk område gjelder reglene i *straffeloven* §§ 5–8, jf. nåværende lovs §15-2 annet ledd.

§ 14-12 første punktum skal lyde:

Den som *gjør tjeneste* ombord i strid med bestemmelsene i § 6-11 første ledd, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

§ 14-12 nytt tredje punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 14-22 annet punktum oppheves.

§ 14-25 annet ledd oppheves

§ 14-32 oppheves.

§ 15-2 annet ledd skal lyde:

For så vidt angår overtredelser av vedkommende bestemmelser, regnes et slikt fartøy som norsk etter straffelovens § 4.

160. I lov 25. mars 1994 nr. 6 om granskingskommissjonen for granskning av påstander om ulovlig overvåking av norske borgere gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Om straffansvar for falsk forklaring for kommissjonen eller for den som opptar forklaring for kommissjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 5 oppheves.

161. I lov 6. mai 1994 nr. 10 om gjennomføring av Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei gjøres følgende endringer:

§ 5 første punktum skal lyde:

Den som bryt denne lova eller føresegner som er gjevne med heimel i lova, vert straffa med bot eller fengsel i opptil fem år *dersom handlinga ikkje vert ramma av strengare strafføresegner som til dømes straffelova §§ 107 og 142.*

§ 5 tredje punktum oppheves.

162. I lov 24. juni 1994 nr. 34 om registrering som kjøper i første hånd av råfisk m.v. skal § 6 annet punktum lyde:

På samme måte *straffes forsøk*.

163. I lov 24. juni 1994 nr. 38 om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Straffeprosessloven § 65 nr. 4 gjelder ikke for strafforfølgning av handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde.

§ 7 skal lyde:

Om straffansvar for falsk forklaring for Domstolen gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

164. I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten gjøres følgende endringer:

§ 143 fjerde ledd annet punktum oppheves.

§ 144 tredje ledd annet punktum oppheves.

Nytt avsnitt II skal lyde:

Avsnitt II Straff

§ 506 skal lyde:

§ 506 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt på vesentlig måte

- a) overtrer § 9 om kjenningssignal og merking eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen
- b) overtrer bestemmelser i kapittel 2 om registrering eller forskrifter gitt i medhold av kapitlet.
- c) uberettiget fører et norsk flagg eller på annen måte utgir skipet for å være norsk, eller i norsk farvann uberettiget fører noe flagg eller på annen måte utgir skipet for å ha en annen enn sin virkelige nasjonalitet.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører eller vakthavende styrmann som overtrer plikten i § 135 første eller annet ledd om å iverksette alle nødvendige tiltak ved havsnød eller annen fare og ikke uten særlig grunn forlate eller oppgi skipet så lenge det er rimelige utsikter til berging, med mindre det er betydelig fare for vedkommendes eget liv.

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes andre som har sitt arbeid om bord såfremt de uten særlig grunn og uten tillatelse av skipsføreren forlater skipet i havsnød eller annen fare så lenge skipsføreren er ombord.

Med bøter eller fengsel inntil 3 år straffes en skipsfører eller vakthavende styrmann som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i § 164 første punktum til å yte nødvendig hjelp når det kan skje uten særlig fare for eget skip eller personer om bord der, men inntil 6 år såfremt unnlåtelsen har hatt døden eller betydelig skade på legeme eller helse til følge.

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i §§ 186 eller 197 eller forskrifter gitt i medhold

av bestemmelsene, om å ha forsikring eller annen sikkerhet samt gyldige sertifikater.

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som unnlater å oppfylle meldeplikten i § 475 første ledd eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen. På samme måte straffes den som på vesentlig måte unnlater å fremlegge dokumentasjon i samsvar med § 477 annet ledd, eller å etterkomme krav fra undersøkelsesmyndigheten etter § 479 første ledd, eller som fjerner gjenstander i strid med § 478.

Ved vurderingen av om en overtredelse av første ledd er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

165. I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer skal § 8-1 lyde:

Med unntak av overtredelse av plikter etter § 5-1 eller plikter som omfattes av helsepersonellovgivningen, straffes forsettlig eller uaktsomt overtredelse av loven her eller *vedtak gitt med hjemmel i loven med bot eller fengsel inntil 2 år. Dersom overtredelsen har tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme eller helse som følge, er straffen bot eller fengsel inntil 4 år.*

166. I lov 12. januar 1995 nr. 6 om medisinsk utstyr skal § 12 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer bestemmelser* eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, eller under særlig skjerpene omstendigheter med bøter eller fengsel inntil 2 år.

167. I lov 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v. gjøres følgende endringer:

§ 17 første ledd annet og tredje punktum oppheves.

§ 17 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

168. I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred gjøres følgende endring:

§ 6 annet ledd oppheves.

169. I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord skal § 6 nytt annet punktum lyde:

Medverknad blir ikkje straffa.

170. I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

§ 7 a tredje ledd skal lyde:

Med våpen menes i denne paragrafen våpen og andre gjenstander som omfattes av våpenlovgivnin-

gen, kniv eller lignende skarpt redskap som det er forbudt å bære på offentlig sted, jf. straffeloven § 389, og andre farlige gjenstander som kan tas i forvaring etter politiloven § 7.

§ 17 b nr. 1 skal lyde:

1. overtredelser av straffeloven *kapittel 17 og § 184 og sikkerhetsloven,*

§ 17 b nr. 5 skal lyde:

5. sabotasje og politisk motivert vold eller tvang, eller overtredelser av straffeloven *kapittel 18.* Åpen etterforskning i slike saker foretas likevel av det øvrige politi, med mindre annet bestemmes av overordnet påtalemyndighet.

§ 17 d første ledd bokstav a til c skal lyde:

- a) straffeloven §§ 131, 133 og 134,
- b) straffeloven §§ 121–126 eller
- c) straffeloven §§ 251, 254, 273, 274 og 275 og som retter seg mot medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen, Høyesterett eller representanter for tilsvarende organer i andre stater.

§ 17 f annet ledd bokstav c skal lyde:

som bevis for en terrorhandling, jf. straffeloven §§ 131, 133 og 134,

§ 30 avslutningsvis skal lyde:

hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

171. I lov 25. august 1995 nr. 57 om pakkereiser og reisegaranti skal § 11-7 lyde:

Med bøter eller med fengsel i inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer § 3-1 og bestemmelsene* i dette kapittel eller bestemmelser gitt i medhold av § 11-6.

172. Lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse oppheves.

173. I lov 22. desember 1995 nr. 85 om europeiske økonomiske foretaksgrupper ved gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) (EØFG-loven) § 4 første ledd nr. 2 og 3 skal lyde:

2. når forretningsfører ikke lenger oppfyller vilkårene i § 3 eller vedkommende er ilagt dom på rettighetstap, jf. straffeloven § 56 første ledd bokstav b,
3. når det inntreer slik hindring som nevnt i konkursloven § 142 for en deltaker, eller en deltaker blir ilagt dom på rettighetstap, jf. straffeloven § 56 første ledd bokstav b, og vedkommende ikke trer ut av foretaksgruppen.

174. I lov 22. mars 1996 nr. 16 om regulering av bygge- og anleggsverksemd skal § 4 lyde:

Den som *bryt lova* her eller forskrift med heimel i lova, vert straffa med bøter.

175. I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke skal § 7 tredje ledd første punktum lyde:

Dersom det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold, som nevnt i straffeloven kapittel 19, 27, 28 og 30 og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort.

176. I lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 10-17 tredje punktum oppheves. Nåværende fjerde punktum blir nytt tredje punktum.

177. I lov 29. november 1996 nr. 73 om formidling av landsdekkende postsendinger skal § 24 første punktum lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 4, § 6 og § 7 eller forskrifter gitt med hjemmel i *disse, straffes* med bøter eller med fengsel i inntil tre måneder, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

178. I lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker, forsikringsselskapenes garantiordninger og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner gjøres følgende endring:

§ 5-1 annet ledd oppheves.

179. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 13-12 første ledd bokstav e skal lyde:

medlemmer som utfører samfunnsstraff etter straffeloven § 48,

§ 24 femte ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt *gir uriktige* eller ufullstendige opplysninger, eller unnlater å sende inn pliktig oppgave til skatteoppkreveren eller ligningsmyndighetene i forbindelse med beregning, fastsetting eller endring av arbeidsgiveravgiften, straffes etter bestemmelsene i ligningsloven kapittel 12.

180. Utgår.

181. I lov 6. juni 1997 nr. 32 om innførsle- og utførslereregulering gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd nr. 1 skal lyde:

Har *nokon*

1. *ført* inn eller ut, eller freista føre inn eller ut varer, medreikna levande planter og dyr, i strid med denne lova eller føresegner gjevne med heimel i lova, eller

§ 4 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd og skal lyde:

Har nokon av aktløyse *gjort slike* brot som nemnt i første leden, vert han straffa med bot eller fengsel i opp til 3 månader.

§ 4 fjerde ledd oppheves.

182. I lov 13. juni 1997 nr. 37 om salg av tidsparter i fritidsbolig (tidspartloven) gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i eller i medhold av §§ 11, 12 eller 13, straffes med bøter.

§ 18 annet ledd skal lyde:

Den som uaktsomt *overtrer bestemmelse* som nevnt i første ledd, straffes med bøter.

183. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om kystvakten gjøres følgende endringer:

§ 36 tredje ledd skal lyde:

Uaktsom overtredelse av første ledd bokstav a til c er også straffbar.

§ 36 femte ledd første punktum oppheves.

184. I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 19-1 første ledd annet punktum oppheves.

§ 19-1 tredje ledd første punktum oppheves.

§ 19-2 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 19-2 annet ledd første punktum oppheves.

185. I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:

§ 19-1 første ledd annet punktum oppheves.

§ 19-1 tredje ledd første punktum oppheves.

§ 19-2 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 19-2 annet ledd første punktum oppheves.

186. I lov 13. juni 1997 nr. 47 om gjennomføring av europarådsavtale 31. januar 1995 om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer til sjøs gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Norsk straffelov får anvendelse på handlinger som nevnt i europarådsavtalen art. 1 bokstav c, begått ombord på et fartøy som har nasjonaliteten til en annen av partene i europarådsavtalen eller på et statsløst fartøy, dersom handlingen hører til dem som omfattes av straffeloven § 231 eller 232, straffeloven § 332 om heleri i den grad utbyttet har tilknytning til narkotikavirksomhet, eller lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. § 31, jf. §§ 22–24.

§ 7 oppheves.

187. I lov 13. juni 1997 nr. 53 om eierskap i medier gjøres følgende endring:

§ 16 bokstav d oppheves.

188. I lov 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 18 skal lyde:

Kommunen kan straks sette en serveringsbevilling ut av kraft inntil videre dersom dette er nødvendig for å avverge eller stanse lovbrudd, og det er skjellig grunn til å tro at bevillingen vil bli kalt tilbake etter §19, eller at bevillingshaveren vil bli fratømt retten til å drive serveringsstedet etter straffelovens § 56 første ledd bokstav b.

§ 21 annet ledd oppheves.

189. I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer skal § 5 annet ledd lyde:

Overtredelse av taushetsplikt etter denne bestemmelsen kan straffes etter straffeloven § 209.

190. I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass skal § 5 annet ledd bokstav b lyde:

- b) innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 18, 20 annet ledd, 62, 71 annet til fjerde ledd, 73, 79 bokstav a (jf. lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern § 5-3), straffegjennomføringsloven § 43 eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd.

191. Utgår.

192. I lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5. Objektsikkerhet mv.

Ny § 18 a skal lyde:

Kongen kan av forsvarshensyn forby uvedkommende adgang til

- a) forsvarsbygg og -anlegg hvor gjenstander av interesse for rikets forsvar fremstilles, istandsettes eller oppbevares,
- b) bestemt angivne områder, og
- c) å overvære militære øvelser eller forsøk.

§ 31 første ledd annet punktum oppheves.

§ 31 nytt fjerde ledd skal lyde:

Den som forsettlig overtrer forbud med hjemmel i § 18 a straffes med bot eller fengsel inntil 1 år, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

§ 31 nytt femte ledd skal lyde:

Forsøk straffes på samme måte.

193. I lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter gjøres følgende endringer:

§ 37 annet ledd skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 40 a skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsen i § 40 tredje ledd eller bestemmelser i forskrift fastslått med hjemmel i § 40 tredje ledd, straffes med bøter.

§ 41 a nytt femte ledd skal lyde:

Når Statens innkrevingsentral er pålagt å inndrive tvangsmulkt som nevnt i annet ledd, kan den inndrive det ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingsentralen kan også inndrive tvangsmulkt ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten får rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Nåværende femte og sjette ledd blir nytt sjette og syvende ledd.

194. I lov 17. juli 1998 nr. 54 om gjennomføring av Konvensjonen om forbud mot bruk, lagring, produksjon og overføring av antipersonellminer og om ødeleggelse av slike miner gjøres følgende endring:

§ 5 første ledd tredje punktum oppheves.

195. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.(regnskapsloven) skal § 8-5 lyde:

Den som betydelig overtrer bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392–394.

196. I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa gjøres følgende endring:

§ 9-7 a annet ledd oppheves.

197. I lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer gjøres følgende endringer:

§ 9-3 tredje og fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir nytt tredje ledd.

198. I lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) skal § 31 annet ledd lyde:

På samme måte *straffes forsøk*.

199. I lov 4. juni 1999 nr. 37 om endringer i rettergangslovene m.m. (kildevern og offentlighet i rettspleien) gjøres følgende endringer:

Ny § 131 i domstolloven og endringene i denne lovs §§ 131 a og 198 tredje ledd oppheves.

200. I lov 18. juni 1999 nr. 40 om gjennomføring av Traktat om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengingar gjøres følgende endringer:

§ 5 første punktum skal lyde:

Den som *bryt* denne lova eller føresegner eller påbod som er gjeve med heimel i lova, vert straffa med bøter eller fengsel i opptil fem år.

§ 5 tredje punktum oppheves.

201. I lov 25. juni 1999 nr. 43 om særlige tiltak mot Den føderale republikken Jugoslavia skal § 7 første til fjerde ledd lyde:

Den som *overtrer bestemmelser* gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år, eller begge deler.

Den som uaktsomt *overtrer bestemmelser* som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder, eller begge deler.

Straff etter bestemmelser gitt i medhold av denne lov vedrørende befordring kommer ikke til anvendelse på skipsfører, offiserer eller mannskap med mindre de har *tatt beslutning* om befordring som nevnt i slike bestemmelser.

Straffeloven § 8 kommer ikke til anvendelse.

202. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) gjøres følgende endringer:

§ 91 første ledd skal lyde:

(1) Den som *overtrer* § 14 eller § 55 annet ledd, straffes med bøter eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder. På samme måte straffes den som *unnlater* å gi opplysninger som nevnt i §§ 15, 46, 59, 81 og 86, eller i bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene.

§ 91 tredje ledd oppheves.

203. I lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern gjøres følgende endringer:

§ 5-1 skal lyde:

Ved dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 gjelder bestemmelsene i loven her så langt de passer, med unntak av §§ 3-1 til 3-4 og §§ 3-7 til 3-9.

Straffeloven § 65 gir regler om opphør av reaksjonen.

§ 5-6 første ledd annet og tredje punktum skal lyde:

Overføring kan bare skje når den domfeltes sinnstilstand ikke lenger er som beskrevet i straffeloven § 20 første ledd bokstav b og d. Vilkåret om gjentakelsesfare i straffeloven § 62 annet og tredje ledd må fortsatt være oppfylt.

§ 5-6 tredje ledd skal lyde:

Finner retten at vilkåret om gjentakelsesfare i straffeloven § 62 annet og tredje ledd ikke er oppfylt, skal reaksjonen opphøre, jf. straffeloven § 65.

§ 5-7 skal lyde:

Er den domfelte overført til anstalt under kriminalomsorgen i medhold av § 5-6, gjelder reglene i straffeloven § 65 om opphør av reaksjonen så langt de passer. I stedet for opphør kan retten i slike tilfeller beslutte prøveløslatelse etter reglene i straffeloven §§ 44 og 45.

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Dersom den domfeltes sinnstilstand etter overføring til kriminalomsorgen igjen blir som beskrevet i

straffeloven § 20 første ledd bokstav b og d, skal den domfelte tilbakeføres til tvungent psykisk helsevern.

204. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 20 a annet ledd første punktum skal lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302, 304, 305, 309, 311, 312 og 314.

§ 67 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt *overtrer bestemmelser* i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

205. I lov 17. desember 1999 nr. 95 om betalingssystemer m.v. gjøres følgende endringer:

§ 5-3 første ledd siste punktum og annet ledd første punktum oppheves.

206. I lov 22. desember 1999 nr. 105 om handelsverksemd med brukte og kasserte ting skal § 5 lyde:

Den som forsettlig eller aktaust bryt føresegner gitt i eller i medhold av denne *lova*, *vert* straffa med bøter eller under skjerpande forhold med fengsel i inntil tre månader.

207. I lov 21. januar 2000 nr. 7 om kornforvaltning m.v. gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd annet og tredje punktum oppheves.

208. I lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger gjøres følgende endring:

§ 48 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

209. I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling skal § 23 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer bestemmelser* eller pålegg gitt i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

210. I lov 2. juni 2000 nr. 39 om apotek skal § 9-5 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt *overtrer* §§ 1-4, 1-5, 2-10, 3-7, 5-5, 6-5 annet punktum, 6-9, 6-11, 6-12, 7-2 første ledd og 8-2, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

211. I lov 16. juni 2000 nr. 42 om granskningskommisjonen som skal foreta en bred gjennomgang av utredning, planlegging, prosjektering og utbygging av ny hovedflyplass for Østlandet og Gardermobanen gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Om straffansvar for falsk forklaring for kommisjonen eller den som opptar forklaring for kommisjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 5 oppheves.

212. I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap gjøres følgende endring:

§ 6-5 annet punktum oppheves.

213. I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) skal § 63 annet ledd lyde:

På samme måte straffes den som overtrer bestemmelsen i § 44 annet ledd annet punktum.

214. I lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet skal § 16 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av *loven*, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

215. I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatsningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd siste punktum skal lyde:

Voldsoffererstatning selv om gjerningspersonen ikke kan straffes fordi vedkommende var utilregnelig som nevnt i straffeloven § 20 første ledd bokstav b eller c eller under 15 år.

§ 6 annet punktum skal lyde:

Ved krenking eller mislig adferd som nevnt i straffeloven §§ 299, 302 og 304 skal det ved utmålingen av oppreisningen særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

216. I lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikkje-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensning av økonomisk eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler skal § 3 lyde:

Den som bryt føresegner som er gjevne i medhald av denne lova, kan straffast med bøter eller fengsel inntil tre år, eller begge delar. Den som aktaust bryt føresegner som nemnt i første ledd, kan straffast med bøter eller fengsel seks månader, eller begge delar.

§ 8 i straffelova gjeld ikkje.

217. I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:

§ 24 tredje ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Forsøk straffes på samme måte. Medvirkning straffes ikke.

§ 40 sjuende ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg som nevnt i straffeprosessloven § 461 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Fengselsstraff under 14 dager kan idømmes.

§ 44 annet ledd skal lyde:

Hvis den prøveløslatte etter at kriminalomsorgen har holdt innskjerpingssamtale eller fastsatt vilkår etter første ledd, på nytt bryter vilkår, kan regionalt nivå bringe saken inn for tingretten med begjæring om gjeninnsettelse i fengsel for hel eller delvis fullbyrding av reststraffen. Bestemmelsene om omgjøring av dom på samfunnsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a gis tilsvarende anvendelse på saker om gjeninnsettelse for fullbyrdelse av reststraff etter prøveløslatelse.

§ 45 skal lyde:

Begår den prøveløslatte en ny straffbar handling i prøvetiden, gjelder bestemmelsene om omgjøring av dom på samfunnsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b tilsvarende. Det er likevel tilstrekkelig om tiltale blir reist eller saken blir begjært pådømt innen 6 måneder etter at prøvetiden gikk ut.

Dersom den prøveløslatte er siktet for en straffbar handling som kan føre til gjeninnsettelse for fullbyrdelse av reststraffen etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b, kan gjennomføringen av straffen avbrytes.

§ 53 første ledd skal lyde:

De idømte timene samfunnsstraff etter straffeloven § 49 første ledd bokstav a skal gå ut på

- a) samfunnsnyttig tjeneste,
- b) program, eller
- c) andre tiltak som er egnet til å motvirke ny kriminalitet.

§ 54 første ledd bokstav d skal lyde:

overholde vilkårene som domstolen har fastsatt etter straffeloven § 50, og

§ 54 tredje ledd skal lyde:

Den domfelte skal ikke begå en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

§ 56 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis retten har satt vilkår etter straffeloven § 50 eller kriminalomsorgen etter § 55 eller § 58 første ledd har forbudt den domfelte å bruke berusende eller bedøvende midler, skal kriminalomsorgen undersøke om vilkåret eller forbudet blir overholdt.

§ 58 annet ledd skal lyde:

Hvis den domfelte etter at kriminalomsorgen har holdt innskjerpingssamtale eller fastsatt vilkår etter første ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter første ledd bokstav a til d, bør regionalt nivå bringe saken inn for retten med begjæring om at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 52 første ledd bokstav a.

§ 59 skal lyde:

Begår den domfelte en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 52 første ledd bokstav b.

Dersom den domfelte er siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding av den subsidiære fengselsstraffen etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b, kan gjennomføringen av straffen avbrytes. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunkt begjæringen er oversendt retten.

218. I lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven) gjøres følgende endring:

§ 34 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

219. I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) gjøres følgende endringer:

§ 58 første ledd annet punktum og tredje ledd første punktum oppheves.

220. I lov 15. juni 2001 nr. 65 om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene) gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd skal lyde:

For straffansvar for falsk forklaring for Domstolen gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 12 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 13 skal lyde:

Straffeprosessloven § 65 nr. 4 gjelder ikke for strafforfølgning her i riket av handlinger som omfattes av Domstolens myndighetsområde.

221. I lov 15. juni 2001 nr. 73 om organisert kampaktivitet som tillater knockout gjøres følgende endringer:

§ 2 innledningsvis skal lyde:

Med bøter eller fengsel i inntil tre måneder straffes den som uten å ha innhentet *godkjenning*:

§ 2 nr. 2 skal lyde:

2. inngår *avtale om* kampaktivitet som nevnt i § 1 første ledd, eller

222. I lov 15. juni 2001 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell gjøres følgende endring:

§ 37 annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.

223. I lov 15. juni 2001 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) skal § 99 annet ledd lyde:

Den offentlige påtalemyndighet skal påtale overtredelse av denne bestemmelsen, jf. straffeprosessloven § 62 a.

224. I lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur (esignaturloven) gjøres følgende endring:

§ 21 annet ledd oppheves.

225. I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) skal § 42 første ledd lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne loven, sentrale eller lokale forskrifter eller enkeltvedtak fastsatt i medhold av denne loven, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

226. I lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy (yrkestransportlova) skal § 41 første punktum lyde:

Om nokon med vilje eller aktløyse *bryt denne lova*, forskrifter eller vilkår som er fastsette med heimel i lova, vert han straffa med bot.

227. I lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven) skal § 10-4 lyde:

Tillitsvalgte, ansatte og revisor i foretak som driver verdipapirregister og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i denne lov eller i forskrifter gitt med hjemmel i *loven*, straffes med bøter og under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder, hvis handlingen ikke går under noen strengere straffebestemmelse.

228. I lov 13. desember 2002 nr. 74 om e-pengeforetak skal § 8-3 lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lovs §§ 1-1, 1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-8, 2-1, 2-2, 2-5, 3-1, 4-2, 5-1, 6-2, 7-1, 7-2, 8-2 eller bestemmelser gitt med hjemmel i *loven*, straffes med bøter, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

229. I lov 21. februar 2003 nr. 12 om biobanker (biobankloven) gjøres følgende endring:

§ 18 annet ledd annet punktum oppheves.

230. I lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design (designloven) gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. uten tillatelse inneholder et våpen eller annet tegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b og § 166, et statsflagg eller et offentlig kontroll- eller garantimerke for produkter av samme eller liknende slag som produktene designen gjelder, eller noe som er egnet til å oppfattes som et slikt tegn, flagg eller merke.

§ 44 skal lyde:

Den som forsettlig utnytter en design i strid med loven *her*, straffes med bøter eller med fengsel i inntil tre måneder.

§ 44 annet ledd og § 45 annet ledd oppheves.

231. I lov 11. april 2003 nr. 20 om granskingskommisjonen for Mehamn-ulykken 11. mars 1982 med et Twin Otter passasjerfly gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Om straffansvar for falsk forklaring for kommisjonen eller den som opptar forklaring for kommisjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 5 oppheves.

232. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag (bustadbyggjelagslova) skal § 12-1 annet ledd lyde:

Brot på teieplikta kan straffast med bøter. Medverknad blir ikkje straffa.

233. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burettslagslova) skal § 13-1 annet ledd lyde:

Brot på teieplikta kan straffast med bøter. Medverknad blir ikkje straffa.

234. I lov 20. juni 2003 nr. 41 om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 tredje ledd skal lyde:

Den rapporteringspliktige skal i alle tilfeller kreve legitimasjon som nevnt i første ledd, dersom den har mistanke om at transaksjonen har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven §§ 131–136.

§ 7 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom rapporteringspliktige har mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven §§ 131–136, skal det foretas nærmere undersøkelser for å få bekreftet eller avkreftet mistanken.

§ 11 annet og tredje ledd skal lyde:

Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd nr. 1, kan uten hinder av taushetsplikt utveksle nødvendige kundeopplysninger seg imellom når det anses nødvendig som ledd i undersøkelser av mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven §§ 131–136.

ØKOKRIM kan gi opplysninger som ØKOKRIM mottar etter bestemmelsene i § 7 til andre offentlige myndigheter enn politiet som har oppgaver knyttet til forebygging av forhold som rammes av straffeloven §§ 131–136.

§ 16 første ledd skal lyde:

Med bøter straffes den som overtrer denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven.

235. I lov 27. juni 2003 nr. 58 om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe skal § 3 lyde:
 Ved *overtredelse* av bestemmelser gitt i medhold av denne lov gjelder §§ 2 og 3 i lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners sikkerhetsråd tilsvarende.
236. I lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. gjøres følgende endringer:
 § 9 første ledd skal lyde:
 Den som forsettlig eller grovt uaktsomt *overtrer bestemmelser* i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.
 § 9 annet ledd annet punktum oppheves.
237. I lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold (hundeloven) gjøres følgende endringer:
 § 2 bokstav d skal lyde:
 vesentlig skade på person: skader som anses som legemsbeskadigelse etter straffeloven § 273.
 § 22 tredje ledd skal lyde:
 En person som dømmes til straff av fengsel for *et lovbrudd* som innbefatter bruk av vold eller truende atferd, kan ved dommen forbyes å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til *lovbruddet*.
 § 28 tredje ledd siste punktum skal lyde:
 På samme måte *straffes forsøk*.
238. I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) gjøres følgende endring:
 § 12-4 tredje ledd oppheves.
239. I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. gjøres følgende endringer:
 § 20 annet ledd første punktum skal lyde:
Overtredelse av forbudet i første ledd straffes med bøter.
 § 20 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:
 Medvirkning straffes ikke.
240. I lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m.(bioteknologiloven) gjøres følgende endringer:
 § 4-6 skal lyde:
 Fosterdiagnostikk med sikte på å fastsette farskap og farskapstesting på fosterstadiet er forbudt.
- Dette gjelder ikke når svangerskapet kan være et resultat av omstendigheter som omtalt i straffeloven §§ 291, 295, 296, 299 og 304.
- § 7-5 skal lyde:
 Den som *overtrer* loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.
241. I lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) gjøres følgende endring:
 § 28 første ledd annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.
242. I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) gjøres følgende endringer:
 § 29 første ledd bokstav g oppheves.
 § 30 tredje ledd oppheves.
243. I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) skal § 15 lyde:
 § 15 skal lyde:
 Den som betydelig overtrer bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392–394.
244. I lov 10. desember 2004 nr. 76 om arbeidsmarkedstjenester (arbeidsmarkedsloven) gjøres følgende endring:
 § 30 annet ledd oppheves.
245. I lov 17. desember 2004 nr. 99 om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser (klimakvoteloven) skal § 22 nytt annet punktum lyde:
 Medvirkning straffes ikke.
246. I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven) gjøres følgende endring:
 § 33 fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd.
247. I lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) skal § 22 annet og tredje ledd lyde:
 Den som forsettlig eller aktaust *bryt føresegnene* i §§ 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14 eller 15, forskrifter gitt med heimel i disse paragrafane eller vedtak i medhald av desse føresegnene eller forskriftene, blir straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år.

Den som forsettlig eller aktaust *bryt forskrifter* gitt med heimel i §§ 4 tredje ledd eller 17 eller vedtak i medhald av desse forskriftene, blir straffa på same måte.

248. I lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) gjøres følgende endringer:

§ 4 femte ledd, § 5 annet ledd og § 6 annet ledd oppheves. § 5 tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 15 første ledd første punktum skal lyde:

Den som i fellesskap med minst to andre personer grovt *overtrer* §§ 4, 5 eller 6, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år.

§ 15 femte ledd skal lyde:

Dersom overtredelsen er ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, gjelder straffeloven §§ 79 bokstav c og 198.

249. I lov 3. juni 2005 nr. 34 om varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkel- sesloven) skal § 27 lyde:

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 6, 7, 8, 12 første ledd, 14, 17, 23, 25 og 26 i loven, straffes med bøter dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.

250. I lov 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) skal § 13 første ledd første punktum lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg gitt med hjemmel i §§ 4 eller 7, straffes med bøter.

251. I lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling gjøres følgende endring:

§ 9-5 tredje ledd oppheves.

252. I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) skal § 16-1 første ledd lyde:

Tillits- eller tjenestemenn i institusjoner som er underlagt denne lov og som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller som overtrer ellers gjeldende regelverk for *virksomheten*, straffes med bøter, eller under særlig skjerpene omstendigheter med

fengsel inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

253. I lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) skal § 33 lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven *her*, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler.

Overtredelse påtales bare når allmenne hensyn krever det.

254. I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endringer:

§ 19-2 første ledd annet punktum oppheves.

§ 19-4 nytt annet punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 19-5 skal lyde:

Enhver som er knyttet til Arbeidstilsynet er i forhold til *straffeloven* å regne som offentlig tjenestemann.

§ 19-7 oppheves.

255. I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 18-1 tredje ledd oppheves.

§ 18-2 annet ledd annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.

§ 18-3 annet ledd oppheves.

256. I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) gjøres følgende endring:

§ 31 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

257. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) skal § 17 første ledd nytt annet punktum lyde:

Medvirkning straffes ikke.

258. I midlertidig lov 17. juni 2005 nr. 95 om arbeids- og oppholdstillatelse for vietnamesere på Filippinene med nære slektninger i Norge skal § 4 bokstav f lyde:

f) når utlendingen har overtrådt straffeloven §§ 131–136, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en

slik forbrytelse eller

259. I lov 21. desember 2005 nr. 126 om kosmetikk og kroppsspleieprodukt m.m. (kosmetikklova) gjøres følgende endring:

§ 21 annet punktum oppheves.

260. I lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 50 nytt fjerde ledd skal lyde:

Ved inndrivelse av tvangsmulkt gjelder bestemmelsen i § 48 annet ledd tilsvarende.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 55 annet og tredje ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til en skipsfører som, i strid med sine plikter etter §§ 19, 29 og 37, forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 12, § 14, § 15 annet ledd, § 16, § 22, § 24 eller §§ 32 til 35.

Tilsynsmyndigheten kan dessuten ilegge overtredelsesgebyr til andre som har sitt arbeid om bord som, i strid med sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 20 første ledd bokstav c, d og e samt § 38, forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 14, § 15 annet ledd, § 16 eller § 33.

§ 59 bokstav e skal lyde:

e) vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 16, jf. § 6 med krav om å påse og sørge for at de som har sitt arbeid om bord har de nødvendige kvalifikasjoner og sertifikater.

§ 68 skal lyde:

§ 68 Straffansvar for den som ikke er offentlig tjenestemann

Benyttes under utøvelsen av tilsynet personer som ikke er offentlige tjenestemenn, gjelder for disse samme strafferettslige ansvar som for offentlige tjenestemenn i henhold til *straffeloven*.

§ 70 første ledd skal lyde:

For å sikre betaling av bot etter dette kapitlet eller foretaksstraff etter straffeloven § 27 som rederiet, skipsføreren eller andre som har sitt arbeid om bord er eller antas å ville bli ilagt, kan retten etter begjæring fra påtalemyndigheten beslutte å forby skipet å forlate havn, pålegge det å gå til havn eller fastsette andre nødvendige tiltak, inntil boten eller foretaksstraffen er betalt eller det er stilt tilstrekkelig sikkerhet for beløpet.

261. I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) gjøres følgende endringer:

§ 35 annet ledd skal lyde:

Ommerking straffes etter reglene i straffeloven kapittel 29.

§ 80 annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum og skal lyde:

Også uaktsom *overtredelse* er straffbar.

262. I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endring:

§ 8-9 tredje punktum oppheves.

263. I lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte merke-der (børsloven) gjøres følgende endring:

§ 48 fjerde ledd oppheves.

264. I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) gjøres følgende endringer:

§ 17-2 sjette ledd skal lyde:

Dersom overtredelsen behandles av påtalemyndigheten eller retten etter lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker, skal eventuelt krav om vinningsavståelse tas med som inndragningskrav etter straffeloven § 67.

§ 17-3 fjerde ledd oppheves.

§ 17-4 første ledd tredje punktum skal lyde:

Det samme gjelder forsøkshandlinger, jf. straffeloven § 16.

265. I lov 29. juni 2007 nr. 78 om endringer i lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. (pasientskadeloven) m.m. gjøres følgende endringer:

§ 8 tredje ledd første punktum skal lyde:

Den som *unnlater* å oppfylle plikten til å melde fra eller plikten til å betale tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

§ 8 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Medvirkning straffes ikke.

§ 8 a tredje ledd skal lyde:

Den som *unnlater* å oppfylle forsikringsplikt fastsatt i medhold av første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. *Medvirkning straffes ikke.*

266. I lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) gjøres følgende endringer:

§ 16-1 tredje ledd skal lyde:

(3) *Politiet avgjør spørsmålet om tiltale i saker etter § 16-7.*

§ 16-1 fjerde ledd oppheves.

267. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 66 bokstav e skal lyde:

e) når utlendingen har overtrådt straffeloven *kapittel 20*, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse,

§ 67 første ledd bokstav c og d skal lyde:

c) når utlendingen har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for brudd på *straffeloven §§ 271, 272, 273 og 274*,

d) når utlendingen har overtrådt straffeloven *kapittel 18*, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse, eller

§ 68 første ledd bokstav c skal lyde:

c) når utlendingen har overtrådt straffeloven *kapittel 18*, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått en slik forbrytelse, eller

§ 77 femte ledd siste punktum skal lyde:

Overtredelse straffes etter straffeloven § 210.

§ 97 annet ledd første punktum skal lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 291, 295, 296, 299, 302, 304, 305, 309, 311, 312 og 314 der den fornærmede er under 18 år.

§ 108 annet ledd bokstav c og d skal lyde:

c) *ved* falske forespeilinger eller liknende utilbørlig atferd forleder en utlending til å reise inn i riket med sikte på å bosette seg her,

d) *overlater* til en annen pass, reisebevis for flyktninger, annet reisedokument eller liknende dokument som kan bli brukt som reisedokument, når vedkommende vet eller bør vite at det kan bli brukt av en utlending til å reise inn i riket eller til en annen stat.

§ 108 tredje ledd bokstav a og b skal lyde:

a) *hjelper* en utlending til ulovlig opphold i riket eller et annet land som deltar i Schengensamarbeidet, eller

b) *hjelper* en utlending til ulovlig å reise inn i riket eller til et annet land. Dette gjelder likevel ikke dersom hensikten er å hjelpe en utlending som omfattes av § 28 til å reise inn i trygge land.

§ 108 nytt femte ledd skal lyde:

Den som yter humanitær bistand til utlending som oppholder seg ulovlig i riket, skal ikke kunne straffes for medvirkning til ulovlig opphold med mindre

a) vedkommende har hatt til hensikt å hjelpe utlendingen til å unndra seg plikten til å forlate riket, og

b) hjelpen har vanskeliggjort myndighetenes mulighet til å få til en utsendelse.

§ 108 sjette ledd oppheves. Nåværende syvende, åttende og niende ledd blir nytt sjette, syvende og åttende ledd.

268. I lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning (helseforskningsloven) skal § 54 første ledd lyde:

Med bøter eller fengsel inntil ett år eller begge deler straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt *overtrer bestemmelser* i loven eller bestemmelser gitt i medhold av den.

II

Loven trer i kraft straks. Ikraftsetting av straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 reguleres av § 411 i lovvedtaket del I.

Oslo, i justiskomiteen, den 12. mai 2009

Anne Marit Bjørnflaten

leder og ordfører